

Tarinoita TAIDEKAUPUNGISTA
Berättelser från en KONSTSTAD

Kuva: / Bild: **Julia Widgrén**
Pohjanmaan museo / Åsterbottens museum

Tarinoita TAIDEKAUPUNGISTA

Vaasan taideyhdistys 100 vuotta

Vasa konstförening 100 år

Berättelser från en KONSTSTAD

Maisa Kannonmaa (toim./red.)

Toimittanut • Redaktör *Maisa Kannonmaa*

© Vaasan Taideyhdistys • Vasa Konstförening 2017

Ulkoasu • Layout *Rita Lukkarinen / PrioRita*

Käännös • Översättning *Jenni Roth*

Kansi Helene Schjerfbeckin teoksesta La Petite Servante

Pärm ur Helene Schjerfbeck's verk La Petite Servante

Esilehtien kuvat Tiina Lehtimäen teoksesta Evolution–Revolution

Bilder på försättsbladen ur Tiina Lehtimäis verk Evolution–Revolution

Paino • Tryckeri Waasa Graphics Oy 2017

Pohjanmaan museon julkaisuja n:o 47 • Skrifter utgivna av Österbottens museum nr 47

ISBN 978-952-5057-40-9

ISSN 0785-3491

Taideteosten kuvat • Bilderna av konstverken

Ulrika Ferm: 98

Tiina Lehtimäki: 120, 121

Rita Lukkarinen: 43, 140, 145, 147, 153, 156, 157, 158

Jorma Mikola: 14, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 44, 45, 46, 47,
49, 52, 56, 60, 64, 72, 82, 84, 85, 92, 97, 114, 148, 154, 155, 158, 159

Markus Paavola: 104

Erkki Salminen: 22, 26, 33, 61, 134

6	Villi ja vapaa 100-vuotias	7	En vild och fri 100-åring
9	Taideuutinen kuohunnan keskelle	9	En konstnyhet mitt i oroligheterna
15	Schjerfbeckin 27 työtä Vaasassa	15	27 verk av Schjerfbeck i Vasa
23	Sadan vuoden taidekokoelma	23	Konstsamlingens hundra år
53	Kädenjälki näkyvällä paikalla	53	Synliga avtryck av konstföreningen
57	Lasi viiniä puheenjohtajan muistolle	57	Ett glas vin till ordförandens minne
65	Arpajaistaide houkutteli jäseneksi	65	Konstlotteriet lockade medlemmar
73	Suuruuden heijastuksia sotien päätyttyä	73	Avspeglingar av storhet efter krigsslutet
83	Piirustuskoulun perintö elää	83	Ritskolans arv lever kvar
93	Pieni yhdistys – suuri lahjoitus	93	Liten förening – stor donation
99	Rumassa odottamatonta kauneutta	99	Det vackra överraskar i det fula
105	Konservaattorin katse maalaukseen	105	En målning ur en konservators perspektiv
115	Lapsuusmuistoja Einarin matkassa	115	Barndomsminnen med Einari
122	Hurjana luonnon puolesta	122	Vilda uttryck för naturen
126	Grafiikanprässistä kaikki alkoi	126	Allt började med en grafikpress
132	Työ vie muihin maailmoihin	132	Konsten leder in i en annan värld
136	Reviirinä meri ja Präntöön kadut	136	Havet och Brändös gator som revir
141	Globaalia ja fataalia, kun taide on irti	141	Globalt och fatalt när konsten går lös
149	Taidekaupunki ja sen ilmapiiri	149	Konststaden och dess atmosfär

Villi ja vapaa 100-vuotias

Vaasan taideyhdistys syntyi kuohunnan keskelle sata vuotta sitten marraskuussa 1917. Euroopassa riehui sota, ja pian myös kuultiin Suomen itsenäisyysjulistus. Taideyhdistyksen perustajiin kuului kaupungin porvaristoa ja sivistyneistöä. He kilpailivat taideharrastuksellaan aikana, jolloin taiteen vaaliminen oli noussut sivistysihanteeksi.

Yhdistyksen perustajien unelmana oli oma taidemuseo, mutta se ei koskaan toteutunut. Yksi perustajista, tohtori Karl Hedman keräsi itselleen kuvataidetta ja ajoi omaa museohankettaan. Pohjanmaan museo valmistui 1930. Toinen voimahahmo ja pitkäaikainen puheenjohtaja, konsuli Victor Bruun piti taideyhdistystä lempilapsenaan ja hänen ansiostaan Vaasan Höyrymyllyn taidesäätiö tuki anteliaasti yhdistystä.

Oli kulunut jo 16 vuotta Hedmanin kuolemasta, kun puheenjohtaja Bruun arvosteli Hedmania yhdistyksen 30-vuotisjuhlassa vuonna 1947. Bruunin mukaan Hedman oli osoittanut entistä vähemmän mielenkiintoa Vaasan taideyhdistyksen toimintaan, kun hän keskittyi 1920-luvulla vain oman kokoelmansa keräämiseen. Bruunin mielestä Hedmanilla ei myöskään ollut riittänyt ymmärrystä yhdistyksen perustajajäsenen, lehtori C. J. Danielsonin kehittämisajatuksille. Yhdistykseen oli liittynyt Danielsonin ensimmäisellä sihteerikaudella, vuoden 1918 loppuun mennessä lähes 300 jäsentä.

Paljon on kuohuvista tunteista huolimatta saatu aikaan. Yhdistyksen perustajien yksi haave, piirustuskoulu aloitti vuonna 1942. Se elää ja voi hyvin osana Vaasan kaupungin taiteen perusopetusta. Taidetta on ostettu ja saatu lahjoituksina. Sadan vuoden aikana kerätty arvokas, lähes 300 taideteoksen kokoelma on Pohjanmaan museon hallinnassa.

Taideteosten valinta ei ole ollut aina helppoa. Yhdistyksen entinen sihteeri ja hallituksen jäsen Carl Estlander moitti 1970-luvulla tehtyjä taideostoja ala-arvoiseksi roskaksi. Erimielisyyksiä oli myös 2002, kun juuri ja juuri päätösvaltainen yhdistyksen hallitus hankki kokoelmaan vuoden nuoren taiteilijan Ulrika Fermin teoksen.

Yhdistyksen viimeisin taidehankinta vuodelta 2013 on aiheeltaan villi ja vapaa. Tiina Lehtimäen *Evolution – Revolution* johdat takoon Vaasan taideyhdistyksen toimintaa toiselle vuosisadalle.

Vaasan taideyhdistyksen hallitus ja 100-vuotishistoriikin kirjatoimikunta kiittävät kaikkia *Tarinoita taidekaupungista* -teoksen ja juhlanäyttelyn tekemiseen osallistuneita. Historiikin on tilannut ja rahoittanut Vaasan taideyhdistys. Pohjanmaan museo on auttanut kuvituksen ja arkistotietojen hankinnassa. Kuvien taideteokset kuuluvat Vaasan taideyhdistyksen kokoelmaan, ja kirja ilmestyy Pohjanmaan museon julkaisusarjassa.

Taideyhdistyksen kirjatoimikuntaan ovat kuuluneet Sirpa Sainio, Erkki Salminen ja Christian Olsson. Historiikin on toimittanut Maisa Kannonmaa. Hänen lisäksi artikkeleita ovat kirjoittaneet Auli Jämsänen, Kari Kotkavaara, Sari Tuomio, Johanna Jurkka, Sirpa Sainio, Jukka Porola, Dan Holm ja Harri Hietikko. Valokuvia ovat ottaneet Jarno Pellinen ja Rita Lukkarinen, joka on vastannut myös graafisesta suunnittelusta ja taitosta. Jenni Roth on tehnyt käännökset ruotsiksi.

JUKKA POROLA

Vaasan taideyhdistyksen puheenjohtaja

En vild och fri 100-åring

Vasa konstförening grundades under oroliga tider för hundra år sedan i november 1917. Kriget härjade i Europa och snart förklarade sig Finland självständigt. Konstföreningens grundare bestod av stadens borgare och intelligenta. De konkurrerade med sin passion för konst under en tid då det blivit ett bildningsideal att värna om konsten.

Föreningens grundare drömde om ett eget konstmuseum, men den drömmen blev aldrig sann. En av grundarna, doktor Karl Hedman, samlade på bildkonst och drev ett eget museiprojekt. År 1930 blev Österbottens museum klart. För en annan av nyckelgestalterna och föreningens långvariga ordförande, konsul Victor Bruun, var konstföreningen ett skötebarn och tack vare honom gav Vasa Ångvarns konstlegat ett generöst stöd till föreningen.

Det hade redan gått 16 år sedan Hedmans död då ordförande Bruun kritiserade Hedman på föreningens 30-årsjubileumsfest 1947. Enligt Bruun hade Hedman visat allt mindre intresse för Vasa konstförenings verksamhet under 1920-talet och koncentrerade sig endast på att utöka sin egen konstsamling. Enligt Bruun hade Hedman inte heller haft tillräckligt med förståelse för lektor och grundarmedlem C.J. Danielsons utvecklingstankar. Under Danielsons första period som sekreterare, fram till slutet av 1918, hade nästan 300 medlemmar anslutit sig till föreningen.

Trots alla svallande känslor har man även åstadkommit mycket. En av föreningsgrundarnas drömmar, ritskolan, inledde sin verksamhet 1942. Ritskolan lever fortfarande och mår bra som en del av Vasa stads grundläggande konstundervisning. Föreningen har både köpt konst och fått konst som donationer. Under sina hundra verksamma år har föreningen skapat en värdefull samling som består av nästan 300 konstverk. Konstsamlingen

förvaltas av Österbottens museum.

Det har inte alltid varit lätt att välja konstverk. Föreningens tidigare sekreterare och styrelsemedlem Carl Estlander kritiserade konstinköpen på 1970-talet och kallade dem för fruktansvärd smörja. Även 2002 var den med nöd och näppe beslutföra föreningsstyrelsen oense om köpet av ett verk av den unga konstnären Ulrika Ferm.

Föreningens senaste konstinköp från 2013 har ett vilt och fritt tema. Må Tiina Lehtimäkis *Evolution – Revolution* leda Vasa konstförening in ett nytt århundrade.

Vasa konstförenings styrelse och bokkommittén för styrelsens 100-årshistorik tackar alla som deltagit i arbetet med verket *Berättelser från en konststad* och jubileumsutställningen. Historiken har beställts och finansierats av Vasa konstförening. Österbottens museum har bidragit med bilder och arkivuppgifter. Konstverken på bilderna hör till Vasa konstförenings samling och boken ges ut som en del av Österbottens museums publikationsserie.

I konstföreningens bokkommitté medverkade Sirpa Sainio, Erkki Salminen och Christian Olsson. Redaktör för boken var Maisa Kannonmaa. Utöver henne har artiklarna skrivits av Auli Jämäsänen, Kari Kotkavaara, Sari Tuomio, Johanna Jurkka, Sirpa Sainio, Jukka Porola, Dan Holm och Harri Hietikko. Bakom fotografierna står Jarno Pellinen samt Rita Lukkarinen, som även har ansvarat för den grafiska planeringen och layouten. Översättningarna till svenska har gjorts av Jenni Roth.

JUKKA POROLA
ordförande för Vasa konstförening

Vaasa oli jälleen virallisestikin Vaasa ja Nikolainkaupungin nimi pyyhkäisty historiaan, kun Vaasan taideyhdistys perustettiin marraskuussa 1917. Topeliuksen patsas oli paljastettu kaksi vuotta aiemmin. Hovioikeudenpuistikon ja Kirkkopuistikon kulmauksessa oleva Sundénin talo on yksi kaupungin vanhimpia. Taidemaalari Fanny Churberg asui talossa pari vuotta ennen isänsä, tohtori Mathias Churbergin kuolemaa 1865. Kuva: Pohjanmaan museo

Då Vasa konstförening grundades i november 1917 var det officiella namnet på staden åter Vasa och namnet Nikolaistad hade skuffats undan till det förgångna. Två år tidigare hade man avtäckat Topeliusstatyn. Sundéns hus i hörnet av Hovrättsplanaden och Kyrkoesplanaden var ett av de äldsta husen i staden. Konstnären Fanny Churberg bodde ett par år i huset före hennes fars, doktor Mathias Churbergs död 1865. Bild: Österbottens museum

Taideuutinen kuohunnan keskelle En konstnyhet mitt i oroligheterna

Maisa Kannonmaa

Vaasan taideyhdistys perustettiin ensimmäisen maailmansodan ja Venäjän vallankumouksen varjossa 7.11.1917.

Kaksi yhden palstan uutista ilmestyi vierekkäin Vaasa-lehdessä torstaina 8.11.1917. Toisen pääotsikko kuului lyhyesti ”Sota”. Alarivissä kerrottiin lisätietona, että italialaiset tekevät vastarintaa. Viereinen juttu oli paikallinen ja se ilmestyi Kirjallisuus ja taide -vinjetin alla. Yksikertainen otsikko totesi: Vaasan taideyhdistys perustettu. Lehtijuttu oli tuore: Vasa konstförening–Vaasan taideyhdistys oli perustettu edellisenä iltana 7.11.1917.

Satunnaisesti vierekkäin sijoitetut uutiset ovat ensi silmäyksellä täysin eri maailmasta. Mutta vain näennäisesti. Vaasan taideyhdistyksen perustamisen päivänä keisarikunnan pääkaupungissa Pietarissa panssarilaiva Aurora pamautti tykillä vallankumouksen lähtölaukauksen. Sota tavoitti Suomenkin parin kuukauden päästä, tammikuussa 1918. Joulukuussa 1917 Suomi irrottautui Venäjästä, ja hallitus päätti julistaa

Vasa konstförening grundades 7.11.1917 i skuggan av första världskriget och den ryska revolutionen.

Torsdagen den 8 november 1917 publicerades två nyhetspalter bredvid varandra i tidningen Vaasa. Den ena huvudrubriken löd kort och koncist ”Krig”. I ingressen berättades att italienarna gör motstånd. Artikeln bredvid var lokal och publicerades under vinjetten Litteratur och konst. En enkel rubrik konstaterade: Vasa konstförening grundad. Nyheten var pinfärsk: Vasa konstförening–Vaasan taideyhdistys hade grundats föregående kväll 7.11.1917.

De två nyhetstexterna som råkade stå bredvid varandra är vid första anblicken från två helt skilda världar. Men skenet kan bedra. Den dag då Vasa konstförening grundades avfyra de pansarfartyget Aurora startskottet till revolutionen i kejsardömetts huvudstad Sankt Petersburg. Ett par månader senare, i januari 1918, nådde kriget även Finland. I december 1917 lösgjorde sig Finland från Ryssland, och 6.12.1917 beslutade

Vaasan taideyhdistyksen perustamiskokous pidettiin 7.11.1917 maistraatin huoneistossa, joka tuohon aikaan sijaitsi Vaasan kaupungintalon juhla- ja kokousrakennuksen luoteiskulmassa. Tiloissa on nykyisin vaatesäilytys. Kuva: Julia Widgrén / Pohjanmaan museo

Vasa konstförenings grundande möte hölls 7.11.1917 i magistratens utrymnen som under denna tid fanns i det nordvästra hörnet av Vasa stadshus festvånning. Utrymmena fungerar i dag som garderob. Bild: Julia Widgrén / Österbottens museum

Kaksi uutista vierekkäin Vaasa-lehdessä 8.11.1917

Två nyheter bredvid varandra i tidningen Vaasa 8.11.1917

Vasabladet 8.11.1917

Suomen itsenäiseksi valtioksi 6.12.1917.

Vaasan taideyhdistyksen marraskuinen perustamiskokous sujui ripeästi. Noin kolmisenkymmentä asiasta kiinnostunutta henkilöä oli saapunut maistraatin huoneistoon illalla kello 7:n jälkeen. Päätökset tehtiin ilman viivyttelyä ennalta valmistettujen sääntöehdotusten mukaan. Uuden kulttuuriyhdistyksen tavoitteeksi kirjattiin hieno unelma: ”Herättää kuvaamataiteiden harrastusta Vaasan läänissä, levittää taideteoksia ja kehittää taiteen harjoittamiseen.”

Vähäinen ei ollut sekään tavoite, jonka mukaan mahdollisesti voidaan perustaa koulu kuvaamataiteiden opetusta varten. Vastaavia kouluja oli isoissa kaupungeissa, kuten Viipurissa, Turussa ja Helsingissä. Lupaus toteutui 25 vuoden kuluttua.

Taideyhdistyksen jäsenille luvattiin heti mukavia etuja. Jäsenmaksua vastaan sai oikeuden osallistua yhdistyksen vuosittaisiin taidearpajaisiin, lisäksi jäsen pääsi maksutta yhdistyksen näyttelyihin.

Väliaikaiseen hallitukseen valittiin seitsemän jäsentä: konsuli Emil Lindroos, lääkäri Karl Hedman, lääninarkkitehti A. W. (Alfred Wilhelm) Stenfors, lehtori C.J. (Carl Johan) Danielson, johtaja Frithjof Tikanoja, insinööri Olli Martikainen ja toimittaja Antti Haapala.

Yhdistyksen pysyväksi jäseneksi pääsi 200 markan kertamaksulla ja vuosijäseneksi 10 markalla. Kokouksessa yhdistykseen kirjoitettiin 27 jäsentä. ”Uusia merkitsemislistoja tulee liikkeelle lähipäivinä”, luvattiin Vaasa-lehden uutisessa perustamiskokouksen jälkeen.

Vaasalaiset olivat lopulta saaneet taideyhdistyksensä, jota oli puuhattu kaupunkiin pitkään. Varhaisin yritys ajoittui keväeseen 1910, jolloin mm. Pohjanmaa-lehti kampanjoi hanketta ja muistutti lukijoita kokouksen päivämäärästä:

regeringen att utropa Finland till en självständig stat.

Vasa konstförenings grundande möte i november framskred i rask takt. Ett trettiotal intresserade hade anlänt till magistraten efter klockan 19. Besluten fattades utgående från färdigt förberedda förslag utan att man drog ut på tiden. Som den nya kulturföreningens mål antecknades en ädel dröm: Att väcka intresset för bildkonst i Vasa län, att sprida konstverk och uppmuntra till att utöva konst.

Föreningens andra mål om att eventuellt grunda en skola för undervisning i bildkonst var inte heller anspråkslöst. Motsvarande skolor fanns i stora städer, såsom Viborg, Åbo och Helsingfors. Efter 25 år förverkligades löftet.

Medlemmarna i konstföreningen utlovades genast trevliga förmåner. I medlemsavgiften ingick rätten att delta i föreningens årliga konstlotteri och medlemmarna fick även besöka föreningens utställningar gratis.

Till den tillfälliga styrelsen valdes sju medlemmar: konsul Emil Lindroos, doktor Karl Hedman, länsarkitekt A.W. (Alfred Wilhelm) Stenfors, lektor C.J. (Carl Johan) Danielson, direktör Frithjof Tikanoja, ingenjör Olli Martikainen och tidningsredaktör Antti Haapala.

Bestående medlem i föreningen blev man genom en engångsavgift på 200 mark och avgiften för ett års medlemskap var 10 mark. Under mötet anslöt sig 27 medlemmar till föreningen. Efter det grundande mötet skrev tidningen Vaasa i en nyhetstext att nya anslutningslistor kommer att läggas ut under de närmaste dagarna.

Vasaborna hade äntligen fått den konstförening som hade planerats i staden redan länge. Det tidigaste försöket inföll våren 1910 då bland annat tidningen Pohjanmaa drev en kampanj för saken och påminde läsarna om datumet för mötet: ”Konstintresserade, håll detta i minnet.”

”Taiteenharrastajat, pitäkääpä tämä mielessänne.”

Kulttuuriväen näkemykset jakaantuivat kahtia kokouksessa 19. toukokuuta 1910, kun jäsenmaksun suuruudesta syntyi pitkä keskustelu. Alempaa 5 markan jäsenmaksua puolustettiin sillä, että laajemmat joukot saataisiin kiinnostumaan taiteesta ja kansan maku kehittyisi terveeseen suuntaan. Perustamiskomitean esitys 10 markan puolesta voitti täpärästi äänin 7–6. Komiteaa edustivat puheenjohtajana A. W. Stenfors ja sihteerinä Karl Hedman, kun alemman jäsenmaksun kannalla oli mm. päätoimittaja Ossian Ansa. Iltamyöhälle kestänyt kokous ei päässyt sopuun. Vaikka hanke taideyhdistyksen perustamiseksi kariutui, samat henkilöt jatkoivat kannatella unelmaa vuodesta toiseen.

Ensimmäinen toimintavuosi 1918 alkoi poikkeusoloissa. Vuosikokous voitiin järjestää vasta syksyllä 21.9.1918. Tuolloin yhdistyksen puheenjohtajaksi valittu johtaja Emil Lindroos totesi, että vuosikokousta ei ollut voitu pitää sääntöjen edellyttämänä aikana 31. tammikuuta. Viivästyksen syyksi hän mainitsi vapaussodan.

Ensimmäisen varsinaisen hallituksen jäseniksi valittiin Lindroosin lisäksi C.J. Danielson, Karl Hedman, Frithjof Tikanoja, A.W. Stenfors, Olli Martikainen ja arkkitehti Carl Schoultz, josta tuli sihteeri. Kokouksen päätteeksi Hedman piti esitelmän Taiteen hedelmistä ja taiteen harjoittajista Vanhassa Vaasassa.

Rauhottomista ajoista huolimatta taideyhdistyksen jäsenhankinta oli onnistunut: 38 ainaisjäsentä ja 293 vuosijäsentä vuosikokoukseen mennessä. ”Yhdistyksen kassa osoitti 2035 markan säästöä”, raportoi Vaasa-lehti 23.9.1918.

Lähteet / Källor

Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirja 21.9.1918 ja vuosikertomus 1917-1918. Vasa konstförenings protokoll 21.9.1918 och årsberättelse 1917-1918. Pohjanmaa: 22.3.1910. Vaasa: 8.11.1917, 23.9.1918. Vasabladet: 21.5.1910, 8.11.1917, 22.9.1918

Kulturfolkets synpunkter var tudelade under mötet den 19 maj 1910 då det uppstod en lång diskussion om medlemsavgiften. Den lägre medlemsavgiften på 5 mark motiverades med att man skulle lyckas sprida intresset för konst och få befolkningens smak att utvecklas i en sund riktning. Den stiftande kommitténs förslag om en medlemsavgift på 10 mark vann med liten marginal med rösterna 7–6. Kommittén representerades av ordförande A.W. Stenfors och sekreterare Karl Hedman, medan bland annat chefredaktör Ossian Ansa understödde en lägre medlemsavgift. Mötet pågick till sent på kvällen och man lyckades inte komma överens. Trots att försöket att grunda en konstförening strandade, orkade samma personer hålla upp hoppet om en förening under flera år.

Det första verksamhetsåret 1918 inleddes under exceptionella förhållanden. Årsmötet kunde ordnas först på hösten 21.9.1918. Direktör Emil Lindroos, som då valdes till föreningens ordförande, konstaterade att det inte hade varit möjligt att ordna årsmötet den 31 januari, vilket stadgarna hade förutsatt. Som orsak till förseningen nämnde han frihetskriget.

Utöver Lindroos bestod medlemmarna i den första egentliga styrelsen av C.J. Danielson, Karl Hedman, Frithjof Tikanoja, A.W. Stenfors, Olli Martikainen samt arkitekt Carl Schoultz, som valdes till sekreterare. Mötet avslutades med att Hedman höll ett föredrag om ”Konstens alster och om konstens utövare i Gamla Wasa”.

Trots de oroliga tiderna hade konstföreningens medlemsförvärv lyckats: fram till årsmötet hade man lyckats värva 38 ständiga medlemmar och 293 årsmedlemmar. Tidningen Vaasa rapporterade 23.9.1918 att föreningen hade en kassa på 2035 mark.

Hugade medlemmar i en konstförening i Waasa.

<i>Namn.</i>	<i>titel</i>
<i>Anders Kemmerly</i>	<i>Bankdirektör.</i>
<i>Karl Hedman</i>	<i>advok.</i>
<i>Mattilda Spötenfelt</i>	<i>Enkeföreståndaren</i>
<i>Augusta Krook.</i>	<i>Skolföreståndarinnan.</i>
<i>Signe Ekstrand</i>	<i>fru</i>
<i>Marin Forsman</i>	<i>Opptagare</i>
<i>P. J. J. J.</i>	<i>Varusman</i>
<i>Geny Arvola</i>	<i>Bankdirektör</i>
<i>P. Kestén</i>	<i>Filosofielev</i>
<i>Vänngård</i>	<i>Prokurist</i>
<i>Anna Sucksdorff</i>	<i>fru</i>
<i>Katar. Sucksdorff</i>	<i>skolekt.</i>
<i>Anna Dahl</i>	<i>ritlärarinna</i>
<i>Hedra Hansson</i>	<i>lärarinna</i>
<i>Tove Pulkkinen</i>	<i>lärarinna</i>
<i>A. J. Stenfors</i>	<i>arkitekt.</i>
<i>Ellekeren</i>	<i>lärarinna</i>
<i>Eron Ullqvist</i>	<i>teknisk lärarinna</i>
<i>Kaarle Kälviäinen</i>	
<i>Olga Mattis</i>	<i>ruus.</i>
<i>Kerttu Mattis</i>	<i>lärarinna</i>
<i>L. J. J. J.</i>	<i>hallare.</i>
<i>Emil Lindroos</i>	<i>direktör</i>

VAASA.

ilmoituksia.

Venny Soldan-Brofeldt

Taidenäyttely

Ruotsalaisen tyttökoulun juhlasalissa.

Avoinna 28 p. lokak.—11 p. marrask. klo 11—3 ja 5—7 i.p.

Pääsymaksu 50 pen. 8916

Venny Soldan-Brofeldtin taidenäyttely Ruotsalaisen tyttökoulun juhlasalissa. Ilmoitus Vaasa-lehdessä 10.11.1917

Venny Soldan-Brofeldts konstutställning i festsalen i Vasa svenska flickskola. Annon i tidningen Vaasa 10.11.1917

Vaasan taideyhdistyksen perustajien nimi-
kirjoituksia ja titteleitä on tallella päiväämät-
tömässä listassa, jonka yläreunassa lukee
"Hugade medlemmar i en konstförening i
Wasa". (Vaasan taideyhdistyksen jäseneksi
halukkaita). Kuva: VTY:n arkisto

Namnteckningar och titlar till Vasa konst-
förenings grundare på en odaterad
förteckning. I förteckningens övre kant står
"Hugade medlemmar i en konstförening i
Wasa". Bild: VKF:s arkiv

Vaasan taideyhdistyksen vuosikokous

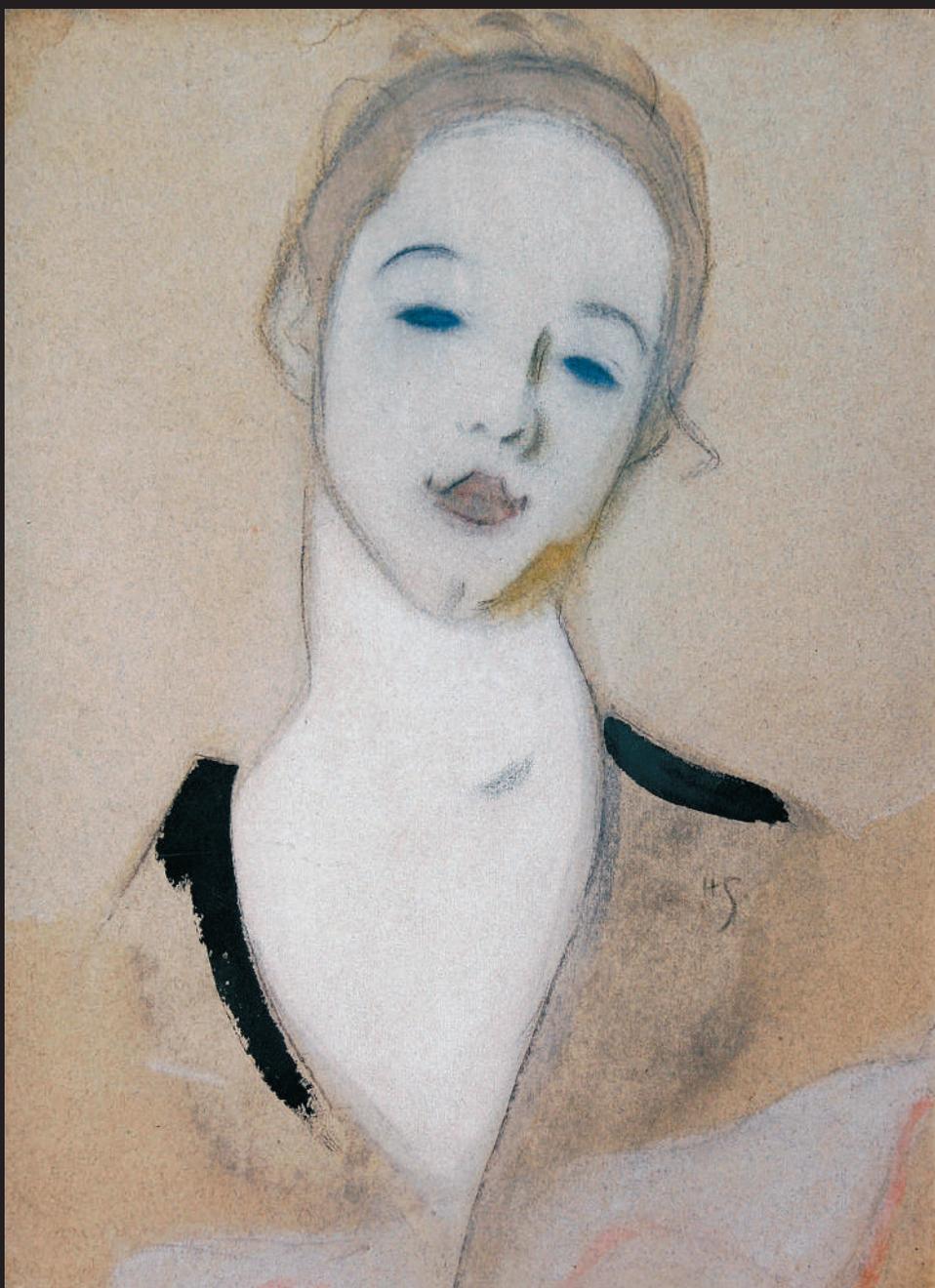
pidettiin lauantaina kaupungintalolla klo 7 i. p. kokouksen avasi konsuli E. Lindroos, joka samalla valittiin kokouksen puheenjohtajaksi. Kirjuri- si valittiin hra E. S. Danielsson. Sääntöjen mukaan olisi vuosikokous ollut pidettävä 31 p:nä tammikuuta, mutta oli se poikkeuksellisten olojen takia siirretty näin kauaksi. Nyt pi- detty taideyhdistyksen vuosikokous oli ensimmäinen, sillä tuten muistetaan perustettiin yhdistys virallisesti vasta 7 p:nä marrask. 1917. Ensimmäinen kokous taideyhdistyksen perustamista varten kaupunkimme oli huhtik. samana vuonna. Yhdistyksen jäsenl- uettelo ei vielä ole saanut lopullista yhtenäisyyttä, sillä kaikki jäsenten k- räyssiä eivät vielä ole palautetut. Nythään on yhdistyksessä 23 wafi- naista jäsentä ja 243 vuosijäsentä. Yhdistyksen kassa ojoittaa 2,085 mf. jäästää.

Kokoukunta on suunnitellut saata- waksi muutamia taidenäytte- lyjä aitaan, mutta lopullista war- munta asiaa ei vielä ole. Toivo- taan saatawan kokoelma Scherbeckiä tai joitakin nythään Turusia näyt- teillä olevia kokoelmia. Sanitteissa ollaan myöskin ostaa joku arwonta- taulu yhdistyksen jäsenten kesken.

Yhdistyksen johtokuntaan wa- littiin herrat E. Lindroos, E. S. Da- nielsson, R. Gedman, J. Wikanoja, M. Stenfors, D. Marttinen ja R. Schultz. Johtokunnan muodostaa 7 henkilöä, joista 2 on vuosittain ero- wuoroisia. Tilintarkastajiksi walit- tiin herrat Åkerberg ja Sundholm; waralle M. Saapala ja M. Björklund. Tarfasteja koka teki ehdotuksen, että yhdistys hankkisi itselleen kir- jaston, johon joko ostamalla tai lahjojen kautta soittajin alkusi kai- ri taidetta käsittelevä kotimainen kir- jallisuus. Asia jätettiin johtokunnan huoleksi.

Vaasan taideyhdistyksen vuosikokousuutinen. Vaasa 23.9.1918

Nyhetstext om Vasa konstförenings årsmöte. Vaasa 23.9.1918

**Helene Schjerfbeck: *La Petite Servante* 1918,
akvarelli ja guassi, 43 x 31 cm**

Vaasan taideyhdistyksen näyttelyssä vuonna 1918 nähtiin kaikkiaan 27 Helene Schjerfbeckin teosta. Avajaisiin mennessä oli koossa kymmenen teosta, joista kuusi oli peräisin Karl Hedmanin kodista, kaksi kuului K.F. Hellsténille ja kaksi oli Schjerfbeckin näyttelyyn lähettämää. *La Petite Servante* on syntynyt Tammisaarella kesällä 1918. Sen mallina oli kahvilan työntekijä. Maalaus esiintyy yhdistyksen pöytäkirjoissa 1980-luvulla myös Omakuvana. Guassilla ja vesiväreillä toteutettu työ edusti taitelijan uusinta, pelkistettyä ilmaisua.

**Helene Schjerfbeck: *La Petite Servante* 1918,
akvarell och gouache, 43 x 31 cm**

På Vasa konstförenings utställning 1918 sågs sammanlagt 27 verk av Helene Schjerfbeck. Fram till vernissagen hade man lyckats samla ihop tio verk. Sex av dessa kom från Karl Hedmans hem och två tillhörde K.F. Hellstén. Schjerfbeck själv hade skickat två verk till utställningen. Verket *La Petite Servante* målades i Ekenäs sommaren 1918. En caféarbetare stod som modell för tavlan. Under 1980-talet förekommer målningen även under namnet *Självporträtt* i föreningens protokoll. Arbetet är målat i gouache och vattenfärg och representerade konstnärens nyaste förenklade uttryck.

Schjerfbeckin 27 työtä Vaasassa

27 verk av Schjerfbeck i Vasa

Maisa Kannonmaa

Taideyhdistyksen ensimmäinen hankinta vuonna 1918 oli Helene Schjerfbeckin *La Petite Servante*, hinta 1000 markkaa.

Tuskin koskaan enää vaasalaisilla on mahdollisuus nähdä tällaista taidenäyttelyä. Näin ylistävä arvio julkaistiin Vasablade-tissa vuoden 1918 lopulla, jolloin Vaasan taideyhdistys järjesti ensimmäisen näyttelynsä kotikaupungissaan. Kirjoittajan näkemys oli kovin haltioitunut, mutta täysin perusteltu. Esillä oli tuolloin peräti 27 teosta Helene Schjerfbeckiltä. Yhteensä näyttelyyn saatiin yli 120 taulua, mukana useita kotimaisia kärkinimiä sekä paikallisia kuvataiteilijoita.

Vaasan taideyhdistys avasi ensimmäisen taidenäyttelynsä kaupungintalon juhlasalissa sunnuntaina 27. lokakuuta 1918. Näyttelyn yhteydessä oli määrä järjestää erillinäyttely Helene Schjerfbeckin töistä, mutta kaikkia tauluja ei saatu ajoissa Vaasaan. Ne olivat vielä Turun taideyhdistyksen näyttelyssä.

Vaasan taideyhdistyksen hallitus osoitti silloin melkoista järjestelykykyä. Vuosikertomuksessa todetaan, että

Konstföreningens första anskaffning 1918 var *La Petite Servante* av Helene Schjerfbeck, priset var 1000 mark.

I slutet av 1918 ordnade Vasa konstförening sin första utställning i hemstaden. Vasabladet bedömde att Vasaborna knappast kommer att få se en lika fin konstutställning igen. Skribenten var mycket betagen, men med all anledning. På utställningen visades hela 27 verk av Helene Schjerfbeck. Till utställningen lyckades man sammanlagt samla ihop över 120 tavlor. Bland konstnärerna fanns många inhemska toppnamn samt lokala bildkonstnärer.

Vasa konstförening öppnade sin första konstutställning i stadshusets festsal söndagen den 27 oktober 1918. Avsikten var att ordna en separat utställning med Helene Scherfbeck's verk, men alla tavlor anlände inte till Vasa i tid. De hängde fortfarande på Åbo konstförenings utställning.

Vasa konstförenings styrelse uppvisade då en ganska anmärkningsvärd arrangemangsförmåga. I årsberättelsen

vaasalaiset antoivat teoksia omista kokoelmistaan, ettei näyttely olisi jäänyt liian laihaksi. Tohtori Karl Hedman lainasi näyttelyyn kuusi Schjerfbeckiä sekä useita muiden taiteilijoiden töitä, joista tunnetuimpia Albert Edelfelt, Magnus Enckell, Akseli Gallen-Kallela, Juho Mäkelä, Hugo Simberg, Jalmari Ruokokoski, Werner Thomé ja August Uotila. Hovioikeuden neuvos Oskar Rewelliltä saatiin Akseli Gallen-Kallelan, Pekka Halosen ja Louis Sparren teoksia sekä liikemies I. Wiikiltä vielä Hjalmar Munsterhjelm ja Antti Halosen tauluja.

Vaasalaisia taiteilijoita edustivat Einar Frisk (Einari Uusikylä 1926 lähtien), Carl Johan Danielson, Frans Hiivanainen, Eemu Myntti ja Carl Nyman. Tässä vaiheessa esillä oli noin 70 teosta.

Näyttelyn avajaisjuhlaan pääsi vain taideyhdistyksen jäsenkorttia näyttämällä. Yli 300 jäsenestä paikalla oli suuri joukko, kuten Vasabladet seuraavana aamuna kertoi. Artikkelissa todettiin, miten moni koki näyttelyn avajaistunnelman ehkä ensimmäisen kerran elämässään, ja että nuorella yhdistyksellä onkin suuri tehtävä kaupungissa, jossa taiteella on aivan liian vaatimaton asema.

Vajaan viikon kuluttua avajaisista kuultiin helpottava tieto. Turun juuri päättyneestä näyttelystä oli saapunut Vaasaan 46 teosta. Mukana oli 17 taulua Schjerfbeckiltä ja lisäksi mm. Ester Heleniuksen, Ellen Thesleffin ja Marcus Collinin töitä.

”Uudet taulut esitellään tänään Vaasan taideyhdistyksen näyttelyssä. Ne antavat aivan uuden näkemisenarvoisen lisän näyttelylle”, Vasabladet kirjoitti 3.11.1918. Uutinen aiheutti yleisöryntäyksen, sillä kaupungintalolla kävi kyseisenä sunnuntaina yli 200 ihmistä.

Pahaksi onneksi tieto oli ennen aikainen. Oli pahoittelujen aika. ”Syistä, jotka eivät johdu taideyhdistyksestä, kaikki uudet taulut eivät olleet saapuneet sunnuntaiksi, kuten odotettiin. Ne ovat nyt kuitenkin tulleet ja ripustetaan tänään, joten

konstateras att Vasaborna bidrog med verk från sina egna samlingar för att utställningen inte skulle bli för mager. Doktor Karl Hedman lånade ut sex verk av Schjerfbeck och flera arbeten av andra konstnärer, av vilka de mest kända var Albert Edelfelt, Magnus Enckell, Akseli Gallen-Kallela, Juho Mäkelä, Hugo Simberg, Jalmari Ruokokoski, Werner Thomé och August Uotila. Hovrättsrådet Oskar Rewell lånade ut verk av Akseli Gallen-Kallela, Pekka Halonen och Louis Sparre. Affärsman I. Wiik bidrog med tavlor av Hjalmar Munsterhjelm och Antti Halonen.

Vasakonstnärerna representerades av Einar Frisk (Einari Uusikylä fr.o.m. 1926), Carl Johan Danielson, Frans Hiivanainen, Eemu Myntti och Carl Nyman. I det här skedet bestod utställningen av cirka 70 verk.

Till utställningens vernissage släpptes man in bara om man visade konstföreningens medlemskort. Följande morgon skriver Vasabladet att en stor del av de över 300 medlemmarna var på plats. I artikeln konstateras att många upplevde en vernissagestämmning kanske för första gången i sitt liv och att den unga föreningen hade en stor uppgift att fylla i vår stad där konsten har en alltför anspråklös position.

Efter knappt en vecka fick man goda nyheter. Utställningen i Åbo hade avslutats och 46 verk hade anlänt till Vasa. Bland dem fanns 17 tavlor av Schjerfbeck och dessutom arbeten av bland annat Ester Helenius, Ellen Thesleff och Marcus Collin.

Vasabladet skriver 3.11.1918 att de nya tavlorna nu visas på Vasa konstförenings utställning och att utställningen från och med i dag presenterar sig i ”en ny sewärd gestalt”. Nyheten orsakade en publikanstormning och stadshuset besöktes denna söndag av över 200 personer.

Tyvärr gav man ut informationen för tidigt och man var tvungen att beklaga misstaget. Två dagar senare skrev Vasa-

näyttely on huomisesta alkaen täysin täydennetty 46 taululla”, vahvistettiin kaksi päivää myöhemmin.

Schjerfbeck nousi lehtien taidearvioissa itseoikeutetusti pääosaan. Vaasa-lehti toteaa, että ”epäilemättä ensi sijalla on mainittava Helene Schjerfbeck. Taiteilijatar on tuonut sa-nottavansa esiin mitä yksinkertaisimmin keinoin. Hänellä on erinomainen tekniikka. Hänen tauluissaan ovat hyvin kauniit ja sointuvat värit ja myös ovat hänen työnsä hyvin komponeerattuja, tunnelmarikkaita ja ilmavia. Näillä kauniilla tauluilla on korkea taiteellinen arvo”.

Vasabladet muistuttaa, ettei paikkakunnallamme ole ehkä koskaan enää mahdollisuutta nähdä näin hienoa taidetta, ja että Schjerfbeckiltä on nyt esillä yhteensä 27 työtä, joista useimmat kuuluvat hänen parhaisiinsa.

Näyttely suljettiin 17.11.1918, mutta jo muutama päivä aikaisemmin joitakin Schjerfbeckin ja muiden taiteilijoiden töitä oli otettu pois ja lähetetty kotiin ”epävarmojen aikojen takia”, kuten taideyhdistyksen vuosikertomus kuvaa. Näyttelyvieraita oli käynyt paljon ja taloudellinen tulos oli hyvä, 885 markkaa.

Yhdistys hankki itselleen näyttelystä yhden teoksen. Se oli Schjerfbeckin *La Petite Servante*. Tämä Kahvilan tyttö maksoi yhdistykselle 1000 markkaa, mikä vuoden 2015 rahanarvon mukaan on noin 350 euroa. Näyttelyluettelon hinta taululle oli ollut 1200 markkaa. Toinen myynnissä ollut Schjerfbeck oli nimeltään *Den flyende*, eli *Pakeneva*.

Kirjeessään tohtori Hedmanille Helene Schjerfbeck pahoittelee, että oli ”turhan julkeaa, että ainoastaan kaksi taulua, jotka lähetettiin viime hetkellä, oli myytävänä”.

Vaasan taideyhdistys oli kuitenkin hankkinut kokoelmaansa

bladet att av en anledning som inte beror på konstföreningen hade inte alla de nya tavlorna anlänt till söndagen som väntat. Vasabladet meddelade att de emellertid hade anlänt nu och att de hängs upp under dagen. Utställningen var från och med följande dag fullt kompletterad med de 46 tavlorna.

Schjerfbeck intog en självklar huvudroll i recensionerna. Tidningen Vaasa konstaterar att man utan tvekan först bör nämna Helene Schjerfbeck. Skribenten konstaterar att konstnärinnan har framfört sitt budskap med de enklaste metoder och att

hon har en utmärkt teknik. Hennes tavlor har mycket vackra och harmoniska färger och hennes arbeten är även välkomponerade, stämningsfulla och luftiga. Skribenten påpekar även att Schjerfbeck's vackra tavlor har ett högt konstnärligt värde.

Vasabladet påminner om att utställningen erbjuder ett för vår ort kanske aldrig mera återkommande tillfälle att få se så här fin konst och konstaterar att sammanlagt 27 verk av Schjerfbeck nu finns med på utställningen och att de flesta hör till hennes bästa.

Utställningen avslutades 17.11.1918, men redan några dagar tidigare hade man tagit ner en del av Schjerfbeck's och några andra konstnärers verk och skickat hem dem på grund av de osäkra tiderna, vilket beskrivs i konstföreningens årsberättelse. Utställningen hade haft många besökare och gav ett gott resultat, 885 mark.

Föreningen skaffade sig ett verk från utställningen. Det var *La Petite Servante* av Schjerfbeck. Konstverket som föreställer en flicka i ett café kostade föreningen 1000 mark, vilket är cirka 350 euro i dagens penningvärde. I utställningskatalogen var priset på tavlan 1200 mark. Även ett annat verk av Schjerfbeck, *Den flyende*, var till salu.

*Schjerfbeck
nousi lehtien
taidearvioissa
itseoikeutetusti
pääosaan.*

*Schjerfbeck
intog en
självklar
huvudroll i
recensionerna.*

arvokkaan työn, joka sai numeron 1.

Näyttelyn päätteeksi taideyhdistys toteutti taidearpajaiset, johon osallistui 335 arpalipuketta. Arvottavana oli seitsemän taulua. Yksi ensimmäisistä onnekaista oli Eliel Levón, joka voitti Alex Mattsonin akvarellin.

I sitt brev till doktor Hedman beklagar Schjerfbeck att det var "för djerft då endast de två som sändes i sista stunden voro till salu".

Vasa konstförening hade emellertid skaffat sig ett värdefullt konstverk till sin samling. Verket försågs med nummer 1.

Som avslutning på utställningen ordnade konstföreningen ett konstlotteri med 335 lotter. Sju tavlor lottades ut. En av de första lyckliga vinnarna var Eliel Levón som vann en akvarell av Alex Mattson.

Ensimmäisen näyttelyn Schjerfbeckit

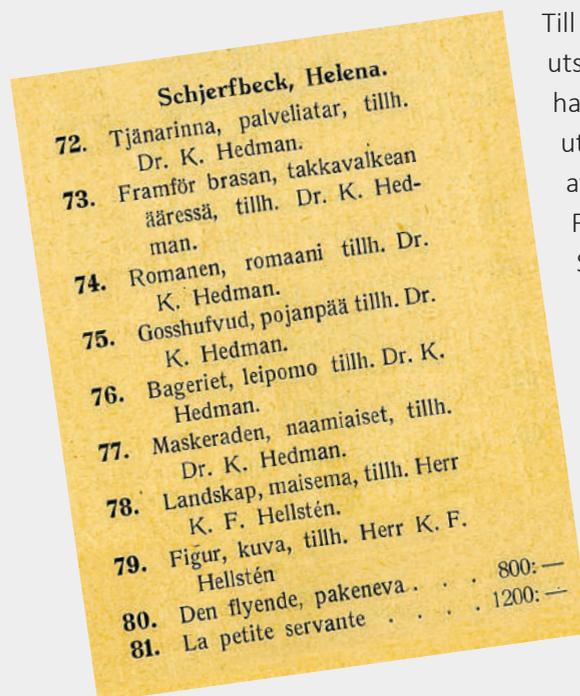
Avajaisissa 10 taulua:

Vaasan taideyhdistyksen ensimmäiseen näyttelyyn syksyllä 1918 oli koottu erillisnäyttely Helene Schjerfbeckin töistä. Ensi vaiheessa esillä oli kymmenen Schjerfbeckin taulua, joista suurin osa oli Karl Hedmanilta lainattuja teoksia. Vain kaksi taulua oli myytävänä. (Teosten omistajat suluissa.)

1. Tjänarinna / Palvelijatar (Karl Hedman)
2. Framför brasan / Takkavalkean ääressä (Karl Hedman)
3. Romanen / Romani (Karl Hedman)
4. Gosshufvud / Pojanpää (Karl Hedman)
5. Bageriet / Leipomo (Karl Hedman)
6. Maskeraden / Naamiaiset (Karl Hedman)
7. Landskap / Maisema (K.F. Hellstén)
8. Figur / Kuva (K.F. Hellstén)
9. Den Flyende / Pakeneva (800 mk)
10. La Petite Servante (1200 mk)

Första utställningens Schjerfbecktavlor

10 tavlor på vernissagen:

Till Vasa Konstförenings första utställning hösten 1918 hade man samlat en separat utställning med arbeten av Helene Schjerfbeck. Först visades tio tavlor av Schjerfbeck. Av dessa var de flesta lånade av Karl Hedman. Endast två tavlor var till salu. (Ägarna till verken i parentes.)

Myöhässä saapuneet:

Myöhästyneenä Vaasaan saapui 17 Schjerfbeckin taulua sekä kymmenittäin muita tauluja. Selostus lähetyksestä oli osoitettu Vaasan taideyhdistyksen sihteerille, arkkitehti Carl Schoultzille, lähettäjänä Victor Westerholm Turun taideyhdistyksestä. Kirje oli päivätty Turussa 30.10.1918. (Suluissa teoksen omistaja ja vakuutussumma kuljetusta varten.)

Tavlor som anlände senare:

17 tavlor av Schjerfbeck och tiotals andra tavlor anlände till Vasa senare. Redogörelsen över försändelsen var adresserad till Vasa konstförenings sekreterare, arkitekt Carl Schoultz. Avsändaren var Victor Westerholm från Åbo konstförening. Brevet var daterat i Åbo 30.10.1918. (Ägarna till verken samt försäkringsvärdet för transporten anges i parentes.)

1. Halkopoika / Vedhuggaren, (Einar Reuter, Tornio / Torneå, 20 000 mk)
2. Medicien tytär / Mediceernas dotter, 1907 (Einar Reuter, Tornio / Torneå, 10 000 mk)
3. Punaiset omenat / Röda äpplen, 1915 (Einar Reuter, Tornio / Torneå, 10 000 mk)
4. Sininauhainen tyttö / Flicka med blått band, 1909 (Einar Reuter, Tornio / Torneå, 15 000 mk)
5. Muotokuva / Porträtt, (Einar Reuter, Tornio / Torneå, 10 000 mk)
6. Kuvakudos / Bildväf (O. Okkonen, Helsinki / Helsingfors, 10 000 mk)
7. Sirkustyttö / Cirkusflicka, 1916 (Juho Kunttu, Uusikirkko / Nykyrka, 5 000 mk)
8. Purjehtija (Einar Reuter) / Seglaren, 1918 (Stenmanin Taidesalongi / Stenmans Konstsalong, Helsinki / Helsingfors, 5 000 mk)
9. Leipomo / Bageriet, 1887 (Karl Hedman, Vaasa / Vasa, 20 000 mk)
10. Bretagnelaismaisema / Bretagnelandskap, 1883 (Gösta Stenman, Helsinki / Helsingfors, 5 000 mk)
11. Kuvakirja / Bilderboken, 1917 (Gösta Stenman, Helsinki / Helsingfors, 5 000 mk)
12. Sjunbyn kartano / Sjunby gård, 1901 tai 1917, akv. (Magnus Schjerfbeck, Helsinki / Helsingfors, 5 000 mk)
13. Päärynäpuu / Päronträdet 1905 (E. Brusiin, Helsinki / Helsingfors, 1 000 mk)
14. Halkopoika / Vedhuggaren, akv. (Magnus Schjerfbeck, Helsinki / Helsingfors, 2 000 mk)
15. Tyttö veräjällä I / Flicka vid gårdet I, 1897–1902 (E.A. Kranck, Helsinki / Helsingfors, 15 000 mk)
16. Suopursuja / Ledum, 1903 (O. Schjerfbeck, Hyvinkää / Hyvinge, 1 000 mk)
17. Fiesole (Helene Schjerfbeck, Hyvinkää / Hyvinge, 1 000 mk)

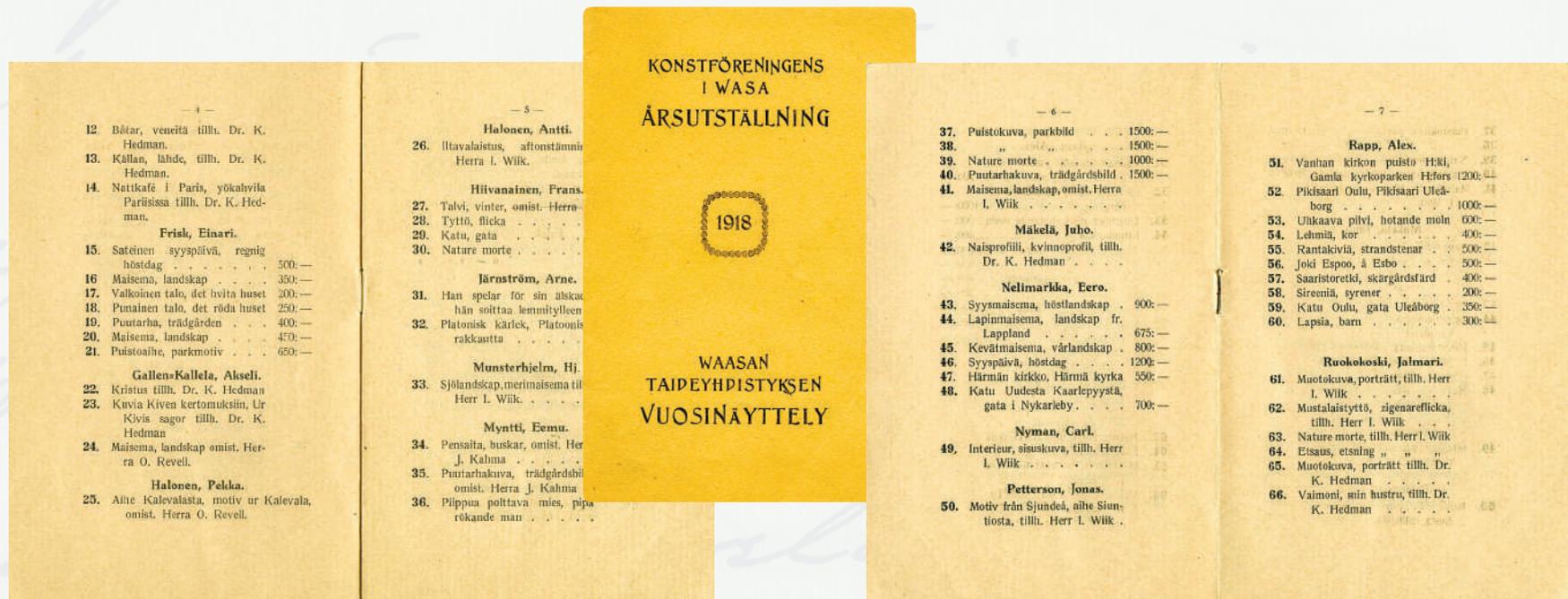
Lähteet / Källor

Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirjat ja vuosikertomus 1917-1918.

Vasa konstförenings protokoll och årsberättelse 1917-1918.

Vaasa: 11.11.1918, 12.11.1918

Vasabladet: 27.10.1918, 3.11.1918, 5.11.1918, 1.11.1918, 3.11.1918, 5.11.1918, 8.11.1918

Vaasan taideyhdistyksen ensimmäisen vuosinäyttelyn luettelo sisälisi vain ne teokset, jotka saatiin kokoon ennen avajaisia. Näyttelyluettelon kansi vuodelta 1918. Kuva: VTY:n arkisto

Katalogen för Vasa konstförenings första årsutställning innehöll endast de verk som man lyckades samla ihop före vernissagen. Pärmen till den första utställningskatalogen från 1918. Bild: VKF:s arkiv

Vaasa
26.10.1918

**Vaasan Taideyhdistyksen
Vuosinäyttely**

avataan sunnuntaina t.k. 27 p:nä kaupungintalon juhlasalissa ja pidetään yleisölle avoinna klo 11-4.

Lippuja saadaan käytävältä à 2 mk.

Ennakkoesittely, soittoa, lauantaina t.k. 26 p:nä klo 7 ill. ainoastaan yhdistyksen jäsenille jäsenkorttia vastaan.

9518 Hallitus.

V: s 1 g 60 mm.

**Vasa Konstförenings
Årsutställning**

öppnas söndagen den 27 d:s i Stadshuset's festsal och öppnhålles tillsvidare för allmänheten från kl. 11-4.

Biljetter erhållas vid ingången à 2 mk.

Vernissage med musik försigår lördagen den 26 d:s kl. 7 e. m. Endast föreningens medlemmar äga tillträde mot uppvisande av medlemskort.

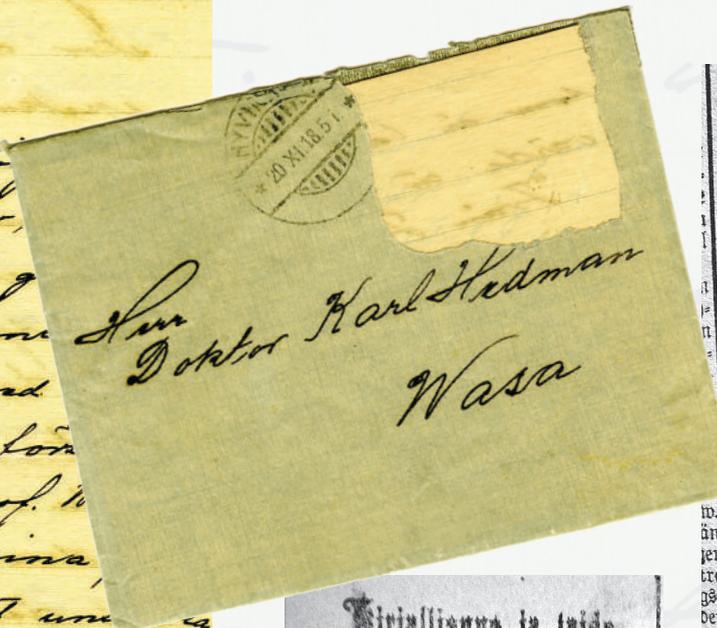
10374 **Bestyrelsen.**

Vasabladet
26.10.1918

Hyvinkya. 20/11 - 18

Herr Doktor.

I dag i beaktning
 Edert ärade brev,
 jag med glädje g
 läste, vill jag genom
 svara att jag med
 nöje går in på för
 jag skriv till Prof. K
 holm i Åbo att mina
 vore höga för att un
 jobbar, men i händelse Åbo
 Konstförening någon gång
 önskade en sats bad
 jag dem betänna priset
 själva, ett galleri är ju

Taiteilija Helene Schjerfbeck kirjoitti tohtori Karl Hedmanille kirjeen, jossa hän pahoitteli, että Vaasaan voitiin lähettää vain kaksi myytävää taulua. Kirje on päivätty Hyvinkäällä 20.11.1918. Kuva: VTY:n arkisto

Konstnär Helene Schjerfbeck skrev ett brev till doktor Karl Hedman där hon beklagade att man endast kunde skicka två tavlor till försäljning i Vasas. Brevet är daterat i Hyvinge 20.11.1918. Bild: VKF:s arkiv

Litt. och konst.

Konstföreningen i Vasas årsutställning.

Till utställningen ha arbeten samlats av följande konstnärer: Helena Schjerfbeck, Ellen Thesleff, Samu Myntti, Cero Melimarkka, H. Landefeldt, Alex. Rapp, Armi Sandberg, Einari Kriff, Frans Siimanainen, E. Tahvi, C. J. Danielson och Arne Järnström.

På hedersplatsen i salongen äro vår kända målarinna, Helena Schjerfbeck's, konstverk upphängda. Hennes vackra arbeten äro utmärkta som teckning, men äro icke måleriska.

Ellen Thesleff's träsnitt äro mycket vackert stiliserade.

Samu Myntti i strövar allt mer i måleriskt riktning. Hans kollektion verkar kraftigast och mest personlig. Suru intensiv och lewande i färg hans arbeten äro, märkes lätt, då man tager i betraktande, att t. ex. hans Trädgårdsbild ej alls förlorar sin verkans vid sidan av Salonens solofala naturalistiska Kalewargar må ytterligare nämna: Romanon orfesteri.

Kirjallisuus ja taide.

Vaasan Taideyhdistyksen ensimmainen näyttely.

Ellen avattiin yleisölle kaupungintalon juhlasalissa Vaasan Taideyhdistyksen ensimmainen vuosinäyttely. Ennaltoarvauus tapahtui lauantai-iltana, jolloin wain yhdistyksen jäse-millä oli sijäänpääsy. Suomattawon paljon olisin tähän tilaisuuteen taiteenhuosijoita saapunut. Tilaisuudes-fa joitteli kapellimestari Romanon orfesteri.

Näyttely sijäitää alun toistasataa maalauksia. Niistä on n. 40 waasa-laisten maalarien, jaman werran o-wat lähettäneet jotkut Helsingistä ko-toisiin olewat nuoremmat maalarit, kuten Rapp, Sandberg, Ellen Thes-leff ja Landefeldt. Suurimman ojan

Lehtiutisia taideyhdistyksen ensim-mäisestä näyttelystä.

Vaasa 28.10.1918 ja
 Vasabladet 30.10.1918

Nyhetstexter om konstföreningens första utställning. Vaasa 28.10.1918 och Vasabladet 30.10.1918

Adolf von Becker: *Pienokaista syötetään*, 1874, öljy kankaalle, 64 x 82 cm
Pohjalaisena sisäkuvanakin tunnettu Adolf von Beckerin teos oli päässyt huonoon kuntoon. Se toimitettiin 1960-luvun lopulla Ateneumin konservointilaitokselle, josta maalaus palasi kunnostettuna Vaasaan 1979.

Adolf von Becker: *Lillan matas*, 1874, olja på duk, 64 x 82 cm
Adolf von Beckers verk som även är känt som en österbottnisk interiör hade blivit i dåligt skick. I slutet av 1960-talet skickades det för konservering till Ateneum och 1979 återvände den restaurerade målningen till Vasa.

Sadan vuoden taidekokoelma Konstsamlingens hundra år

Auli Jämsänen

Kokoelma karttui sykäyksittäin ostoilla ja lahjoituksilla. Museon puuttuessa teoksia sijoitettiin julkisiin tiloihin.

Vaasan taideyhdistyksen kokoelma on karttunut lähes sadan vuoden aikana. Joinakin vuosikymmeninä teoksia on ryöpsähtänyt kokoelmaan kymmenittäin, kun taas välillä kartunta on hiipunut pitkäksi aikaa. Kokoelman muodostumisen vaiheita voi seurata pääpiirteissään yhdistyksen pöytäkirjoista, vuosikertomuksista ja hallituksen jäsenten käymästä kirjeenvaihdosta. Aukotonta kokoelmahistoriaa on varsin vaikea rakentaa.

Taideyhdistyksen kokoelmaa ryhdyttiin keräämään, jotta sen ympärille jonakin päivänä rakentuisi museo. Taideyhdistystoiminta kytkeytyi 1800-luvun aatemaailmaan, aikaan, jolloin taide ymmärrettiin kehityskaariajattelun kautta. Kokoelmiin hankittiin mielellään teoksia, joista muodostui silmin havaittava ketju vanhimmasta uusimpaan, primitiivisestä kehittyneimpään. Teoksia oli tosin mahdotonta kerätä kokoelmaan valmistumisvuoden mukaisessa aikajärjestyksessä.

Samlingen ökade i etapper genom inköp och donationer. I brist på ett museum placerades konstverken i offentliga utrymmen.

Vasa konstförenings samling har vuxit under nästan hundra års tid. Under vissa decennier utökades samlingen med tiotals nya verk, men det har även förekommit längre lugnare perioder. De olika skedena i hur samlingen vuxit kan i stora drag följas i föreningens protokoll och årsberättelser samt i korrespondensen mellan styrelsemedlemmarna. Att bygga upp en komplett samlingshistoria är emellertid ganska svårt.

Konstföreningen började skapa sin samling för att en dag kunna grunda ett museum. Under 1800-talet hade konstföreningsverksamheten ett samband med den tidens ideologier, där man uppfattade konsten som en utvecklingsgång. Till samlingarna skaffades ofta verk som bildade en synlig kedja från gammalt till nytt, från det primitiva till det avancerade. Det var emellertid omöjligt att utöka samlingen med verk som blivit färdiga i en kronologisk ordning. Det var mer praktiskt

Käytännöllisempää oli ostaa hyvä teos, kun se tuli kohdalle tai kutsua taiteilijoita näyttelyyn esittelemään parastaan.

Myös Vaasan taideyhdistyksen ensimmäinen hankinta tehtiin kaupunkiin järjestetystä näyttelystä. Kokoelman peruskiveksi valittiin taidemaailman valokeilaan nostetun Helene Schjerfbeckin teos *La Petite Servante*, joka hankittiin teoksen valmistumisvuonna 1918. Teoksen toi tarjolle taideyhdistyksen piiristä valittu komitea, tohtori A. Lindholm, arkkitehti Matti Björklund (Visanti) ja taiteilija Frans Hiivanainen. Vaihtoehtona Schjerfbeckin teokselle he esittelivät hallitukselle kahta maalausta, jotka olivat Eero Nelimarkan *Härmän kirkko* ja Marcus Collinin *Nature morte*. Arvaan, että niissä oli käytetty muodikasta, ns. marraskuulaista väripalettia. Marraskuun ryhmän taiteilijoiden murrettuja, maanläheisiä sävyjä löytyi Hiivanaisenkin uusimmista maalauksista.

Ensimmäisen hankinnan jälkeen kokoelmiin ostettiin taidetta harvakseltaan. *La Petite Servante* sai seurakseen vasta vuonna 1922 Wäinö Aaltosen kipsiveistoksen *Tytön pää*. Sitä seurasi Hjalmar Munsterhjelman *Laakson* (1879) ja Maria Wiikin teoksen *Suru* (1907) hankinta taidekauppias Gösta Stenmanilta vuonna 1927. Yhdistys osti useita taideteoksia vuosittaisiin jäsenarpajaisiin, joten rahan puutteesta ei voinut olla kysymys. Kenties aavistettiin, että unelma museosta jäisi toteutumatta.

Vaasalainen lääkäri Karl Hedman oli nimittäin ryhtynyt keräämään 1900-luvun alussa kuvataidetta keramiikan, hopean ja huonekalujen rinnalla. Hedman toimi samanaikaisesti Vaasan taideyhdistyksen puheenjohtajana ja Pohjanmaan historiallisen museon yhdistyksen johdossa. Vuonna 1895 perustettu Pohjanmaan historiallisen museon yhdistys tarvitsi tiloja kokoelmalleen ja koska Hedmanin oma kokoelma kasvoi hyvää vauhtia, ryhtyi hän määrätietoisesti viemään eteenpäin Pohjanmaan museon hanketta 1920-luvulla.

att köpa ett bra konstverk då man råkade stöta på ett sådant. Man kunde även bjuda in konstnärer till en utställning för att presentera sina bästa verk.

Även Vasa konstförening köpte sitt första verk från en utställning som ordnades i staden. Till grundpelare i samlingen valdes verket *La Petite Servante* av Helene Schjerfbeck, en konstnär som lyfts fram i rampljuset i konstkretsarna. Verket var målat samma år som det köptes, 1918. Verket föreslogs av en kommitté som tillsatts av konstföreningen. Kommittén bestod av doktor A. Lindholm, arkitekt Matti Björklund (Visanti) och konstnär Frans Hiivanainen. Som alternativ till Schjerfbeck's verk presenterade de två andra målningar för styrelsen. Dessa verk var *Härmä kyrka* av Eero Nelimarkka och *Nature morte* av Marcus Collin. Jag gissar att dessa verk var målade i den på den tiden populära så kallade novemberpaletten. De brutna, jordnära nyanserna i Novembergruppens verk återfanns även i Hiivanainens nyaste målningar.

Efter köpet av det första verket utökades samlingen med ny konst mera sällan. *La Petite Servante* fick sällskap först 1922 då man köpte Wäinö Aaltonens gipsskulptur *Flickhuvud*. Därefter skaffades Hjalmar Munsterhjelm's *Dalen* (1879) och Maria Wiiks *Sorg* (1907). Dessa två verk köptes av konsthandlare Gösta Stenman 1927. Föreningen köpte flera konstverk till sina årliga konstlotterier, så det kunde inte vara frågan om brist på pengar. Kanske anade man att drömmen om ett museum inte skulle bli sann.

Doktor Karl Hedman från Vasa hade nämligen i början av 1900-talet börjat samla på bildkonst vid sidan av keramik, silver och möbler. Hedman verkade samtidigt som ordförande för Vasa konstförening och medverkade även i ledningen för Österbottens historiska museiförening. Den sistnämnda föreningen hade grundats 1895 och var i behov av utrymmen för

Pohjanmaan museo sai runsaasti arvovaltaista tukea. Muhkeita rahalahjoituksia antoivat mm. apteekkari Vasili Smirnoff ja Eugen Wolff. Teollisuusmies, varakonsuli Wolff oli ollut Viipurin Taiteenystävien (1890) perustajajäseniä, mutta synnyinkaupunkinsa Vaasan osalta hän suuntasi tukensa Pohjanmaan museolle. Ymmärrettävää kyllä, olivathan museota varten koossa laajat kokoelmat, kun Vaasan taideyhdistys vasta aloitteli toimintaansa. Pohjanmaan museon rakennus vihittiin käyttöön kesällä 1930.

Yhdistys sai 1920-luvulla tilaisuuden hankkia kokoelmiin grafiikkaa, kun Vaasan Höyrymyllyn taidesäätiö lahjoitti tähän tarkoitukseen 1000 markkaa. Taidesäätiö ohjeisti rahalahjoituksen yhteydessä vuonna 1926 hankkimaan kotimaista, ennen vuonna 1901 tuotettua grafiikkaa. Kokoelmaan haluttiin toisin sanoen grafiikan uranuurtajien teoksia, sillä vuosisadan alussa grafiikan menetelmiin oli Suomessa perehtynyt vasta muutama taiteilija.

Heidän joukkoonsa kuului Albert Edelfelt, jonka kolme vedosta taideyhdistys hankki vuonna 1929. Ellen Thesleffiltä ostettiin samana vuonna teokset *Elegia* ja *Äiti*. *Äiti* on edustava näyte Thesleffin värillisestä puupiirroksesta. Se päättyi kokoelmaan, *Elegia* arvottiin jäsenarpajaisissa.

Grafiikan arvostus nousi 1930-luvun alussa, sillä graafikot olivat ryhtyneet tekemään työtään näkyväksi perustamalla yhdistyksen vuonna 1931. Grafiikan harrastusta kehitettiin näyttelytoiminnan avulla. Helsingin taidehallissa avattiin joulukuussa 1931 laaja yhteispohjoismaisen grafiikan näyttely.

*grafiikan
menetelmiin
oli Suomessa
perehtynyt
vasta muutama
taiteilija*

*endast några
konstnärer
i Finland hade
lärt sig de
grafiska
metoderna*

sin samling. Eftersom Hedmans egen samling ökade i snabb takt började han målmedvetet arbeta med projektet att grunda Österbottens museum på 1920-talet.

Österbottens museum fick mycket prestigefyllt stöd. Stora penningdonationer gavs av bland annat apotekare Vasili Smirnoff och Eugen Wolff. Industrimannen, vice konsul Wolff hade varit en av grundarmedlemmarna i Wiborgs Konstväner (1890), men som infödd Vasabo riktade han även sitt stöd till Österbottens museum. Det var visserligen förstäligt, man hade redan omfattande samlingar för museet, medan Vasa konstförening först höll på att komma igång med sin verksamhet. Österbottens museibygnad invigdes sommaren 1930.

Under 1920-talet fick föreningen en möjlighet att skaffa grafik till sina samlingar då Vasa Ångkvarns konstlegat donerade 1000 mark till ändamålet. Konstlegatet uppmanade i samband med donationen 1926 att föreningen skulle skaffa inhemsk grafik som producerats före 1901. Med andra ord ville man ha verk från pionjärerna inom grafiken. I början av seklet hade nämligen endast några konstnärer i Finland lärt sig de grafiska metoderna.

Bland dessa konstnärer fanns Albert Edelfelt, och 1929 skaffade konstföreningen tre grafiker av honom. Samma år köptes två verk av Ellen Thesleff, *Elegi* och *Mor*. Verket *Mor* är ett representativt prov på Thesleffs träsnitt i färg. Verket blev en del av samlingen, medan *Elegi* lottades ut i medlemslotteriet.

Uppskattningen för grafik ökade i början av 1930-talet eftersom grafikerna hade börjat göra sitt arbete synligt genom att grunda en förening 1931. Grafikintresset utvecklades genom utställningsverksamhet. I Helsingfors konsthall öppnades en stor nordisk grafikutställning i december 1931. Om grafikens ökande popularitet vittnar att några av de verk som

Albert Edelfelt: *Silmäpuoli karjalainen*, 1877, öljy kankaalle, 53 x 41 cm

Silmäpuoli karjalainen -maalauksen on lahjoittanut Ellan von Born. Anna Elise (Ellan) von Born oli Albert Edelfeltin puoliso. Siitä, kenelle lahjoitus on alun perin tullut, on olemassa kaksi erilaista tietoa. Luettelokortteihin tehtyjen merkintöjen mukaan teos tuli Bornilta C.J. Danielsonin kautta yhdistykselle perustamisvuonna 1917, mutta Eino Rosténin mukaan teos lahjoitettiin kaupungille ja siitä kerrottiin kaupunginvaltuuston kokouksessa maaliskuussa 1917, siis runsaat puoli vuotta ennen kuin taideyhdistystä oli vielä perustettu. Vaasan kaupunki oli ostanut Ellan von Bornilta teokset Sevilla ja Hurtti ukko, jolloin von Born antoi kaupungille luonnoksen lahjoituksena. Vaasan taideyhdistys kuitenkin vastasi Silmäpuoli karjalaisen lainauksesta muille museoille ja teosta esiteltiin osana yhdistyksen kokoelmaa.

Albert Edelfelt: *Enögd karelare*, 1877, olja på duk, 53 x 41 cm

Målningen Enögd karelare har donerats av Ellan von Born. Anna Elise (Ellan) von Born var Albert Edelfelts fru. Det finns två olika versioner om vem som ursprungligen fått donationen. Enligt anteckningarna i katalogkortet har verket donerats av Born till C.J. Danielson och vidare till föreningen 1917 då föreningen grundades. Enligt Eino Rostén donerades verket till staden. Enligt honom nämndes detta under stadsfullmäktiges möte i mars 1917, det vill säga ett drygt halvår innan konstföreningen grundades. Vasa stad hade köpt verken Sevilla och Gamle Hurtig av Ellan von Born och i samband med köpet hade von Born donerat skissen till staden. Vasa konstförening svarade för lånet av Enögd karelare till andra museer och verket presenterades som en del av föreningens samling.

**Ellen Thesleff: Äiti, 1925,
puupiiirros, 37 x 24 cm 17/25**

Thesleffin grafiikan teosten täsmällinen ajoittaminen on haasteellista taiteilijan työskentelytavan vuoksi. Tapana on ollut ajoittaa työ laatan valmistusvuoden mukaan. Äiti-sarjasta yksi, vuodelle 1925 päivätty vedos, on Ateneumin kokoelmassa. Taiteilijalle oli tyypillistä laatan muokkaaminen ja värimaailman variointi niin että vedokset muistuttavat enemmänkin monotypioita kuin puupiirokksia.

**Ellen Thesleff: Mor, 1925,
träsnitt, 37 x 24 cm 17/25**

Det är svårt att exakt tidsbestämma Thesleffs grafik på grund av konstnärens arbetssätt. Kutymen har varit att man tidsbestämt grafikarbeten utgående från plattans tillverkningsår. Ett verk ur serien Mor från 1925 finns i Ateneums samling. Typiskt för konstnären är att hon bearbetade plattan och varierade färgerna så att verken påminner mer om monotypier än träsnitt.

Grafiikan kasvaneesta suosiosta kertoo se, että muutamat esillä olleista vedoksista oli myyty loppuun ennen kuin vaasalaiset ennättivät paikalle. Henrik Sörensenin *Tone Veli* -sarjasta saatiin pienen odottelun jälkeen vedos yhdistyksen kokoelmaan.

Taideyhdistys tarjosi myös vaasalaisille tilaisuuden tutustua grafiikkaan järjestämällä vuonna 1933 näyttelyn. Siihen saatiin mukaan Suomen Graafillisten Taiteilijoiden yhdistyksen kuuluvien taiteilijoiden kuten Matti Björklundin, Alf Danningin, A.W. Finchin, Frans Nybergin, Oscar Parviaisen ja Santeri Salokiven teoksia. Näyttelyt kestivät 1930-luvulla yleensä alle kaksi viikkoa eikä grafiikan näyttelykään ollut avoinna kuin kahdeksan päivää. Ei siis ihme, että kävijämäärä jäi pieneksi ja näyttely oli tässä suhteessa pettymys. Taideyhdistyksen kokoelmaan hankittiin teos kaikilta näyttelyyn osallistuneilta taiteilijoilta.

Grafiikan määrätietoinen kartuttaminen päättyi 1930-luvulla. Yksittäisiä grafiikan teoksia ostettiin toki myöhemmin, mutta 1930-luvun hankinnat muodostavat selvästi oman kokonaisuutensa. Taideyhdistyksen kokoelmaan ne tuovat mielenkiintoisen lisän. Kokoelmaan oli 1930-luvulle saakka ostettu suomalaisten taiteilijoiden teoksia, mutta grafiikan hankinnoilla luotiin perustaa ulkomaisen taiteen kokonaisuudelle. Kokoelmaa ei kuitenkaan laajennettu kansainväliseen suuntaan vaan katse kääntyi pian takaisin suomalaiseen taiteeseen.

Kokoelma karttui koko ajan lahjoituksilla, joiden myötä kokoelma kasvoi vanhemmalla suomalaisella kuvataiteella, esimerkiksi Fanny Churbergin maalauksilla. Yksittäisten teosten ja teosryhmien lisäksi yhdistykselle testamentattiin kokoelmia. Näistä huomattavimpia olivat Victor Bruunin ja maisteri Gustaf Beltznerin testamenttilahjoitukset.

Syntykö yhdistyksen jäsenten piirissä kilpailua siitä, kuka

stälts ut hade blivit slutsålda innan Vasaborna hann fram till Helsingfors. Efter en kort väntan lyckades man få ett verk ur Henrik Sörensens *Tone Veli* -serie till föreningens samling.

Konstföreningen erbjöd även Vasaborna en möjlighet att bekanta sig med grafik genom att ordna en utställning 1933. Till utställningen fick man verk från konstnärer som var medlemmar i föreningen Finlands grafiska konstnärer, såsom Matti Björklund, Alf Danning, A.W. Finch, Frans Nyberg, Oscar Parviainen och Santeri Salokivi. Under 1930-talet pågick utställningarna oftast i mindre än två veckor och grafikutställningen var inte heller öppen längre än i åtta dagar. Det är med andra ord inte så konstigt att utställningen hade få besökare och att den i detta hänseende var en besvikelse. Konstföreningen köpte ett verk av alla de konstnärer som deltagit i utställningen.

Det målmedvetna arbetet med att utöka grafikens andel i föreningens samling avslutades på 1930-talet. Enstaka grafiska verk köptes även senare, men anskaffningarna under 1930-talet bildade en egen tydlig helhet som bidrar med ett intressant tillägg i samlingen. Fram till 1930-talet hade samlingen utökats med verk från finländska konstnärer, men genom de grafiska arbetena skapade man en grund även för att skaffa utländsk konst. Samlingen utvecklades emellertid inte i en internationell riktning, utan blicken vändes snart tillbaka till den finländska konsten.

Samlingen växte hela tiden genom donationer och den äldre finländska bildkonsten ökade, till exempel med Fanny Churbergs målningar. Förutom enstaka verk och grupper av verk testamenterades även hela samlingar till föreningen. Av dessa var de största Victor Bruuns och magister Gustaf Beltzners testamentdonationer.

Uppstod det en konkurrens bland föreningsmedlemmarna

Fanny Churberg: *Vanha paja*, 1879, öljy kankaalle, 42 x 56 cm
Vaasassa toimineen lasaretinlääkäri Mathias Churbergin ja hänen puolisonsa Marian perheestä kaksi lasta jätti jälkensä Suomen kulttuurihistoriaan. Fanny Churberg valitsi urakseen maalaustaiteen, jossa hän haki omaa ilmaisuaan tyylikonventioita rikkoen. Hänen veljensä Waldemar toimi intohimoisesti suomen kielen aseman vahvistamiseksi.

Fanny Churberg: *Den gamla smedjan*, 1879, olja på duk, 42 x 56 cm
Från lasarettedoktor Mathias Churbergs och hans fru Marias familj i Vasa lämnade två barn spår i den finländska kulturhistorien. Fanny Churberg valde målningskonsten som karriär och hon sökte efter sitt eget uttryck genom att bryta mot stilkonventionerna. Hennes bror Waldemar verkade passionerat för att stärka det finska språkets ställning.

on anteliain? Kannustettiinko yhdistyksen jäseniä tai johtokunnan tuttavapiiriin kuuluvia lahjoittamaan taidetta kokoelmaan? Siihen viittaa Karl Hedmanin ja Martti R. Koskimiehen kirjeenvaihto. Hedman toivoi Koskimieheltä taideteoksia kaupunkikirjastoon, mutta Koskimies empi oliko tila sopiva. Joka tapauksessa häneltä saatiin yhdistyksen kokoelmaan Jalmari Ruokokosken *Omakuva*, Rabbe Enckellin *Renkipoika Lauri* ja Ville Vallgrenin kipsikuva. Lisäksi Koskimies tallensi taideyhdistykselle Albert Gebhardin öljyvärimaalauksen, muotokuvan taiteilija C.E. Jankesista, mutta kirjeenvaihdossa mainitun Yrjö Ollilan muotokuvan ja Juho Mäkelän akvarellin kohtalo jää avoimeksi. Karl Hedman kuoli huhtikuussa 1931 ja neuvottelu muista teoslahjoituksista päättyi.

Lahjoitusten huippuaikaa oli 1940-luku, jota selittää osaltaan Vaasan taideyhdistyksen toiminnan 25-vuotisjuhluvuonna 1942. Syntymäpäivälahjana yhdistys sai kymmenittäin taideteoksia. Kauppaneuvos Frithjof Tikanoja lahjoitti yksinomaan 62 teosta, joista enemmistö edusti Matti Visannin tuotantoa. Tikanoja lahjoitti myös Arvi Mäenpään vesivärimaalauksia ja Vaasassa piirustuksenopettajana toimineen taiteilija Toivo Talven vedoksia.

Kokoelma karttui 1940-luvulla myös ostoilla. Uutta oli se, että kokoelmaan ostettiin nuorten Vaasassa työskentelevien taiteilijoiden teoksia. Esimerkiksi Lea Ignatiukselta ostettiin kaksi työtä hänen debyyttinäyttelystään vuonna 1946. Taidetta ostettiin vielä Helsingistäkin. Taideostoksille oli tosiaan parasta lähteä kauemmaksi, sillä Vaasan näyttelytarjonta oli niukkaa. Puheenjohtaja Bruun valitsi kokoelmaan Helsingissä vuonna 1946 järjestetystä näyttelystä kolme Unto Kaipaisen maalausta. Kaipaisen *Puutarha*, *Varieteetytöt* ja *Sinipukuinen tyttö* toivat elämäniloisen väriläikähdyksen sodasta toipuvan maan taiteeseen.

om vem som var mest givmild? Uppmuntrades föreningens medlemmar eller personer som tillhörde ledningens vänskapskrets att donera konst till samlingen? I brevväxlingen mellan Karl Hedman och Martti R. Koskimies finns tecken på att det var så. Hedman önskade att Koskimies skulle donera konstverk till stadsbiblioteket, men Koskimies var tveksam till om utrymmet passade. Slutligen lyckades man få några verk från Koskimies till samlingen, *Självporträtt* av Jalmari Ruokokoski, *Drängpojken Lauri* av Rabbe Enckell och en gipsrelief av Ville Vallgren. Koskimies bevarade även en oljemålning av Albert Gebhard och ett porträtt av C.E. Jankes för föreningen, men i brevväxlingen förblir det oklart vad som hände med ett porträtt av Yrjö Ollila och en akvarell av Juho Mäkelä som båda nämns i breven. Karl Hedman dog i april 1931 och förhandlingarna om andra konstdonationer avslutades.

1940-talet var donationernas guldålder. Detta förklaras till en del med att Vasa konstförening firade sitt 25-årsjubileum 1942. I födelsedagspresent fick föreningen tiotals konstverk. Kommerserådet Frithjof Tikanoja donerade ensam 62 verk. De flesta av konstverken var Matti Visantis produktion. Tikanoja donerade även akvareller av Arvi Mäenpää och grafik av konstnär Toivo Talvi som verkat som teckningslärare i Vasa.

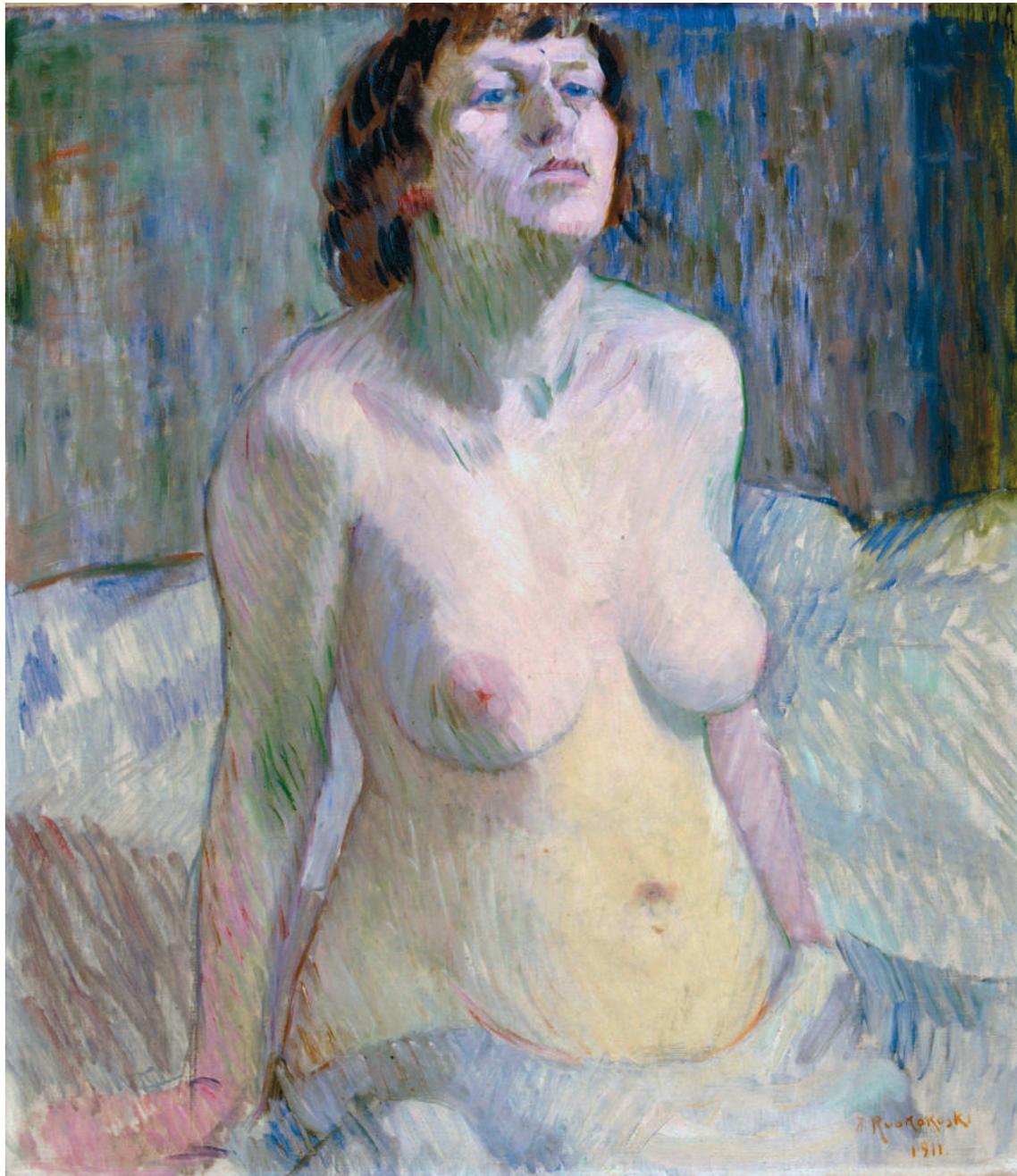
Under 1940-talet utökades samlingen även med inköp. Det nya var att man även köpte in verk av unga konstnärer som arbetade i Vasa. Av till exempel Lea Ignatius köpte man två arbeten från hennes debututställning 1946. Konst köptes även från Helsingfors. Det lönade sig att åka längre bort för konstinköpen eftersom utställningsutbudet i Vasa inte var så omfattande. Från en utställning som ordnades i Helsingfors 1946 valde ordförande Bruun ut tre målningar av Unto Kaipainen. Konstnärens verk *Trädgården*, *Varietéflickor* och *Flicka i blått* tillförde färggrann levnadsglädje i konsten i vårt land som då återhämtade sig från kriget.

**Jalmari Ruokokoski: *Nainen*,
1911, öljy kankaalle, 75 x 66 cm**

Jalmari Ruokokosken maalaus
Nainen sai seurakseen kaksi vuotta
myöhemmin Ruokokosken Omaku-
van (1913). Molemmat maalaukset
lahjoitti vuonna 1919 Victor Bruun.

**Jalmari Ruokokoski: *Kvinna*,
1911, olja på duk, 75 x 66 cm**

Jalmari Ruokokoskis målning Kvinna
fick två år senare sällskap av
Ruokokoskis Självporträtt (1913).
Båda målningarna donerades av
Victor Bruun 1919.

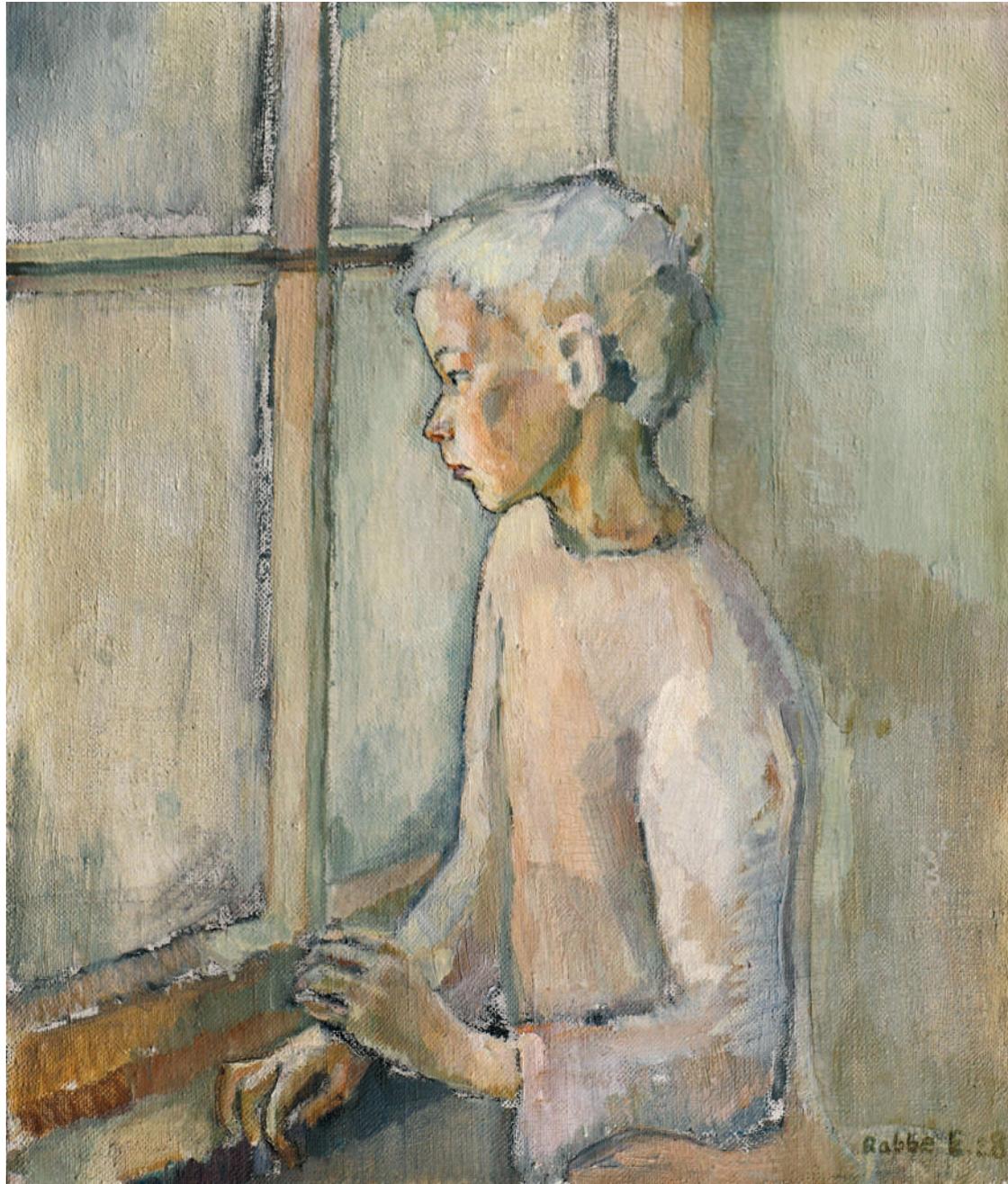

**Rabbe Enckell: *Renkipoika Lauri /
Ikkunan ääressä* 1928,
öljy kankaalle, 56 x 47 cm**

Rabbe Enckell on tunnettu runoilijana. Enckellin maalauksen lahjoitti Martti R. Koskimies vuonna 1930. Koskimies työskenteli 1930-luvulla Helsingissä kirjastoamanuenssina. Hän oli lähtöisin Ilmajoelta, jonne hän myöhemmin palasi.

**Rabbe Enckell: *Drängpojken Lauri /
Vid fönstret* 1928,
olja på duk, 56 x 47 cm**

Rabbe Enckell är känd som poet. Enckells målning donerades av Martti R. Koskimies 1930. Under 1930-talet arbetade Koskimies som biblioteksamanuens i Helsingfors. Han kom ursprungligen från Ilmola, dit han även återvände senare.

Ville Vallgren: *Tanssijat*, 1918, pronssi, korkeus 18 cm

Ville Vallgrenilta pyydettiin vuonna 1933 pienoisveistoksia taideyhdistyksen katsottavaksi. Sopivimpana työnä kokoelmaan yhdistyksen hallitus piti tätä tanssivaa neittoa kuvaavaa veistosta. Veistos oli Vaasan taideyhdistyksen hankintojen kallein yksittäinen teos 1930-luvulla. Sen hinta oli 5000 markkaa, joka maksettiin kahdessa erässä vuosina 1933 ja 1934.

Ville Vallgren: *Danserskan*, 1918, brons, höjd 18 cm

År 1933 beställde konstföreningen träskulpturer till påseende av Ville Vallgren. Föreningens styrelse kom fram till att denna dansande dam var den lämpligaste skulpturen till samlingen. Skulpturen var det dyraste enskilda verket som konstföreningen köpte på 1930-talet. Priset var 5000 mark och summan betalades i två delar, 1933 och 1934.

Albert Edelfelt: *Kuunteleva mies*, 1904, viivasyövytys, 23 x 13 cm

Harjoitelma teokseen "Bellman laulaa viimeisen kerran ystävilleen".

Albert Edelfelt: *Lyssnande man*, 1904, linjeetsning, 23 x 13 cm

Studie till verket "Bellman sjunger sista gången för sina vänner".

**Adolf Bock: *Meriaihe*, 1934,
öljy kankaalle, 50 x 40 cm**

Adolf Bock järjesti joulukuussa 1934 näyttelyn Vaasassa hotellin Ernstin tiloissa. Esillä oli noin neljäkymmentä teosta. Näyttelystä kerrottiin ostetun useita teoksia vaasalaisiin koteihin. Taideyhdistyksen kokoelman kaksi Adolf Bockin maalausta ovat peräisin Gustaf Beltznerin kokoelmasta.

**Adolf Bock: *Marinmålning*, 1934,
olja på duk, 50 x 40 cm**

I december 1934 ordnade Adolf Bock en utställning på hotell Ernst i Vasa. På utställningen visades ett fyrtiotal verk. Det berättas att man köpte flera verk från utställningen till hemmen i Vasa. De två målningar av Adolf Bock som finns i konstföreningens samling kommer från Gustaf Beltzners samling.

Tauno Okkonen: *Iltä*, 1963, öljy pahville, 63 x 98 cm

Tauno Okkonen: *Afton*, 1963, olja på kartong, 63 x 98 cm

Oskari Paatela: *Kallioranta*, öljy kankaalle, 37 x 46 cm

Taiteilija on tallentanut maalaukseen näkymän tummasta vedestä ja äkkijyrkistä kalliorannoista kuuluisasta Torisevasta. Maalauksen lahjoitti taideyhdistykselle C.J. Danielson vuonna 1941. Oskari Paatela asui viime vuotensa Vaasassa, missä hän kuoli 1952.

Oskari Paatela: *Klippstrand*, olja på duk, 37 x 46 cm

I målningen har konstnären återgett en vy över ett mörkt vatten och branta klippstränder vid den berömda sjön Toriseva. Målningen donerades till konstföreningen av C.J. Danielson 1941. Oskari Paatela bodde sina sista år i Vasa där han dog 1952.

**Paul de Pidoll: *Stilleben*, 1938,
öljy kankaalle, 61 x 50 cm**

Victor Bruun määräsi testamentissaan vuonna 1942, että yhdistys tulisi saamaan 12 Paul de Pidollin (1882–1954) työtä. Paul de Pidoll oli syntynyt Luxemburgissa. Hän toimi myös kuvittajana.

**Paul de Pidoll: *Stilleben*, 1938,
olja på duk, 61 x 50 cm**

I sitt testamente 1942 skrev Victor Bruun att 12 verk av Paul de Pidoll (1882–1952) skulle doneras till föreningen. Paul de Pidoll var född i Luxemburg och var även verksam som illustratör.

Arvi Mäenpää: Cannes, 1928, akvarelli, 35 x 26 cm

Arvi Mäenpää tunnetaan synnyinpaikkakuntansa Töysän kuvaajana. Pienikokoiset akvarellit syntyivät olosuhteiden pakosta, kun ostajista ja rahasta oli pulaa. Vuosina 1927–1929 taiteilija matkusti Ranskaan ja Italiaan, missä hän maalasi joukon kuulakkaita maihemia. Näytteitä matkan annista lahjoitti Mäenpään tärkeä tukija kauppaneuvos Frithjof Tikanoja.

Arvi Mäenpää: Cannes, 1928, akvarell, 35 x 26 cm

Arvi Mäenpää är känd som en skildrare av sin födelseort Töysä. De små akvarellerna uppstod som ett resultat av de rådande omständigheterna; det rådde brist på både köpare och pengar. Under åren 1927–1929 reste konstnären till Frankrike och Italien där han målade landskap i klara färger. En del prov på produktionen från resan donerades av kommerserådet Frithjof Tikanoja som var en viktig stödjure av Mäenpää.

Nandor Mikola: *Iltahämy*, 1953 akvarelli, 31 x 42 cm

Nandor Mikola: *Kvällsskymning*, 1953 akvarell, 31 x 42 cm

Vaasan taiteilijakunta uudistui 1950-luvulle tullessa. Kaksi kaupungin taide-elämässä vaikuttanutta taiteilijaa kuolivat peräkkäisinä vuosina: Frans Hiivanainen vuonna 1944 ja C.J. Danielson vuonna 1945. Armas Vainio asetti teoksiaan ensimmäisen kerran näytteille vuonna 1947 ja Per Olov Hjortell vuonna 1949. Molemmat heistä olivat käyneet Vaasan taideyhdistyksen piirustuskoulua. Nandor Mikola ryhtyi osallistumaan Vaasassa järjestettyihin näyttelyihin 1950-luvun alussa. Monet, toimeentulonsa aikaisemmin muilla keinoin hankkineista, antautuivat vähitellen taiteilijan haastavaan työhön.

Taiteilijoiden kasvanut määrä lisäsi taiteilijoiden välistä kilpailua ja loi tarpeen korostaa omaa ammattimaisuutta. Pohjalainen taiteilijaliitto perustettiin vuonna 1943, Pohjanmaan maakunnan taiteilijoiden Botnia-ryhmä vuonna 1952 ja Vaasan Taiteilijaseura ry vuonna 1953.

Näyttää siltä kuin taideyhdistys olisi halunnut ottaa aiempaa enemmän vastuuta alueen taiteilijoiden toiminnan tukemisesta. Ostosmatkat muualle Suomeen jäivät, taideteokset hankittiin lähiseudulta. Kokoelma karttui kuitenkin 1950-luvulla vain harvakseltaan. Runsaampi teoserä ostettiin Gretel Danielsonin kuolinpesän huutokaupasta vuonna 1955, mutta pöytäkirjoista käy ilmi, että myös näistä hankinnoista annettiin teoksia arpajaisvoitoiksi. Kokoelmaan jäivät ainakin Carl Nyman Warghin akvarelli *München* ja Hiivanaisen muotokuva maalaustelineen äärellä työskentelevästä C.J. Danielsonista.

Taideyhdistyksen rinnalle syntyi 1960-luvulta lähtien uusia toimijoita, joiden päämäärät olivat osaksi samat kuin yhdistyksellä. Vaasan taidenäyttelytoiminta vilkastui, kun kaupungissa avattiin Taiteilijaseuran aloitteesta taidehalli vuonna 1966. Veljekset Gröndahlin säätiön varoilla ryhdyttiin hankkimaan 1970-luvulla taidetta Pohjanmaan museon kokoelmaan. Pohjanmaan museo kartutti aktiivisesti kokoelmaansa, järjesti näyttelyitä ja yleisötilaisuuksia niin että paljon oli saatua

Konstnärskretsarna i Vasa genomgick en förändring på 1950-talet. Två av de konstnärer som varit verksamma i stadens konstliv dog inom två år: Frans Hiivanainen 1944 och C.J. Danielson 1945. Armas Vainio ställde ut sina verk för första gången 1947 och Per Olov Hjortell 1949. Båda konstnärerna hade gått i konstföreningens ritskola. Nandor Mikola började delta i utställningar i Vasa i början av 1950-talet. Många av de som tidigare skaffat sitt levebröd på annat sätt, begav sig så småningom in på den utmanande banan som konstnär.

I takt med att konstnärerna i föreningen blev fler, ökade även konkurrensen mellan dem. Det uppstod ett behov av att framhäva den egna professionaliteten. Österbottniska konstnärsförbundet grundades 1943, Konstnärsföreningen Botnia för konstnärer i landskapet Österbotten 1952 och Vasa konstnärsgille rf 1953.

Det verkar som att konstföreningen skulle ha velat ta ett större ansvar än tidigare för att stöda konstnärernas verksamhet i regionen. Inköpsresorna till andra håll i Finland avslutades och konstverken införskaffades från närregionen. Samlingen utökades emellertid sparsamt under 1950-talet. Ett större parti konstverk köptes på auktionen av Gretel Danielsons dödsbo 1955, men i protokollen framkommer att även en del av dessa inköp användes som lotterivinster. I samlingen stannade åtminstone Carl Nyman Warghs akvarell *München* och Hiivanainens porträtt av en målade C.J. Danielson framför sitt staffli.

Under 1960-talet uppstod nya aktörer vid sidan av konstföreningen. Aktörerna hade delvis samma mål som föreningen. Konstutställningsverksamheten i Vasa blev aktivare då staden öppnade en konsthall 1966 på konstnärsgilletts initiativ. Med medel från Bröderna Gröndahls stiftelse började man på 1970-talet skaffa konst till Österbottens museums samling. Österbottens museum utökade aktivt sin samling, ordnade

Harry Öhman: *Nonfigurativ*, 1954, sekatekniikka, 36 x 49 cm
Harry Öhman opetti vuonna 1947 Vaasan taideyhdistyksen piirustuskoulussa. Öhmänniltä ostettiin kaksi maalausta, molemmat nimeltään Nonfigurativ, niiden valmistumisvuonna 1954.

Harry Öhman: *Nonfigurativ*, 1954, blandteknik, 36 x 49 cm
Harry Öhman undervisade i Vasa konstförenings ritskola 1947. Av Öhman köpte man två målningar, båda med namnet Nonfigurativ. Verken köptes 1954, samma år som de målades.

aikaiseksi sitten 1910-luvun. Vaasaan oli muodostunut niitä elementtejä, joita tarvitaan monimuotoisen kuvataidekulttuurin harjoittamiseen.

Uutta kotia taideyhdistyksen kokoelmalle oli jouduttu etsimään vuosikymmenestä toiseen. Toiminnan alussa kokoelmateoksia oli esillä kaupungintalolla, missä Seuraklubi toimi. Kaupungintalon ylimpään kerrokseen maalauksia ripustettiin vuonna 1930. Vuonna 1936 yhdistys toivoi saavansa luvan rakentaa tilan hallintotalon ullakolle, mutta kaupunginhallitus piti hanketta liian kalliina.

Taideyhdistyksen kokoelma oli esillä jonkin aikaa Pohjanmaan museon kolmessa näyttelysalissa, mutta kun museo tarvitsi tiloja omaan käyttöönsä, oli teokset siirrettävä pois syksyksi 1946. Synkältä näyttää, totesi yhdistyksen sihteeri miettiessään tilakysymystä. Kokoelma sijoitettiin nyt Vaasan kaupunginkirjastoon. Vaasan keskussairaala ja Huutoniemen sairaala saivat runsaat teoskokonaisuudet 1950-luvun lopulla.

Kokoelmia esiteltiin pienimuotoisten näyttelyiden kautta. Victor Bruunin kokoelma oli näytteillä vuonna 1954 kaupungintalolla ja kun Gustaf Beltznerin kokoelma päättyi yhdistykselle vuonna 1966, asetettiin se esille Wasa Teaterin lämpiöön. Sen jälkeen Beltznerille kuuluneita maalauksia ripustettiin Svenska Klubbenin tiloihin, jonne yhdistys oli jo aikaisemmin sijoittanut taideteoksia.

Hajasijoitettua kokoelmaa oli vaikea hallita ja hoitaa. Hyvä puoleksi oli se, että pakon edessä yhdistys tuli toteuttaneeksi yhtä tehtäväänsä, taidevalistusta. Taideteokset tulivat vaasalaisille tutuiksi osana arkea.

*Toiminnan alussa
kokoelmateoksia
oli esillä
kaupungintalolla,
missä Seuraklubi
toimi.*

*I början av
föreningens existens
hängde verk från
samlingen på
väggarna i stadshuset
där Sällskapsklubben
huserade.*

utställningar och publikevenemang. Med andra ord hade man åstadkommit mycket sedan 1910-talet. I Vasa hade det bildats sådana element som behövs för att utöva en mångsidig bildkonstkultur.

Konstföreningen hade sökt efter ett hem till sin samling i årtionden. I början av föreningens existens hängde verk från samlingen på väggarna i stadshuset där Sällskapsklubben huserade. År 1930 hängde man upp tavlor på stads husets översta våning. År 1936 ansökte föreningen om tillstånd att bygga ett utrymme på styrelsegårdens vindsvåning, men stadsstyrelsen ansåg att projektet var för dyrt.

Konstföreningens samling stod framme en tid i de tre utställningssalarna på Österbottens museum, men då museet behövde utrymmena för sina egna behov var man tvungen att flytta bort konstverken till hösten 1946. Föreningens sekreterare konstaterade att det såg dystert ut med utrymmesfrågan. Samlingen flyttades nu till Vasa stadsbibliotek. I slutet av 1950-talet placerades ett stort antal verk i Vasa centralsjukhus och Roparnäs sjukhus.

Samlingarna visades på småskaliga utställningar. Victor Bruuns samling visades i stadshuset 1954. Då Gustaf Beltzners samling hamnade hos föreningen 1966, ställdes den ut i foajén på Wasa Teater. Därefter hängdes målningar som tillhört Beltzner upp i Svenska klubbens lokal där föreningen hade placerat sina verk redan tidigare.

Det var svårt att hantera och sköta om en samling som var utspridd över staden. En god sida var att föreningen kunde förverkliga en av sina uppgifter, konstbildningen. Konstverken blev bekanta för Vasaborna som en del av vardagen.

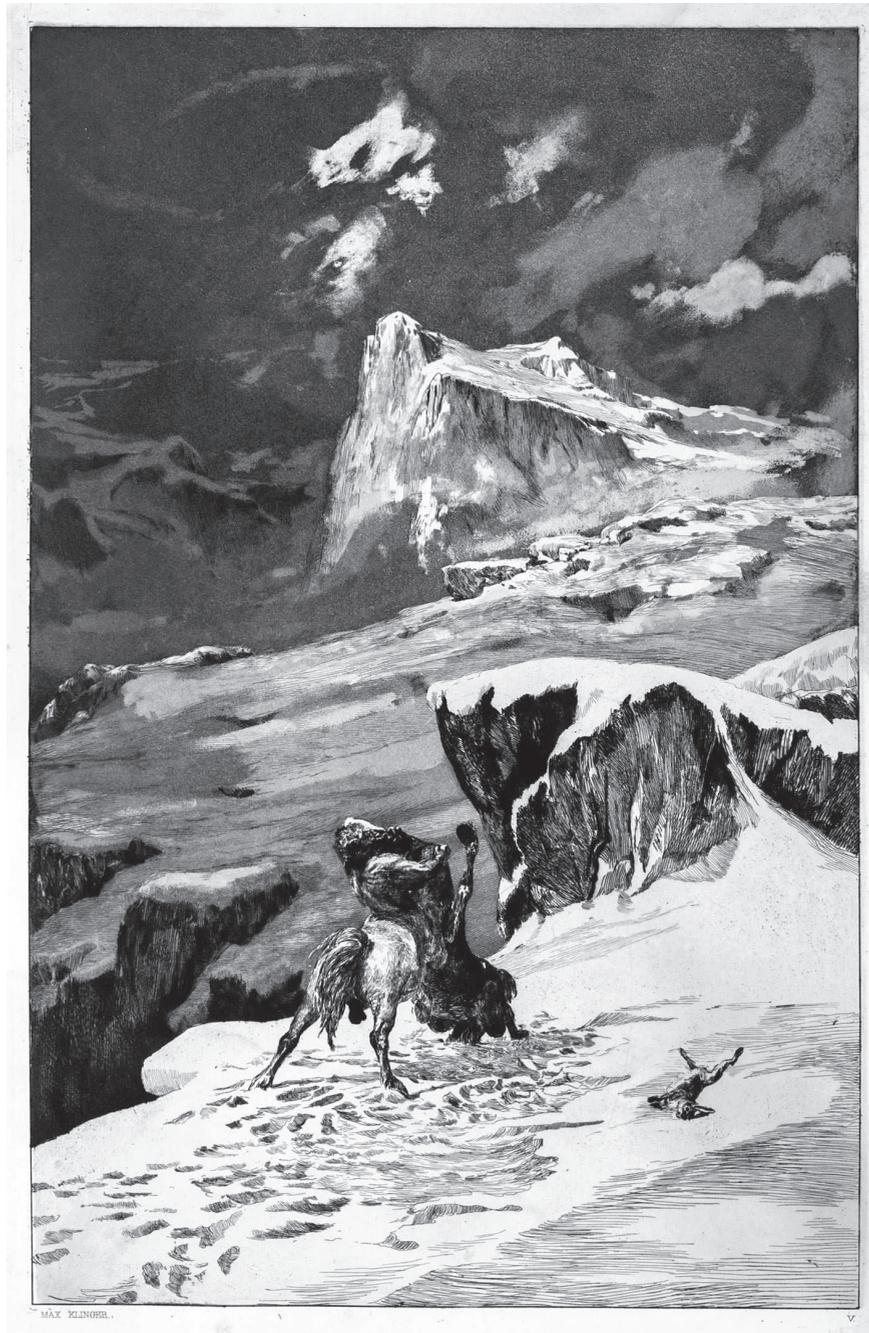
**Timo Hiltunen: *Sammakko*, 1997,
guassi ja vesiväri paperille, 56 x 76 cm**

Kun nuoren Timo Hiltusen töitä luonnehdittiin naivismiksi, korjasi hän niiden edustavan humorismia. Leikkimielisyys, fantasiahahmot ja eläimet säilyivät Hiltusen maalauksissa myöhempinäkin vuosina. Hänen mieluisin maalausvälineensä oli guassi ja musta yksi lempiväreistä. Timo Hiltunen sai jännittävän tehtävän, kun häntä pyydettiin maalaamaan suosittu vaasalaisen rokkiklubin Club 25:n pöydät taideteoksiksi. Jokainen pöytä sai oman harkitun aiheensa. Club 25 tuhoutui keväällä 2013 tulipalossa, mutta ainakin yksi Hiltusen maalaamista pöydistä on säilynyt.

**Timo Hiltunen: *Groda*, 1997,
gouache och vattenfärg på papper, 56 x 76 cm**

Då den unga Timo Hiltunens arbeten beskrevs som naivistiska, rättade han till begreppet och sa att de representerade humorismen. Lekfullheten, fantasifigurerna och djuren kvarstod i Hiltunens målningar även under senare år. Hiltunens favoritmålfärg var gouache och svart en av hans favoritfärger. Timo Hiltunen fick en intressant uppgift då han ombads måla borden i den kända rockklubben Club 25 i Vasa till konstverk. Varje bord fick ett eget noga övervägt tema. Våren 2013 förstördes Club 25 i en brand, men åtminstone ett av de bord som Hiltunen målade har bevarats.

Max Klinger: *Taistelevat kentaurit* sarjasta
Intermezzi Opus IV, 1881
Max Klingerin sarjan Intermezzi Opus IV lahjoitti vaasalainen rouva Jenny Lagus vuonna 1928. Sarja oli peräisin hänen poikansa John Elis Laguksen jäämistöstä. Olisiko teossarja päätynyt John Lagukselle hänen Saksan vuosinaan? Hän oli opiskellut Dresdenissä 1890-luvun lopulla.

Max Klinger: *Stridande kentaureer* ur serien
Intermezzi Opus IV, 1881
Max Klingers serie Intermezzi Opus IV donerades av fru Jenny Lagus från Vasa 1928. Serien kom från hennes son John Elis Lagus dödsbo. Hade verkserien hamnat hos John Lagus under hans år i Tyskland i slutet av 1890-talet, då han studerade i Dresden?

Axel Fridell: *Omakuva*, 1928, viivasyövytys, 20 x 15 cm
 Monet suomalaiset museot hankkivat kokoelmiinsa teoksia Helsingin Taidehallissa 1931 järjestetystä yhteispohjoismaisesta grafiikan näyttelystä. Vaasan taideyhdistys osti sieltä useita vedoksia kuten tämän Axel Fridellin Omakuvan.

Axel Fridell: *Självporträtt*, 1928, linjeetsning, 20 x 15 cm
 Många finländska museer skaffade verk till sina samlingar från en samnordisk grafikutställning som ordnades i Helsingfors konsthall 1931. Från utställningen köpte Vasa konstförening flera verk, bland dem *Självporträtt* av Axel Fridell.

Las Damas, Toros, Madrid

O. Parviainen

Oskar Parviainen: *Las Damas, Toros, Madrid*, 1907, pehmeäpohjasyövytys, 24 x 23 cm

Oskar Parviainen matkusti vuonna 1907 Madridiin maalatakseen mielenkiintoisia aiheita kuten vauhdikasta tanssia. Täältä ajalta ovat ilmeisesti peräisin hänen grafiikkansa espanjalaiset aiheet. *Las Damas* -sarjassa Parviainen kuvasi härkätaitelua seuraavia naisia. Teos ostettiin Vaasassa järjestetystä grafiikan näyttelystä vuonna 1933.

Oskar Parviainen: *Las Damas, Toros, Madrid*, 1907, mjugrundsetsning, 24 x 23 cm

År 1907 reste Oskar Parviainen till Madrid för att måla intressanta teman, såsom fartyllad dans. De spanska temana i hans grafik härstammar troligtvis från denna tid. I serien *Las Damas* beskrev Parviainen kvinnor som ser på en tjurfäktning. Verket köptes från en grafikutställning som ordnades i Vasa 1933.

Matti Björklund (Visanti): *Oh, sinä olut katala*, 1932, kivipiirros, 22 x 39 cm

Matti Visanti työskenteli arkkitehtina Vaasassa, mutta hän ryhtyi kehittämään omaperäistä Kalevala-aiheista grafiikkaansa 1920-luvun alussa luodakseen mittavan Kalevalaan pohjautuvan teoskokonaisuuden. Visanti muutti perheineen vuonna 1934 Helsinkiin, missä hänellä oli paremmat mahdollisuudet tehdä kirjankuvituksia ja työstää litografioita.

Matti Björklund (Visanti): *Ack, du lömska öl*, 1932, litografi, 22 x 39 cm

Matti Visanti arbetade som arkitekt i Vasa men började skapa en säregen Kalevalainspirerad grafik i början av 1920-talet. Han ville skapa en omfattande verkserie som grundade sig på Kalevala. Visanti flyttade med sin familj till Helsingfors 1934 där han hade bättre möjligheter att arbeta med bokillustrationer och litografier.

Lea Ignatius:
Syklaami, 1952,
öljy kovalevyllle,
55 x 45 cm

Lea Ignatius:
Cyklamen, 1952,
olja på skiva,
55 x 45 cm

Kokoelmaostot tyrehtyivät 1970-luvulla eikä yhdistys saanut lahjoituksiakaan toimintansa alkuvuosikymmenten malliin. Taideyhdistyksen kokoelma luetteloiitiin vuonna 1974. Kokoelman intendentti, kirjastonhoitaja Jenny Löfgren kirjasi vuoteen 1975 mennessä 159 teosta. Loput noin 40 teosta hän ahkeroi luetteloon rouva Gretel Hasselblattin kanssa. Löfgren sai tietää vasta työn tehtyään, että yhdistyksen sihteeri Carl Estlander oli laatinut vuonna 1948 valokuvin varustetut luettelokortit yhdistyksen kokoelman teoksista. Luettelokorttien lomasta löytyy pieni paperilappunen, jossa J.L. harmitteli turhaa työtä.

Eri ihmisten tekemät muistiinpanot selittävätkin osaltaan, miksi kokoelman kartunnan vaiheista on välillä vaikea saada selkoa. Sama teos voi esiintyä useammalla nimellä, mutta kysymyksiä herättää etenkin se, mihin inventoinneissa esitetyt tiedot perustuvat. Onko luettelot tehty muistinvaraisesti vai pöytäkirjojen perusteella vai onko yhdistyksen arkistoitujen materiaalien ulkopuolella vielä olennaista hankintatietoa.

Kokoelman kartuttamiseen tuli pontta 1980-luvun lopulla, kun Pohjanmaan museo lupasi järjestää kokoelmanäyttelyn. Työryhmä, johon kuuluivat yhdistyksen puheenjohtaja Lars Palmén, Carita Teir ja Tuula Airola, valmisti hankintaesitykset. Airola työskenteli Pohjanmaan museon kulttuurihistoriallisen osaston intendenttinä ja toimi näin siteenä museon ja yhdistyksen välillä.

Tavaksi oli tullut, että kokoelmaan hankitaan teos taideyhdistyksen piirustuskoulussa opettaneilta taiteilijoilta. Näin tehtiin myös tällä kertaa kun Jan Lindhiltä ostettiin *Sammon taonta*. Lisäksi vahvistettiin kokoelman pohjalaisen taiteen edustusta hankkimalla Heikki Mäki-Tuurin, Oiva Polarin ja Aira Niemi-Pynttärin teoksia.

Näyttely avautui 1989 ja sen jälkeen museo laati luettelon teoksista, jotka se toivoi saavansa tiloihinsa. Listassa oli

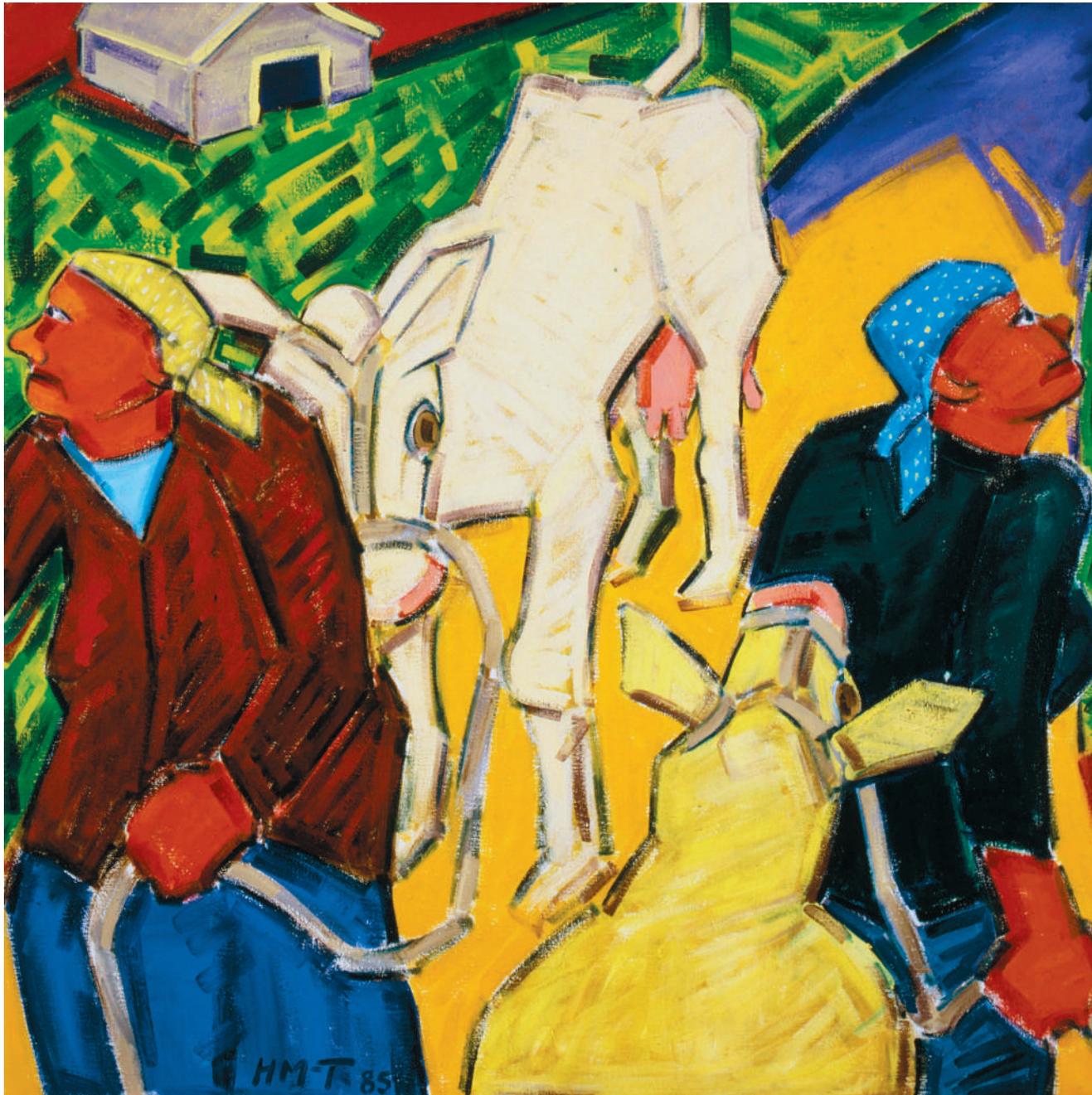
Inköpen till samlingen mattades ut på 1970-talet och föreningen fick inte heller några donationer som under de tidigare årtiondena. Konstföreningens samling katalogiserades 1974. Samlingens intendent, bibliotekarie Jenny Löfgren, katalogiserade 159 konstverk fram till 1975. De resterande 40 verken införde hon i katalogen tillsammans med fru Gretel Hasselblatt. Först efter att ha utfört arbetet fick Löfgren veta att föreningens sekreterare Carl Estlander hade skapat katalogkort med tillhörande fotografier över föreningens samling redan 1948. Bland katalogkorten finns en liten papperslapp där J.L. beklagar sig över det arbete som utförts helt i onödan.

Svårigheterna med att få klarhet i hur samlingen utökades förklaras delvis med att anteckningarna gjorts av olika människor. Samma verk kan förekomma under flera olika namn, men det som väcker frågor är framför allt vad uppgifterna i inventeringen baserar sig på. Har förteckningarna skrivits ur minnet eller utgående från protokollen eller finns det ytterligare någon väsentlig information som inte ingår i föreningens arkiverade material?

Samlingen började åter växa snabbare i slutet av 1980-talet då Österbottens museum lovade ordna en samlingsutställning. En arbetsgrupp som bestod av föreningens ordförande Lars Palmén, Carita Teir och Tuula Airola beredde anskaffningsförslagen. Airola arbetade som intendent för den kulturhistoriska avdelningen på Österbottens museum och fungerade på så sätt som länk mellan museet och föreningen.

Det hade blivit en tradition att skaffa ett verk av de konstnärer som undervisat i konstföreningens ritskola. Man höll fast vid traditionen även denna gång och köpte verket *Sampo smides* av Jan Lindh. Dessutom förstärktes samlingen av österbottnisk konst genom att köpa verk av Heikki Mäki-Tuuri, Oiva Polari och Aira Niemi-Pynttäri.

Utställningen öppnades 1989 och efter att den avslutats

Heikki Mäki-Tuuri:
Naapuriämmät,
1985, öljy kankaalle,
121 x 120 cm

Heikki Mäki-Tuuri:
Grannkärringar,
1985, olja på duk,
121 x 120 cm

kaikkiaan 95 teosta. Hoitovastuu kokoelmasta oli siirtymässä museolle.

Eri tekijöiden summana taideyhdistyksen kokoelmasta on muodostunut monitahoinen, jopa kirjava kokonaisuus. Vaasan taideyhdistyksen tavoitteena oli toiminnan alussa museo-kokoelman luominen. Jossakin vaiheessa on huomattu, ettei kokoelmalle tule koskaan omaa erillistä tilaa. Taidehankinnat ovat silti jatkuneet aina 2000-luvulle saakka.

Kokoelma saa pohtimaan, mitä se tulee säilyttäneeksi jälkipolville. Kokoelmassa näkyy menneen ajan kulttuurihenki, hyvä tahto ja valistusoptimismi. Kokoelman karttumisen eteen tehtiin töitä ja teosostoihin löytyi rahaa vaikka yhdistyksen jäsenten omasta lompakosta. Kokoelmaa tulee siksi katsoa kokonaisuutena, yhtenä vaasalaisen kulttuuritahdon toteutumista.

Taidekokoelman merkitystä voidaan punnita eri tavoin. Yksi kokoelman mittari on sen teosten haluttavuus. Se, kuinka usein museot pyytävät kokoelman teoksia lainaksi asettaakseen niitä esille näyttelyihin. Vaasan taideyhdistyksen kokoelman ensimmäisiä teoksia on lainattu taajaan. *Silmäpuoli karjalainen* on matkannut 1950-luvulla Kiinaan ja Neuvostoliittoon, ja se on ollut esillä monissa Suomessa järjestetyistä näyttelyistä.

Mutta myös niillä teoksilla, joita ei koskaan pyydetä valtakunnallisiin näyttelyihin, on oma arvonsa.

Vaasalaisista kodeista yhdistykselle lahjoitetut teokset kertovat kaupunkilaisten taidemieltymyksistä ja keräilyharrastuksesta. Millaista iloa onkaan tuottanut tuo puusta veistetty karhu, jonka tekijästä tiedetään vain tassuun kaiverretut nimi-kirjaimet. Ehkä se on seissyt lipaston päällä seuranaan omistajansa arvotaulut, Magnus von Wrightin *Puunrunkoja* tai Victor Westerholmin *Kuusimetsä*.

skrev museet en förteckning över de verk som man ville ha i sina utrymmen. Förteckningen innehöll sammanlagt 95 verk. Överföringen av ansvaret för samlingen till museet hade börjat.

Summan av olika faktorer har gjort konstföreningens samling till en mångsidig och till och med brokig helhet. Vasa konstförenings ursprungliga syfte var att skapa en museisamling. I något skede märkte man att samlingen aldrig skulle få ett eget separat utrymme. Trots detta har konstinköpen fortsatt ända in på 2000-talet.

Samlingen får en att tänka vad den kommer att erbjuda för de kommande generationerna. I samlingen ser man gångna tiders kulturanda, en god vilja och en upplysningsoptimism. Man arbetade hårt för att utöka samlingen och pengar till inköpen togs till och med ur föreningsmedlemmarnas egna börsar. Därför bör man se på samlingen som en helhet, som en konkretisering av kulturviljan i Vasa.

Konstsamlingens betydelse kan mätas på flera olika sätt. Ett verktyg som kan användas för att mäta samlingen är hur eftertraktade konstverken är, hur ofta museerna ber om att få låna konstverk från samlingen till sina egna utställningar. De första inköpen i Vasa konstförenings samling har lånats ut ofta. Under 1950-talet reste *Enögd karelare* både till Kina och till Sovjetunionen, och den har även visats på många utställningar i Finland.

Men även de verk som inte är eftertraktade till nationella utställningar har ett eget värde.

De verk som donerats till föreningen från hemmen i Vasa berättar om stadsbornas kärlek för konst och deras samlarintresse. Hur mycket glädje har inte den träsnyddade björnen gett oss, trots att man inte vet något annat om tillverkaren än de initialer som ristats in i tassen. Kanske har den stått ovanpå

Kokoelman teokset kannustavat lukemaan teoksista vaasalaisten kertomuksia, niin yksityisiä kuin useimpien tuntemia.

Kirjoittaja FT Auli Jämsänen on kokoelmapäällikkö, Vaasan kaupungin museot.

en byrå i sällskapet av sin ägares värdefulla tavlor, Magnus von Wrights *Trädstammar* eller Victor Westerholms *Granskog*.

Verken i samlingen uppmuntrar oss att läsa Vasabornas historier om konstverken, både privata berättelser och sådana som är mera kända.

Skribenten FD Auli Jämsänen är samlingschef, Vasa stads museer.

Painamattomat lähteet / Otryckta källor

Vaasan taideyhdistyksen arkisto, Pohjanmaan museo / Vasa konstförenings arkiv, Österbottens museum
Material rörande Vasa Konstföreningens verksamhet åren 1918–1981
Vasa Konstförening. Korrespondens.
Vasa Konstförening Protokoll 1945–60
Vasa Konstförening Protokoll 1979–1990
Vasa Konstförening 1918–1976

Painetut lähteet ja kirjallisuus / Tryckta källor och litteratur

Anttonen, Erkki. Kansallista vai modernia: taidegrafiikka osana 1930-luvun taidejärjestelmää.
Kuvataiteen keskusarkisto 12. Valtion taidemuseo, Helsinki 2006.
Ahtola-Moorhouse, Leena. Teosluettelo. Teoksessa Ellen Thesleff. Ateneumin julkaisu 7, Helsinki 1998.
Appelgren, Arne. Pohjanmaan historiallisen museon opas. Unggren, Vaasa 1933.
Bäcksbäck, L.[eonard]. Ellen Thesleff. Konstsalongens förlag 1955.
Haartman, Axel. Konstföreningen i Åbo: en redogörelse för föreningens verksamhet 1891–1916.
Frenckellska tryckeri Ab, Helsingfors 1916.
Holger, Lena. Uskaltaa ja onnistua. Helene Schjerfbeckin kamppailu taiteensa puolesta 1892–1917.
Teoksessa Helene Schjerfbeck. Toim. Leena Ahtola-Moorhouse. Ateneum, Helsinki 1992.
Isomäki, Irmeli. Expografia ja bibliografia. Teoksessa Ellen Thesleff. Ateneum 1998.
Konttinen, Riitta. Maria Wiik. Otava, Helsinki 2000.
Konttinen, Riitta. Fanny Churberg. Otava, Helsinki 2012.
Palin, Tutta. Miehiä ryhmäkuvassa. Hugo Backmansson muotokuvamaalarina. Kirjassa Hugo Backmansson:
Taiteilija, upseeri ja seikkailija. Otava, Helsinki 2010.
Rostén, Eino. Vasa stads fonder. Vasa stadsstyrelse 1944.
Suomen Liikemiehiä. Affärsmän i Finland. Hämeenlinna 1930.
Tossavainen, Mari. Kuvanveistotyö: Emil Wikström ja kuvanveiston rakenne 1890–1920.
Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 190, Helsinki 2012.
Uusi Sukukirja II. Suomen sukututkimusseuran julkaisu, Helsinki 1951.
Uusi Sukukirja III. Suomen sukututkimusseuran julkaisu, Helsinki 1970.
Vaasan taideyhdistys. Vuosinäyttely 1918. Näyttelyluettelo.
Valkonen, Olli. Viipurin taiteenystävät 1890–1940. Viipurin taiteenystävät 1992.
Waenerberg, Annika. Parviaisen matkassa. Oscar Parviainen 1880–1938. Joensuun taidemuseon julkaisu 2. 1996.

Emil Wikström: *Köyhyy*s, 1893, valettu 1904, pronssi, korkeus 25 cm

Victor Bruun lahjoitti kokoelmaan Emil Wikströmin veistoksen *Köyhyy*s vuonna 1942. Wikström sai kontaktin Vaasaan julkisten veistohankkeiden myötä. Wikströmiltä tilattiin vuonna 1906 kauppaneuvos Anders Joachim Kurténin muistomerkki ja kolme vuotta myöhemmin kuvanveistäjää lähestyi Topeliuksen patsashankkeen vetäjä, opettaja Emilia Akola.

Emil Wikström: *Armod*, 1893, gjuten 1904, brons, höjd 25 cm

Victor Bruun donerade Emil Wikströms skulptur *Armod* till samlingen 1942. Wikström hade kommit i kontakt med Vasa genom offentliga skulptursprojekt. År 1906 beställdes ett minnesmärke över kommerserådet Anders Joachim Kurtén av Wikström och tre år senare kontaktades skulptören av lärarinnan Emilia Akola som var ledare för Topeliusstatyprojektet.

Kädenjälki näkyvällä paikalla

Synliga avtryck av konstföreningen

Maisa Kannonmaa

Valtionhoitajat Mannerheim ja Svinhufvud saivat korkokuvansa arvopaikalle Vaasassa.

Vaasan taideyhdistyksen kädenjälki komeilee arvokkaalla, näkyvällä paikalla Vaasassa. Kuinka moni arvaa, missä?

Kyse on Vaasan kaupungintalon julkisivusta, jossa on korkokuva Suomen kahdesta ensimmäisestä valtionhoitajasta: Carl Gustaf Emil Mannerheimista ja Pehr Evind Svinhufvudista.

Taideyhdistys hankki valtionhoitajien korkokuvan puheenjohtajansa Karl Hedmanin aloitteesta. Varat saatiin pääosin yleisellä rahankeräyksellä.

Kaupungintalon julkisivun toisessa päässä on samankokoinen korkokuva, johon on kuvattu Vaasan kaupungin perustaja, Ruotsin kuningas Kaarle IX. Tämän teoksen rahoitti Vaasan Höyrymyllyn taidesäätiö.

Molemmat korkokuvat paljastettiin itsenäisyyspäivänä 6.12.1924. Juhltilaisuutta seurasi kaupungintalon edessä ”purevan kylmässä tuulessa suuri kansanpaljous”. Etualalle

Riksföreståndarna Mannerheim och Svinhufvud fick sina reliefer på en anrik plats i Vasa.

Vasa konstförening har lämnat ett avtryck på en anrik och synlig plats i Vasa. Hur många gissar var?

Det är frågan om fasaden till Vasa stadshus som pryds av en relief som föreställer Finlands två första riksföreståndare: Carl Gustaf Emil Mannerheim och Pehr Evind Svinhufvud.

Konstföreningen skaffade reliefen av riksföreståndarna på initiativ av sin ordförande Karl Hedman. Reliefen finansierades huvudsakligen genom en allmän penninginsamling.

I den andra ändan av stadshuset pryds fasaden av en relief av Vasa stads grundare, Sveriges konung Karl IX. Detta verk finansierades av Vasa Ångvarns konstlegat.

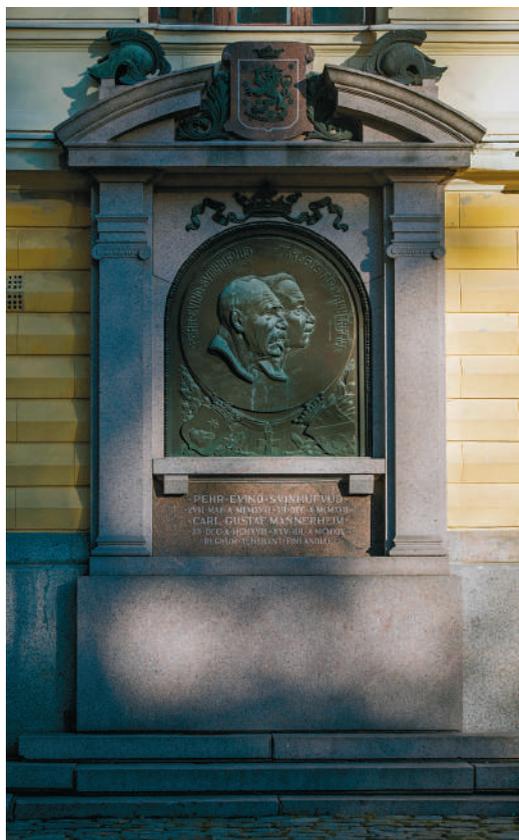
Båda relieferna avtäcktes på självständighetsdagen 6.12.1924. Framför stadshuset stod ”en väldig människomassa i den bitande kalla blåsten” och följde med festligheterna. Längst fram stod Vasa finskspråkiga skyddskårsavdelning och

olivat ryhmittyneet Vaasan suomalaisen suojeluskunnan osasto sekä edustajia suojeluskuntapiiristä ja kaupungin varusväen päällystöstä. Kaartin Jääkäripataljoona kajautti ensin Vaasan marssin, jonka jälkeen rehtori Eliel Levón puhui suomeksi ja konsuli Erik Hartman ruotsiksi. Viimein suojapeite vedettiin pois ja Hedman luovutti taideyhdistyksen hankinnan Vaasan kaupungille.

Pronssiin valetut korkokuvat oli suunnitellut kuvanveistäjä John Munsterhjelm. Kuvat oli sijoitettu graniittipilarien keskelle, kattopalkkia korosti Suomen leijonavaakuna, alapuolella vapaudenristi nauhoineen ja valtionhoitajien sukuvaakunat. Teosten kokonaissuunnittelun oli laatinut kaupunginarkkitehti Carl Schoultz, joka oli taideyhdistyksen hallituksen jäsen.

Päivä juhlien jälkeen Vaasan taideyhdistys sai sähkösanoman Helsingistä. Svinhufvud kiittää vaasalaisia kunnianosoituksesta: Waasan henki – Waasan tarmo ovat olleet tärkeänä tekijänä Suomen itsenäisyyden luomisessa.

Vähän ennen joulua 1924 herra tohtori Karl Hedman sai kirjeen Mannerheimilta. Hän oli palannut matkaltaan Ruotsista ja pyysi kiittää taideyhdistyksen jäseniä toivottaen miellyttävää joulunaikaa.

Valtionhoitajat P.E. Svinhufvud ja C.G.E. Mannerheim on ikuistettu korkokuvaan, joka sijaitsee Vaasan kaupungintalon seinällä. Pronssi reliefi paljastettiin itsenäisyyspäivänä 6.12.1924 ja sen toteutti kuvanveistäjä John Munsterhjelm. Kuva: Jarno Pellinen

Statsöverhuvudena P.E. Svinhufvud och C.G.E. Mannerheim har avbildats på en relief som pryder väggen till Vasa stadshus. Bronsreliefen avtäcktes på självständighetsdagen 6.12.1924 och den är gjord av skulptören John Munsterhjelm. Bild: Jarno Pellinen

representanter för skyddskårsdistriktet och befäl från stadens garnison. Gardets jägarbataljon spelade först Vasa marsch, varefter rektor Eliel Levón höll ett tal på finska och konsul Erik Hartman ett tal på svenska. Slutligen drogs skynket av och Hedman överlät konstföreningens anskaffning till Vasa stad.

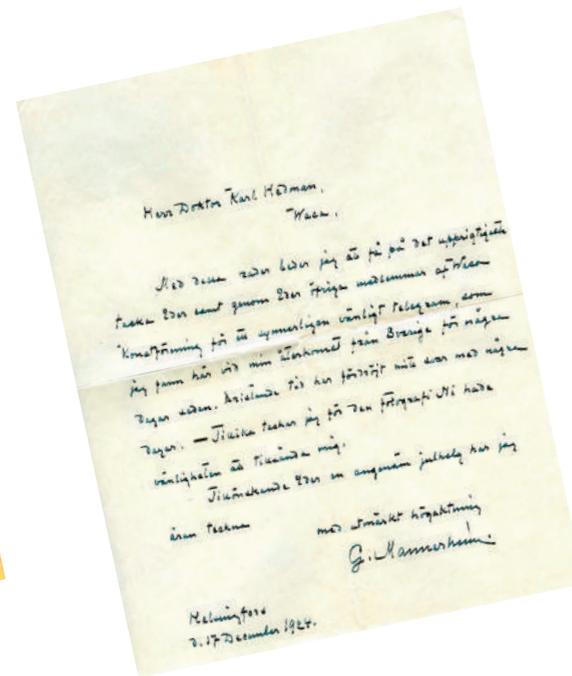
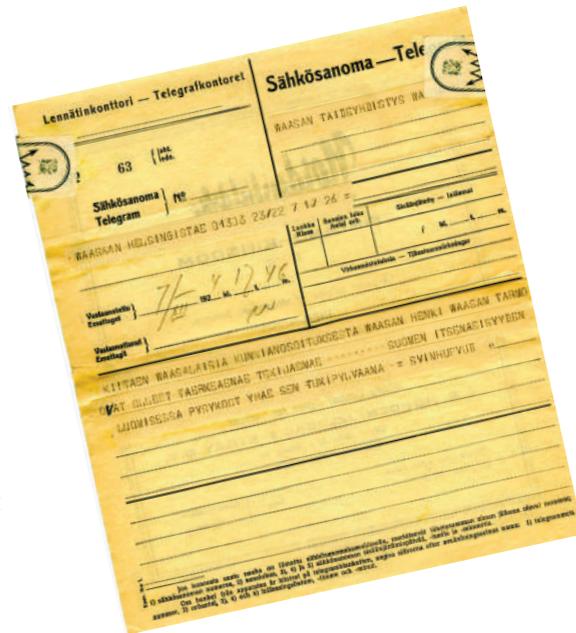
Relieferna är gjutna i brons och de är formgivna av skulptör John Munsterhjelm. Relieferna är placerade mellan pelare i granit. Takbalken pryds av Finlands lejonvapen och i dess nedre kant finns frihetskorset med band och riksföreståndarnas släktvapen. Reliefernas helhetsplanering är gjord av stadsarkitekt Carl Schoultz som även var medlem i konstföreningens styrelse.

Dagen efter festen fick Vasa konstförening ett telegram från Helsingfors. I telegrammet tackade Svinhufvud Vasaborna för äran och tillade att Vasa spelat en stor roll för Finlands självständighet.

Kort före julen 1924 fick herr doktor Karl Hedman ett brev från Mannerheim. Han var då hemkommen från sin resa till Sverige och bad Hedman tacka konstföreningens medlemmar och önska dem en angenäm julhelg.

Svinhufvudin sähkö vastaanotettiin Vaasassa 7.12.1924.
Kuva: VTY:n arkisto

Ett telegram av Svinhufvud togs emot i Vasa 7.12.1924.
Bild: VKF:s arkiv

Mannerheimin kiitoskirje saapui joulun alla 1924.
Kuva: VTY:n arkisto

Mannerheims tackbrev anlände under julen 1924.
Bild: VKF:s arkiv

Kaksi valtionhoitajaa

Pehr Evind Svinhufvud oli itsenäisen Suomen ensimmäinen valtionhoitaja eli vt. valtionpäämies vuonna 1918. Svinhufvudin erottua eduskunta valitsi valtionhoitajaksi Carl Gustaf Emil Mannerheimin, joka toimi tehtävässä puoli vuotta ja vahvisti vuoden 1919 tasavaltaisen hallitusmuodon 17. heinäkuuta 1919.

P.E. Svinhufvud oli myöhemmin Suomen tasavallan kolmas presidentti 1931–1937. Mannerheim oli kuudes Suomen tasavallan presidentti 1944–1946, Suomen marsalkka ja yksi Suomen historian keskeisistä henkilöistä.

Lähteet / Källor

Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirjat ja vuosikertomus 1924.
Vasa konstförenings protokoll och årsberättelse 1924
Vaasa: 7.12.1924
Vasabladet: 7.12.1924

Två riksföreståndare

Pehr Evind Svinhufvud var det självständiga Finlands första riksföreståndare, det vill säga tillförordnat statsöverhuvud 1918. Efter att Svinhufvud avträdde utsåg riksdagen Carl Gustaf Emil Mannerheim till riksföreståndare. Mannerheim skötte uppgiften i ett halvt år och stadfäste 1919 års regeringsform den 17 juli 1919.

P.E. Svinhufvud var senare Finlands tredje president under perioden 1931–1937. Mannerheim var Finlands sjätte president under åren 1944–1946, Finlands marskalk och en av de centrala figurerna i Finlands historia.

**Hugo Backmansson: *Victor Bruun*, 1940,
akvarelli, 33 x 25 cm**

Victor Bruun testamenttasi yhdistykselle kymmenen Hugo Backmanssonin muotokuvaa. Monien ruotsinkielisten liikemiesten tavoin myös Bruun oli istunut Backmanssonin mallina. Backmansson tallensi taitavasti malliensa olemuksen ja heille ominaiset eleet ja liikkeet. Hänen Bruunista maalaamisissaan kuvissa näkee eloisan miehen, joka oli mielellään vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

**Hugo Backmansson: *Victor Bruun*, 1940,
akvarell, 33 x 25 cm**

Victor Bruun testamenterade tio porträtt av Hugo Backmansson till föreningen. I likhet med många svenskspråkiga affärsmän hade även Bruun suttit modell för Backmansson. Backmansson återgav skickligt sina modellens natur och deras karaktäristiska gester och rörelser. I de verk som konstnären målat av Bruun ser man en livlig man som gärna samtalar med andra människor.

Lasi viiniä puheenjohtajan muistolle

Ett glas vin till ordförandens minne

Jukka Porola

Victor Bruun oli Vaasan taideyhdistyksen keskeinen vaikuttaja ja C.J. Danielson paras työvoima.

Vaasan taideyhdistyksen arkistosta löytyy vuonna 1953 koneella kirjoitettu lappunen, jossa nimetön jäsen haluaa tarjota yhdistyksen vuosikokouksen osanottajille lasin viiniä edesmenneen puheenjohtajan Victor Bruunin muistolle. Hän toivoo, että joku läsnäolijoista voisi kohottaa hiljaisen maljan.

Konsuli Victor Bruun (1880–1953) oli aikansa mahtimies Vaasassa. Vaasan Höyrymyllyn hallituksen puheenjohtajana hän oli yhtiön tärkeimpien vuosikymmenien keskeinen henkilö. Hänen persoonaansa kuvaa ”voimakkaalla kädellä piirretty nimikirjoitus” yhtiön tilintarkastajana vuonna 1915. Höyrymyllyn johtokunnan jäseneksi hänet valittiin 1919 ja johtokunnan puheenjohtajaksi 1926.

Bruun oli vaikuttaja myös kaupungin taide-elämässä. Hänen aloitteestaan perustettu Höyrymyllyn taidesäätiö lahjoitti kymmeniä tuhansia markkoja Vaasan taideyhdistykselle

Victor Bruun var en inflytelserik person i Vasa konstförening och C. J. Danielson den flitigaste arbetsmyran.

I Vasa konstförenings arkiv hittar man en maskinskriven lapp från 1953 där en okänd medlem vill bjuda deltagarna i föreningens årsmöte på ett glas vin till den bortgångne ordföranden Victor Bruuns minne. Skribenten önskar att någon av de närvarande kunde bringa en ”tyst skål”.

Konsul Victor Bruun (1880–1953) var en inflytelserik man i Vasa under sin tid. Han var ordförande för Vasa Ångkvarns styrelse och en central figur för bolaget under dess viktigaste årtionden. Victor Bruun hade en stark personlighet, vilket framkommer i hans med kraftig hand skrivna namnteckning i egenskap av bolagets revisor 1915. Bruun valdes till medlem i ångkvarnens ledning 1919 och till ledningens ordförande 1926.

Bruun hade även ett inflytande i stadens konstliv. På hans initiativ grundades Ångkvarnens konstlegat som genom åren

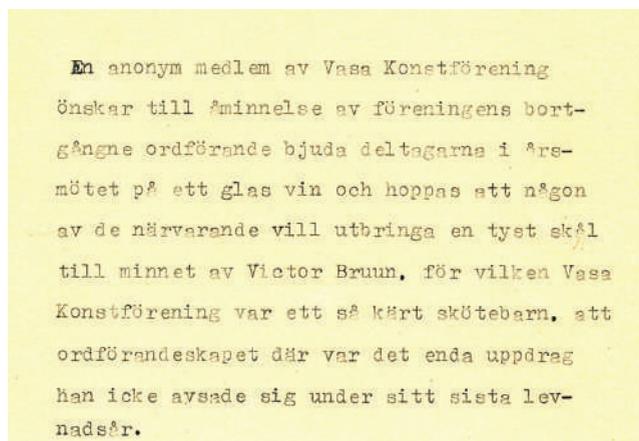
vuosien varrella. Myös Bruun itse lahjoitti kymmeniä omistamiaan teoksia Vaasan taideyhdistykselle.

Bruunin aikana Höyrymylly ryhtyi käyttämään voimakasta mainontaa myynnin tukemiseksi. Syntyi Vaasan leivän mainostyly, jossa oli ajankohtainen runo ja siihen liittyvä hyvä kuva. Kokonaisuutta on pidetty Suomen vanhimpana ilmoitussarjana. Ensimmäisiä runoja laati vaasalainen toimittaja Kosti Könni. Kuvittajina oli ajan tunnettuja suomalaisia nimiä. Alkuaikoina julkaistiin loistavaksi keuhuttu kuvasarja luxemburgilaissyntyiseltä Paul de Pidoll -nimiseltä taiteilijalta. Victor

Bruun osti Pidollin töitä ja lahjoitti niitä Vaasan taideyhdistykselle. Pidoll on maalannut Bruunista myös muotokuvan.

Victor Bruun tuli Vaasan taideyhdistyksen hallitukseen vuonna 1934 ja yhdistyksen puheenjohtajaksi 1937. Bruun toimi puheenjohtajana kuolemaansa, vuoteen 1953 saakka. Kaikki muut tehtävänsä ja luottamustoimensa hän oli jättänyt viimeisenä elinvuotenaan huonontuneen terveydentilansa vuoksi. Taideyhdistyksestä hän ei halunnut luopua. Yhdistys oli hänen lempilapsensa, kuten viinimaljan tarjonnut yhdistyksen jäsen luonnehti.

Bruun oli valittu kunniajäseneksi vuonna 1950, kun hän täytti 70 vuotta. Perusteluina mainittiin, että Bruun on ”monivuotinen puheenjohtaja, mesenaatti ja taiteen rakastaja, joka on aina varauksetta antanut kaiken tukensa yhdistyksen

En anonym medlem av Vasa Konstförening
önskar till åminnelse av föreningens bort-
gångne ordförande bjuda deltagarna i års-
mötet på ett glas vin och hoppas att någon
av de närvarande vill utbringa en tyst skål
till minnet av Victor Bruun, för vilken Vasa
Konstförening var ett så kärt skötebarn, att
ordförandeskapet där var det enda uppdrag
han icke avsåg sig under sitt sista lev-
nadsår.

Nimetön jäsen halusi tarjota vuoden 1953 vuosikokouksessa lasin viiniä puheenjohtaja Victor Bruunin muistolle.
Kuva: VTY:n arkisto

Vid årsmötet 1953 ville en okänd medlem bjuda på ett glas vin till ordförande Victor Bruuns minne. Bild: VKF:s arkiv

donerade tiotusentals mark till Vasa konstförening. Även Bruun själv donerade tiotals av sina verk till konstföreningen.

Under Bruuns tid började Vasa Ångkvarn driva en intensiv marknadsföring för att öka sin försäljning. Då uppstod reklamstilen för Vasa bröd som bestod av en aktuell dikt med en lämplig tillhörande bild. Reklamserien har ansetts vara den äldsta i Finland. De första dikterna skrevs av redaktören och Vasabon Kosti Könni. Bilderna tecknades av kända finländare. Under den första tiden publicerades en bildserie av en konstnär vid namn Paul de Pidoll som var

född i Luxemburg. Bildserien har fått mycket beröm. Victor Bruun köpte Pidolls arbeten och donerade dem till Vasa konstförening. Pidoll har även målat ett porträtt av Bruun.

Victor Bruun blev medlem i Vasa konstförenings styrelse 1934 och valdes till ordförande 1937. Bruun var ordförande ända fram till sin död 1953. Under sitt sista levnadsår hade han lämnat sina andra uppgifter och förtroendeuppdrag på grund av sin försämrade hälsa, men han ville inte ge upp konstföreningen. Den okända person som bjöd på vinet till Bruuns minne beskrev föreningen som Bruuns ”skötebarn”.

Bruun valdes till hedersmedlem 1950 då han fyllde 70 år. Motiveringen var att Bruun var en mångårig ordförande, mecenat och konstälskare som alltid gett sitt fulla stöd till föreningen och kämpat för dess principer.

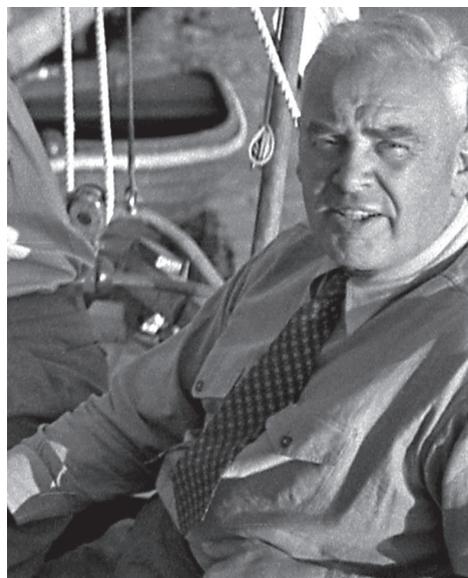
ponnisteluille ja taistellut sen periaatteiden puolesta”.

Victor Bruunin henkinen perintö Vaasan taideyhdistyksen hallituksessa jatkui hänen kuolemansa jälkeen. Bruunin tytär, rouva Harriet Spåre valittiin aluksi varajäseneksi 1954. Spåre oli hallituksessa kuolemaansa, vuoteen 1979 saakka. Samana vuonna hallitukseen tuli Victor Bruunin pojan poika, Harriet Spåren veljen poika, Karl Victor Bruun. Puheenjohtajaksi hänet valittiin 1980. Karl Victor Bruun oli puheenjohtaja vuoden 1984 vuosikokoukseen saakka, vaikka oli muuttanut pois Vaasasta 1983.

Lehtori ja taiteilija Carl Johan Danielson (1866–1945) valittiin Vaasan taideyhdistyksen ensimmäiseksi kunniajäseneksi vuonna 1945. Hän kuoli vain muutama kuukausi valinnan jälkeen 79-vuotiaana. Danielsonia voi pitää taideyhdistyksen kasvun vuosien merkittävänä toimijana Victor Bruunin ohella. Häntä luonnehdittiin yhdistyksen innokkaaksi ja parhaaksi työvoimaksi.

Danielson oli yhdistyksen perustajajäseniä. Hän kuului yhdistyksen johtokuntaan ja hallitukseen vuodesta 1917 aina kuolemaansa saakka. Danielson oli yhdistyksen sihteerinä sekä taloudenhoitajana 1918–1919 ja 1932–1944. Hän vaikutti vahvasti siihen, että taideyhdistys perusti vuonna 1942 piirustuskoulun. Danielson oli koulun ensimmäinen johtaja ja opettaja.

C.J. Danielson maalasi paljon vaasalaisia kaupunkinäkymiä

Puheenjohtaja Victor Bruun oli innokas purjehtija. Hänen veneensä nimi oli Kristina. Kuva: Bruunien arkisto

Ordförande Victor Bruun var en entusiastisk seglare. Hans båt hette Kristina. Bild: Familjen Bruuns arkiv

Victor Bruuns andliga arv i Vasa konstförenings styrelse fortsatte efter hans död. Bruuns dotter, fru Harriet Spåre, valdes först till suppleant i föreningen 1954. Hon fortsatte i styrelsen fram till sin död 1979. Samma år blev Victor Bruuns son, Karl Victor Bruun, medlem i styrelsen. Han valdes till ordförande 1980. Karl Victor Bruun verkade som ordförande fram till årsmötet 1984, trots att han flyttat bort från Vasa 1983.

Lektor och konstnär Carl Johan Danielson (1866–1945) valdes till den första hedersmedlemmen i Vasa konstförening 1945. Några månader senare dog han i en ålder av 79 år. Danielson kan vid sidan av Victor Bruun anses vara en viktig aktör under konstföreningens tillväxtår. Han beskrevs som föreningens ivrigaste och bästa arbetsmyra.

Danielson var en av föreningens grundande medlemmar. Han hörde till föreningens ledning och styrelse från 1917 ända fram till sin död. Danielson var sekreterare och kassör föreningen 1918–1919 samt 1932–1944. Han spelade en viktig roll för grundandet av konstföreningens ritskola 1942. Danielson var ritskolans första direktör och lärare.

C.J. Danielson målade många stadslandskap i Vasa och sommarlandskap i Korpo och Italien. Hans favorittema var brunnen på Hovrättsplanaden mitt emot kyrkan. Han bodde längs samma gata, i Gamla Eden.

sekä kesäisiä maisemia Korppoosta ja Italiasta. Taiteilijan mieliala oli Hovioikeudenpuistikon vesikaivo kirkkoa vastapäätä. Hän asui saman kadun varrella, vanhassa Edenissä.

Taideyhdistyksen perustajajäsenet olivat aikansa vaikuttajia Vaasassa. Perustajista tohtori Karl Hedman ja liikemies Frithjof Tikanoja olivat merkittäviä taidemesenaatteja, jotka keräsivät myös omat arvokkaat kokoelmansa. Kun kauppaneuvos Tikanoja täytti 70 vuotta 1947, hänen kunniaakseen perustettuun rahastoon kertyi liike-elämältä lahjoituksina 1,5 miljoonaa

Konstföreningens grundande medlemmar var inflytelserika personer i den tidens Vasa. Doktor Karl Hedman och affärsman Frithjof Tikanoja var betydande konstmecenater som även hade egna värdefulla konstsamlingar. Kommerserådet Frithjof Tikanoja fyllde 70 år 1947. Till hans minne grundades en fond till vilken man fick donationer på 1,5 miljoner mark från affärlivet. Tikanoja ville dela tillgångarna bland annat till konstaktiviteter, och Vasa konstförening tilldelades en donation på 50 000 mark från fonden.

Även arkitekterna spelade en viktig roll för föreningen under dess första år. Förutom grundande medlem A.W. Stenfors har arkitektyrkeskåren representerats av arkitekterna Carl Schoultz, Matti Björklund (Visanti), Ingvald Serenius och Thom Thesleff.

Att vara medlem i konstföreningen var en självklarhet för de inflytelserika personerna i staden. Andra personer som suttit på föreningens styrelseposter är doktor L.J. Kurtén,

C.J. Danielson: *Omakuva*, 1933, öljy kankaalle, 65 x 51 cm

Carl Johan Danielsonia juhlittiin Vaasan taideyhdistyksen 25-vuotisjuhlassa yhdistyksen luojana. Hän oli hankkinut kontakteillaan yhdistykselle paljon jäseniä ja tuonut toimintaan tuoreita ideoita. Kun C.J. Danielsonin muistonäyttely järjestettiin hänen kuolemansa jälkeen vuonna 1945, oli näyttelyssä esillä 122 pääasiassa vaasalaisista kodeista lainattua teosta. C.J. Danielson oli opettaja, mutta kuvataide oli hänelle tärkeä harrastus. Danielson pysytteli omaksumassaan ilmaisukielellä tempautumatta mukaan jatkuvasti vaihtuviin "ismeihin".

C.J. Danielson: *Självporträtt*, 1933, olja på duk, 65 x 51 cm

På Vasa konstförenings 25-årsjubileumsfest firade man Carl Johan Danielson som skapare av föreningen. Genom sina kontakter hade Danielson skaffat många medlemmar till föreningen och framfört färskare idéer för dess verksamhet. I samband med C.J. Danielsons minnesutställning, som ordnades efter hans död 1945, visades 122 verk som huvudsakligen lånats från olika hem i Vasa. C.J. Danielson var lärare till yrket, men bildkonsten var en viktig hobby för honom. Danielson höll sig till sitt uttryck utan att bege sig in i de ständigt varierande "ismerna".

markkaa. Tikanoja halusi jakaa varat muun muassa taideharrastusten hyväksi. Vaasan taideyhdistyksen sai rahastosta lahjoituksena 50 000 markkaa.

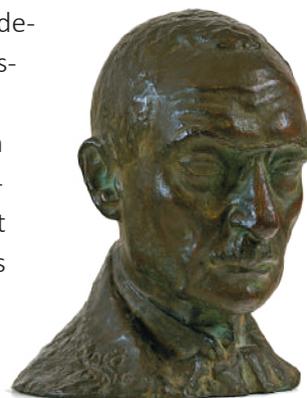
Myös arkkitehteillä oli merkittävä rooli yhdistyksen alkuvuosina. Perustajajäsen A.W. Stenforsin lisäksi arkkitehtien ammattikuntaa hallituksessa ovat edustaneet Carl Schoultz, Matti Björklund (Visanti), Ingvald Serenius ja Thom Thesleff.

Taideyhdistyksen jäsenyys oli itsestään selvää kaupungin silmäätekeville. Taideyhdistyksen hallituksessa ovat istuneet mm. tohtori L. J. Kurtén, liikemies Harry Schauman, moottoritehtailija ja teollisuusneuvos John Wickström, professori ja kirurgi Ludvig Lindström sekä paroni Truls von Troil.

Taiteilijoista taideyhdistyksen hallitukseen ovat kuuluneet Frans Hiivanainen, Leo Lehtikanto, Lea Ignatius ja Tea Helenelund-Suominen.

1960–1970-luvulta lähtien hallitukseen alkoi tulla yhä enemmän virkamiehiä ja kulttuuriväkeä, kuten toimittaja Jarl Finne, museujohtaja Sven-Erik Krooks, kulttuuritoimittaja Per-Erik (Pelle) Kevin, amanuenssi Kari Appelgren ja kirjakauppias Lars Palmén.

Yhdistyksen hallituksen jäsenyys kulki joissakin perheissä ja suvuissa kuin perintönä. Victor Bruunin jälkeläisten lisäksi Frithjof Tikanojan tytär, sisustusarkkitehti Tuttu Frejborg valittiin hallitukseen isänsä jälkeen. Wasa Teaterin johtaja Carl Estlander, hänen poikansa Oy Rotunda Ab:n johtaja Nils Estlander ja tämän vaimo, kielten lehtori Doris Estlander olivat pitkään taideyhdistyksen hallituksessa. Estlanderien jälkeen hallituksessa ja yhdistyksen taloudenhoitajana toimi monia vuosia heidän vävynsä, yrittäjä Roy Bergkulla.

Väinö Aaltonen: Rintakuva Karl Hedmanista, 1924, pronssiveistos

Perustajajäsen Karl Hedman toimi Vaasan taideyhdistyksen puheenjohtajana 1919 ja 1921–1931.

Väinö Aaltonen: Byst av Karl Hedman, 1924, bronsskulptur

Föreningens grundande medlem Karl Hedman var ordförande för Vasa konstförening under åren 1919 och 1921–1931.

affärsman Harry Schauman, motorfabrikören och industrirådet John Wickström, professor och kirurg Ludvig Lindström och baron Truls von Troil.

Konstnärer som varit medlemmar i konstföreningens styrelse är Frans Hiivanainen, Leo Lehtikanto, Lea Ignatius och Tea Helenelund-Suominen.

Från och med 1960–1970-talet fick styrelsen allt fler medlemmar bland tjänstemän och kulturfolk, såsom redaktör Jarl Finne, museidirektör Sven-Erik Krooks, kulturredaktör Per-Erik (Pelle)

Kevin, amanuens Kari Appelgren och bokhandlare Lars Palmén.

I en del familjer och släkter gick medlemskapet i föreningens styrelse i arv. Utöver Victor Bruuns ättlingar valdes även Frithjof Tikanojas dotter, inredningsarkitekt Tuttu Frejborg, till styrelsen efter sin far. Wasa Teaters direktör Carl Estlander, hans son Nils Estlander som var direktör för Oy Rotunda Ab och hans fru, språklektor Doris Estlander, var länge medlemmar i konstföreningens styrelse. Efter släkten Estlander var deras svärson, företagaren Roy Bergkulla, länge medlem i styrelsen och verkade även som föreningens kassör.

Lähteet / Källor

Vaasan Mylly 1849–1949. Satavuotiaan kauppamyllyn vaiheita. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainon Osakeyhtiö. 1949.
Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirjat 1917–2016.
Vasa konstförenings protokoll 1917–2016.
Vasabladet: 14.10.1945
Matts Bruunin puhelinhaastattelu 21.9.2016.
Matts Bruuns telefonintervju 21.9.2016.

Puheenjohtajat ja sihteerit sadan vuoden ajalta

Vaasan taideyhdistyksen väliaikaiseen hallitukseen valittiin perustamiskokouksessa marraskuussa 1917 seuraavat jäsenet: konsuli Emil Lindroos, lääkäri Karl Hedman, lääninarkkitehti A.W. (Alfred Wilhelm) Stenfors, lehtori C.J. (Carl Johan) Danielson, johtaja Frithjof Tikanoja, insinööri Olli Martikainen ja toimittaja Antti Haapala.

Ensimmäinen varsinainen hallitus valittiin syyskuussa 1918. Kokoonpano oli seuraava: puheenjohtaja Emil Lindroos, C.J. Danielson, Karl Hedman, Frithjof Tikanoja, A.W. Stenfors, Olli Martikainen ja arkkitehti Carl Schoultz.

Sadan vuoden aikana taideyhdistystä on johtanut 13 puheenjohtajaa ja sama määrä sihteereitä.

Puheenjohtajat Ordförande

Emil Lindroos 1918
Karl Hedman 1919, 1921–1931
L.J. (Lennart Joachim) Kurtén 1920, 1932–1934
Victor Bruun 1935–1953
Ludvig Lindström 1954–1963
Paul Lindholm 1964–1969
Tea Helenelund-Suominen 1970–1974
Sven-Erik Krooks 1975–1978
Karl Victor Bruun 1979–1984
Lars Palmén 1985–1993
Britt-Marie Carpelan 1994–2005
Annika Svahn-Niemi 2006–2007
Jukka Porola 2008–

Ordförande och sekreterare under föreningens hundra år

På det grundande mötet i november 1917 valdes följande medlemmar till Vasa konstförenings tillfälliga styrelse: konsul Emil Lindroos, doktor Karl Hedman, länsarkitekt A.W. (Alfred Wilhelm) Stenfors, lektor C.J. (Carl Johan) Danielson, direktör Frithjof Tikanoja, ingenjör Olli Martikainen och redaktör Antti Haapala.

Den första ordinarie styrelsen valdes i september 1918. Sammansättningen var följande: ordförande Emil Lindroos, C.J. Danielson, Karl Hedman, Frithjof Tikanoja, A.W. Stenfors, Olli Martikainen och arkitekt Carl Schoultz.

Under sin hundraåriga historia har konstföreningen haft 13 ordförande och lika många sekreterare.

Sihteerit Sekreterare

C.J.(Carl Johan) Danielson 1918–1919
Richard Malmberg 1920
Carl Schoultz 1921
L.J. (Lennart Joachim) Kurtén 1922–1931
C.J. Danielson 1932–1944
Carl Estlander 1945–1963
Tea Helenelund-Suominen 1964–1969
Åsa Jern 1970–1972
Sture Björk 1973–1974
Kari Appelgren 1975–1985
Mona Louhelainen 1986–1996
Sofie Sundell (Malm) 1997–2003
Sirpa Sainio 2004–

Muistonäyttely Victor Bruunin kunniaksi järjestettiin Vaasan kaupungintalossa huhtikuussa 1954. Avajaispuheen piti kaupunginvaltuuston puheenjohtaja T.E. Teir ja vieraiden joukossa oli Vaasan läänin maaherra K.G.R. Ahlbäck rouvansa kanssa. Esillä oli neljäkymmentä Bruunin taideyhdistykselle lahjoittamaa teosta. Kuva: VTY:n arkisto

I april 1954 ordnades en minnesutställning till Victor Bruuns ära. Öppningstalet hölls av stadsfullmäktiges ordförande T.E. Teir och bland besökarna fanns även landshövdingen för Vasa län K.G.R. Ahlbäck och hans fru. På utställningen visades ett fyrtiotal verk som Bruun donerat till konstföreningen. Bild: VKF:s arkiv

Vaasan taideyhdistyksen hallitus syksyllä 2016: Christian Olsson, Sirpa Sainio, Jukka Porola, Pirjo Rautio, Tuulikki Kouhi, Tarja Hautamäki ja Erkki Salminen. Kuva: Rita Lukkarinen

Vasa konstförenings styrelse 2016: Christian Olsson, Sirpa Sainio, Jukka Porola, Pirjo Rautio, Tuulikki Kouhi, Tarja Hautamäki och Erkki Salminen. Bild: Rita Lukkarinen

Alvar Cawén: Kortinpelaajat, öljy kankaalle, 67 x 82 cm
Cawénin teos talletettiin 1950-luvulla Vaasan keskussairaalan tiloihin.

Alvar Cawén: Kortspelare, olja på duk, 67 x 82 cm
Under 1950-talet förvarades Cawéns verk i Vasa centralsjukhus utrymmen.

Arpajaistaide houkutteli jäseneksi Konstlotteriet lockade medlemmar

Maisa Kannonmaa

Jäsenmaksua vastaan sai osallistua vuosittain taulujen arvontaan. Voitoina on jaettu satoja teoksia.

Vaasan taideyhdistys järjesti ensimmäiset tauluarpajaiset syksyllä 1918. Yhdistyksen alkuperäisissä säännöissä todettiin, että jokainen jäsen on oikeutettu ottamaan osaa yhdistyksen arvontaan yhdellä arvalla. Useampia arpoja saattoi lunastaa maksamalla vastaavan määrän vuosimaksuja. Arpajaiset oli määrä järjestää aina vuosikokouksen yhteydessä.

Taideyhdistys hankki tauluja arpajaisia varten näyttelyistä ja suoraan taiteilijoilta. Tauluja saatiin myös lahjoituksina ja testamenttien kautta. Arpajaiset lisäsivät kiinnostusta yhdistystä kohtaan. Ensimmäisiin arpajaisiin osallistui 335 arpalipuketta ja arvottavana oli seitsemän teosta, mm. Ester Heleniukselta, Alex Rappilta, Frans Hiivanaiselta ja Alex Mattsonilta.

Taideyhdistys on arponut vuosikymmenten aikana satoja teoksia jäsenten koteihin eri puolille Vaasaa ja Pohjanmaata, mutta myös muualle maahan ja ulkomaillekin. Alkuvuosina

Medlemsavgiften gav rätt att delta i en utlottning av tavlor varje år. Hundratals verk har delats ut som lotterivinster.

Vasa konstförening ordnade sitt första konstlotteri hösten 1918. I föreningens ursprungliga stadgor konstaterades att varje medlem har rätt att delta i föreningens lotteri med en lott. Flera lotter kunde lösas ut genom att betala motsvarande antal årsavgifter. Avsikten var att alltid ordna lotteriet i samband med årsmötet.

Konstföreningen skaffade tavlorna till lotteriet från utställningar och direkt från konstnärerna. Man fick också tavlor genom donationer och testamenten. Lotterierna ökade intresset för föreningen. I det första lotteriet deltog 335 lotter och priserna bestod av sju verk av bland annat Ester Helenius, Alex Rapp, Frans Hiivanainen och Alex Mattson.

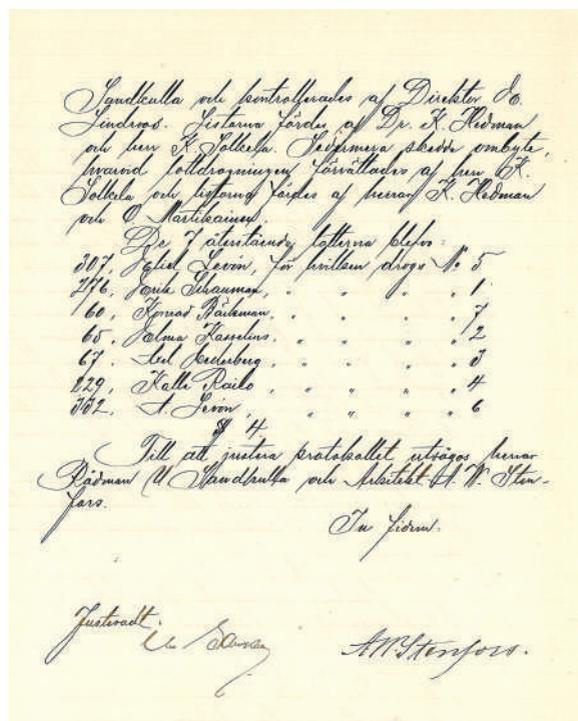
Under årtiondenas gång har konstföreningen lottat ut hundratals verk till sina medlemmars hem på olika håll i Vasa och Österbotten, men även till andra delar av landet och till

arpajaisvoittoina on jaettu monien merkittävien taiteilijoiden töitä. Esimerkiksi vuonna 1920 Hugo Simbergiltä oli arpajaisissa kaksi taulua: *Aihe Tampereen kirkosta* ja *Ikkunan ääressä* sekä Werner Åströmiltä *Kylätie*. Voittajiksi arvottiin G. Aminoff, I.O. Ruotsi ja Felix Ervast.

Paikallisten taiteilijoiden teoksia on ollut arpajaisvoittoina alusta lähtien. Vuonna 1936 tarjolla oli tuttujen vaasalaistaiteilijoiden C.J. Danielsonin, Einari Uusikylän, Frans Hautalan ja Frans Hiivanaisen maalaukset. Tunnettuja olivat usein myös voittajat, esim. Uusikylän *Aikainen kevät*-nimisen taulun voitti tohtori Karl Boucht Vaasasta.

Arpajaisvoittojen määrä vaihteli vuosittain. Vuonna 1947 arvottiin yli 20 teosta, mukana Lea Ignatiuksen ja Ethel Swahnin työt. Vuonna 1950 jaossa oli seitsemän taiteilijanimeä, joiden joukossa Ellen Thesleff ja Eero Järnefelt.

Arvontalistoilta löytyy myös kansainvälisten huippujen nimiä, kuten Matisse, Botticelli, van Gogh ja Monet. Kyse on ollut kuvajäljennöksistä, joita taideyhdistys jakoi voittoina 1950-luvulla. Esimerkiksi neljä ”Matissea” arvottiin vuonna 1956. Yhden Matisse-jäljennöksen sai hovioikeuden presidentti Paavo Alkio. Vanhaa arvotaidetta löytyi arpajaisiin edelleen 1960-luvulla, kuten Albert Edelfeltin etsaus *Naamioita* vuonna 1965,

Tauluarpajaisten ensimmäinen voittajaluettelo on vuodelta 1918. Arvottavana oli seitsemän teosta. Yksi voittajista oli Eliel Levón. Kuva: VTY:n arkisto

Den första förteckningen över vinnarna i föreningens konstlotteri är från 1918. Då lottade man ut sju konstverk. En av vinnarna var Eliel Levón. Bild: VKF:s arkiv

och med utomlands. Under sina första år lottade konstföreningen ut arbeten av många framstående konstnärer. Till exempel 1920 var två tavlor av Hugo Simberg med bland lotterivinsterna: *Motiv från Tammerfors kyrka* och *Vid fönstret* samt Werner Åströms *Byväg*. Vinnarna i lotteriet var G. Aminoff, I.O. Ruotsi och Felix Ervast.

Verk av lokala konstnärer har funnits med bland lotterivinsterna ända från början. År 1936 lottade man ut målningar av de bekanta Vasakonstnärerna C.J. Danielson, Einari Uusikylä, Frans Hautala och Frans Hiivanainen. Även vinnarna i lotteriet var ofta kända personer. Till exempel vinnaren av Einari Uusikyläs tavla *Tidig vår* var doktor Karl Boucht i Vasas.

Antalet lotterivinster varierade varje år. År 1947 lottade man ut över 20 verk, bland dem arbeten av Lea Ignatius och Ethel Swahn. År 1950 lottade man ut verk av sju konstnärer,

bland annat Ellen Thesleff och Eero Järnefelt.

På lotterilistorna hittar man även internationella toppnamn, såsom Matisse, Botticelli, van Gogh och Monet. Det har varit frågan om reproduktioner som konstföreningen lottade ut under 1950-talet. Till exempel 1956 lottade man ut fyra ”Matissea”. En Matisse-reproduktion vanns av hovrättens president Paavo Alkio. På 1960-talet hittade man fortfarande

samaten Matti Visannin ja Toivo Talven litografeja ja etsauksia.

1970-luvulla uusi taideilmaisuus näkyi taideyhdistyksen arpajaisissa. Vuonna 1970 keskustelua herätti Aulis Loukon *Elementti*. Puusta ja metallista valmistetun teoksen voitti ekonomi Maija Niinioja.

Arpajaistaulujen valintoja arvosteli kitkerästi etenkin Carl Estlander, joka oli taideyhdistyksen entinen sihteeri. Kirjeesään hallitukselle maaliskuussa 1971 Estlander totesi, että monet arpajaisiin valitut teokset laskevat taiteen tasoa niissä kodeissa, joiden seinille ne ripustetaan. Hän pahoitteli neiti Niiniojalle päätyntä ”uskomatonta roskaa”.

Taideyhdistyksen hallitus uskalsi kuitenkin jatkaa uuden taiteen tukemista. Vuonna 1973 arvontaan päätyi Antti Maasalos *Kineettinen työ*, joka kuvaa metallin ja valon leikkiä. Teos hankittiin 400 markalla Vaasassa pidetyn näyttelyn päätteeksi.

Kineettisen työn voitti vaasalainen Hellin Finne, mutta taideteoksen nykyistä kotia ei ole saatu jäljitettyä. On mahdollista, että uutta ilmaisua edustavien taideteosten sijoittelu koteihin oli hankalaa ja arpajaisvoitto katosi vuosien varrella.

Vaasan taideyhdistyksen arpajaisperinne alkoi hiipua 1980–1990-luvuilla. Taideyhdistyksen toiminnan hiljennyttyä arpajaisia ei ole viime vuosina enää järjestetty.

gammal värdekonst till lotteriet, bland annat Albert Edelfelts etsning *Gustavianska masker* 1965 samt litografier och etsningar av Matti Visanti och Toivo Talvi.

På 1970-talet kunde man se det nya konstuttrycket i konstföreningens lotteri. År 1970 väckte Aulis Loukos verk *Element* diskussion. Konstverket bestod av trä och metall och vinnaren var ekonom Maija Niinioja.

Valet av lotteritavlor kritiserades skarpt av framför allt Carl Estlander som varit sekreterare för konstföreningen. I sitt brev till styrelsen 1971 konstaterade Estlander att många av de verk som valts till lotteriet sänker nivån av konsten i de hem där de hängs upp. Han beklagade sig även över den ”otroliga smörjan” som fröken Niinioja fått i lotteriet.

Konstföreningens styrelse vågade emellertid fortsätta med att stöda konsten. År 1973 lottade man ut Antti Maasalos verk *Kinetiskt arbete* som beskriver spelet mellan metall och ljus. Verket köptes för 400 mark i samband med avslutningen av en utställning i Vasa.

Vinnaren av verket *Kinetiskt arbete* var Hellin Finne från Vasa, men man har inte lyckats spåra konstverkets nuvarande hem. Det är möjligt att det var besvärligt att passa in konstverk av det modernare slaget i hemmen och att lotterivinsten därför försvann under årens lopp.

Under 1980–1990-talen började Vasa konstförenings lotteritradition falna. Efter att konstföreningens verksamhet minskat har man under de senaste åren inte längre ordnat något lotteri.

Lähteet / Källor

Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirjoja. Vasa konstförenings protokoll. Carl Estlanderin kirje, Carl Estlanders brev: ”Till styrelsen för Vasa Konstförening r.f.”, 25.3.1971

Arpajaisvoitoista jäljellä enää postikortti

Vaasan lyseon rehtori, professori Eliel Levón oli onnekas voittaja, kun Vaasan taideyhdistys järjesti ensimmäiset arpajaisensa vuonna 1918. Yhdistys arpoi jäsenmaksun maksaneiden kesken seitsemän taulua, joista Levónin arpa voitti taiteilija Alex Mattsonin *Mylly*-nimisen akvarellin. Myös toisen Levónin nimi esiintyy voittoluettelossa. Hän oli A. Levón, joka sai Frans Hiivanaisen öljytyön *Pilviä*.

Lyseon rehtorina vuosina 1880–1920 toiminut Eliel Levón oli ollut onnekas tauluarpajaisissa aiemminkin. Toukuussa 1891 Levón oli saanut Suomen taideyhdistyksen arpajaisvoiton, joka oli taiteilija Helene Schjerfbeckin vuonna 1890 valmistunut öljymaalaukseen *Naami-aiokuva*, toiselta nimeltään *Rokokoonainen*.

Eliel Levónin kodissa Schjerfbeckin taulu viipyi vain jonkin aikaa. Tauluun liittyy surullinen perhetarina. Tarinan taustoja muistelee vaasalainen Martti Levón (syntynyt 1937), jonka professori Levónin Elli-tytär oli adoptoinut vauvana.

– Olen kuullut taulun tarinan monta kertaa Elli Levónilta, Martti Levón kertoo.

Eliel Levónilla oli useita lapsia, joista yhden pojan nimi oli myös Martti. Hän oli saanut kurkkumädän ja tohtori Karl Hedman kutsuttiin apuun.

Hedman oli tehnyt leikkauksen sen ajan menetelmin, avannut kurkkuun

Vykort kvar som minne av lotterivinst

Rektorn för det finskspråkiga lyceet i Vasa, professor Eliel Levón, var lycklig vinnare i Vasa konstförenings första lotteri 1918. Föreningen lottade ut sju tavlor bland alla som betalat medlemsavgiften. Levóns lott vann akvarellen *Kvarn* av Alex Mattson. I förteckningen över vinnarna förekommer även en annan Levón. Det var A. Levón som vann oljemålningen *Moln* av Frans Hiivanainen.

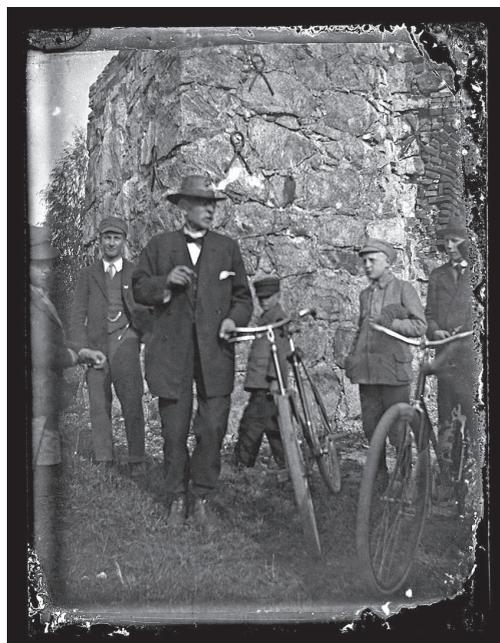
Eliel Levón som var rektor för lyceet under åren 1880–1920 hade haft lyckan på sin sida även i tidigare lotterier. I maj 1891 hade Levón även vunnit i Finlands konstförenings lotteri. Då bestod vinsten av Helene Schjerfbeck's oljemålning *Maskeradbild*, som även kallas *Rokokodam*.

I Eliel Levón's hem stannade Schjerfbeck's tavla endast en kortare tid. Till tavlan anknyter en sorglig familjehistoria. Bakgrunden till historien berättas av Vasabon Martti Levón (född 1937) som adopterades som liten baby av Levón's dotter Elli.

– Jag har hört historien om tavlan många gånger av Elli Levón, berättar Martti Levón.

Eliel Levón hade flera barn och en av pojkarna hette också Martti. Han hade drabbats av difteri och doktor Karl Hedman kallades till hjälp.

Hedman hade opererat pojken med den tidens metoder, öppnat ett snitt i

Rehtori Eliel Levón ja Vaasan suomalaisen lyseon pojat tekivät pyöräretken Vanhan Vaasan raunioille syyskuussa 1918. Kuvan lasinegatiiville on ottanut Arvo Odenwall. Kuva: SLS arkisto

I september 1918 åkte rektor Eliel Levón och det finska lyceets pojkar på en cykelutflykt till ruinerna i Gamla Vasa. Bilden har tagits på ett glasnegativ av Arvo Odenwall. Bild: SLS arkiv

viillon hapen saantia varten. Toimenpide oli ollut kauhea. Ilmeisesti mitään puudutusaineita ei ollut. Leikkaus oli tehty ison ruokapöydän päällä Levónien kotona Rauhankatu 5:ssä.

Lapsi oli saanut tietävästi jonkin verran lisää elinaikaa, mutta pian hän menehtyi. Vuonna 1884 syntynyt Martti kuoli lokakuussa 1891 ja oli tuolloin vain 7-vuotias.

Tohtori Hedman oli pannut merkille Levónien kodissa olleen Schjerfbeckin taulun. Siitä tehtiin kaupat korvauksena avusta ja hoidosta. Ei ole tiedossa, missä vaiheessa taulu siirtyi Levónien perheeltä Hedmanin omistukseen. *Rokokoonaisen* vaiheista on merkintä Helene Schjerfbeck 150 vuotta -kirjassa. Sen mukaan taulun omistaja on ollut tri Karl Hedman vuodesta 1916. Vuodesta 1941 taulu on kuulunut Hedmanin kokoelmiin, jonka sijoituspaikka on Pohjanmaan museo. Taulu on ollut esillä mm. Vaasan taideyhdistyksen juhlanäyttelyssä vuonna 1942.

Vaasalainen Martti Levón muistelee, ettei perhe sen kumminkin noteerannut Schjerfbeckin taulun menetystä.
– Se oli arpajaisvoitto, eikä Schjerfbeck kai ollut tuolloin niin tunnettu taiteilija. Nykypäivänä taulun hinnalla saisi varmaan kivitalon Vaasasta. Mutta onpa hieno taulu nyt kaikkien vaasalaisten omaisuutta ja nähtävillä Pohjanmaan museossa. Siellä

Martti Levón löysi Rokokoonaisen kuvan kirjasta, johon on koottu Hedmanin taidekokoelman teokset. Urho-kissa etsii namupaloja.
Kuva: Jarno Pellinen

Martti Levón hittade en bild av Rokokodam i en bok över verken i Hedmans konstsamling. Katten Urho söker efter godis. Bild: Jarno Pellinen

familj till Hedman. I boken Helene Schjerfbeck 150 år finns en anteckning om *Rokokodamens* skeden. Enligt boken har tavlan varit i doktor Karl Hedmans ägo sedan 1916. Sedan 1941 har tavlan hört till Hedmans samlingar och den finns i Österbottens museum. Tavlan har även varit med på bland annat Vasa konstförenings jubileumsutställning 1942.

Vasabon Martti Levón berättar att familjen inte noterade förlusten av Schjerfbeck's tavla i någon större utsträckning.
– Tavlan var en lotterivinst, och Schjerfbeck var kanske inte så känd på den tiden. I dag skulle man säkert kunna köpa ett helt stenhus för den summa som den är värd. Men nu tillhör tavlan alla Vasabor och kan beskådas i Österbottens museum.

strupen för att säkra tillgången till syre. Åtgärden hade varit fruktansvärd och tydligen hade man inte haft något bedövningsmedel. Operationen hade gjorts ovanpå ett stort matsalsbord i Levóns hem på Fredsgatan 5.

Barnet hade troligen fått lite mer levnadstid, men han dog inom kort. Martti var född 1884 och dog i oktober 1891, endast 7 år gammal.

Doktor Hedman hade lagt märke till Schjerfbeck's tavla som hängde på väggen i Levóns hem. Som ersättning för hjälpen och vården gav man tavlan till Hedman. Det är inte känt i vilket skede tavlan övergick från Levóns

on myynnissä korttejakin taulusta. Olen sellaisen hankkinut, Martti Levón naurahtaa.

Isoisästään Eliel Levónista Martilla on muistikuva, että hän oli kiva ja kiltti. Kerran hän oli hoitanut Marttia illalla, kun Elli-äiti oli jossain kokouksessa. Eliel Levón kuoli vuonna 1940, kun Martti oli kolmivuotias.

Eliel Levónin arpajaisonnesta on vielä yksi todiste. Professori voitti Vaasan taideyhdistyksen arpajaisissa vuonna 1937 Ellen Thesleffin *Elegia*-nimisen teoksen.

– Eipä niitä tauluja ainakaan meidän seinillä näy. Mutta se ruokapöytä, jolla Martti leikattiin, on tuossa olohuoneessa
– tosin lyhyempänä versiona.

Lähteet / Källor

Martti Levónin haastattelu 1.4.2016. / Martti Levóns intervju 1.4.2016.
Eliel Levónin sukuselvitys. Eliel Levóns släktutredning.

Tuttu taulu perintönä vaarin kotoa

Helena Nikkilän kodin seinälle Tampereella on päätynyt mieluisa taulu, jonka hän muistaa jo lapsuudestaan.

– Tykkäsin katsella taulua vaarin ja mummun kotona Vaasassa joskus 1950-luvulla ja myöhemmin. Taulun tunnelma miellytti, sen rauha ja seesteisyys.

Helena Nikkilän vaari oli Sulo Luutonen, jonka aikalaiset tunsivat paremmin kirjainlyhenteestä S.V. Luutonen. Hän oli Vaasassa Kansallis-Osake-Pankin johtajana ja perhe asui KOP:n talossa Hovioikeudenpuistikko 13:ssa.

Nikkilä ei tunne tarkemmin perintötaulunsa alkuperää ja yllätty tiedosta, että kyseessä on arpajaisvoitto. Sulo Luutonen voitti taiteilija C.J. Danielsonin maalauksen Vaasan taideyhdistyksen arpajaisissa tammikuussa 1952. Taulun arpajaisiin lahjoittanut Danielson oli taideyhdistyksen perustajajäsen

De säljer även vykort med en bild av målningen. Jag har köpt ett sådant, skrattar Martti Levón.

Sin morfar Eliel Levón uppfattade Martti som en trevlig och snäll person. En gång tog han hand om Martti på kvällen då mamma Elli var på ett möte. Eliel Levón dog 1940 då Martti var tre år gammal.

Det finns ytterligare ett bevis på Eliel Levóns tur i lotterier. I Vasa konstförenings lotteri 1937 vann professorn Ellen Thesleffs verk *Elegi*.

– Inga av dessa tavlor hänger här på våra väggar. Men det matsalsbord som Martti opererades på, det står där i vardagsrummet – i en lite kortare version.

En bekant tavla i arv från farfar

På väggen i Helena Nikkiläs hem i Tammerfors hänger en tavla som hon kommer ihåg redan från sin barndom.

– Jag tyckte om att se på tavlan hemma hos farfar och farmor i Vasa någon gång på 1950-talet och även senare. Stämningen i tavlan tilltalade mig, den var lugn och harmonisk.

Helena Nikkiläs farfar var Sulo Luutonen som var mera känd under namnet S.V. Luutonen. Han var direktör för Kansallis-Osake-Pankki i Vasa och familjen bodde i KOP:s hus på Hovrättsplanaden 13.

Helena Nikkilä känner inte till ursprunget av sin tavla desto mer och blir glad när hon får höra att tavlan är en lotterivinst. Sulo Luutonen vann C.J. Danielsons målning i Vasa konstförenings lotteri i januari 1952. Danielson som donerat tavlan till lotteriet var grundande medlem och långvarig sekreterare i konstföreningen.

– Jag vet att Sulo och Jenny Luutonen var konstintresserade och att de var aktiva i mycket. Det fanns många tavlor

ja pitkäaikainen sihteeri.

– Tiedän toki, että Sulo ja Jenny Luutonen harrastivat taidetta ja olivat monessa mukana. Vaarin ja mummun kodissa oli paljon tauluja. Nikkilä toteaa, että suvusta löytyy myös taiteilijoita, mm. kuvataiteilija Ethel Swahn-Luutonen, joka oli Luutosten Antti-pojan vaimo.

– Täytyy ihmetellä, miten sen ajan ihmiset ehtivät niin monenlaiseen mukaan. Vaari toimi muun muassa kauppakamari- ja Vaasa Oy:n johtokunnassa.

Vilskettä riitti myös kotona, sillä perheessä oli kymmenen lasta. Apuna oli toki taloudenhoitaja. Helenan lapsuudenperhe asui Kemissä, jossa isä, Osmo Luutonen työskenteli Veitsiluoto Oy:n talousjohtajana.

Aikanaan arpajastaulu matkasi Helsinkiin Luutosten tyttären Annikki Luutosen kotiin. Hän teki työuransa Helsingin yliopistossa ja jäi eläkkeelle yliaktuaarin virasta. – Tätini kuoli 93-vuotiaana ja sain taulun hänen kuolinpesästään.

Nikkilällä itsellään on takana noin 30 vuoden ura kirjasto- ja virkailijana Tampereella. – Olen tosi onnellinen, että lapsuuden muisto on päätynyt minulle. Kun katselen taulua, voin eläytyä tunnelmiin vaarin ja mummun ruokasalissa, jonka korkeista ikkunoista näkyi Vaasan torille.

Lähteet / Källor

Helena Nikkilän puhelinhaastattelu 6.9.2016.
Telefonintervju med Helena Nikkilä 6.9.2016.

Helena Nikkilä nauttii C.J. Danielsonin maalauksen seesteisestä tunnelmasta. Taulun takana on merkintä "S. Luutonen". Kuva: Erkki Salminen

Helena Nikkilä njuter av den harmoniska stämningen i C.J. Danielsons målning. På baksidan av tavlan finns anteckningen "S. Luutonen". Bild: Erkki Salminen

hemma hos farfar och farmor. Nikkilä konstaterar att det även finns konstnärer i släkten, bland annat bildkonstnär Ethel Swahn-Luutonen, som var fru till paret Luutonens son Antti.

– Jag förvånas över hur människorna på den tiden hade tid att vara med i så mycket. Min farfar var bland annat med i handelskammaren och ledningen för Vaasa Oy.

Det var livat även hemma eftersom familjen hade tio barn. Till hjälp hade de förstås en hushållerska. Helenas barndomsfamilj bodde i Kemi där pappa Osmo Luutonen arbetade som ekonomidirektör på Veitsiluoto Oy.

I tiderna reste lotterivinsttavlan till Helsingfors, hem till familjen Luutonens dotter Annikki Luutonen. Hon arbetade på Helsingfors universitet och pensionerades från en tjänst som överaktuarie. – Min faster dog som 93-åring och jag fick tavlan från hennes dödsbo.

Nikkilä själv har cirka 30 års karriär bakom sig som bibliotekarie i Tammerfors. – Jag är väldigt lycklig över att barndomsminnet har hamnat hos mig. Då jag ser på tavlan kan jag leva mig in i stämningen i farfars och farmors matsal från vars höga fönster man kunde blicka ut över Vasa torg.

Unto Kaipainen: *Varieteetytöt*, 1945, öljy pahville, 69 x 90 cm
Sotavuosien jälkeen kansa janoi viihdettä ja väriä elämään. Unto Kaipaisen vuonna 1945 valmistunut *Varieteetytöt* tarjosi molempia. Kaipaisen teos on hankittu yksityisnäyttelystä vuonna 1946.

Unto Kaipainen: *Varietéflickor*, 1945, olja på kartong, 69 x 90 cm
Efter krigsåren törstade folket efter underhållning och färg i livet. Unto Kaipainens verk *Varietéflickor* från 1945 bjöd på både och. Kaipainens verk köptes från en privatutställning 1946.

Suuruuden heijastuksia sotien päätyttyä

Avspeglingar av storhet efter krigsslutet

Kari Kotkavaara

Professori Lars-Ivar Ringbomin esitelmä syksyllä 1945 edusti Vaasan taideyhdistyksen ylläpitämää sivistystoimintaa. Sen kautta voi tarkastella mielenmaiseman varovaista, ääneen lausumatonta muuttumista sotien ajasta epävarmaan uuteen rauhaan.

Käytössäni sattuu olemaan erinomaista kuva-aineistoa, nimittäin mainitussa 8½ x 10 koossa olevia diapositiveja, jotka liittyvät Michelangeloon ja joita tarkoitukseni on esitellä otsikolla "Michelangelon profetat ja sibyllat".

Kirjeessä, jonka Åbo Akademin professori Lars-Ivar Ringbom (1901–1971) osoitti 25.9.1945 Carl Estlanderille, Vaasan taideyhdistyksen sihteeriille, hän lupasi käsitellä joitain niistä ajatuksista, joita Michelangelon Vatikaanissa Roomassa olevan Sixtuksen kappelin kattoon maalaamat profetat ja sibyllat – nuo "heroiset, suuren tyylin hahmot" – hänessä herättivät. Suunnitelma, joka toteutui pari viikkoa myöhemmin, jatkoi

Hösten 1945 höll professor Lars-Ivar Ringbom ett föredrag i Vasa. Hans anförande är ett exempel på den bildningsverksamhet som bedrevs av Vasa konstförening och samtidigt vittnar det om en trevande övergång från krig till en ny men ännu osäker fred.

Jag råkar ha till mitt förfogande ett utmärkt diapositivmaterial i det angivna formatet 8½ x 10, hänförande sig till Michelangelo och avser att framföra en del av detta material under rubriken "Michelangelos profeter och sibyllor".

I ett brev skrivet den 25.9.1945 meddelade Lars-Ivar Ringbom, professor i konsthistoria vid Åbo Akademi till Carl Estlander, konstföreningens sekreterare, att föreläsningen skulle handla om Michelangelos profeter och sibyllor som pryder Sixtinska kapellets tak i Vatikanen. Ringbom ville presentera några av de tankar som de "storslagna, heroiska gestalterna" hade väckt hos honom.

vanhaa tapaa järjestää taidehistoriallisia esitelmiä. Ringbom teki taideyhdistyksen kutsusta toisenkin matkan Vaasaan, tasan vuoden kuluttua.

Lokakuussa 1945 pidetty tilaisuus ei poikennut tavanomaisesta, sillä jo toista sataa vuotta ”kaunotaiteiden” vaaliminen ja taidekoulutuksen virittäminen myös paikallistasolla oli ollut sivistysihanteen syöttämisen porvariston tavoitteena Yhdysvalloista ja Etelä-Amerikasta Venäjän ja muiden eurooppalaisten imperiumien etäisiin kolkkiin asti. Taideinnostuksen viriäminen 1800-luvun lopun Vaasassa oli osa tätä suurta kuviota, samoin ajatus taidehistorian yleisivistävistä merkityksestä.

Taideyhdistyksen arkistossa on säilynyt pöytäkirjoja, kirjeitä ja sanomalehtijuttuja, jotka kertovat tällaisista tilaisuuksista. Kun toimintaa oli jatkunut neljännesvuosisadan, oli talvisotaa seurannut rauha päättynyt, ja kesäkuussa 1941 Neuvostoliittoa vastaan aloitettu sota oli kestänyt pitkälti toista vuotta. Taideyhdistyksen 25-vuotisjuhliin 14.–15. marraskuuta 1942 koottiin laaja aikalaistaiteen näyttely. Asiantuntijoina kuultiin ruotsinkielisen yleisön tuntemaa kirjallisuuden ja taiteen tutkijaa Hans Ruinia sekä taidehistorioitsija Aune Lindströmiä, joka puhui Helene Schjerfbeckistä suomeksi. Vasabladetissa selostettiin Ruinin esitelmää ”Miten maalaustaiteemme ilmentää Suomen luontoa”, jossa ajan nationalistista historiantulkintaa soviteltiin kaukana Vaasasta, Syvärillä ja Äänisen rannoilla käytävän valloitus sodan nostamiin toiveisiin ja uhkakuviin. Siinä vaiheessa tilanne idässä saattoi kotirintamalla ehkä edelleen

Lars-Ivar Ringbom luennoi Vaasassa myös vuonna 1942.

Lars-Ivar Ringbom föreläste i Vasa även 1942.

Planen som verkställdes ett par veckor senare följde det sedvanliga mönstret, och exakt ett år senare gjorde Ringbom ytterligare en resa till Vasa på konstföreningens inbjudan.

Tillställningen som hölls i oktober 1945 var fast förankrad i traditionen. I mer än hundra år hade bildade borgare i Nord- och Sydamerika liksom i Ryssland och de övriga europeiska länderna ivrat för ”de sköna konsterna” liksom för en på lokal nivå förmedlad praktisk konstundervisning. Konstintresset i det sena 1800-talets Vasa var förstuds en del av samma utveckling liksom även tanken om konsthistoriens allmänbildande roll.

Protokoll, brev, tidningsartiklar och annonser som förvaras i konstföreningens arkiv vittnar om utställningar, lotterier och föredrag ordnade under olika tider, och skiftande historiska öden. Till exempel till föreningens 25-årsjubileum den 14–15 november 1942 hade man sammanställt en omfattande utställning av samtida konst. Bara några år tidigare hade vinterkriget slutat i fred, men i juni 1941 bröt ett anfallskrig mot Sovjetunionen ut.

I november 1942 hade litteratur- och konstforskaren Hans Ruin föreläst på svenska om hur ”Finlands natur vuxit fram i vår målarkonst” och konsthistorikern Aune Lindström på finska om Helene Schjerfbeck. I ett av Vasabladet utgivet referat av Ruins text likställs kampen mot naturen med det pågående kriget, och indirekt även med förhoppningar och farhågor som Finlands segrar borta vid Onega (Ääninen) och

näyttää toiveikkaalta, sillä Saksan tappiota Stalingradissa ei ollut vielä sinetöity.

Kun Lars-Ivar Ringbom saapui esitelmöimään Vaasaan, maailmantilanne oli koko lailla toinen. Berliinin kukistumisesta ei ollut kulunut puolta vuotta, eikä paljon enempiä siitä sodasta, jonka häviön kärsinyt maa oli pakotettu käymään entistä aseveljeä Saksaa vastaan Suomen Lapissa. Kun Vaasassa syvennyttiin Michelangeloon, suuri osa Eurooppaa ja varsinkin alueet Elbeltä Baltiaan ja Ääniseltä Balkanille olivat raunioina ja pakolaistulvien vuoksi kaaoksessa. Siksi on aihetta epäillä, että vaikka Suomen länsirannikon tila syksyllä 1945 vaikutti suhteellisen seesteiseltä, tuskin Ringbomilla sen paremmin kuin hänen kuuliijoillaan on voinut olla sisäistä varmuutta siitä, mitä lähivuodet vielä toisivat tullessaan. Ehkä juuri siksi ”Suuren Taiteen” heijastuksia odotettiin Vaasassa. Kirjeenvaihdosta käy ilmi, että arvostettu tilaisuus oli tarkoitus järjestää kaupungintalon juhlasalissa, mutta se olikin varattu.

Kuten Vasabladetissa ja Vaasa-lehdessä ilmoitettiin, esitelmä pidettiin keskiviikkona 10. lokakuuta kello 19 ruotsalaisen lyseon salissa. Vasabladet kertoi turkulaisprofessorin vetäneen salin täyteen väkeä, joka oli kuunnellut hiiskumatta ”kaunopuheista, vangitsevaa ja asiantuntevaa” tulkintaa ”jumalallisen inspiraation vallassa

Lars-Ivar Ringbomin luennosta oli ilmoitukset sekä Vaasa-lehdessä että Vasabladetissa. Vaasa-lehden ilmoituksessa Åbo Akademi oli käännetty Turun yliopistoksi.

Både Vasabladet och tidningen Vaasa informerade om Lars-Ivar Ringboms föredrag. I tidningen Vaasas annons hade Åbo Akademi översatts med Turun yliopisto.

Svir (Syväri) då väckte. På hemmafronten torde man ha sett avvaktande på läget i öst, för Tysklands nederlag i Stalingrad beseglades först i januari 1943.

Då det blev Lars-Ivar Ringboms tur att föreläsa i Vasa, var världen redan en annan. Fem månader tidigare hade Berlin fallit och Tyskland kapitulerat, och lite tidigare hade det besegrade Finland avslutat sitt krig mot sin förra tyska vapenbroder i ett totalt ödelagt Lappland. Medan man i Vasa fördjupade sig i Michelangelo låg också stora delar av kontinenten, särskilt områdena mellan Elbe och Baltikum, och mellan Onega och Balkan i ruiner. Och Europas vägar myllrade av flyktingar. Hur stabilt livet vid Finlands västkust än må ha verkat, kan varken Ringbom eller hans auditorium ha kunnat förutsäga någonting om framtiden. Och kanske var det just därför som Vasaborna så gärna ville fördjupa sig i människoandens storhet. Den ursprungliga tanken var att den högtidliga tillställningen skulle äga rum i stadshuset, vars festsal dock visade sig vara upptagen.

Enligt Vasabladet och tidningen Vaasa höll Ringbom sitt föredrag onsdagen 10 oktober klockan 19 i Svenska lyceets sal. Intresset för professorn och hans tema var stort: enligt Vasabladet var salen besatt till sista plats och åhörarna fyllda med nyfiken uppmärksamhet. Visionen som

luoduista mestariteoksista”, joissa ihminen nähdään ”korkeimman virittyneisyyden ja henkisen voiman hetkinä”. Pari päivää myöhemmin sihteeri Carl Estlander merkitsi 20 markalla myytyjen pääsylippujen määräksi 128 kappaletta.

Skioptikon-projektorilla oli luennon aikana heijastettu kolmisenkymmentä kuvaa. Niissä oli nähty sekä kokonaisia ihmishahmoja että yksityiskohtia, kasvoja. Koska Ringbomin opetuskäyttöön hankkimat 8½ x 10 cm:n kokoiset lasidiapositiivit ovat yhä tallella, voidaan arvella, että vaasalaisyleisölle esiteltiin esimerkiksi se nuori, atleettinen *Profeetta Daniel*, joka istuu kivisellä istuimellaan vartalo jännittyneenä ja pää kääntyneenä alaviistoon vasemmalle. Profeetan ilme on syventynyt ja katse suuntautuu alas, ohi kirjoituslaturan, jota vasten hänen oikea kämmenensä nojaa. Danielin vasen käsivarsi tukee vasten hänen polviin avoinna lepäävää valtavaa kirjaa. Sitä kannattelee myös kirjan alla seisova, jäntevä alaston poikalapsi.

Toisena esimerkkinä Åbo Akademin lasidion kokoelmasta on *Libyalaisen Sibyllan* veistoksellinen pää, jykävät hartiat ja aavistuksen verran ylaviistosta nähdyt, alas vasemmalle kääntyneet kasvot. Ne ovat mietteläät ja tutkimattomat.

Konstprofessor med klockarkärlek för Österbottens historiska museum.

ETT MUSEUM BÖR VARA EN LEVANDE OCH AKTIVT ARBETANDE KULTURINSTITUTION.

På inbjudan av Vasa konstförening håller professorn i konst-historia med konstteori vid Åbo akademi, Lars Ivar Ringbom ett konst-historiskt föredrag i kvällen kl. 19 i svenska lyceets festsal om Michel-angelos profeter och sibyllor.

Vi träffade den celebra konstprofessorn i går på förmiddagen hemma hos 50-årsjubilerande arkitekt Thom Thesleff och hade en timmes intressant samtal om konst och museer.

Det visade sig nämligen snart under samtals gång, att professor Ringbom har en speciell klockarkärlek till Österbottens historiska museum. Men detta museintresse har också sina naturliga orsaker. Som

seum med sina hedmanska konstsamlingar är en sådan kulturfaktor, och det är med stor spänning jag emotser huru museintendenten, mag. A. Appelgren, skall lösa problemet med placeringen av kollektionen österbottnisk konst. I samband härmed vill jag framhålla, att Vasa är att lyckönska till att staden fått en sådan kapacitet som mag. Appelgren som museichef.

Prof. Ringbom berättade därpå om det konsthistoriska seminariet i Åbo akademi. Seminariet grundades av wjenprofessorn Josef Strzygowski år 1920, och han förestod inrättningen till år 1925, då han efterträddes av prof. Ringbom. Akademiens konsthistoriska samlingar omfattar 18.000—20.000 reproduktioner, ca 8.000 dispositiv och ett handbibliotek, som tyvärr har många luckor, då biblioteket främst tillkommit genom gåvor. Det ligger också prof. Ringbom varmt om hjärtat att komplettera biblioteket och samlingarna.

Ringbom osoitti lehtijutun mukaan erityistä lukkarinrakkaudesta Pohjanmaan historiallista museota kohtaan. Hän antoi haastattelun arkkitehti Thom Thesleffin 50-vuotissyntymäpäivillä. Thesleff oli taideyhdistyksen hallituksen pitkäaikainen jäsen. Vasabladet 10.10.1945

Enligt tidningsartikeln hade Ringbom en speciell klockarkärlek till Österbottens historiska museum. Ringbom intervjuades på arkitekt Thom Thesleffs 50-årskalas. Thesleff var en långvarig medlem i konstföreningen. Vasabladet 10.10.1945

Ringbom manade fram var en tolkning enligt vilken de under gudomlig inspiration skapade målningarna innebar människoandens högsta strävande och seger. Ett par dagar senare kunde sekreteraren Carl Estlander anteckna att sammanlagt 128 biljetter hade sålts till ett pris på 20 mark per styck.

Under föreläsningen projicerades ett trettiotal diabilder med en skioptikon-projektor. En del av dessa visade människor i helfigur och andra närbilder på huvuden och ansikten. Eftersom de glasdiapositiv i formatet 8½ x 10 cm som Ringbom hade skaffat för sin undervisning alltjämt finns bevarade, kan man anta att vasapubliken bland annat fick se bilden av den unge atletiske *Profeten Daniel* som tronar med kroppen spänd och huvudet sänkt snett ner mot vänster. Profetens blick är försjunken och riktas neråt, förbi det skrivunderlag mot vilket hans hand vilar. Med sin vänstra arm stöder Daniel en enorm bok som ligger uppslagen mot hans knän. Ett

spänstigt naket gossebarn står under boken och stöder den i sina armar.

Ett annat exempel ur Åbo Akademiens samling föreställer den *Libyska Sibyllans* formsköna huvud, hennes kraftfyllda

Siitä, mitä kuvia lyseon salissa tarkalleen ottaen esitettiin, voi Vasabladetissa 11.10.1945 olleen uutisen perusteella päätellä vain vähän. Ringbom näyttäisi heijastaneen kankaalle joitakin luomiseen liittyvistä aiheista, samoin kuin ihmiskuntaa tuomitsevan Kristuksen hahmon (vaikkei *Viimeinen tuomio* sijaitse kappelin katossa vaan päätyseinällä, johon Michelangelo maalasi sen monta vuosikymmentä myöhemmin). Vasabladetin uutinen ei tietenkään pyri tarkkaan teosanalyysiin. Nimimerkki ”r” toteaaakin, että kuvien näyttäminen – eli juhlasalin valojen sammuttaminen – ei sallinut muistiinpanojen tekemistä

Lennotkaat ajatukset yksinäisestä neroista ja palvova suhtautuminen renessanssin ja muiden epookkien miehiin sankareihin alkoivat vuosikymmeniä sitten jäädä pois taiteen yliopistollisesta tutkimuksesta, mutta Lars-Ivar Ringbomin edustaman ikäpolven kohdalla ne kuuluivat itsessään selvinä asiaan. Juuri siksi kannattaa muistaa, että Ringbom oli paitsi taiteen tutkija myös taidemaalari, arvostettu kriitikko, sekä niin uuden kuin vanhan kuvataiteen ja kirjallisuuden ystävä. Ei ole mitään syytä ajatella, ettei Vaasan taidedyhdistyksen ruotsinkielinen väki olisi ollut perillä kaikesta tästä.

Ringbomin oppilas emeritusprofessori Ossian Lindberg

Skioptikon-projektorin avulla heijastettiin kuvia professori Lars-Ivar Ringbomin luennolla Vaasassa 1940-luvun puolivälissä. Skioptikon: Pohjanmaan museo. Kuva: Erkki Salminen

Under professor Lars-Ivar Ringboms föreläsning i Vasa i mitten av 1940-talet visade man bilder med hjälp av en skioptikon-projektor. Skioptikon: Österbottens museum. Bild: Erkki Salminen

axlar och ansikte, avbildat snett ovanifrån, med blicken vänd neråt mot vänster. Ansiktet är allvarligt, introspektivt och gåtfullt.

Utgående från nyhetstexten som 13.10.1945 ingick i Vasabladet får man ingen explicit information om vilka bilder som visades i lyceets sal. Tydligt behandlade Ringbom några av scenerna ur skapelseberättelsen och visade *Yttersta domens* Kristusgestalt, låt vara att den monumentala scenen inte målades i kapellets tak bredvid profeterna och sibyllorna utan först flera decennier senare på dess fondvägg. Självfallet eftersträvade Vasabladet inte heller att presentera någon systematisk analys av verken. Tvärtom konstaterar signaturen ”r” att mörkläggningen under bildföreläsningen inte tillät några anteckningar.

Vid universiteten lade man de gamla högrävarande idéerna om renessansens manliga genier åt sidan för flera decennier sedan, men för Lars-Ivar Ringboms generation var de viktiga och självklara. Det är därför skäl att påpeka att Ringbom inte enbart var känd som akademiker utan även som utövande konstnär, konstkritiker, och entusiastisk förespråkare av ny bildkonst och litteratur. Ingenting tyder på att Vasa konstförenings svenskspråkiga medlemmar inte skulle ha varit underrättade om allt detta.

Ringboms elev, professor emeritus Bo Ossian Lindberg

Michelangelo: *Profeetta Daniel*. Saksalainen lasidiaposiivi. Konstvetenskap Åbo Akademi.

Michelangelo: *Profeten Daniel*. Tyskt glasdiapositiv. Konstvetenskap Åbo Akademi.

Michelangelon "Libyalaisen Sibyllan" kasvot ovat mielteliääät ja tutkimattomat. Saksalainen lasidiaposiivi. Konstvetenskap Åbo Akademi.

"Libyska Sibyllans" introspektiva, gätfulla ansikte. Tyskt glasdiapositiv, Konstvetenskap Åbo Akademi.

tietää Ringbomin kouluttautuneen myös äidinkielen opettajaksi. Lindberg kiittelee hänen kaunista ja rytmistä proosatekstiään, vaikka se kuulemma toisinaan tahtoi muuttua ylen korkealentoiseksi. Itse muistan, kuinka Lindberg samoin kuin pari muuta turkulaista palasi eri tilanteissa Ringbomin esiintymistaitoon. Näissä muistoissa eli lavasäteily, joka lienee ollut yleisesti tiedossa.

Lars-Ivar Ringbomin aikaisemmat yhteydet Vaasaan, Pohjanmaan museoon ja sen intendenttiin Arne Appelgreniin tulevat esiin haastattelussa, jonka Vasabladet julkaisi 10.10.1945, luentopäivän aamuna. Siitä käy ilmi, että haastattelun suhde museoon kumpusi yli kymmenen vuoden takaa. Väiteltään vuonna 1931 filosofian tohtoriksi Ringbom oli saanut viipyä Vaasassa pitempään, sillä hänen tehtäväkseen oli uskottu Hedmanin taidekokoelman luettelointi. Hän oli siis saanut käsitellä ja tarkastella perusteellisesti myös vanhoja etelä- ja keskieu-rooppalaisia maalauksia ja ehkä keskustella niiden herättämistä ajatuksista kiinnostuneiden kaupunkilaisten kanssa.

Nykyistä historiantutkimusta ajatellessa Ringbomin esitelmään liittyvät tiedot ovat omiaan herättämään ihmetystä siitä, kuinka vaikeaa on jälkeenpäin tavoittaa ihmisten mielissä liikkuneita, taiteen vastaanottoon ja kokemiseen liittyneitä asioita. Jotain yleistä voi toki sanoa: vaasalaisilla ei vuonna 1945 ole voinut olla tuoreita kokemuksia huolettomista Rooman-matkoista, vaikka kaukaisempia muistoja kenties olikin. Kenelläkään ei tietenkään ollut käsillä yksityisiä, mukana kannettavia laitteita, joiden avulla nykyisin paetaan toisia läsnäolijoita sekä ajan ja paikan rajoituksia. Ruotsalaisen lyseon salissa pimeys oli varmasti pimeää ja hiljaisuus hiljaista.

On itsestään selvää, että 1990-luvulla konservoidut Sixtuksen kappelin maalaukset näyttävät taas paljon kirkkaamilta kuin pitkiin aikoihin, mutta se ei merkitse, että yleisön

berättar att Ringbom också hade utbildat sig till modersmåls-lärare. Han berömmar dessutom sin lärares vanligtvis vackra och rytmiska prosa som endast någon enstaka gång blev aningen högrävande. Jag kommer själv ihåg hur Lindberg och andra gamla åbabor vid olika tillfällen uttryckte sin beundran för föreläsaren Ringbom. Hans utstrålning och karisma torde ha varit känd även i Vasa.

Lars-Ivar Ringboms tidigare kontakter till Vasa, Österbot-tens museum, och dess intendent Arne Appelgren framgår ur en intervju publicerad i Vasabladet den 10.10.1945. Efter att han avlagt doktorsexamen år 1931 hade museet anställt Ringbom. Hans uppgift blev att katalogisera Karl Hedmans konstsamling, och detta hade gett den unga konsthistorikern en möjlighet att under en lång vistelse i Vasa bekanta sig med äldre syd- och mellaneuropeiska konstverk och kanske också att diskutera dessa med andra initierade.

En konsthistoriker som nu stannar upp inför de relativt få dokument som behandlar Lars-Ivar Ringboms Michelangelo-föredrag, inser snart hur svårt eller i praktiken omöjligt det är att fånga upp individuella, för länge sedan försvunna konstupplevelser. Något allmänt kan man likväl konstatera. Hösten 1945 hade Vasaborna knappast några färska intryck av bekymmerfria resor till Rom, även om någon kanske hade mera avlägsna minnen. Det är också klart att ingen då bar på en mobil telefon, den apparat som idag tillåter oss att fly andra närvarande liksom tidens och platsens begränsningar. I Svenska lyceets sal var mörkret och tystnaden djupa.

På 1990-talet genomgick Sixtinska kapellets målningar en grundlig restaurering, men detta innebär inte att publikens upplevelser i oktober 1945 skulle ha behövt sakna glans och djup. Med säkerhet kan vi inte veta hur ”avspeglingarna” tedde sig vid tiden för föreläsningen, då såväl glasdiapositiven

kokemukset lokakuuisena iltana yli seitsemänkymmentä vuotta sitten olisivat olleet vähämerkityksisiä tai vajaita. Emme tiedä varmuudella, millaisilta Åbo Akademista tuodut lasidiapositivit näyttivät luentohetkellä, jolloin sekä ne että projektori sentään olivat kohtalaisen uusia. Siksi on tyydyttävä arvelemaan, että tuona iltana kuunneltiin kuvien äärellä innostuvan puhujan ääntä ja nähtiin ilmestyksen kaltaisia ylhäisiä hahmoja, harmaasävyjen ja seepian voimaa, sekä ohi kiitävän tuokion ajaksi kirkastunut arki.

Kirjoittaja FT Kari Kotkavaara on taidehistorian akatemialehtori Åbo Akademissa ja Helsingin ja Jyväskylän yliopiston dosentti. Kotkavaara on kirjoittanut suomen- ja ruotsinkielisen artikkelin.

Painamattomat lähteet / Vaasan taideyhdistyksen arkisto:

Otryckta källor/Vasa konstförenings arkiv:

Carl Estlanderin kirje Lars-Ivar Ringbomille 20.9.1945.

Lars-Ivar Ringbomin kirje Carl Estlanderille 25.9.1945.

Redovisning för resultatet av professor Lars-Ivar Ringboms föredrag i Vasa Svenska Lyceum 10.10.1945/14.10.1945.

Vasa Konstförenings årsberättelse för 1942.

Årsberättelse för år 1923 utgifven af Vasa Konstföreningens bestyrelse.

Årsberättelse för år 1945 för Vasa Konstförening r.f.

Årsberättelse för Vasa Konstförenings verksamhet under år 1946.

och projektorn ännu var ganska nya. Antagligen bestod stundens helhetsverkan lika väl av den inspirerade Ringboms röst, bildernas mjuka nyanser i sepia och grått, som av förbiilande visioner av en ljusare vardag.

Skribenten FD Kari Kotkavaara är akademilektor i konsthistoria vid Åbo Akademi och docent vid Helsingfors och Jyväskylä universitet. Kotkavaara har skrivit både den finsk- och svenskspråkiga artikeln.

Painetut lähteet ja kirjallisuus: / Tryckta källor och litteratur:

Ilmoitus luentotilaisuudesta, Vaasa 10.10.1945; Vasabladet 10.10.1945.

Kivimäki, Ville, Kirsi-Maria Hytönen & Petri Karonen, Ennen huomispäivää, Toisen maailmansodan päättyminen Suomessa ja Euroopassa, Rauhaton rauha, Suomalaiset ja sodan päättyminen 1944–1950, Vastapaino Tampere, Tallinna 2015.

Konstprofessor med klockarkärlek för Österbottens historiska museum, Ett museum bör vara levande och aktivt arbetande kulturinstitution, Vasabladet 10.10.1945.

Lindberg, Ossian, Lars-Ivar Ringbom och teckningen som forskningsmetod, The Shaping of Art History in Finland, Taidehistoriallisia tutkimuksia, Konsthistoriska studier Studies in Art History 36, Taidehistorian seura, Föreningen för konsthistoria, Society of Art History, Helsinki 2007 Helsingfors, Gummerus Oy, Jyväskylä 2007.

Prof. Lars-Ivar Ringboms föredrag, Vasabladet 11.10.1945.

25-årsjubileum för Vasa konstförening. Festdag i Vasa med jubileumsutställning och festföredrag av dr Hans Ruin, Vasabladet 14.–15.11.1942.

**Per Olov Hjortell: *Näkymä*,
öljy pahville, 57 x 47 cm**

Per Olov Hjortell aloitti vuonna 1946 Vaasan piirustuskoulussa, jossa oli todistuksen mukaan yksi parhaista oppilaista. Hän jatkoi opiskeluaan Helsingissä, josta taulun näkymä.

**Per Olov Hjortell: *Utsikt*,
olja på kartong, 57 x 47 cm**

År 1946 började Per Olov Hjortell i ritsskolan i Vasa där han enligt betyget var en av de bästa eleverna. Han fortsatte studera i Helsingfors. Vyn på tavlan kommer även från Helsingfors.

Piirustuskoulun perintö elää Ritskolans arv lever kvar

Maisa Kannonmaa

Taideyhdistyksen perustajien unelma toteutui: sadoille lapsille ja nuorille kuvataiteen opetusta.

Jatkosodassa oli menossa asemasodan vaihe, kun Vaasan taideyhdistyksen piirustuskoulu aloitti toimintansa 1. helmikuuta 1942. Pitkäaikainen tavoite oli vihdoinkin toteutettu yhdistyksen 25-vuotisjuhlan kunniaksi.

”Piirustuskouluajatus herätettiin perin hyvään aikaan. Luonnollisesti nyt on monia esteitä henkisten harrastusten tiellä, mutta nyt on myös henkisten harrastusten halua,” kirjoitti nimimerkki Veräjän Mikko eli päätoimittaja Heikki Hyppönen Vaasa-lehdessä 1.2.1942.

Piirustuskouluun ilmoittautui nopeasti kuutisenkymmentä oppilasta, ”mikä todistaa, että taiteenharrastuksen nuorikin juuriverkko on tässä kaupungissa laaja”.

Kouluun voitiin ottaa vain puolet hakijoista, sillä tilat olivat rajalliset. Taideyhdistys oli saanut vuokrata huoneiston Rantakatu 4:stä, jonne piirustuskoulu ja näyttelysali

Konstföreningens grundare hade en dröm som blev sann: bildkonstundervisning för hundratals barn och unga.

Fortsättningskriget var inne i en ställningskrigsfas då Vasa konstförenings ritskola inledde sin verksamhet den 1 februari 1942. Ett långvarigt mål hade äntligen uppnåtts till föreningens 25-årsjubileum.

”Tanken om en ritskola uppstod i en god stund. Nu står naturligtvis många hinder i vägen för andliga aktiviteter, men nu råder även en vilja att utöva sådana”, skrev pseudonymen Veräjän Mikko, det vill säga chefredaktör Heikki Hyppönen i tidningen Vaasa 1.2.1942.

Till ritskolan anmälde sig snabbt ett sextiotial elever, ”vilket bevisar att konstintresset även är vida spritt bland de unga i staden”.

Ritskolans utrymmen var begränsade och därför kunde man anta endast hälften av de sökande. Konstföreningen hade fått hyra en lokal på Strandgatan 4 där man inhytte ritskolan

Eero Nelimarkka: *Carl Wargh* (ent. Nyman), 1931, öljy kankaalle, 65 x 55 cm

Kaksi erilaisen uran tehnyttä taiteilijaa. Arvostettu, mutta varsin pienen piirin tuntemaksi jäänyt Carl Nyman (vuodesta 1934 Carl Wargh) menestystä saavuttaneen Eero Nelimarkan kuvaamana. Yhteistä taiteilijoille oli synnyinkaupunki Vaasa. Taiteilija Eero Nelimarkka lahjoitti vuonna 1943 peruspääoman taideyhdistyksen piirustuskoulun stipendirahtastoon.

Eero Nelimarkka: *Carl Wargh* (f.d. Nyman), 1931, olja på duk, 65 x 55 cm

Två konstnärer med olika karriärer. Den uppskattade men förhållandevis okända Carl Nyman (Carl Wargh sedan 1934) avbildad av den framgångsrika konstnären Eero Nelimarkka. Båda konstnärerna är födda i Vasa. Konstnär Eero Nelimarkka donerade år 1943 ett grundkapital till stipendiefonden för konstföreningens ritskola.

Vaasan Taideyhdistyksen Piirustuskoulu

alkaa toimintansa torstaina 10. 1. 1946 klo 19, jolloin on sisäänkirjoitus Museossa. Lukukausimaksu mk 300:— on suoritettava sisäänkirjoitustilaisuudessa.

VASA KONSTFÖRENINGENS
ritskola
begynner sin verksamhet torsdagen den 10. 1. 1946 kl 19 då inskrivning sker i Museet. Terminsavgiften, 300 mk, bör vid inskrivningstillfället erläggas. 370

Piirustuskoulun lukukausimaksu oli 300 markkaa vuonna 1946.

År 1946 var terminsavgiften för ritskolan 300 mark.
Vaasa / Vasabladet 6.1.1946

Taideyhdistyksen piirustuskoulu aloitti Rantakatu 4:n huoneistossa 1.2.1942. Yhdessä salissa oli esillä taideyhdistyksen teoksia. Kuva: VTY:n arkisto

1.2.1942 inledd konstföreningens ritskola sin verksamhet på Strandgatan 4. I en sal hängde verk från konstföreningens samling. Bild: VKF:s arkiv

VERIJÄLKÄ

Tuossa lehdessä on jo mainittu, että Vaasan taide-yhdistyksen taide- ja piirustuskoulu on aloittanut toimintansa. Aikakauslehti on ollut jo tunnustettu erään kirjallisuuden yhteydessä, että Vaasassa on taideharrastusta. Se on nähtävästi monella tavalla. Harvoin muualla, että muutama poikamies voi ilää hyödyksi otollista tilu- ja. Ne on vain saatava näkyviin ja sopivasti kehitettyinä. Niille on avo- luttava kehittyneen mahdollisuudet.

Piirustuskouluun on kutsuttu pe- rin hyvään aikaan. Luonnollisesti nyt on monia etteä heikkien har- rastusten tiellä, mutta nyt on myös- kin henkilöitä harrastusten halua. Niille, jotka voivat ajatella joskin verran osittain harrastustelle juovuttua, sil- lä, koulutusta valmistaa tilaisuus siihen. Piirustuskoulun ilmoittau- seltaan luku osotti, että aikaa voidaan käyttää. Kuntienkymmenen hengen ilmoittautumisen piirustuskoulu on varma todistaa siitä, että taiteenhar- rastukseen osottimien juurekseen tässä kaupungissa on laia.

Tietyt piirustuskoulu tarvitsee oman työpajansa. Se koostuu on rakennus suunnitella tavalla. Van- ma, että tuomassa tuo taideho- kouluna on herättävä viikasta monen- kintoa. Nyt on kinnäytäväks huomi- o piirustuskoulu kehitettävään, kaus- ton ja opettajainkoulun hankkimisen koululle j.n.s.

Vaasan Taideyhdistyksen piirusta- skoulun johdosta vastaa lahtori, taitei- lija C. J. Danielson, joka on uh- raannut paljon aikansa ja vaivansa taideharrastuksen kotona ikään kaupun- gissa ja erikseen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa. Hän on harrastanut o- llaan historianalalla Museossa olti vaasalaisten koulun taiteenopettaja, jo- ka oli mitä merkittävä taideharras- taja. Hän on tunnettu hienovirtai- sen taiteilijana, joka piirustuskou- lun johdossa on mies paikallaan. Hän tulee tieteen toimimaan nykyisen koulun opettajana.

Tuossa opettajaksi piirustuskou- luun on saatu taiteilija Frans Hivansalo. Uudessa vaasalaisen ja työssä perustajajohdossa tunnettu taiteilija. Hyvä piirustaja j.n.s. Piirusta- skoulun opettajainkoulusta on koulun mahdollisuudet pöytä hyvin- tukokilla.

Eiän tavoin näköalaväki kinnä- taiteilija Hivansalon ja koulun hie- kkinä väkii piirustuskoulun työt ai- kamaesta. Kokonnan ei aurta Rou- tuun ilmoittautumisen määrää olti taiteilija voiti ottaa vastaan. Ei ole tiloja. Opettajainkoulun valmistus tote- taitailla aikaa kolmenkymmenen tie- mällä. Lahtori Danielson opettaa ruotainkoulun sijasta tilatulla ja tora- telon ja taiteilija Hivansalon tilau- sista on koulunharrastuksen ennen- maanantaina ja perjantaina. Toinen pöytästä tilasin klo 18-20, jolloin opettajainkoulun ohjelmasta pöytä tui- johdosta johdoin näköalaväki muosin?

— Enpä tietenkään vielä Pari tun- tianhan vuata on pidetty. Pöytästä ottaa vaiti opettajainkoulun. Tien- teillä on rajoittava käsittelemään hiljaisuuden, lähteväks edustan piirustuskoulun, jolla pääsee vähin jär- ryllä opettajainkoulun ja taide- harrastusta. Sitten tietenkin sovitaa- detaan vaasalaisten koulun. Tai- teenharrastajain pöytästä on annettu kyllä puhua ja eräitä näköalaväki taiteilijasta, mutta halon muo- luttu ennenkäsillä. Sitten on laa- tittava pohja. Ja tiedetään, että taiteilijainkoulun on annettu muo- tissa varma pohja, jos jollain parem- paan otokseen saada aikaa.

— Suureksi voi mielen ovat olti- laanett suuren harrastusta piirusta- skoulun kohtaan?

— Mänet ovat suurin suurenmuo- tista. Voi tietenkin jollain nykyistä olosta ottaa, jotka kulkevat miehiä koulun piirustuskoulun koulun on taiton harrastus.

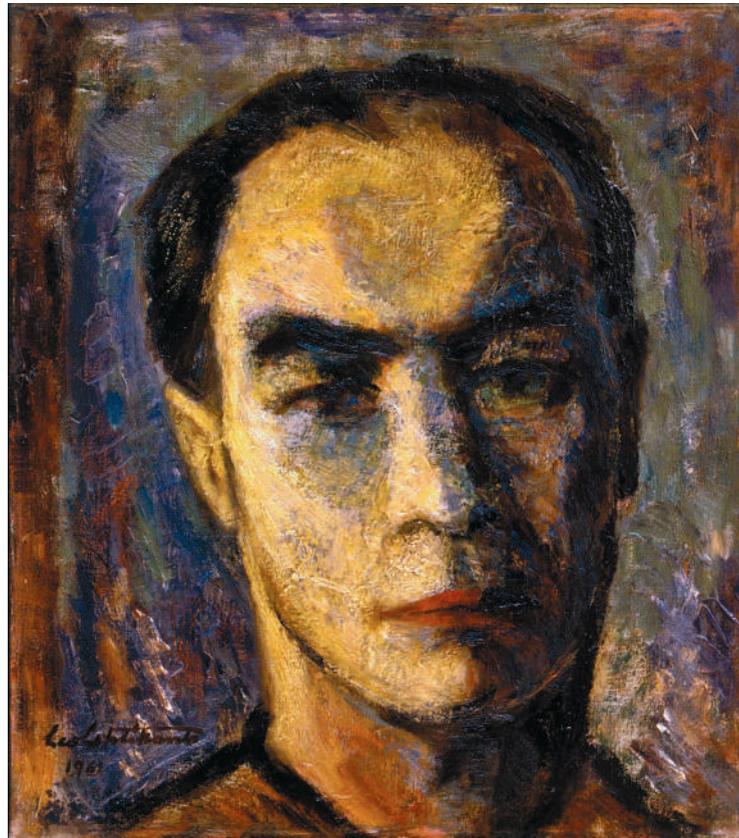
No niin. Tuossa muualla jutteli- me. Pöytästä nyt on, että Vaasan Tai- deyhdistyksen piirustuskoulu on te- delle. Olen usein suostunut ha- dediton osin. Turkuun, jolla on ollut muoto tilaansa saada opetta- mallaan piirustuskoulun. Sieltä on noussut monia varsin huomattava taiteilijain. Vaasassa on ollut nyt on alettu vata aikaa valmistamaan os- kon, että nyt on koulun koulun jollain osella, joka lähtee mukavasti lähty- mään Vaasan nimeen.

— No kuinka olti työt alkanut Olti, ja voin ajatella opettajan

sijoittuivat. Koulun ensimmäisenä johtajana ja opettajana toimi taideyhdistyksen sihteeri, lehtori C.J. Danielson, joka oli itsekin taiteilija. Toiseksi opettajaksi saatiin taiteilija Frans Hiivanainen, joka ohjasi pääosin suomenkielisten ryhmää. Naiset olivat koulussa suurena enemmistönä johtuen ”vallitsevista olosuhteista”.

Vuonna 1943 taiteilija Eero Nelimarkka lahjoitti Vaasan taideyhdistykselle 10 000 markkaa, jonka korko tuli vuosittain ohjata palkintona piirustuskoulun lahjakkaimmalle, ahkerimmalle ja taitavimmalle oppilaalle. Ensimmäisen stipendin, 500 markkaa, sai vuonna 1944 piirustuskoulun oppilas, neiti Aili Björkman kauniista piirustuksistaan.

Uudeksi johtajaksi piirustuskouluun saatiin Leo Lehtikanto, kun Danielson oli kuollut vuonna 1945. Lehtikanto oli ammatiltaan rakennusinsinööri, mutta myös taidemaalari ja Pohjalaisen taiteilijaliiton jäsen. Lehtikanto tarttui

Leo Lehtikanto: Omakuva, 1961, öljy kankaalle, 73 x 65 cm

Leo Lehtikanto piti ensimmäisen yksityisnäyttelynsä vuonna 1942. Hän vastasi Vaasan taideyhdistyksen piirustuskoulun toiminnasta vuosina 1945–1946. Lehtikannon maalausmatkat ulottuivat 1950-luvulla Lappiin. Abstraktiin ilmaisuun hän siirtyi 1950-luvun puolivälissä.

Leo Lehtikanto: Självporträtt, 1961, olja på duk, 73 x 65 cm

Leo Lehtikanto höll sin första privatutställning 1942. Han svarade för verksamheten vid Vasa konstförenings ritskola under åren 1945–1946. På 1950-talet åkte Lehtikanto på målarresor till Lappland. I mitten av 1950-talet övergick han till ett abstrakt uttryck.

och en utställningssal. Ritskolans första direktör och lärare var konstföreningens sekreterare C.J. Danielson som även själv var konstnär. Som en annan lärare lyckades man värva konstnär Frans Hiivanainen, som främst hade hand om den finskspråkiga gruppen. Ritskolans elever dominerades av kvinnor, på grund av ”de rådande förhållandena”.

År 1943 donerade konstnär Eero Nelimarkka 10 000 mark till Vasa konstförening. Donationens ränta skulle varje år användas för att belöna den mest begåvade, flitigaste och kunnigaste eleven. Det första stipendiet på 500 mark tilldelades ritskolans elev fröken Aili Björkman för hennes vackra teckningar.

Efter Danielsons bortgång

1945 blev Leo Lehtikanto ny direktör för ritskolan. Lehtikanto var byggnadsingenjör till yrket men var även bildkonstnär och medlem i Österbottniska Konstnärsförbundet. Lehtikanto tog energiskt över sin uppgift. I december

tehtäväänsä tarmolla. Hän lähetti joulukuussa 1945 yhdistyksen sihteerille, johtaja Carl Estlanderille 11 sivun kirjeen, jossa hän vaati parannuksia piirustuskoulun olosuhteisiin. Tässä vaiheessa koulu oli muuttanut Pohjanmaan historialliseen museoon, josta taideyhdistys oli vuokrannut tilat.

Lehtikanto muistutti kirjeessä, että taideyhdistys oli saanut Vaasan kaupungilta 15 000 markan avustuksen, mikä raha olisi käytettävä koulun hyväksi. ”Kipsimallit ovat elinehto ja säilytyskaapit välttämättömiä. Myös valaistusta tulisi parantaa”, Lehtikanto luetteli. Pulaa oli myös fiksaatiivista, jota sai vain Helsingistä ”tiskin alta”.

Hankalinta oli kuitenkin se, että ”alastomia malleja ei meillä ole ollut käytettävissä, vaan malli on ollut pukeutunut uima- tai voimistelupukuun tai tavalliseen arkipukuun”. Lehtikanto esitti, että alastonmalleja olisi etsittävä vaikka sanomalehti-ilmoituksin, ”ja heille tulisi suorittaa niin hyvä korvaus, että halukkaita ilmaantuisi, vähintään 150 markkaa illasta”.

Rahan arvon romahdettua taksoissa oli muutenkin korjattavaa. 500 markan oppilasstipendiä tuli Lehtikannon mielestä korottaa 1500–2000 markkaan.

Piirustuskoulun oppilaana aloitti syyskaudella 1946 vaasalainen, 23-vuotias Armas Vainio. Samalla kurssilla opiskelivat mm. Per Olov Hjortell, Maire Kajoranta, Anna-Liisa Thölix, Stig Wegelius, Göran Hammarström ja Olli Manninen, yhteensä 45 kuvataiteen opiskelijaa. Sekä Vainio että Hjortell saivat piirustuskoulusta Carl Estlanderin allekirjoittaman todistuksen,

Lehti-ilmoituksilla etsittiin alastonmalleja.

Ritskolan sökte efter nakenmodeller genom tidningsannonser. Vaasa / Vasabladet 6.1.1946

1945 skickade han ett brev på 11 sidor till föreningens sekreterare, direktör Carl Estlander. I brevet krävde han förbättringar i ritskolans förhållanden. I det här skedet hade skolan flyttat till Österbottens historiska museum där konstföreningen hade hyrt utrymmen.

I brevet påminde Lehtikanto om att konstföreningen hade fått ett bidrag på 15 000 mark från Vasa stad och att pengarna borde användas för ritskolan. ”Gipsmodeller är livsviktiga och förvaringskäp oundvikliga. Även belysningen borde förbättras”, skrev Lehtikanto. Det rådde även brist på fixativ, vilket man bara kunde köpa ”under disken” i Helsingfors.

Det svåraste var emellertid att ”vi inte haft tillgång till nakenmodeller, utan modellerna har varit klädda i bad- eller gymnastikdräkter eller vanlig vardagsdräkt”. Lehtikanto föreslog att man kunde söka nakenmodeller till exempel genom tidningsannonser och att det borde

utlovas en sådan ersättning att intresserade skulle anmäla sig, minst 150 mark per kväll.

Efter att penningvärdet rasade fanns det även skäl att korrigerera andra taxor. Lehtikanto ansåg att elevstipendiet på 500 mark borde höjas till 1500–2000 mark.

Hösten 1946 började den 23-åriga Vasabon Armas Vainio som elev i ritskolan. På samma kurs studerade även bland annat Per Olov Hjortell, Maire Kajoranta, Anna-Liisa Thölix, Stig Wegelius, Göran Hammarström och Olli Manninen. Sammanlagt var antalet bildkonststuderande 45. Både Vainio och Hjortell fick ett intyg från ritskolan med Carl Estlanders namnteckning. I intyget stod att båda varit en av ritskolans bästa elever.

jonka mukaan kumpikin oli ollut yksi parhaista oppilaista.

1950-luvulla piirustuskoulun asema vakiintui ja maine kiiri muuallekin maahan. Vuonna 1952 Hilja Lukkarinen Pielavedeltä Pohjois-Savosta kirjoitti Vaasaan ja kysyi lähempiä tietoja piirustuskoulun ohjelmasta ja pääsyaatimuksista. Koulu oli siirtynyt Svenska Lyceetin tiloihin, jossa piirustuksen opettaja Greta Holm veti toimintaa aina vuoteen 1957.

Sitten opettaja muutti Helsinkiin, eikä vakituisia jatkajia saatu. Vuoden 1959 syksyllä opetusta ei enää järjestetty. Hiljaiseloa kesti 20 vuotta.

Taideyhdistys puhalsi vanhan perinteen uudelleen henkiin vuonna 1980. Yli 30 innokasta 12–15-vuotiasta vaasalaisnuorta aloitti kuvataiteen opiskelun. Opettaja Jan Lindh huolehti sekä suomen- että ruotsinkielisistä kursseista, myöhemmin palkattiin lisää tuntiopettajia.

Koulu vaihtoi paikkaa syksyllä 1983, jolloin päästiin Asemakatu 23:n vanhaan saunataloon. Parin vuoden kuluttua taideyhdistys vuokrasi tilat Puuvillatehtaan alueen Käsityöläiskylästä. Vuosikymmenen loppuun mennessä kuvataidekoulussa oli yli 140 oppilasta.

Taloudellinen vetovastuu alkoi vähitellen rasittaa taideyhdistyksen voimavaroja. Keväällä 1990 kuvataidekoulun toiminta uhkasi kaatua taloudellisiin vaikeuksiin. Tappioita oli kertynyt lähes 50 000 markkaa. Taideyhdistyksen sihteeri Mona Louhelainen totesi Pohjalaisen haastattelussa, ettei yhdistys voinut ottaa tarvittavia varoja pääomastaan, koska varat olivat lähinnä taidekokoelmissa.

Vaasan kaupunki oli tukenut kuvataidekouluun viimeksi 55 000 markalla ja valtiokin 20 000 markalla, mutta koulutuksen jatko kaipasi pysyviä ratkaisuja. Koulun puolustajat vetosivat mm. ”Art Cityn” maineeseen. Kuvataidekoulun rehtori Susanne Sandström puolusti Vasabladetissa lasten taidekasvatusta

På 1950-talet etablerades ritskolans ställning och dess rykte spred sig över andra delar av landet. År 1952 skrev Hilja Lukkarinen från Pielavesi i Norra Savolax till Vasa och bad om närmare uppgifter om ritskolans program och inträdeskrav. Skolan hade flyttat till utrymmen i Svenska lyceet där teckningslärare Greta Holm ledde verksamheten fram till 1957.

Därefter flyttade läraren till Helsingfors och man lyckades inte få några permanenta efterträdare. Hösten 1959 ordnades inte längre någon undervisning. Det var tyst på ritskolan i 20 år.

Konstnärsföreningen väckte den gamla traditionen till liv 1980. Över 30 ivriga Vasaungdomar i åldern 12–15 år inledde studier i bildkonst. Läraren Jan Lindh hade hand om både de finsk- och svenskspråkiga kurserna. Senare anställde man fler timlärare.

Skolan flyttade hösten 1983 då man hyrde det gamla bastuhuset på Stationsgatan 23. Efter ett par år hyrde konstföreningen utrymmen i Hantverkarbyn i Bomullsfabriken. I slutet av årtiondet hade bildkonstskolan över 140 elever.

Det ekonomiska ansvaret började så småningom belasta konstföreningens tillgångar. Våren 1990 hotades bildkonstskolans verksamhet av ekonomiska svårigheter. Verksamheten låg nästan 50 000 mark på minus. I en intervju i Pohjalainen konstaterade konstföreningens sekreterare Mona Louhelainen att föreningen inte kunde avvara nödvändiga tillgångar från sitt kapital eftersom tillgångarna främst bestod av konstsamlingarna.

Vasa stad hade senast gett ett stöd på 55 000 mark till bildkonstskolan, och man hade även fått ett bidrag på 20 000 mark från staten, men det krävdes hållbara lösningar för att fortsätta med verksamheten. Skolans försvarare vädjade bland annat till stadens rykte som ”Art City”. Bildkonstskolans

todeten, että vain harjoittelulla ja opiskelulla saa tuloksia aikaan. Samaa henkeä olivat edustaneet piirustuskoulun perustajat lähes 50 vuotta aiemmin: nuorille oli tarjottava kehittymisen mahdollisuus.

Kesäkuussa 1991 toteutui kuvataidekoulun suunniteltu kunnallistaminen. Taideyhdistys lahjoitti koulun irtaimiston Vaasan kaupungille, joka jatkoi toimintaa heti syyslukukaudella. Opinahjoon Palosaarelle suuntasi iltapäivisin lähes 150 lasta ja nuorta.

Vaasan taideyhdistyksen toiminta keskittyi sen jälkeen taidekokoelman hoitoon ja hallintaan.

Lähteet / Källor

Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirjat 1942-1991.

Vasa konstförenings protokoll 1942-1991.

Vaasa: 1.2.1942, 6.1.1946

Vasabladet: 6.1.1946, 27.5.1990

Pohjalainen: 19.5.1990

rektor Susanne Sandström försvarade barnens konstfostran i Vasabladet och konstaterade att man kan uppnå resultat enbart genom att öva och studera. Samma anda rådde bland grundarna av ritskolan nästan 50 år tidigare: De unga måste erbjudas en möjlighet att utvecklas.

I juni 1991 verkställdes den planerade kommunaliseringen av bildkonstskolan. Konstföreningen donerade skolans lösöre till Vasa stad som fortsatte med verksamheten direkt på hösten. På eftermiddagarna begav sig nästan 150 barn och unga iväg till Brändö för konststudier.

Vasa konstförenings verksamhet koncentrerades därefter till att sköta och förvalta konstsamlingen.

Piirustuskoulun opettajia

Taideyhdistyksen piirustuskoulun (1942–1991) opettajina oli paikallisia taiteilijoita ja kuvaamataidon opettajia. Luettelossa on nimen jälkeen mainittu aloitusvuosi tai opetusjakso. Lisäksi koulussa toimi joukko avustajia. Piirustuskoulu ei ollut toiminnassa vuosina 1960–1980.

Ritskolans lärare

Som lärare i konstföreningens ritskola (1942–1991) verkade lokala konstnärer och bildkonstlärare. I förteckningen nedan nämns inledningsåret eller undervisningsperioden efter namnet. Skolan hade även assistenter. Ritskolan hade ingen verksamhet under åren 1960–1980.

C.J. Danielson 1942
Frans Hiivanainen 1942
Leo Lehtikanto 1945
Wolle Weimer 1946
Harry Öhman 1948
Greta Holm 1949-1957
Åsa Jern 1958
Jan Lindh 1980–1984
Maarit Mäkinen 1981
Erkki Alakoski 1982
Marja Linnalaakso 1982
Susanne Sandström 1984–1990
Tuula Salmi 1986
Gun Sandvik 1988
Leo Ackley 1988
Karin Laaja-Gustavsson 1991

Grafiikka teki vaikutuksen pikku taiteilijoihin

Sisarukset Minna ja Vappu Nalbantoglu saivat tuntu-
maa taiteen maailmaan jo
lapsuudenkodissaan Laihi-
alla. Heidän äitinsä harras-
ti maalaamista ja isällä oli
keramiikkapaja. Vanhem-
mat halusivat tarjota myös
lapsilleen mahdollisuuden
tutustua taiteeseen ja kult-
tuuriin.

Yksi mahdollisuus avau-
tui Vaasan taideyhdistyksen
ylläpitämässä kuvataide-
koulussa, jossa Nalbantog-
lun sisarukset aloittivat
1980-luvun alkuvuosina.

Vappu arvelee olleen-
sa viisivuotias, kun käynnit
Vaasassa alkoivat. Minna
oli tuolloin jo koululainen.
Matkat tehtiin turvallisesti
vanhempien kyydissä. Vap-
pua jännitti aluksi, kun kurssilla oli paljon vieraita lapsia. Mutta
nopeasti tytöt innostuivat erilaisista uusista jutuista ja teknii-
koista.

– Etenkin grafiikka jäi mieleen, koska se oli niin erikoista ja
jännittävää. Emme olleet aiemmin kokeilleet sen tekemistä,
sisarukset kertovat. Molemmilla onkin tallessa kehystetty

Grafiken imponerade på två små konstnärer

Sisarukset Vappu (vasemmalla) ja Minna Nalbantoglu ovat säilyttäneet
Vaasan taideyhdistyksen kuvataidekoulussa tekemänsä mieluisat grafiikkave-
dokset. Ne on tehty vuonna 1985, jolloin Minna oli kymmenvuotias ja Vappu
seitsemän. Kuva: Petteri Tuohinen

Systrarna Vappu (till vänster) och Minna Nalbantoglu har sparat sina kära
grafikarbeten från Vasa konstförenings bildkonstskola. Arbetena är från 1985
då Minna var 10 år och Vappu 7 år. Bild: Petteri Tuohinen

Systrarna Minna och Vappu
Nalbantoglu introducera-
des i konstens värld redan
i sitt barndomshem i Lai-
hela. Systrarnas mor hade
målning som hobby och
deras far hade en keramik-
verkstad. Föräldrarna ville
även erbjuda sina barn en
möjlighet att bekanta sig
med konst och kultur.

En möjlighet öppnades
i Vasa konstförenings bild-
konstskola där systrarna
Nalbantoglu började stu-
dera i början av 1980-talet.

Vappu uppskattar att
hon var fem år då besöken
i Vasa började. Minna gick
redan i skolan. Resorna in
till Vasa skedde tryggt med
skjuts av föräldrarna. I bör-
jan var Vappu nervös över

alla främmande barn på kursen, men flickorna blev snabbt
ivriga över alla nya saker och tekniker.

– Speciellt grafik blev något jag fastnade för, det var så speciellt
och spännande. Vi hade aldrig testat på det tidigare, berättar
systrarna. Båda har sparat ett inramat grafikarbete som de
gjort på en lektion i bildkonstskolan.

grafiikkavedos, joka on tehty kuvataidekoulun tunnilla.

Nalbantoglujen perhe oli 1970–1980-lukujen Laihialla aika erikoinen tapaus, koska isä oli ulkomaalainen, Turkista Suomeen muuttanut.

– Kodissamme oli boheemi tunnelma ja taide osa elämää. Siksi varmaan viihdyin Vaasan kuvataidekoulussa ja muissakin vastaavissa paikoissa. Ymmärsin, että monien muidenkin mielestä taide on tärkeää, eikä ollenkaan omituista, Minna kertoo.

Näyttelijän ammatin valinnut Vappu Nalbantoglu uskoo, että lapsuuden taideopetus kannusti hakeutumaan taiteelliselle alalle. – Taiteen tekeminen auttoi tarkastelemaan huolellisesti ympäröivää maailmaa. Luovuus saattoi edistää yllättäen jopa geometrista hahmotuskykyä, Vappu viittaa koulutehtäviinsä matematiikassa.

Minna Nalbantoglu tunnustaa, että taide on antanut hänelle suurta iloa ja nautintoa läpi elämän. – Jo lapsuudenkodissa opin kauneuden, kulttuurin ja taiteen arvot. Pidän kovasti taidenäyttelyissä käymisestä ja osaan etsiä esteettistä iloa myös arjesta, sekä luonnosta että rakennetusta ympäristöstä.

Toimittajan ammatissaan Minna Nalbantoglu on voinut hyödyntää visuaalista ajattelua mm. sanomalehden taiton suunnittelussa. Omille 6- ja 8-vuotiaille lapsilleen hän tahtoo välittää taiteen arvostusta. – Etenkin nykytaide näyttää olevan lasten mieleen, joten Kiasma on tullut tutuksi, helsinkiläistynyt Minna naurahtaa.

On selvää, että sisarusten muistot Vaasan kuvataidekoulusta ovat sekoittuneet monien muiden taideharrastuksien kanssa, mutta Vapulle nousee mieleen hauska muistikuva pikukutaiteilijan päivästä joskus vuonna 1983.

– Kävimme samoilla tunneilla isosiskoni Minnan kanssa. Kun en ollut yhtä taitava kuin hän, tulin välillä mustasukkaiseksi ja sain raivareita. Kerran karkasin suutuspäissäni ulos. Olin sielä vähän aikaa, ikään kuin omatoimisella jäähyllä. Kun tulin

Familjen Nalbantoglu var ganska enastående i 1970–1980-talets Laihela eftersom deras far var utländsk och kom från Turkiet.

– Det rådde en bohem stämning i vårt hem och konsten var en del av livet. Det var säkert därför jag trivdes i Vasa bildkonstskola och på andra motsvarande ställen. Jag förstod att det även finns många andra som tycker att konst är viktigt och inte alls konstigt, berättar Minna.

Vappu Nalbantoglu blev sedermera skådespelare och hon tror att konstundervisningen i barndomen uppmuntrade henne att söka sig till en konstnärlig bransch. – Att skapa konst hjälpte mig att betrakta den omgivande världen i detalj. Kreativiteten kunde överraska med att främja till och med den geometriska gestaltningsförmågan, berättar Vappu och avser sina skoluppgifter i matematik.

Minna Nalbantoglu erkänner att konsten har gett henne mycket glädje och njutning genom hela livet. – Redan i mitt barndomshem lärde jag mig värdet av skönhet, kultur och konst. Jag njuter mycket av att gå på konstutställningar och jag kan söka estetisk glädje även i vardagen, både i naturen och i den byggda miljön.

I sitt yrke som journalist har Minna Nalbantoglu kunnat utnyttja det visuella tänkandet bland annat i planeringen av dagstidningens sidbrytning. Hon vill även förmedla uppskattningen för konst till sina egna 6- och 8-åriga barn. – Barnen verkar speciellt tycka om modern konst och därför har Kiasma blivit bekant för oss, skrattar Minna som numera är Helsingforsbo.

Det är tydligt att systrarnas minnen från Vasa bildkonstskola har blandats ihop med många andra erfarenheter från konsthobbyn, men Vappu kommer att tänka på ett roligt minne från en liten konstnärsflickas dag någon gång 1983.

– Vi gick på samma lektioner med min storasyster Minna.

takaisin, ohjaajat sanoivat: Ai kun kiva, että tulit. Tuossa on sinulle paperi, jatka siitä.

– Kuvataidekoulun ohjaajat osasivat ymmärtää lapsen persoonaa. Sain olla oma itseni, Vappu Nalbantoglu kiittää.

Lähteet / Källor

Minna ja Vappu Nalbantoglun sähköpostihaastattelu 31.8.2016.

E-postintervju med Minna och Vappu Nalbantoglus 31.8.2016.

Eftersom jag inte alls var lika skicklig som hon drabbades jag ibland av svartsjuka och fick vredesutbrott. En gång smet jag ut i min ilska. Jag stod där ute en stund, som på en egen timeout. När jag kom tillbaka sa lärarna: Så trevligt att du kom. Där har du ett paper, nu kan du fortsätta.

– Lärarna i bildkonstskolan kunde förstå ett barns person. Jag fick vara mig själv, säger Vappu Nalbantoglu tacksamt.

Vappu Nalbantoglu

- syntynyt Laihialla 1978, yo Laihian lukiosta 1997
- valmistui Tampereen yliopiston Näyttelijäntöyön laitoksesta näyttelijäksi
- näyttelijä Helsingin kaupunginteatterissa, jossa 2016 rooli Komisario Palmun erehdys -näytelmässä. Edellinen iso tv-rooli Herttana Hertta Kuusisesta kertovassa tv-sarjassa Punainen kolmio

Minna Nalbantoglu

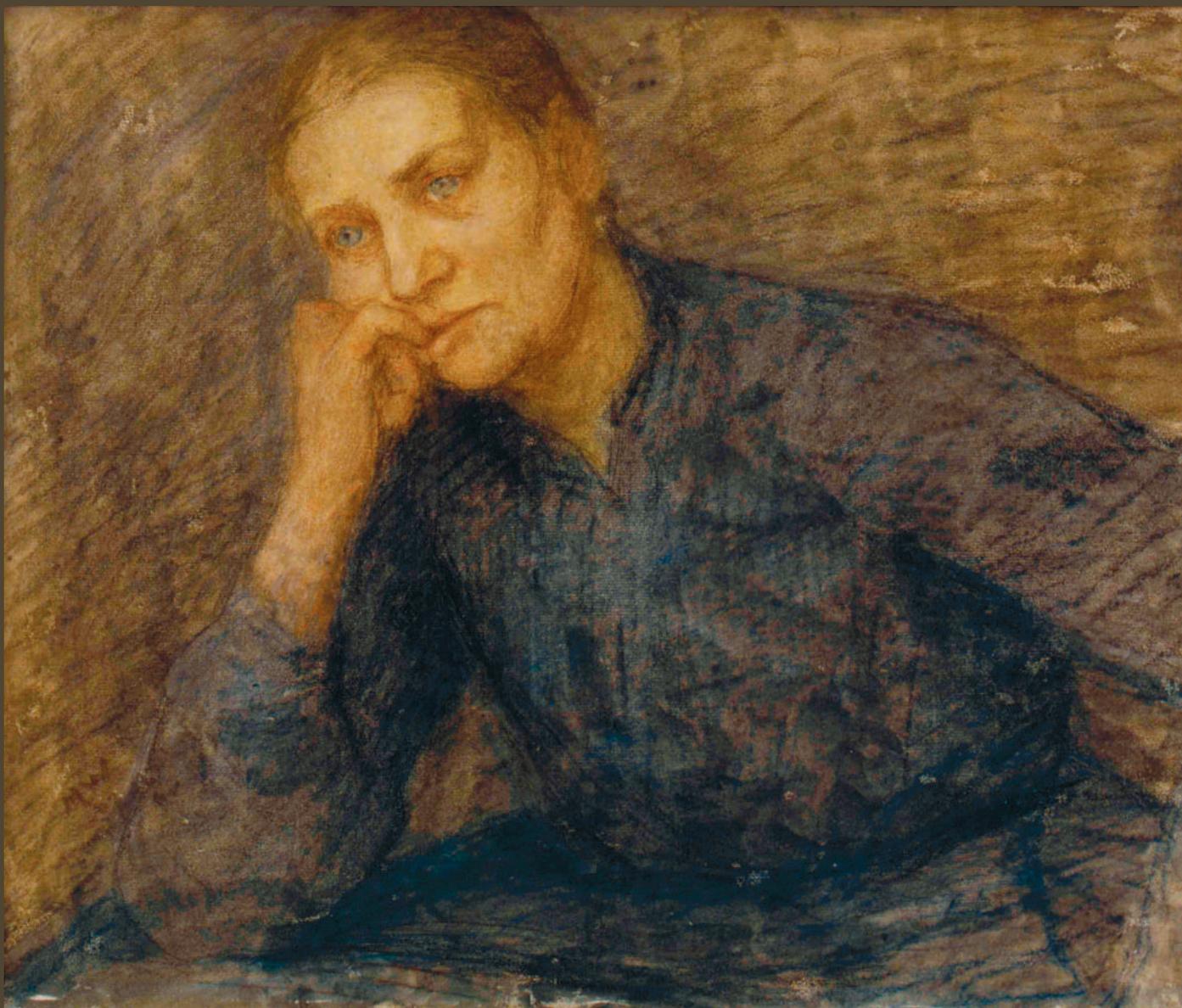
- syntynyt Laihialla 1975, yo Laihian lukiosta 1994
- valmistui tiedotusoppi pääaineena Tampereen yliopistosta
- toimittajana Helsingin Sanomissa eri osastoilla, viimeksi talouden ja politiikan toimituksessa (2016), toiminut kirjeenvaihtajana Pariisissa ja Istanbulissa

Vappu Nalbantoglu

- född i Laihela 1978, student från Laihela gymnasium 1997
- utexaminerad skådespelare från institutionen för skådespelarkonst vid Tammerfors universitet
- skådespelare på Helsingfors stadsteater, där hon 2016 hade en roll i Komisario Palmu-pjäsen Erehdys. Den senaste stora rollen i teve hade hon som Hertta i teveserien Punainen Kolmio om Hertta Kuusinen

Minna Nalbantoglu

- född i Laihela 1975, student från Laihela gymnasium 1994
- utexaminerad från Tammerfors universitet, med informationslära som huvudämne
- redaktör på Helsingin Sanomat, senast för ekonomi- och politikredaktionen (2016), har varit korrespondent i Paris och Istanbul

**Maria Wiik: *Suru*, 1907,
pastelli, 47 x 70 cm**

Maria Wiik on Helene Schjerfbeckin ohella arvostetuin suomalainen 1800-luvun lopun naistaitelija. Teoksessa *Suru* näkyvät taiteilijan menetyksen ja tyhjyyden tunteet. Teos oli pitkään esillä Vaasan pääkirjastossa 1960-luvulla. Taideyhdistys osti *Surun* vuonna 1927 taidekauppias Gösta Stenmanilta.

**Maria Wiik: *Sorg*, 1907,
pastell, 47 x 70 cm**

Maria Wiik är vid sidan av Helene Schjerfbeck den mest uppskattade kvinnliga finländska konstnären från slutet av 1800-talet. I verket *Sorg* kan man se konstnärens känslor av förlust och tomhet. Målningen stod länge framme i Vasa huvudbibliotek under 1960-talet. Konstföreningen köpte *Sorg* av konsthandlaren Gösta Stenman 1927.

Pieni yhdistys – suuri lahjoitus Liten förening – stor donation

Maisa Kannonmaa

Taideyhdistyksen 80 vuoden taidehankinnat siirtyivät Vaasan kaupungin omistukseen vuonna 1998.

Oli kulunut lähes 80 vuotta siitä, kun Vaasan taideyhdistys oli hankkinut kokoelmansa ensimmäisen taulun, Helene Schjerfbeckin Kahvilan tytön, *La Petite Servanten*, marraskuussa 1918. Kesäkuussa 1998 Kahvilan tyttö vaihtoi omistajaa, kuten 276 muutakin taideyhdistyksen teosta. Uusi omistaja oli Vaasan kaupunki, jolle Vaasan taideyhdistys lahjoitti taidekokoelmansa 10.6.1998.

Vaasan taideyhdistys oli pohtinut arvokkaan kokoelmansa kohtaloa pitkään. Taideteoksia oli ollut sijoitettuna eri puolille Vaasaa, mm. sairaaloihin, oppilaitoksiin ja pääkirjastoon. Teoksia oli lainattu näyttelyihin ulkomaita myöten.

– Vastuu tuntuu yhdistyksen pienestä hallituksesta liian suurelta. Uskomme kokoelman olevan nykyistä paremmassa turvassa julkisessa omistuksessa, selvitti päätöksen taustoja Pohjalaisen haastattelussa yhdistyksen puheenjohtaja Britt-Marie

De verk som konstföreningen skaffat till sin ägo under sina 80 verksamma år överläts till Vasa stad 1998.

Det hade gått nästan 80 år från att Vasa konstförening hade skaffat den första tavlan till sin samling. Den första tavlan var Helene Schjerfbeck's *La Petite Servante*, som köptes i november 1918. I juni 1998 bytte La Petite Servante ägare tillsammans med 276 av konstföreningens andra verk. Den nya ägaren var Vasa stad, som tog över Vasa konstförening's samling 10.6.1998.

Vasa konstförening hade redan länge grubblat på den värdefulla samlingens öde. Konstverk hade varit placerade på olika håll i Vasa, bland annat i sjukhus, i läroinrättningar och i huvudbiblioteket. Konstverk hade även lånats ut till utställningar, även utomlands.

– Föreningen har en liten styrelse och ett alltför stort ansvar. Vi tror att samlingen är säkrare i offentlig ägo, konstaterade föreningens ordförande Britt-Marie Carpelan i en intervju i

Carpelan. Sitä paitsi Pohjanmaan museo oli käytännössä huolehtinut kokoelmasta ja sen hoidosta, joten lahja sai tutun kodin.

Taideyhdistyksen kokoelman arvo oli tuolloin ainakin neljä miljoonaa markkaa. Puheenjohtaja Carpelanin mukaan edellinen arvio oli vuodelta 1993, jolloin oli päädytty 3,6 miljoonaan. Sen jälkeen kokoelmaa oli kartutettu noin kymmenellä teoksella. Taideyhdistyksen kokoelma käsitti Schjerfbeckin lisäksi mm. Aaltosen, Simbergin, Repinin, Segerstrählen, Beckerin, Wiikin, Edelfeldtin, Collinin, Heleniuksen ja Churbergin sekä monien pohjalaistaiteilijoiden töitä.

Lahjoituksen vastaanottanut Vaasan apulaiskaupunginjohtaja Bengt Strandin totesi, että 1990-luku on ollut Vaasassa kunnallistamisen aikaa. Museo ja teatteri olivat siirtyneet kaupungille, ja tasan vuotta aiemmin Hedmanin kokoelmat oli luovutettu kaupungille.

Helene Schjerfbeckin taulu La Petite Servante vaihtoi omistajaa kesäkuussa 1998, kun Vaasan taideyhdistys lahjoitti Pohjanmaan museolle 277 taulun kokoelmansa, arvoltaan noin neljä miljoonaa markkaa. Lahjoittajan edustaja, taideyhdistyksen puheenjohtaja Britt-Marie Carpelan ja Vaasan kaupungin viestintäpäällikkö Veli-Matti Laitinen tutustuivat samalla naistaitelijoiden näyttelyyn museolla.
Kuva: Vasabladet / Gunnar Bäckman

Helene Schjerfbeck's tavla La Petite Servante bytte ägare i juni 1998 då Vasa konstförening donerade sin samling på 277 verk till Österbottens museum. Samlingen är värd fyra miljoner mark. Representanten för donationen, konstföreningens ordförande Britt-Marie Carpelan, och Vasa stads kommunikationschef Veli-Matti Laitinen bekantade sig samtidigt med museets utställning om kvinnliga konstnärer.
Bild: Vasabladet / Gunnar Bäckman

Pohjalainen. Österbottens museum hade dessutom i praktiken tagit hand om samlingen, vilket innebar att tavlorna kom till ett bekant hem.

Värdet av konstföreningens samling var vid den här tiden åtminstone fyra miljoner mark. Enligt ordförande Carpelan var den senaste uppskattningen av värdet från 1993, då man kommit upp till 3,6 miljoner. Efter detta hade samlingen utökats med ett tiotal verk. Konstföreningens samling omfattade förutom Schjerfbeck's verk även arbeten av bland annat Aaltonen, Simberg, Repin, Segersträhle, Becker, Wiik, Edelfelt, Collin, Helenius och Churberg samt arbeten av många österbottiska konstnärer.

Vasa vice stadsdirektör Bengt Strandin tog emot donationen och konstaterade att 1990-talet varit en tid av kommunalisering i Vasa. Museet och teatern hade övergått till staden, och ett år tidigare hade även Hedmans samlingar donerats till staden.

Pari tärkeää ehtoa taideyhdistys kuitenkin asetti lahjoituskolleen. Omaisuutta oli hoidettava huolellisesti, taideteokset oli pyrittävä pitämään yleisön nähtävillä ja nimenä tuli säilyä ”Vasa Konstförenings samling – Vaasan Taideyhdistyksen kokoelma”.

Taideyhdistyksessä oli pohdittu myös muita ratkaisuja. Vuonna 1997 varatuomari Staffan Teir oli valmistellut muisition, joka järjesteli Vaasan yksityisiä taidekokoelmia yhteen. Ajatuksena oli, että Hedmanin säätiö ja Veljekset Gröndahlin säätiö fuusioidaan, ja siinä yhteydessä Vaasan taideyhdistys ja Pohjanmaan museoyhdistys lahjoittavat omaisuutensa fuusion kautta syntyneelle säätiölle. Taideyhdistyksen ja museoyhdistyksen toiminta olisi lakkautettu.

Vaasan taideyhdistyksen hallitus ei kuitenkaan lämmennyt hankkeelle. Hallitus katsoi, että taidekokoelma tulee lahjoittaa julkiseen omistukseen. Samalla toteutui vuonna 1924 laaditun testamentin tahto. Tuolloin edesmennyt, vaasalaissyntyinen Waldemar Churberg oli lahjoittanut kotinsa seinällä olleet, sisarensa Fanny Churbergin kolme öljymaalausta Vaasan kaupungin taidemuseolle. Koska kaupungissa ei ollut taidemuseota, asianajotoimisto tulkitsi viimeistä tahtoa osoittaen taulut Vaasan taideyhdistykselle. Lahjoitushetkellä 1998 Vaasassa ei edelleenkaan ollut taidemuseota, mutta Churbergin taulut päättyivät viimein kaupungin omistukseen.

Vaasan taideyhdistys on jatkanut kokoelmansa kartuttamista, viimeisimpänä hankintana taitelija Tiina Lehtimäen teos *Evolution – Revolution* vuonna 2013. Taideyhdistyksen kokoelmaan kuului vuonna 2016 lähes 300 teosta.

Konstföreningen ställde emellertid ett par viktiga villkor för sin donation. Egendomen skulle skötas med omsorg och strävan skulle vara att hålla konstverken framme för allmänheten och namnet, ”Vasa Konstförenings samling – Vaasan Taideyhdistyksen kokoelma”, skulle bevaras.

Konstföreningen hade även funderat på andra lösningar. År 1997 hade vicehäradshövding Staffan Teir skrivit en pro memoria som samordnade privata konstsamlingar i Vasa. Tanken var att Hedmanska stiftelsen och Bröderna Gröndahls stiftelse skulle slås samman, och samtidigt skulle Vasa konstförening och Österbottens museiförening donera sin egendom till den stiftelse som bildades genom fusionen. Konstföreningens och museiföreningens verksamhet skulle upphöra.

Bland styrelsen för Vasa konstförening var intresset för projektet svagt. Styrelsen ansåg att konstsamlingen borde doneras till offentlig ägo. Samtidigt förverkligades viljan i ett testamente från 1924. Då hade den framlidne Waldemar Churberg, som ursprungligen kom från Vasa, donerat tre oljemålningar av sin syster Fanny Churberg till Vasa stads konstmuseum. Eftersom staden inte hade något konstmuseum, tolkade advokatbyrån Churbergs sista vilja så att tavlorna överläts till Vasa konstförening. Vid tidpunkten för doneringen 1998 hade Vasa fortfarande inget konstmuseum, men Churbergs tavlor donerades sist och slutligen till den kommunala inrättningen.

Vasa konstförening har fortsatt med att utöka sin samling. Den senaste anskaffningen är konstnär Tiina Lehtimäkis konstverk *Evolution – Revolution* år 2013. Konstföreningen hade 2016 nästan 300 konstverk i sin samling.

Hallitus katsoi, että taidekokoelma tulee lahjoittaa julkiseen omistukseen.

Styrelsen ansåg att konstsamlingen borde doneras till offentlig ägo.

25-vuotisjuhlanäyttely voimainponnistus sodan aikana

Vaasan taideyhdistys järjesti 25-vuotisjuhlanäyttelyn 14.–22.11.1942 Pohjanmaan historiallisessa museossa. Esillä oli 80 työtä, joista suuri osa oli vanhoja, paikallisiin yksityiskoelmiin kuuluvia teoksia. Lisäksi mukana oli muutamia kutsuttuja taiteilijoita sekä kotikaupungista että muualta.

Näyttelyn suppeutta selitettiin tilan ja työvoiman puutteella. Näyttelyluettelossa todettiin, että maamme useimmat taidearteet oli viety suojakammioihin sodan häviykseltä välttyäkseen.

Yli 45 vuotta myöhemmin taideyhdistys järjesti historiansa suurimman näyttelyn. Pohjanmaan museoon ripustettu 70-vuotisjuhlanäyttely esitteli lähes 250 teosta taideyhdistyksen kokoelmasta. Samaan aikaan, 29.11.–31.12.1989, esillä oli yhdistyksen oman kuvataidekoulun oppilastöiden näyttely.

Lähteet / Källor

Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirja 9.4.1997.

Vasa konstförenings protokoll 9.4.1997.

Tiedote 10.6.1998: Vaasan taideyhdistys luovuttaa kokoelmansa Pohjanmaan museolle.

Meddelande 10.6.1998: Vasa konstförening överläter sin samling till Österbottens museum.

Advokatkontor Grenman & Frey, kirjeet/brev 7.3.1924, 28.3.1924, 13.5.1924, 17.5.1924

Pohjalainen: 11.6.1998

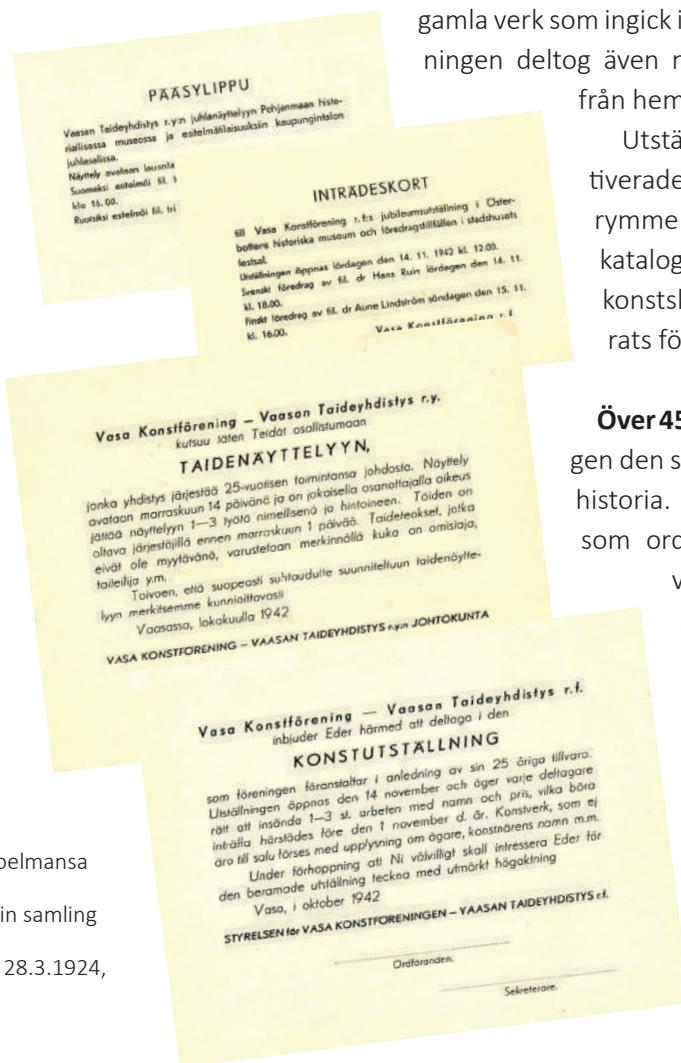
Vasabladet: 11.6.1998

25-årsjubileumsutställningen var en kraftansträngning mitt i kriget

Vasa konstförening ordnade en 25-årsjubileumsutställning 14–22.11.1942 i Österbottens historiska museum. På utställningen visades 80 arbeten. Av dessa var största delen gamla verk som ingick i lokala privata samlingar. I utställningen deltog även några inbjudna konstnärer både från hemstaden och från andra orter.

Utställningen var liten och detta motiverades med att det rådde brist på utrymme och arbetskraft. I utställningskatalogen konstaterades att de flesta konstskatterna i vårt land har evakuerats för att undgå krigets skadegörelse.

Över 45 år senare ordnade konstföreningen den största utställningen i föreningens historia. På 70-årsjubileumsutställningen som ordnades i Österbottens museum visades nästan 250 konstverk ur föreningens samling. Samtidigt, 29.11–31.12.1989, ordnades även en utställning med elevarbeten från föreningens egen bildkonstskola.

A.F. Hautala: *Eduskuntatalo*, 1942, akvarelli, 38 x 47 cm

Töysäläissyntyisen Frans Hautalan teos oli esillä taideyhdistyksen 25-vuotisnäyttelyssä vuonna 1942.

A.F. Hautala: *Riksdagshuset*, 1942, akvarell, 38 x 47 cm

Frans Hautala kom ursprungligen från Töysä och hans verk visades på konstföreningens 25-årsjubileumsutställning 1942.

Vaasan pääkirjastossa kävijät ovat vuosikymmenten varrella voineet ihaila useita Vaasan taideyhdistyksen kokoelmaan kuuluvia teoksia. Vuonna 1966 käsikirjastoon oli sijoitettuna Maria Wiikin *Suru* (vasemmalla), Eero Järnefeltin teos, Albert Gebhardin maalaama muotokuva taitelija C.E. Jankesista sekä Vilho Sjöströmin *Kalastaja*. Järnefeltin teos kuului Vaasan kaupungin kokoelmaan, muut kolme Vaasan taideyhdistyksen kokoelmaan.

Kuva: Vaasan kaupunginkirjaston arkisto

Under årtiondenas lopp har besökarna i Vasa huvudbibliotek haft möjligheten att beundra flera verk från Vasa konstförenings samling. År 1966 hängde Maria Wiiks *Sorg* (till vänster), ett verk av Eero Järnefelt, ett porträtt över C.E. Jankes som målats av Albert Gebhard samt Vilho Sjöströms *Fiskare* i handbiblioteket. Järnefelts verk tillhörde Vasa stads samling och de tre övriga Vasa konstförenings samling. Bild: Vasa stadsbiblioteks arkiv

Ulrika Ferm: *Nimetön* (numerot 12–13), 2001, kromogeeninen värivedos, 150 x 192 cm (kuvassa) ja 150 x 163 cm
Ulrika Fermin teospari *Nimetön* 12–13 ostettiin vuonna 2002, jolloin hänet oli valittu vuoden nuoreksi taiteilijaksi. Fermin teoksen hankinta nostatti aikanaan jännitteitä hallituksessa, ja myöhemmin on herännyt kysymys, sattuiiko hankintavaiheessa sekaannus. Hallituksen jäsenen Sirpa Sainion käsitys oli, että hankintapäätös tehtiin eräästä toisesta näyttelyssä olleesta työstä. Kyseisen teoksen on ostanut Vaasan kaupunki.

Ulrika Ferm: *Namnlös* (nummer 12–13), 2001, kromogent färgtryck, 150 x 192 cm (i bild) och 150 x 163 cm
Ulrika Ferm's verkpar *Namnlös* 12–13 köptes 2002 då Ferm hade valts till årets unga konstnär. Köpet av Ferm's verk väckte i tiderna diskussion i styrelsen, och senare har man undrat om det skedde ett missförstånd i samband med köpet. Enligt styrelsemedlem Sirpa Sainio skulle beslutet om anskaffningen ha gjorts om ett annat arbete på utställningen, men verket i fråga har köpts av Vasa stad.

Rumassa odottamatonta kauneutta

Det vackra överraskar i det fula

Sirpa Sainio

Ulrika Fermin teoksen hankinta herätti vahvoja jännitteitä Vaasan taideyhdistyksessä.

”Odottakaa! Mä otan yhden fermin.”

Repliikissä on ehkä pieni piikki. Sitä viljelivät Uudenkaarlepyyn taideopiskelijat, kun he pysähtyivät ottamaan valokuvan rapistuneesta huoltamon seinästä tai töhritystä kioskin nurkasta.

Vaasalainen, Oravaisissa varttunut Ulrika Ferm valittiin 2002 Vuoden nuoreksi taiteilijaksi 30-vuotiaana. Hän oli 18. tunnustuksen saanut taiteilija ja ensimmäinen pohjalainen.

Tampereen taidemuseo järjesti sen kunniaksi suuren näyttelyn heti vuoden 2002 alussa, ja kesäkuun 12. päivä Ferm oli näyttelynsä avajaisissa tähti Pohjanmaan museossa. Takana oli jo kuusi yksityisnäyttelyä ja kymmeniä yhteisnäyttelyitä kotimaassa ja ulkomailla.

Svenska konstskolanin kasvatti oli jatkanut opintojaan Berliinissä ja kotiutunut sinne. Vaasassa hän työskenteli kesäisin

Köpet av ett verk av Ulrika Ferm väckte starka känslor i Vasa konstförening.

”Vänta! Jag ska ta en Ferm!”

I repliken gömmer sig kanske lite sarkasm. Uttrycket användes av konststuderande i Nykarleby då de stannade för att ta en bild av en vägg till en förfallen servicestation eller hörnet av en nedklottrad kiosk.

Vasabon Ulrika Ferm växte upp i Oravais och 2002 valdes hon till årets unga konstnär som 30-åring. Hon var den 18:e konstnären som tilldelades priset, och den första österbottiska.

Tammerfors konstmuseum ordnade en stor utställning genast i början av 2002, och den 12 juni öppnades Ferm's utställning på Österbottens museum. Bakom sig hade hon redan sex privata utställningar och tiotals samutställningar både i hemlandet och utomlands.

Ferm hade studerat på Svenska konstskolan, fortsatt sina

vanhan saippuatehtaan työhuoneella.

Ulrika Fermin taide oli uusinta uutta niin sisällöllisesti kuin tekniikaltaan. Hän työsti valokuvista kromogeenisia suurikokoisia värivedoksia. Hän tutki, miten alkuperäiset aiheet, kuten ikkunat, talojen rapautuneet seinät, julkisivut ja graffitit muuttavat muotoaan. Berliinin muurin graffitit olivat vaikuttaneet vahvasti hänen taiteeseensa.

”Fermin nimettömät teokset nostavat arkipäiväisen korkeammalle kokemisen tasolle. Oivaltava katse poimii palasia arjesta ja liittää niitä uusiin ympäristöihin. Yleisöä houkutellessaan näkemään arkipäivä uudenlaisena.” Näin taiteilijan töitä luonnehti Tampereen taidemuseon johtaja Anneli Ilmonen näyttelyjulkaisussa.

Samassa julkaisussa Sabeth Buchmann selitti Fermin menetelmää modernin teollisuusyhteiskunnan merkinomaiseksi arkeologiaksi. Ferm ei kuitenkaan tutki kätkeytyä vaan ilmeistä. Buchmann liitti Fermin työt postavantgardistiseen ja postmoderniin pinnan käsitteeseen.

Vaasalaisen taiteilijan nousu valtakunnallisen huomion kärkeen herätti Pohjanmaalla ylpeyttä ja uteliaisuutta. Monia teokset kuitenkin häkellyttivät.

Museonjohtaja Berndt Arell käsitteli näyttelyjulkaisussa Fermin ikkuna/laatikkoinstallaatioita. Hän sanoi tuntevan-
sa tirkistelijän mielihyvää: intiimiys, välitön yhteys yksityisen elämänalueen kanssa, oli hänestä lähes käsin kosketeltavaa. Arell tulkitsi Fermin lähtökohdan myös provokaatioksi. Se on tietoinen asenne, jota monet feministisesti orientoituneet taiteilijat käyttävät työssään.

Vaasan taideyhdistyksen hallitus riemastui Ulrika Fermin valinnasta Vuoden nuoreksi taiteilijaksi. Siitä keskusteltiin

studier i Berlin och stannat där. På somrarna jobbade hon i ett arbetsrum i gamla tvålfabriken i Vasa.

Ulrika Fermers konst var det allra nyaste både till innehållet och till tekniken. Hon bearbetade kromogena olika stora färgbilder av fotografier. Hon undersökte hur ursprungliga teman, såsom fönster, förfallna husväggar, fasader och graffiti ändrar form. Graffitin på Berlinmuren hade gjort ett starkt intryck på hennes konst.

”Fermers namnlösa verk höjer vardagsupplevelsen till en högre nivå. En insiktsfull blick plockar bitar ur vardagen och passar in dem i nya miljöer. Publiken lockas att se vardagen i en ny form.” Så här beskriver Tammerfors konstmuseums direktör Anneli Ilmonen konstnärens arbeten i utställningskatalogen.

I samma publikation beskrev Sabeth Buchmann Fermers metod som en slags arkeologi som är typisk för det moderna industrisamhället. Ferm undersöker emellertid inte det gömda, utan det uppenbara. Buchmann placerade Fermers arbeten under postavantgardismen och postmodernismen.

*Ulrika Fermin
taide oli uusinta
uutta niin
sisällöllisesti
kuin
tekniikaltaan.*

*Ulrika Fermers
konst var det
allra nyaste både
till innehållet
och till tekniken.*

Konstnären från Vasa stod på den nationella uppmärksamhetens topp, vilket väckte stolthet och nyfikenhet i Österbotten. Bland många väckte Fermers konst även förbryllning.

Museichef Berndt Arell behandlade Fermers fönster-/lådinstallationer i utställningskatalogen. Han berättade att han kände samma tillfredsställelse som en fönstertittare: intimiteten, den direkta kontakten med det privata var nästan påtaglig. Arell tolkade även Fermers utgångspunkt som provocerande. Det är en medveten attityd som många feministiskt orienterade konstnärer använder i sitt arbete.

Vasa konstförenings styrelse blev glad över valet av Ulrika Ferm till årets unga konstnär. Saken diskuterades på styrelsens

yhdistyksen hallituksen kokouksessa jo huhtikuussa, jolloin oli varmistunut Fermin näyttelyn tulo Vaasaan.

Fermin nähtiin jatkavan monen nimekkään vaasalais-taiteilijan perinteitä. Näyttelyn avajaisissa osa hallituksen jäsenistä tutustui teoksiin. Fermin teos varauduttiin hankkimaan yhdistyksen koelmaan.

Ratkaiseva päätös Fermin *Nimettömän* (näyttelyssä numero 12–13) ostosta tehtiin 6. syyskuuta Mikola-museossa Sisäsatamassa, vaikka hallitus ei ollut täysilukuinen. Näyttely oli sulkeutumassa ja teokset lähdössä maailmalle.

Päätöksen tekivät hallituksen neljä jäsentä varapuheenjohtajan johdolla, poissa oli kolme. Ostamisesta oli keskusteltu moneen otteeseen, käyty toisenkin kerran katsomassa näyttelyä. Tiedettiin, että Fermin taide herätti myös vahvoja kielteisiä tunteita.

Hintakin hirvitti, sillä *Nimetön* oli kallis ostos verrattuna hintoihin, joita taideyhdistys oli aikaisemmin maksanut. 4000 euroa, kun vasta totuteltiin euroihin markkojen jälkeen, aiheutti rimakauhua.

Vuoden nuori taiteilija, kansainvälisyys, opiskelu Berliinissä ja uusi tekninen toteutustapa puolsivat hankintaa. Ja tietysti se, että taideteos sinänsä oli kiinnostava.

Vuoden taiteilijaksi valittu Ulrika Ferm ateljeessaan Palosaaren Saippuetehtaalla vuonna 2002. Kuva: Eetu Sillanpää

Ulrika Ferm, årets unga konstnär, i sin ateljé i tvålfabriken i Brändö 2002. Bild: Eetu Sillanpää

möte redan i april då det blivit klart att Ferms utställning kommer till Vasa.

Ferm ansågs fortsätta med många framstående Vasakonstnärers traditioner. På utställningens vernissage bekantade sig en del av styrelsens medlemmar med konstverken, och man förberedde sig på att skaffa ett av Ferms verk till föreningens samling.

Det avgörande beslutet om att köpa Ferms verk *Namnlös* (nummer 12–13 på utställningen) fattades den 6 september i Mikolamuseet i Inre hamnen trots att styrelsen inte var fulltalig. Utställ-

ningen skulle snart avslutas och konstverken var på väg ut i världen.

Beslutet fattades av styrelsens fyra medlemmar under ledning av vice ordförande. Tre medlemmar var frånvarande. Köpet hade diskuterats i flera omgångar och man hade besökt utställningen även en andra gång. Man visste att Ferms konst också väckte starka negativa känslor.

Även priset avskräckte styrelsen. *Namnlös* var ett dyrt köp jämfört med de priser som konstföreningen hade betalat tidigare. Priset på 4000 euro fick styrelsen att tveka eftersom man först höll på att vänja sig vid euron efter marken.

Årets unga konstnär, den internationella ställningen, studierna i Berlin och det nya tekniska greppet motiverade köpet.

Mutta kaikkia ei Fermin estetiikka ja hänen aihepiirinsä puhutellut. Kun vielä arveltiin, että *Nimetön* saattoi alkujaan olla valokuva Viikingan uimarannan kioskin seinästä, joka oli graffitien peitossa ja romahtamaisillaan.

Ferm-hankinnan nostattamia jännitteitä yritettiin tasata, kun hallitus päätti ostaa Mikola-museon näyttelystä vaasalaislähtöisen Tiiti Mendelinin teoksen *Morsiuskengät*. Vuoden aikana ostettiin vielä Ari Salon pieni maalaus *Saara*.

Vaasalaiset sanomalehdet haastattelivat taiteilijan ja esittelivät hänen näyttelynsä.

Ferm kertoi Vasabladetin Lisbeth Rosenbackille, että Vaasan näyttely oli jalostunut ja siitä oli tullut henkilökohtaisempi kuin Tampereen palkintonäyttely.

”Rumassa voi olla odottamatonta kauneutta”, Ferm sanoi.

Pohjalaisen Laura Kurko-Kauranen nosti esiin Fermin uudet työt, näyttelyn väriäiskät. Esimerkiksi Sveitsissä taltioitu kuva harmaasta seinästä oransseine viivoineen ”käy äkkinäkemältä täydestä maalauksena. Abstrakteja kompositioita kuin suoraan oppikirjasta”.

Seinäjokelaisen Ilkan arvostelussa S.J. Tanninen pohti, onko toisenlaista todellisuutta olemassa. Hän viittasi James Joycen tarinaan hevosta maalaavasta pikkupojasta, joka kuittasi nauruskelijoille ”etkö sinä näe, että se on enemmän hevonen kuin hevonen?”

Kysymyksessä on myös katsojan ongelma, Tanninen päättelee. Karkeasti arvioiden me emme näe muuta kuin sen, mitä me haluamme nähdä.

Och naturligtvis det faktum att konstverket var intressant i sig.

Alla tilltalades inte av Ferms estetik och teman. Man funderade också på om *Namnlös* ursprungligen var ett fotografi av den graffititäckta och fallfärdiga kioskväggen från badstranden i Vikinga.

Man försökte lugna ner de spänningar som köpet av Ferms verk hade orsakat genom att köpa verket *Brudskor* av den Vasafödda konstnären Tiiti Mendelin från en utställning i Mikolamuseet. Under året skaffade man även den lilla målningen *Saara* av Ari Salo.

Dagstidningarna i Vasa intervjuade konstnären och presenterade hennes utställning. För Lisbeth Rosenback på Vasabladet berättade Ferm att utställningen i Vasa hade förädlats och blivit mer privat än prisutställningen i Tammerfors.

Ferm konstaterade att det vackra kan överraska i det fula.

Laura Kurko-Kauranen på Pohjalainen lyfte fram Ferms nya arbeten, utställningens färgklickar. Till exempel en bild från Schweiz av en grå vägg med orangefärgade streck ser vid första anblicken ut som en målning. Skribenten beskrev verken som abstrakta kompositioner direkt ur läroboken.

I tidningen Ilkka som utkommer i Seinäjoki publicerades en recension av S.J. Tanninen som funderade om det existerar en annan slags verklighet. Han hänvisade till James Joyces berättelse om en liten pojke som målar en häst och frågar om den som skrattar åt honom inte ser att det är mer en häst än en häst.

Tanninen konstaterar att det även är frågan om betraktarens problem. Grovt taget kan man säga att vi inte ser annat än vad vi vill se.

Ulrika Ferm

- syntynyt Kruunupyssä 1972, lapsuus Oravaisissa
- ylioppilas, Vasa övningsskolas gymnasium, Vaasa
- opintoja Svenska konstskolan, Uusikaarlepyy, taiteenmaisteri 1998, Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki
- valmistunut Hochschule der Künste -oppilaitoksesta 2000, Berliini
- aktiivinen vaasalaisessa Platform-yhdistyksessä vuodesta 2000
- Vuoden nuori taiteilija 2002, ensimmäinen sija Svenska Teaternin kutsukilpailussa 2011
- teoksia esitelty suomalaisten taidemuseoiden ja gallerioiden lisäksi laajalti ulkomailla
- taideyliopiston kuvataideakatemiaan kuva/tila-aikataiteenprofessori Helsingissä vuodesta 2013

Ulrika Ferm

- född i Kronoby 1972, växte upp i Oravais
- student, Vasa övningsskolas gymnasium, Vasa
- studier vid Svenska konstskolan, Nykarleby, konstmagister 1998, Konstindustriella högskolan, Helsingfors
- utexaminerades från Hochschule der Künste 2000, Berlin
- aktiv i föreningen Platform i Vasa sedan 2000
- Årets unga konstnär 2002, första pris i Svenska Teaterns inbjudningstävling 2011
- Fers konstverk har visats i finländska konstmuseer och gallerier men även utomlands
- professor i plats- och situationsbunden konst vid konstuniversitetets bildkonstakademi i Helsingfors sedan 2013

Lähteet / Källor

Vaasan taideyhdistyksen pöytäkirjat 2002.

Vasa konstförenings protokoll 2002.

Vuoden nuori taiteilija 2002, Young Artist of the Year 2002, Ulrika Ferm.

Tampereen Taidemuseon näyttelyjulkaisu 2002

Pohjalainen: 12.6.2002

Vasabladet: 12.6.2002

Ilkka: 15.6.2002

Väinö Kamppurin *Katu*.
Maalaus kehyksineen
ennen konservointia.

Väinö Kamppuris *Gata*.
Målningen och dess ram
före konserveringen.

Konservaattorin katse maalaukseen

En målning ur en konservators perspektiv

Sari Tuomio

Taidekonservaattori Sari Tuomio sai vapaat kädet valita Vaasan taideyhdistyksen kokoelmista minkä tahansa teoksen konservoitavakseen. Millainen teos läpäisi seulan ja miten työ eteni?

Konservoitavan kohteen täytyy innostaa muitakin kuin konservaattoria. Teoksen pitää herättää kysymyksiä, joihin ei välttämättä löydy vastauksia. Vaurioita pitää olla.

Ensin nopea selaus teostietokannan tunnustekuvista, sitten kiinnostavimpien taulujen etsiminen taidevarastosta. Miten olisi Schjerfbeck tai Edelfeltin Silmäpuoli karjalainen? Liian tunnettuja ja sitä paitsi hyvässä kunnossa. Kaksi Jalmari Ruokokosken voimakasta omakuvaa peräkkäisiltä vuosilta 1913 ja 1914: voisiko ne esittää rinnakkain? Ei tarpeeksi konservoitavaa kummassakaan. Väinö Kamppurilta kolme teosta, varsinkin Katu-maalauksessa vuodelta 1933 aika erikoiset värisävyt. Onko se likainen? Missä se on maalattu? Ensivaihtelma on Helsinki, ehkä näkymä ikkunasta. Väri-irtoamaa

Konstkonserverator Sari Tuomio fick fritt välja ut ett verk för konservering från Vasa konstförenings samlingar. Vilket verk uppfyllde kriterierna och hur framskred arbetet?

Ett konstverk som ska konserveras måste intressera även andra än konservatorn själv. Konstverket måste väcka frågor som det nödvändigtvis inte finns några svar på. Skador är ett måste.

Processen börjar med en snabb genomgång av bilderna i konstverksdatabasen och följs av att man söker upp de mest intressanta tavlorna i lagret. Hur skulle det vara med en Schjerfbeck eller Edelfelts Enögd karelare? Alltför kända och dessutom i gott skick. Två starka självporträtt av Jalmari Ruokokoski från åren 1913 och 1914: kunde man visa dem sida vid sida? Ingendera har tillräckligt att konservera. Tre verk av Väinö Kamppuri, i synnerhet målningen Gata från 1933 har ganska speciella färgnyanser. Är den smutsig? Var är den målad? Första intrycket är att det är Helsingfors, kanske en

ja painauma kankaassa. Jotenkin surullinen, autio tunnelma, taivaalla on valon kajastusta, onkohan nuoskalunta? Onko Kamppurilla muita kaupunkikuvia samalta ajalta, onko samoja näkymiä ja sävyjä? Puhdistuskokeiluilla selviäisi onko pinta likaantunut, ei merkkejä aikaisemmista puhdistuksista tai konservoinneista. Ilmeisesti alkuperäinen liimamaalikehys, niitä on enää vähän jäljellä, monet on pyyhitty piloille määrällä rätillä. Tämä se on.

VTY 74 Kamppuri, Väinö: *Katu*, 1933

Öljymaalaukset kankaalle

Vaasan taideyhdistys / Victor Bruunin kokoelma

Teoksen kunto

Maalauksen korkeus on noin 58 cm ja leveys 57 cm. Maalaus on pingotettu nupinauloilla kiilakehykseen, jonka mitat ovat 58,4 x 57,3 cm ja paksuus 2,3 cm. Valmiiksi pohjustettuna ostetun maalauskanan reunoista voi nähdä, että maalaus on tehty alun perin jossain toisessa pingotuskehyksessä, sillä kankaan reunoilla on naulanreikiä, eikä vastaavia reikiä löydy nykyisestä kiilapuusta. Lisäksi yläreunan taitoksessa maalaus jatkuu vinoon leikatussa reunassa vielä 0,5-1 cm.

Kehyksen koko on 77 x 75,5 x 8 cm, ja kehyksen sisämitta eli ”päivämitta” on 57 x 55,5 cm. Kehyksen alareunassa keskeellä on metallilaatta, jossa kaiverrettu teksti: ”Gåva av / VICTOR BRUUN / till Vasa Konstförening r.f.” Kehyksen maalipinnassa on paljon kulumaa ja pyyhintäjälkeä, mutta se on kuitenkin suhteellisen hyvin säilynyt liimamaalikehykseksi. Joitain aikaisempia pieniä korjauksia on lähinnä kulmissa. Maalaus on kiinnitetty kehykseen yhdellä naulalla jokaisen sivun keskeltä. Sekä kehyksessä että kiilapuussa olevista jäljistä näkyy, että

vy från ett fönster. Färg som lossnat och en grop i duken. En på något sätt sorglig och övergiven stämning, ett skimmer av ljus på himlen, kan det vara blötsnö? Har Kamppuri målat andra stadsvyer under samma period, innehåller de samma vyer och nyanser? Genom att försöka rengöra tavlan kunde man se om ytan är smutsig. Inga tecken på tidigare rengöringar eller konserveringar. Limfärgsramen är antagligen ursprunglig, de är numera ovanliga, många har förstört limfärgsramar genom att torka av dem med en våt trasa. Den här målningen får det bli.

VTY 74 Kamppuri, Väinö: *Gata*, 1933

Olja på duk

Vasa konstförening / Victor Bruuns samling

Konstverkets skick

Målningen har en höjd på cirka 58 cm och en bredd på 57 cm. Målningen är spänd i kilramen med hjälp av nubbar. Kilramens mått är 58,4 cm x 57,3 cm och tjockleken är 2,3 cm. I kanterna av duken som köpts grundmålade kan man se att målningen ursprungligen haft en annan spännram. I dukens kanter finns hål efter spikar och den nuvarande kilramen har inga motsvarande hål. I den övre vikta kanten fortsätter dessutom målningen 0,5–1 cm ut i den snett skurna kanten.

Ramens storlek är 77 x 75,5 x 8 cm och ramens innermått, det vill säga ”dagmättet”, är 57 x 55,5 cm. I mitten av ramens nedre kant finns en metallplatta med den ingravade texten ”Gåva av / VICTOR BRUUN / till Vasa konstförening r.f.” Målningens yta är nött på många ställen och har spår av torkningar, men den är ändå ganska välbevarad med tanke på att det är frågan om en limfärgsram. Några tidigare mindre

kiinnitys on aiemmin ollut seitsemällä naulalla, kaksi per sivu paitsi oikealla pystysivulla on ollut vain yksi naula. Maalauksen kiinnitys kehykseen on hie-man vinossa.

Kehyksen huuloksen sisäreunassa on seitsemän pikkunaulaa, jotka ovat naarmuttaneet maalipintaa reunoista. Teoksen maalipinnassa on paikoin lievää halkeilua ja muutamia pieniä väri-irtoamia. Oikeassa reunassa keskellä on kuvapuolelta tullut painauma, joka on venyttänyt pohjakangasta ja vaurioittanut samalla maalipintaa. Maalipinnan kiilto vaihtelee, maalauksen alaosassa on runsaammin mattapintaisia alueita.

Maalauksen taustapuolella kiilakehyksen alalaidassa on epäselvä leima, josta erottuu numero 74. Kaikki kahdeksan kiilaa ovat tallella, taustasuojaa ei ole.

*Missähän maalaus on ollut sijoitettuna? Useissa taideyhdistyksen tauluissa on tarra tai muu merkintä aikaisemmasta sijoituspaikasta, esimerkiksi "BIBL.", jos teos on ollut sijoitettuna pääkirjastoon; tässä teoksessa ei kuitenkaan ole mitään paikkatietoa. Miksi tähän maalaus on irrotettu kehyksestään, joka on tyylillisesti ja muidenkin merkkien perusteella alkupe-
räinen, ja sitten taas kiinnitetty siihen takaisin?*

Teoksen maalipinnassa on paikoin lievää halkeilua ja muutamia pieniä väri-irtoamia.

Målningens yta har ställvis små sprickor och några ställen där små bitar av färg har lossnat.

reparationer syns främst i hörnen.

Målningen är fäst i ramen med hjälp av en spik i mitten av varje sida. På spåren i både ramen och kilramen kan man se att målningen tidigare varit fäst med sju spikar, två per sida, förutom den högra stående sidan, där det funnits bara en spik. Målningen är fäst något snett i ramen.

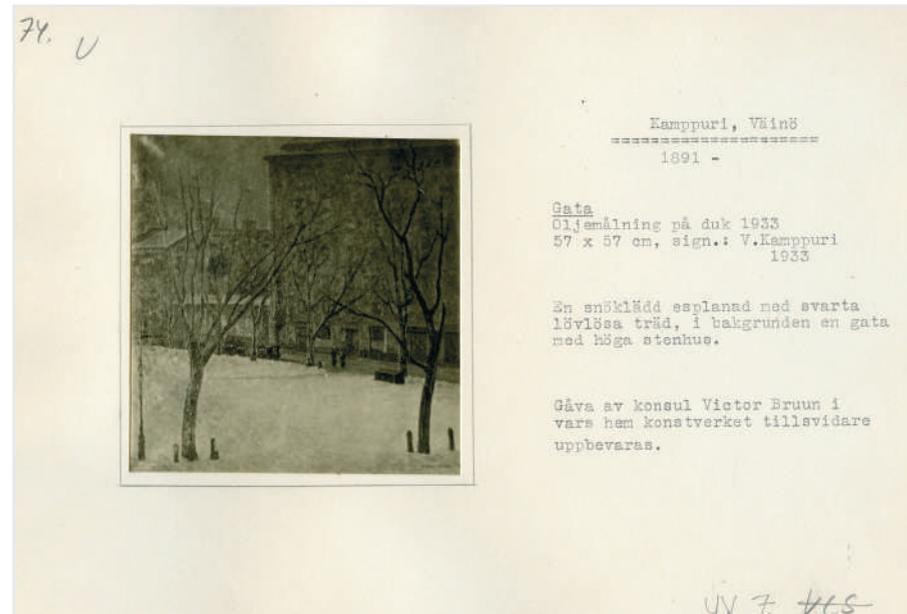
I den inre kanten av ramens fals finns sju små spikar som har skrapat färgytan i kanterna. Målningens yta har ställvis små sprickor och några ställen där små bitar av färg har lossnat. I mitten av den högra kanten finns en grop från framsidan som har spänt ut duken och samtidigt skadat färgytan. Färgytans glans varierar, i den nedre delen av målningen finns flera fält med matt yta.

På målningens baksida i den nedre kanten av kilramen finns en otydlig stämpel där man kan urskilja siffran 74. Alla åtta kilar finns kvar. Baksidan saknar skydd.

Var kan tavlan ha hängt? Flera av konstföreningens tavlor har ett klistermärke eller någon annan märkning om dess tidigare plats, till exempel "BIBL." om konstverket stått i huvudbiblioteket. Detta verk saknar emellertid helt information om dess tidigare plats. Varför har målningen tagits loss från sin ram, som både till stilen och i övrigt tyder på att den är ursprunglig, och sedan fästs tillbaka i samma ram?

Arkistotietoja

Vaasan taideyhdistyksen vanhasta, ilmeisesti 1940-luvulla pahvikorteille kirjoituskoneella tehdystä ruotsinkielisestä luettelosta, löytyy mustavalkovalokuva Kamppurin *Katu*-teoksesta.

Myöhemmin teoskortin alalaitaan on kirjoitettu lyijykynällä "VCS", joka on sittemmin viivattu yli ja viereen merkitty "UV 7." Merkintä tarkoittanee Pohjanmaan museon uutta taidevarastoa, hyllyä 7, sillä se on teoksen varastopaikka edelleenkin.

Myös Kamppurin *Silta*-maalauksen luettelokortissa samalta ajalta on merkintä Victor Bruunin lahjoituksesta, joka on toistaiseksi sijoitettu hänen kotiinsa, ja lyijykynämerkintä "VCS".

Arkivuppgifter

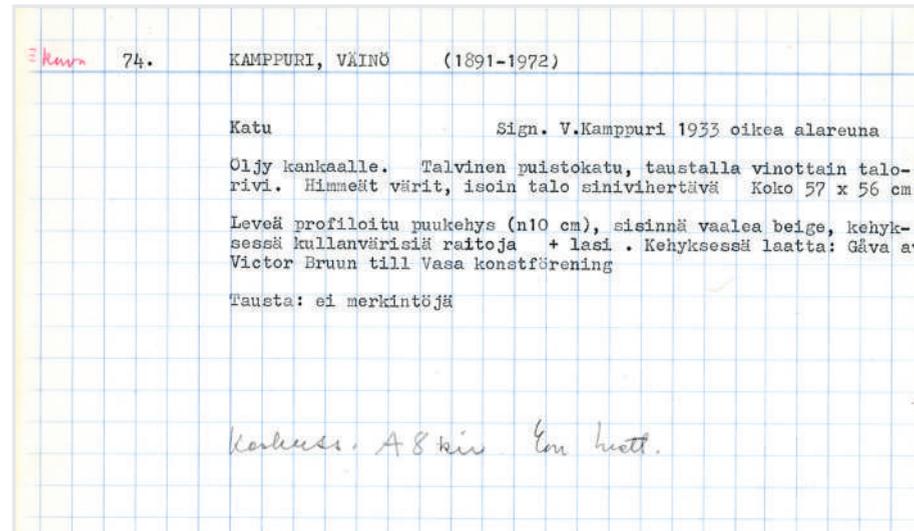
I Vasa konstförenings gamla svenskspråkiga förteckning som skrivits med skrivmaskin på kartongkort sannolikt under 1940-talet finns ett svartvitt fotografi av Kamppuris målning *Gata*.

Senare har man skrivit in "VCS" i den nedre kanten av kortet med blyerts. Anteckningen har senare strukits över och ersatts med markeringen "UV 7". Beteckningen torde avse Österbottens museums nya konstlager och hylla 7 eftersom målningen fortfarande lagras på samma ställe.

Även arkivkortet för Kamppuris målning *Bro* från samma tid innehåller en anteckning om att målningen är donerad av Victor Bruun och att konstverket tills vidare uppbevaras i hans hem. På kortet finns även anteckningen "VCS" med blyerts.

Myöhemmissä konekirjoitetuissa taideyhdistyksen teoskorteissa on kirjattu jo Kamppurin kuolinvuosi, teokselle annettu numero. Kortin alalaitaan on lyijykynällä merkitty: "Keskuss. A8 kir ... luett."

I konstföreningens senare arkivkort som är skrivna med maskin har man antecknat Kamppuris dödsår. Samtidigt har målningen fått ett nummer. I kortets nedre kant står med blyerts: "Keskuss. A8 kir ... luett."

Kamppurin *Silta*-teoksen kortissa sijaintimerkintä lyijykynällä on: "Keskuss. kir.polikl. ... luett." eli oletettavasti molemmat teokset ovat Victor Bruunin kodin jälkeen olleet sijoitettuna ainakin Vaasan Keskussairaalaan ennen päätymistään Pohjanmaan museon suojiin.

Molempien maalauksien kuvauksissa mainitaan kehyksessä ollut lasi, jota ei enää ole. Lasit on otettu pois ilmeisesti viimeistään 1980-luvun lopulla, kun taideyhdistyksen teoksia on valokuvattu 70-vuotisnäyttelyn julkaisua varten. Museon arkistosta löytyy väridioja maalauksista ilman kehystä, sillä lasin kanssa teoksia on vaikeampi kuvata heijastuksien vuoksi, ja syvä kehys voi luoda varjoja maalauksen reunoille.

På kortet för Kamppuris verk *Bro* finns en anteckning med blyerts om dess tidigare plats: "Keskuss. kir.polikl. ... luett.", vilket antagligen innebär att båda målningarna hängt åtminstone i Vasa centralsjukhus efter Victor Bruuns hem innan de hamnat till Österbottens museum.

I beskrivningarna av båda målningarna nämns att ramen har haft ett glas som numera saknas. Glaset har antagligen tagits bort senast i slutet av 1980-talet då konstföreningens verk fotograferades för en publikation som gavs ut i samband med föreningens 70-årsjubileum. I museets arkiv finns färgdiar av målningarna utan ramar. På grund av reflektioner är det svårare att fotografera målningar med glas, och en djup ram kan skapa skuggor i målningens kanter.

Taidekonservaattori Sari Tuomion oletus lian sävyttämästä taulusta muuttui, kun hän puhdisti Väinö Kamppurin teosta Katu. Taiteilijalla on ollut maalauksissaan omintakeinen värimaailma. Kuva: Jarno Pellinen

Då konstkonserverator Sari Tuomio rengjorde Väinö Kamppuris verk Gata antog hon att tavlornas färgnyanser förvrängts på grund av smuts. Konstnären hade använt en säregen färgvärld i sina målningar. Bild: Jarno Pellinen

Teoksen konservointi

Ennen konservoinnin aloittamista maalaus irrotettiin kehyksestä ja tutkittiin ultraviolettivalossa. UV-valo voi paljastaa maalipinnan vaurioita, myöhempiä korjauksia ja muutoksia sekä mahdollisen lakkakerroksen.

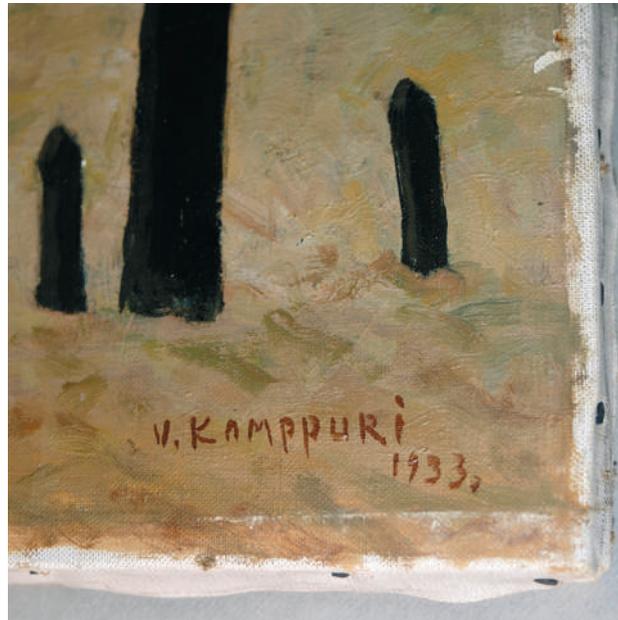
Konservering av verket

Före konserveringen togs målningen loss från ramen och undersöktes med ultraviolett ljus. UV-ljuset kan visa skador i färgytan, senare reparationer och ändringar samt ett eventuellt lackskikt.

Katu-teoksessa on hyvin ohut ja hieman epätasainen lakkakerros, ja sen päälle on tehty tavallisessakin valossa mattapintaisena näkyviä muutoksia maalauksen alaosan lumeen. Maalipinnan korjaukset, taiteilijan signeeraus ja muu lakkapinta eivät poikkea toisistaan UV-fluoresenssissa paljoakaan, minkä perusteella voidaan päätellä, että muutokset maalauksessa ovat taiteilijan itsensä tekemiä korjauksia hyvin pian lakkakerroksen levittämisen jälkeen. Sen sijaan ultravioletivalossa näkyi selkeästi muutama pienen väri-irtoaman restaurointi. Uudemmat lisäykset maalipinnassa näkyvät tutkimusvalossa tummina, lähes mustina alueina.

Alareunan maalausta ja muutama muun reunakohdan korjailua on tehty kun maalaus on jo ollut pingotettuna tähän kiilakehykseen, joten yläreunan maalatun alueen rajausta voidaan hyvin ajatella taiteilijan itsensä tekemäksi lopulliseksi teoksesta.

Maalauksen pintaa koepuhdistettiin ensin varovasti reunoilta ja sitten laajemmilta alueilta. Pinta oli yllättävän puhdas, vain hieman pölyinen ja likainen. Aiemmin kehyksessä ollut lasi on ollut hyvä suoja maalaukselle, ja se voi hyvin selittää maalauksen pinnan säilymisen näinkin puhtaana. Ohut lakkakerros ei ole niin kellastunut, että se muuttaisi maalauksen sävyjä. Jatkossa on otettava huomioon, että lakkakerrosta

Yksityiskohta maalauksen oikeasta alakulmasta ennen konservointia. Signeerauksen alapuolella näkyy kehyksen aiheuttamaa hankaumaa. Kuva: Sari Tuomio

Detalj från målningens nedre högra hörn före konserveringen. Nedanför signeringen syns slitage som orsakats av ramen. Bild: Sari Tuomio

ram. Därför kan man tänka sig att avgränsningen av det målade fältet i den övre kanten har gjorts av konstnären själv som en slutlig version av konstverket.

Målningens yta provputsades först försiktigt i kanterna och därefter över större partier. Ytan var förvånansvärt ren, endast lite dammig och smutsig. Glaset som tidigare varit fast i ramen har varit ett bra skydd för målningen och kan förklara varför målningens yta har bevarats så ren. Det tunna lackskiktet är inte så gulnat att det skulle förändra målningens färgnyanser. I fortsättningen bör man beakta att det är svårt att få

Verket *Gata* har en mycket tunn och något ojämn lackyta. Ändringar har gjorts i snön i den nedre delen av målningen, vilket syns som en matt yta även i vanligt ljus. Korrigeringarna i färgytan, konstnärens signering och den övriga lackytan avviker inte mycket från varandra i fluorensens i ultraviolettljus. Utgående från detta kan man konstatera att ändringarna i målningen har gjorts av konstnären själv mycket snart efter att lacket ströks ut över ytan. I ultraviolettljus syns emellertid tydligt att några små färgskador har restaurerats. I ultraviolettljus framkommer nyare tillägg i färgytan som mörka, nästan svarta partier.

Den nedre kanten av målningen och några andra ställen i kanterna har korrigerats medan målningen redan varit fastspänd i denna kil-

on vaikea poistaa niin ettei se vaikuttaisi lakan päälle maalatuihin muutoksiin.

Maalauskaassa olevaa painaamaa suoristettiin kosteuden ja painojen avulla. Maalaukselta ei tarvinnut irrottaa kiilakehyksestä, vaan alue saatiin käsiteltyä alkuperäiseen kiinnitykseen koskematta. Pienet väri-irtoamat kiinnitettiin sampiliimalla: halkeamiin imeytettiin muutama pisara lämmintä liimaa ja värialueiden hieman koholla olevien reunojen kiinnitystä maalaus pohjaan lisättiin painamalla niitä alas lämpöpusikan avulla.

Puuttuvan värin alueet restauroitiin huomaamattomammiksi guassiväreillä ja pisaralla lakkaa oikean kiiltoasteen saavuttamiseksi. Maalauksen värikerrokset ovat niin ohuita, että puuttuvan värin alueita ei tarvinnut kitata samaan tasoon muun pinnan kanssa. Konservoinnissa noudatettavan poistettavuuden periaatteen mukaisesti kaikki nyt tehdyt lisäykset ja vaurioiden restauroinnit ovat helposti poistettavissa myöhemmin, jos siihen on tarvetta esimerkiksi värisävyjen muuttumisen takia.

Maalauksen taustapuoli puhdistettiin pölystä. Alareunassa kiilakehyksen ja maalauskaasaan väliin oli kertynyt huomattava määrä pölyä ja pientä roskaa, koska taustasuojaa ei ollut.

Kehyksen huulloksesta poistettiin naarmuttavat pikku-naulat, jotka oletettavasti liittyivät aikaisempaan lasin kiinnitykseen. Kehyksestä pyyhittiin pölyjä pehmeällä siveltimellä, ja vaurioituneita kohtia sävytettiin paikoin akvarelli- ja guassiväreillä. Kiilapuun kiilojen paikoillaan pysyminen varmistettiin pienillä sulateliimatipoilla, maalaus kiinnitettiin kehykseen alumiinikiinnittimillä, ja tausta suojattiin pölyltä ja mahdollisilta painaumilta happovapaalla aaltopahvilla.

*Puuttuvan värin
alueet restauroitiin
huomaamattomammiksi
guassiväreillä ja
pisaralla lakkaa
oikean kiiltoasteen
saavuttamiseksi.*

*Fält där färgen lossnat
helt restaurerades med
gouachefärg och en
droppe lack för att få
rätt glans.*

bort lackskiktet utan att det skulle påverka de ändringar som målats ovanpå lacket.

Gropen i målduken rätades ut med hjälp av fukt och tyngder. Det var inte nödvändigt att ta loss målningen från kilramen, utan fältet kunde behandlas utan att röra de ursprungliga fästena. Små lösa färgpartier fästes med störlim: några droppar varmt lim sattes i sprickorna och de något utstående kanterna av färgsprickorna pressades ner med en värmesked.

Fält där färgen lossnat helt restaurerades med gouachefärg och en droppe lack för att få rätt glans. Färgskikten på målningen är så tunna att det inte var nödvändigt att kitta de färglösa fälten i samma nivå som den övriga ytan. Vid konservering tillämpas en princip som går ut på att alla utförda restaureringsåtgärder lätt ska kunna återställas senare, till exempel om det uppstår ett behov på grund av förändringar i färgnyanserna.

Målningens baksida rengjordes från damm. Eftersom målningen inte haft något skydd på baksidan hade det samlats en avsevärd mängd damm och skräp i den nedre kanten mellan kilramen och duken.

De vassa små spikarna i ramens fals avlägsnades. Spikarna hade antagligen använts för att fästa det tidigare glaset. Damm från ramen torkades bort med en mjuk pensel och skadade partier målades ställvis med akvarell- och gouachefärg. Kilarna i kilramen säkrades med några små droppar smältlim, målningen fästes i ramen med aluminiumfästen och baksidan skyddades från damm och eventuella gropar med syrafri wellpapp.

Oletus lian sävyttämästä taulusta muuttui muita Väinö Kamppurin maalauksia tutkittaessa ja Katua puhdistettaessa. Taiteilijalla on ollut maalauksissaan omintakeista värimaailmaa, joka näkyy ehkä vähän lievempänä myös taideyhdistyksen kokoelmiin kuuluvissa Silta- ja Asetelma-maalauksissa.

Kamppuri maalasi 1920- ja 1930-luvuilla useita kaupunkinäkyymiä Helsingissä sekä Töölöstä että Kalliosta. Teosten sävyissä toistuu samaa ruskeaa ja harmaata, taivaalla kulansävyistä punerrusta. Katu-maalauksen pieni aukio voisi olla Lapinlahden puistikko ajalta, jolloin taiteilija asui Albertinkatu 44:ssä, ja kerrostalo puistikon toisella puolella on Eerikinkatu 26.

Maalauksen todennäköisesti alkuperäinen liimamaalikehys on onnekaasti säilynyt, ehkäpä kehyksessä olevan laatan ansiosta. Liimamaali ja puisen kehyksen pintaan ensimmäisenä sivelty liitupohjustuskerros ovat molemmat vesiliukoisia, ja pölyjen pyyhkiminen kostealla rätillä voi tuhota pinnan yhdellä pyyhkäisyllä. Aikaisemmin museoissa maalausten luetteloinnissa on harvoin listattu kehyksiä, valokuvatkin on otettu ilman kehyksiä tai kehykset on ainakin rajattu tiukasti pois kuvia vedostettaessa. Huonokuntoiset liimamaalikehykset on monesti poistettu ja vaihdettu uusiin tai joskus maalattu uudelleen. Samalla alkuperäinen mahdollisesti taiteilijan itsensä huolella valitsema kokonaisuus on kadonnut jälkiä jättämättä.

Kirjoittaja Sari Tuomio on taidekonservaattori, AMK, Vaasan kaupungin museot

Antagandet om att tavlan var smutsig förändrades i samband med att man undersökte andra målningar av Väinö Kamppuri och rengjorde konstverket Gata. Konstnären har använt en egenartad färgvärld i sina målningar och detta framkommer även i målningarna Bro och Stilleben som hör till konstföreningens samlingar.

Kamppuri målade flera stadslandskap i Helsingfors under 1920- och 1930-talet, både från Tölö och från Berghäll. I konstverken upprepas samma bruna och gråa nyanser och himlen har en guldaktig rodnad. Den lilla skvären i målningen Gata kunde vara Lappviksparken från tiden då konstnären bodde på Albertsgatan 44. Flervåningshuset på den andra sidan av parken kunde vara Eriksgatan 26.

Målningens sannolikt ursprungliga limfärgsram har haft turen med sig och bevarats, kanske tack vare den platta som är fäst i kanten. Limfärgen och kritgrunden som först penslats på träramens yta är båda vattenlösliga och ytan kan förstöras redan av ett svep med en fuktig trasa. Tidigare har man sällan listat ramar till målningar, och även fotografier har tagits utan ram eller åtminstone har de avgränsats utanför bilden. Limfärgsramar i dåligt skick har ofta tagits bort och ersatts med nya ramar eller målats på nytt. Samtidigt har den ursprungliga helheten, som eventuellt valts med omsorg av konstnären själv, försvunnit spårlöst.

Skribenten Sari Tuomio är konstkonservator, YH, Vasa stads museer

Einari Uusikylä:
Esikaupunkikatu,
1941, öljy kankaalle,
55 x 42 cm

Einari Uusikylä:
Förstadsgata, 1941,
olja på duk,
55 x 42 cm

Lapsuusmuistoja Einarin matkassa

Barndomsminnen med Einari

Johanna Jurkka

Kari Uusikylä pitää isoisäänsä taiteilijan prototyyppinä. Suvun patriarkan luokse Kotirannalle kokoontuivat kaikki.

Kasvatustieteen emeritusprofessori Kari Uusikylä (s. 1945) eli elämänsä neljätoista ensimmäistä vuotta isovanhempiansa, taiteilija Einari Uusikylän (1890–1973) ja Saimi Uusikylän (o.s. Niemi) talossa Kaupunginkatu 6:ssa Vaasan Kotirannalla.

Hirsitalon yläkerrassa maalasi Kari Uusikylän isä, taiteilija Pentti Uusikylä, ja alakerran kamarissa, omissa oloissaan, talon isäntä itse.

– Se oli pieni huone täynnä maalaustarvikkeita. Nurkassa oli kamiina, Uusikylä muistelee. Arki taiteilijakodissa tuoksui öljyväreiltä, tärpätöltä ja Einarin polttamalta paperossilta. Joka päivä kello kaksitoista isoisän kamarin ovi avautui, ja haalariasuinen taiteilija käveli putkiradion ääreen kuunnellakseen päivän mietelauseen. Huonokuuloisena hän painoi korvansa kiinni radioon.

Kari Uusikylä ser på sin farfar som en prototyp av en konstnär. Hos släktens patriark i Hemstrand samlades alla.

Professor emeritus i pedagogik Kari Uusikylä (f. 1945) levde sina första fjorton år i sina farföräldrars hus, hos konstnär Einari Uusikylä (1890–1973) och Saimi Uusikylä (född Niemi) på Stadsgatan 6 i Hemstrand i Vasa.

På övre våningen i timmerhuset målade Kari Uusikyläs pappa, konstnär Pentti Uusikylä, och i kammaren i nedre våningen arbetade husbonden själv.

– Det var ett litet rum fullt av målarverktyg. I hörnet stod en kamin, berättar Uusikylä. Vardagen i konstnärshemmet doftade av oljefärg, terpentin och papyrosser som Einari rökte. Varje dag klockan tolv öppnades dörren till farfars kammare och den overallklädda konstnären gick fram till rörradion för att lyssna till dagens aforism. Han hörde dåligt och tryckte sitt öra alldeles fast i radion.

Sunnuntaisin taiteilijatalo toimi Uusikylien suvun tukikohtana. Parhaimmillaan Einarin ja Saimin tupaan kokoontui kolme sukupolvea Uusikyliä, jatkeenaan serkut ja vävyt. Joukossa oli maalareita, runoilijoita ja tulevia taiteilijoita.

Millainen mies taiteilijasuvun patriarkka oikein oli?

– Oikea nälkätaiteilijan prototyyppi. Hän kärsi vilua, nälkää ja puutetta.

Isoisä-Uusikylä arvosti hengellisyyttä, kirjallisuutta, luontoa ja kotiaan, jonne taiteilijaystävät olivat aina tervetulleita. Kun taiteilija Eemu Myntti kutsui ystäväänsä Pariisiin ”fröökynöitä” katselemaan, Uusikylä kieltäytyi.

– Ystäviensä Eemun ja Eero Nelimarkan kanssa Einari istui nuorena myös kuppiloissa, mutta sen jälkeen hänellä oli aina hirveä moraalinen krapula.

Uusikylän elämän lähtökohdat olivat vaatimattomat. Hän oli syntynyt suomenkielisen vaaturimestari Karl Friskin ja Björköbystä Mustasaaresta lähtöisin olleen ruotsinkielisen Maria Amanda Wikmanin 12-lapsiseen suurperheeseen.

Nimensä Uusikyläksi vuonna 1926 muuttanut, kanttorin ammattiakin opiskellut taiteilija työskenteli aluksi lehtimiehenä. Taiteilijaksi heittäytymistä edelsi pitkään jatkunut sisäinen kamppailu. Elättääkseen 10-lapsisek-

Taiteilija Einari Uusikylä kertoi luonnon suuresta merkityksestä luomisvoiman lähteenä. Vaasa-lehden haastattelu kuului sarjaan Pohjalaisia taiteilijakoteja ja juttu ilmestyi 14.10.1963. Kuva: Vaasan maakunta-arkisto

Konstnär Einari Uusikylä berättade om naturens stora betydelse som källa för hans skaparkraft. Intervjun i tidningen Vaasa var en del av serie om österbottniska konstnärshem och artikeln publicerades 14.10.1963. Bild: Vasa landsarkiv

På söndagarna var konstnärsgården en bas för Uusikyläsläkten. Som mest fylldes Einaris och Saimis hus av tre generationer Uusikylä, med kusiner och svärsöner. Bland dem fanns målare, poeter och kommande konstnärer.

Hurdan var konstnärssläktens patriark?
– En riktig prototyp av en fattig konstnär. Han led av kyla, hunger och fattigdom.

Farfar Uusikylä uppskattade andlighet, litteratur, naturen och sitt hem där konstnärsvännerna alltid var välkomna. Då konstnär Eemu Myntti bjöd sin vän till Paris ”för att titta på de vackra damerna”, tackade Uusikylä nej.

– I sin ungdom satt Einari även tillsammans med sina vänner Eemu och Eero Nelimarkka på barer, men efter dessa besök led han alltid av en fruktansvärd moralisk baksmälla.

Uusikylä kom från anspråkslösa förhållanden. Han växte upp i en stor familj med 12 barn. Pappan var den finskspråkiga skräddarmästaren Karl Frisk. Mamman Maria Amanda Wikman var svenskspråkig och var hemma från Björköby i Korsholm.

Namnet Uusikylä tog konstnären 1926. Han avlade även kantorsstudier och arbetade först som tidningsredaktör. Beslutet att ge sig in på konstnärsgården föregicks av en lång

si kasvanutta perhettään Uusikylä maalasi nopeasti ja paljon. Syntyi satoja maalauksia Vaasan puutalo-kujilta, saaristosta ja venevajojen liepeiltä.

Vielä vanhoilla päivillään kumaraselkäisen taiteilijan nähtiin köpöttelevän hattu päässään, taulunippu kainalossaan kohti Vaasan toria. Maakunnissa isänsä töitä kävi myymässä taidekauppiaana työskennellyt Pentti Uusikylä.

– Einari myi töitään halvalla. Vaasalaisilla on niitä seinät ja kellarit täynnä. Minulle hänen taulujaan ei jäänyt.

Lisätienestejä taiteilija hankki tekemällä metallinpakotustöitä, kuten kuparilampetteja, ja maalamalla polkupyörien rekisterikilpiä. Taloudelliselta ahdingolta ja velkavankeudelta taiteilijan pelasti lopulta hänen veljensä, Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomen pääjohtaja Aarne Uusikylä.

– Einari oli niin pahassa liemessä, että Aarne osti hänelle omakotitalon Kotirannalta vuonna 1936. Einari ei tiennyt, miten olisi veljeään kiittänyt.

Uusikylän ensimmäinen näyttely Helsingin taidehallissa vuonna 1929

Emeritusprofessori Kari Uusikylän muistoihin isoisä, taiteilija Einari Uusikylä on jäänyt ylevästi ajattelevana ja hienona herrasmiehenä. Lapsenlapsi pääsi isoisän kanssa seikkailuille Vaasan saaristoon. Kuva: Jarno Pellinen

Professor emeritus Kari Uusikylä kommer ihåg sin farfar, konstnären Einari Uusikylä, som en nobelt tänkande och fin gentleman. I sin barndom fick Kari Uusikylä åka ut på äventyr i Vasa skärgård med sin farfar. Bild: Jarno Pellinen

inre kamp. För att försörja sin familj med 10 barn målade Uusikylä snabbt och mycket. Det uppstod hundratals målningar från trähusgränderna, skärgården och båtbo-darnas omgivning.

På gamla dagar kunde man fortfarande se den kutryggade konstnären i hatt med ett knippe tavlor under armen på väg mot Vasa torg. Ute på landsbygden såldes konstnärens verk av sonen Pentti Uusikylä, som arbetade som konsthandlare.

– Einari sålde sina arbeten billigt. Vasaborna har sina väggar och källare fulla av hans verk. Det blev inga tavlor kvar till mig.

Konstnären skaffade sig tilläggsinkomster genom att göra metall-drivningsarbeten, såsom kopparlampetter, och genom att måla registerskyltar till cyklar. Slutligen var det konstnärens bror Aarne Uusikylä, direktör för Ömsesidiga livförsäkringsbolaget Suomi, som räddade konstnären från den ekonomiska bördan och skuldfällan.

– Einari var i en så svår knipa att Aarne köpte ett hus åt honom i Hemstrand 1936. Einari visste inte hur han skulle kunna tacka sin bror.

oli ollut arvostelu- ja myyntimenestys, mutta arvostiko Vaasa kotikaupungin itseoppinutta taiteilijaa? Ainakin Myntin menaatti Frithjof Tikanoja osti häneltä toistasataa miniatyyriä. Einari Uusikylä ehti täyttää 70 vuotta ennen kuin Vaasan kaupunki osti häneltä ensimmäisen teoksen.

Toimeentulohuoliaan taiteilija ei valittanut lapsenlapsensa kuullen. Pojanpoika ymmärsi, että meri, luonto ja saaristo olivat isoisälle maallisia murheita merkittävämpiä asioita.

Kevät alkoi aina samalla tavalla: – Einari veteli pihassa veneen peräprutkua käyntiin. Saimi-mummu, joka oli aina hirveän huolissaan Einarin terveydestä, huokaili omaan eteläpohjalaiseen tyyliinsä, että mitä se faari siellä pärjää, Uusikylä nauraa.

Aiheeton huoli ei ollut.

– Einari köhi ja niiskutti. Hän kärsi koko elämänsä ajan terveysongelmista, reumatismista ja siestämättömistä päänsäryistä. Päänsäryn takia hän piti usein sisälläkin pipoa.

Ennen pitkää vene lykättiin vesille Onkilahden rannassa. Isoisä otti usein pojanpoikansa mukaan maalausretkilleen Kuparisaareen ja Mastosaareen. Ne olivat kesän odotettuja kohkohtia.

– Reissussa viivytettiin aina koko päivä. Minä ongin ja Einari maalasi. Se oli valtava elämys. Oli onni päästä paapan mukaan.

Maalausreissut olivat vähällä koitua 1970-luvulla Einari Uusikylän kohtaloksi. Saaristoon pienellä veneellä lähtenyt taiteilija katosi jälkiä jättämättä. Häntä etsivät puolustusvoimat, merivartiosto ja poliisi. Turhaan.

Useiden päivien etsintöjen jälkeen kukaan ei enää uskonut, että reumatismien runtelema puolisokea vanhus löytyisi olossa. Viimeisessä etsintäpartiossa oli mukana taiteilija Björn Nyman, joka oli avioitunut Uusikylän tyttären Sirkan kanssa.

Toimeentulohuoliaan taiteilija ei valittanut lapsenlapsensa kuullen.

Konstnären klagade aldrig över sina ekonomiska bekymmer inför barnbarnen.

Uusikyläs första utställning i Helsingfors konsthall 1929 hade varit en kritiker- och försäljningssuccé, men uppskattades den självlärda konstnären i hemstaden Vasa? Åtminstone Mynttis mecenat Frithjof Tikanoja köpte över hundra miniatyryr av konstnären. Einari Uusikylä hann fylla 70 år innan Vasa stad köpte sitt första verk av honom.

Konstnären klagade aldrig över sina ekonomiska bekymmer inför barnbarnen. Sonsonen förstod att havet, naturen och skärgården var viktigare för farfadern än världsliga problem.

Vären började alltid på samma sätt: – Einari kämpade med att få igång båtmotorn på gården. Farmor Saimi, som alltid var fruktansvärt oroad över Einaris hälsa, suckade i sin egen sydösterbottniska stil vad det är för oljud som farfar har på gården, skrattar Uusikylä.

Oron var inte ogrundad.

– Einari hostade och snörvlade. I hela sitt liv led han av problem med hälsan, reumatism och en outhärdlig huvudvärk. På grund av huvudvärken bar han ofta mössa även när han var inomhus.

Det dröjde aldrig länge förrän båten lades ut vid Metviksstranden. Farfadern tog ofta med sin sonson på sina målningsutflykter ut till Kopparfurskär och Mastören. Utflykterna var efterlängtrade höjdpunkter om somrarna.

– Vi var alltid borta hela dagen. Jag metade och Einari målade. Det var en fin upplevelse. Det var en stor lycka att få åka på utflykt med farfar.

På 1970-talet höll målningsutflykterna på att bli Einari Uusikyläs öde. Konstnären hade begett sig ut i skärgården med sin lilla båt utan att lämna några spår efter sig. Han söktes av försvarsmakten, sjöbevakningen och polisen. Förgäves.

Efter flera dagars spaningspådrag var det ingen som längre

Hänestäkin oli tullut taiteilija.

Saaristossa, käpertyneenä kallionkoloon, Nyman näki pienen mytyn.

– Siellähän se Einari oli. Hän oli kevyt, laiha vanhus. Nyman kantoi hänet veneeseen. Ensimmäiseksi Einari sanoi, että kyllä täällä on ihanat värit, kun aurinko nousee. Ei sanaakaan kuolemanvaarasta. Voiko taiteilijuutta enää paremmin todistaa?

Kari Uusikylä muistaa, miltä isoisän sairaalahuone näytti hänen viimeisinä elinpäivinä: – Einarin pöytä oli täynnä runokirjoja. Se kertoo siitä, miten herkkä kaunosielu hän oli alusta loppuun asti.

Uusikylän talo Kotirannalla myytiin hänen kuolemansa jälkeen uusille omistajille. Sukunsa patriarkasta muistuttavat muistolaatta Kotirannan talolla ja Einari Uusikylän polku Vöyrinkaupungilla, Tiklaslammen vieressä. Nimikkokuja on paikassa, jossa perhe asui 1930-luvun alussa, ennen muuttoa Kotirannalle.

Kari Uusikylän haastattelu 29.10.2016.

trodde att den halvblinda gamlingen med sin reumatismhärjade kropp skulle hittas vid liv. I den sista efterspaningen deltog konstnär Björn Nyman som hade gift sig med Uusikyläs dotter Sirkka, som även hon hade blivit konstnär.

I en håla bland stenarna i skärgården såg Nyman ett litet knyte.

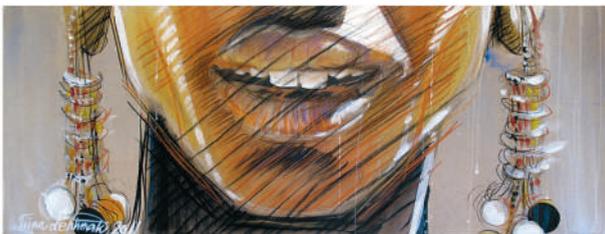
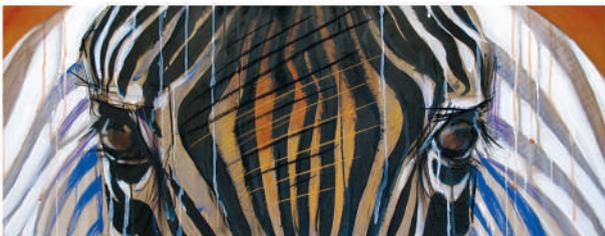
– Där låg han, Einari. Han var en lätt och mager åldring. Nyman bar honom till båten. Det första Einari sa var att färgerna var så vackra när solen gick upp. Inte ett ord om att han befunnit sig i dödsfara. Kan man bevisa sitt konstnärskap på ett bättre sätt?

Kari Uusikylä kommer ihåg hur farfars sjukhusrum såg ut under hans sista dagar: – Einaris bord var fullt av diktböcker. Det berättar om vilken känslig skönande han var från början till slut.

Efter Uusikyläs död såldes hans hus i Hemstrand till nya ägare. Som minne av släktens patriark pryds huset i Hemstrand av en minnesplatta och i Vöråstan bredvid Tiklasdammen finns Einari Uusikylä stigen. Gränden finns på den plats där familjen bodde i början av 1930-talet före flytten till Hemstrand.

Intervju med Kari Uusikylä 29.10.2016.

**Tiina Lehtimäki: *Evolution–Revolution*,
2011, sekatekniikka, 130 x 500 cm**

Viimeisin Vaasan taideyhdistyksen hankinta tehtiin vuonna 2013. Silloin ostettiin vaasalaisen taiteilijan Tiina Lehtimäen maalaussarja *Evolution–Revolution*. Teokselle on suunniteltu sijoituspaikaksi Vaasa-opiston tiloja.

**Tiina Lehtimäki: *Evolution–Revolution*,
2011, blandteknik, 130 x 500 cm**

Vasa konstförenings senaste köp gjordes 2013. Då köpte föreningen Tiina Lehtimäkis målningsserie *Evolution–Revolution*. Verket är planerat för att placeras i utrymmen i Vaasa-opisto.

Hurjana luonnon puolesta Vilda uttryck för naturen

Johanna Jurkka

Tiina Lehtimäki tanssii villieläimiä maalatessaan. Saaristossa levoton taiteilija rauhoittuu.

Taiteilija Tiina Lehtimäen (s. 1962) kerrostalokoti Vaasan Hovi-oikeudenpuistikolla on kodikas. Valo hulmuu sisään korkeista ikkunoista, sohvat ovat upottavia ja jaloissa pyörivät skotlantinterrierit Axl ja Yoda riehakkaita.

Vain yksi ei sovi joukkoon: olohuoneen seinää hallitseva hurja, Afrikan puhvelia esittävä sekatekniikkatyö. Näyttää siltä, kuin raivokas villieläin syöksyisi suoraan huoneeseen.

Lehtimäki maalasi *Zumbabwen* käytyään Tansaniassa Afrikassa ja innostuttuaan tanssimaan zumbaa.

Taiteilija tanssii myös maalatessaan. Joskus hän heittäytyy keittiönsä lattialle maalatakseen makuuasennossa. – Maalattessani unohdan ympäristöni täysin. Sotken paljon. Värejä ovat lattiat, seinät ja katto täynnä, mutta ainakin akvarelliväri on helppo pestä pois, Lehtimäki sanoo.

Zumbabwe on taiteilijan ekologinen kannanotto, mielenil-

Tiina Lehtimäki dansar när hon målar vilda djur. I skärgården lugnar den rastlösa konstnären ner sig.

Konstnär Tiina Lehtimäkis (f. 1962) hem i ett flervåningshus på Hovrättsplanaden i Vasa är hemtrevligt. Ljuset flödar in genom de höga fönstren, sofforna är mjuka och runt benen springer de skotska terrierna Axl och Yoda.

Det finns bara en sak som inte passar in: ett arbete i blandteknik som dominerar väggen i vardagsrummet. Verket föreställer en afrikansk buffel. Det ser ut som att det rasande vildjuret snart störtar rakt in i rummet.

Lehtimäki målade verket, som heter *Zumbabwe*, efter att hon hade besökt Tanzania och börjat dansa zumba.

Konstnären dansar även när hon målar. Ibland slänger hon sig på golvet i köket och målar liggande. – Då jag målar glömer jag ibland helt bort min omgivning. Golven, väggarna och taket är fulla av färg, men åtminstone akvarellfärg är lätt att tvätta bort, säger Lehtimäki.

Taiteilija Tiina Lehtimäki pakenee kaupungin hälinää mökilleen saariston hiljaisuuteen. Axl-skotlanninterrieri heittäytyy välillä riehakkaaksi. Kuva: Jarno Pellinen

Konstnär Tiina Lehtimäki flyr stadens buller till sin stuga i den lugna skärgården. Den skotska terriern Axl kan ibland bli vild. Bild: Jarno Pellinen

maus ja potku. Älä murjo luontoa. Se iskee takaisin. – Kyseessä on omakuvani, ajatukseni siitä, että ihminen valtaa yhä enemmän alaa ja eläin väistyy.

Viesti on mennyt perille. Näyttelyissään punatukkainen taiteilija seisoo usein ihmisringin keskellä selittämässä raisuja eläinhahmojaan.

– Vaasalainen taideyleisö on konservativista. Hyvä, että he

Zimbabwe är ett ekologiskt ställningstagande, en manifestation och en påminnelse. Förstör inte naturen. Den slår tillbaka. – Tavlan är ett självporträtt, min tanke om hur människans erövrar allt mer och att djuret måste vika undan.

Budskapet har gått fram. På sina utställningar står den rödhåriga konstnären ofta mitt i en ring av människor och förklarar sina vilda djurgestalter.

kyselevät. Jos taide jättää kylmäksi, taiteilija voi yhtä hyvin maalata pöytälaatikkoon.

Lehtimäki tietää olevansa helposti lähestyttävän, mutkattoman taiteilijan maineessa. Maine ei ole perusteeton. Taiteilija puhuu ja nauraa paljon, tunteitaan peittelemättä.

– Oikeasti olen epäsosiaalinen. Puhumisen vastapainoksi tarvitsen hyvin paljon tilaa, valoa, hiljaisuutta ja mielenrauhaa.

Näyttelyidensä aikana Lehtimäki varautuu siihen, että koira-lenkit Rantakadulla ovat sosiaalisia tapahtumia: – Silloin ihmiset nypäävät usein kadulla hihasta. Minun täytyy muistuttaa itseäni siitä, että olen töissä. Ison näyttelyn jälkeen saatan olla ihan loppu, koska olen antanut itsestäni kaiken.

Lehtimäki muistuttaa, että pärjätäkseen taiteilijan on ymmärrettävä työnsä julkinen luonne. – Se, että sulkeutuu koperoonsa ja antaa teostensa puhua puolestaan, ei enää auta.

Julkisuudella on myös nurja, kurja puolensa. Se kiihdyttää taiteilijoiden välistä kilpailua ja lietsoo kateutta.

– Yhteisnäyttelyissä kilpaillaan siitä, kuka saa työnsä parhaille paikoille. Sen jälkeen kilpaillaan siitä, kuka saa eniten julkisuutta mediassa. Kritiikkiä pelkäävät kaikki. Silloin pitää seistä tukevasti omien teostensa takana. Muuten ei pärjää.

Nuorena Lehtimäki ei tiennyt julkisuudesta vielä mitään. Hän oli niin kuin muutkin nuoret, villi, vapaa ja tuntematon. Hän matkusteli ja tienasi paiskimalla töitä baarissa Espanjassa.

Sitten hän tapasi puolisonsa, vaasalaismiehen. Heitä huvitti erikoinen sattuma: molempien äiti oli Karjalan evakko ja

Se, että sulkeutuu koperoonsa ja antaa teostensa puhua puolestaan, ei enää auta.

Att man stänger in sig i sin skrubb och låter verken tala för sig själva hjälper inte längre.

– Konstpubliken i Vasa är konservativ. Det är bra att de frågar. Om konsten inte berör kan konstnären lika bra gömma sina målningar i skrivbordslådan.

Lehtimäki vet att hon har ett rykte av att vara en rättfram konstnär som det är lätt att närma sig. Ryktet är inte ogrundat. Konstnären talar och skrattar mycket och döljer inte sina känslor.

– I själva verket är jag asocial. Som motvikt till att prata behöver jag mycket utrymme, ljus, tystnad och sinnesro.

Under sina utställningar förbereder sig Lehtimäki på att hundpromenaderna längs Strandgatan blir sociala händelser. – Då rycker människor mig ofta i ärmen på gatan. Jag måste påminna mig själv om att jag är på jobbet. Efter en stor utställning kan det hända att jag är helt utmattad för att jag gett allt av mig själv.

Lehtimäki påminner om att man måste förstå den offentliga karaktären av sitt arbete för att klara sig som konstnär.

– Att man stänger in sig i sin skrubb och låter verken tala för sig själva hjälper inte längre.

Offentligheten har även en otrevlig baksida. Den ökar konkurrensen och skapar avund mellan konstnärerna.

– På gemensamma utställningar konkurrerar man om vem som får sina arbeten på de bästa platserna. Därefter konkurrerar man om vem som får mest publicitet i medierna. Alla är rädda för kritik. Då måste man stå stadigt bakom sina verk. Annars klarar man sig inte.

Som ung visste inte Lehtimäki något alls om publicitet. Hon var som alla andra unga, vild och fri och okänd. Hon reste runt och försörjde sig genom att slita i barer i Spanien.

Sedan träffade hon sin partner, en man från Vasa. Hon roar sig över ett ovanligt sammanträffande: båda två har en mamma från Karelen och en pappa från Österbotten. Båda hade

isä pohjalainen. Kumpikin oli viettänyt lapsuuskesänsä Vaasan saaristossa.

Lehtimäestä tuntui luontevalta asettua Vaasaan, mennä töihin mainostoimistoon ja piirtää tilauksesta muotokuvia ja karikatyyreja. Pian hänestä tuli kahden pojan äiti.

Viime vuosituuhannen lopulla Lehtimäen puhelin soi. Tuletko kuvataiteen tuntiopettajaksi Vaasa-opistolle? Lehtimäki meni. Hänestä tuli yksi opiston suosituimmista opettajista. Oppilaitaan hän yritti motivoida keksimällä heille jatkuvasti uutta puuhaa.

Kerran opettaja pyysi oppilaitaan tuomaan luokkaan kuolleen kalan. Nuppineuloilla evistään alustoihinsa kiinnitetyjä kaloja käytettiin piirrosten malleina. – Voi kuvitella, millainen lemu luokassa oli. Joku yökki takapenkissä.

Seitsemän vuoden jälkeen Lehtimäki jätti opiston. – Olin väsynyt. Tunsin, ettei minulla ollut enää annettavaa.

Lehtimäki kammoaa pysähtyneisyyttä. Se ruokkii luovuuden pahinta vihollista, rutinoitumista. Hän sanoo olevansa levoton sielu, taiteilija, joka tarvitsee muutoksia ja vaihtelua uudistukseen. Siksi hän on vaihtanut työtilojaan parin, kolmen vuoden väliajoin.

Maailmassa on vain yksi paikka, mistä taiteilija ei halua luopua: mökistään Vaasan saaristossa. Siellä hän tuntee voivansa elää ja hengittää vapaasti.

– En voisi kuvitella, että asuisimme kaupungissa, jos meillä ei olisi mökkiä saaristossa. Kaupunki tuntuu minusta vankilalta. Parasta saaristossa ovat rauha, vapaus ja yksityisyys. Nautin, kun voin aamulla avata oven ja mennä ulos paljain jaloin, yöpaita päällä ja kahvikuppi kädessä.

Tiina Lehtimäen haastattelu 12.5.2016.

tillbringat sin barndoms somrar i skärgården i Vasa.

För Lehtimäki kändes det naturligt att slå sig ner i Vasa, börja arbeta på en reklambyrå och rita porträtt och karikatyrer på beställning. Snart blev hon mamma till två pojkar.

I slutet av årtusendet ringde Lehtimäkis telefon och hon blev tillfrågad om hon vill börja arbeta som timlärare på Vaasa-opisto. Lehtimäki tackade ja, och hon blev en av de mest populära lärarna på institutet. Hon försökte motivera sina elever genom att hela tiden hitta på nya saker.

En gång bad läraren sina elever att ta med en död fisk till lektionen. Med knappnålar fäste man fiskarnas fenor i underlaget och använde dem som modell för teckningarna. – Man kan säkert föreställa sig stanken i klassen. En elev satt längst bak i klassen och hade kväljningar.

Efter sju år lämnade Lehtimäki Vaasa-opisto. – Jag var trött. Jag kände att jag inte längre hade något att ge.

Lehtimäki är rädd för att stanna upp. Det är kreativitetens värsta fiende, att man börjar jobba på rutin. Hon berättar att hon är en rastlös själ, en konstnär som behöver förändring och variation för att förnya sig. Därför har hon bytt arbetsutrymme med ett par till tre års mellanrum.

Det finns bara en plats som konstnären aldrig vill lämna: sin stuga i Vasa skärgård. Där känner hon att hon kan leva och andas fritt.

– Jag skulle aldrig kunna tänka mig att bo i stan om vi inte hade stugan i skärgården. Staden känns som ett fängelse för mig. Det bästa med skärgården är lugnet, friheten och ensamheten. Jag njuter när jag kan öppna dörren på morgonen, gå ut barfota i nattlinnet med en kopp kaffe i handen.

Intervju med Tiina Lehtimäki 12.5.2016.

Grafiikanprässistä kaikki alkoi Allt började med en grafikpress

Johanna Jurkka

Puoli vuosisataa taidegraafikko Tapani Tammenpää on jyrissyt taide-elämän epäkohdista ja taistellut omiensa puolesta.

Ensimmäistä kertaa elämässään taiteilija Tapani Tammenpää (s. 1934) pyöritti grafiikanprässää Vaasan työväenopistossa 1960-luvun lopulla. Rakkine oli pieni ja kevytrakenteinen. Teilojen väliin työnnettiin pehmusteeksi Vaasa-lehden sivuja.

Tammenpää oli mennyt grafiikanpiiriin ilman suuria suunnitelmia. Piirin vetäjä, taiteilija Jorma Haavisto (s. 1934), tuttu kaveri samasta talosta Palosaarelta, oli houkuttellut mukaansa. Prässää pyöriteltyään Tammenpää ymmärsi hyvin pian, että taidegrafikasta tulisi hänen leipälajinsa. Päätöksellä heittäytyä vapaaksi taiteilijaksi oli kauaskantoiset seuraukset.

Yli puolen vuosisadan ajan Tammenpää on ollut Vaasan taide-elämän tunnetuimpia, äänekkäimpiä vaikuttajia. Vuosikymmeniä hän on ottanut julkisuudessa kantaa alan epäkohtiin, tarvittaessa kärkevästikin. Erityisen ärhäkästi Tammenpää taisteli ystävänsä, unkarilaislähtöisen taiteilijaprofessori

Iett halvt sekel har konstgrafiker Tapani Tammenpää rutit till om orättvisor i konstlivet och kämpat för de sina.

Första gången konstnären Tapani Tammenpää (f. 1934) vevade en grafikpress var i slutet av 1960-talet på finska arbetarinstitutet. Pressen var liten och lätt. Mellan valsarna tryckte man in sidor från tidningen Vaasa.

Tammenpää hade gett sig in i grafikkretsarna utan några större planer. Konstnär Jorma Haavisto (f. 1934) var ledare för kretsen och var bekant från samma hus i Brändö och lockade med sig Tammenpää. Efter att ha vevat grafikpressen förstod Tammenpää väldigt snabbt att konstgrafiken skulle bli hans levebröd. Beslutet att ge sig in på banan som fri konstnär hade långtgående följder.

I över ett halvt sekel har Tapani Tammenpää varit en av de mest kända och högljudda påverkarna i konstlivet i Vasa. Han har tagit ställning offentligt till missförhållanden inom branschen i flera decennier och vid behov även framfört

Taidegraafikko Tapani Tammenpään koti on Kirkkopuistikolla, lähellä Vaasa kirkkoa. Taiteilija on vitsaillut, että kirkonkello toimii hänen kellokorttinaan.
Kuva: Jarno Pellinen

Konstgrafiker Tapani Tammenpääs hem på Kyrko-esplanaden, i närheten av Vasa kyrka. Konstnären har skojat om att kyrkklockan fungerar som hans stämpelklocka. Bild: Jarno Pellinen

Nándor Mikolan (1911–2006) Akvarellimuseon ja myöhemmin Akvarellisalin säilyttämisen puolesta, mutta turhaan. Taiteilija pitää museon sulkemista ikävänä tempuna 90-vuotiaalle Mikolalle.

Taidegraafikkojen etuja Tammenpää ajoi alusta alkaen tarkokkaasti. Kun Haavisto jätti työväenopiston, puhui Tammenpää graafikoille työtilat työnantajansa, Posti- ja telelaitoksen

skarp kritik. Tammenpää stred speciellt hårt för att bevara sin väns, konstnärsprofessor Nándor Mikolas (1911–2006) akvarellmuseum och senare akvarellsal. Men förgäves. Enligt Tammenpää var det väldigt fult att stänga den 90-åriga Mikolas museum.

Tammenpää drev från första början energiskt konstgrafikernas intressen. Då Jorma Haavisto lämnade det finska

talon kellarista. Juoksevaa vettä kellariin ei tullut, mutta tekemisen into oli palava. Taiteilijat saivat olla tiloissa ilmaiseksi seitsemän vuotta.

Vaasan kulttuurilautakunnan puheenjohtaja Seppo Sadeoja ymmärsi graafikoiden tilatarpeet. Sadeoja järjesti heille työtilat Palosaaren Työväenkadun vanhalta saunalta sopuhintaan sillä ehdolla, että vuokralaiset hoitavat itse remonttinsa. Saunassa oli löylyhuone, jossa oli iso kiuas, sekä pesu- ja pukeutumistilat.

Vaasan taiteilijaseuran maalausleiri kesäkuussa 1965 järjestettiin tuttuun tapaan Bergössä. Töitä tutkimassa Per Olov Hjortell, Veikko Takala, Pentti Uusikylä, Lars Bergendahl ja Jorma Haavisto. Vaasan taideyhdistys avusti leirin järjestelyitä 500 markalla. Osallistujia oli yhteensä 30 ja sää paras mahdollinen, raportoitiin yhdistykselle myöhemmin. Kuva Rafael Olin /SLS arkisto

Vasa konstnärsgilles målarläger i juni 1965 ordnades i bekanta miljöer i Bergö. Arbetena undersöks av Per Olov Hjortell, Veikko Takala, Pentti Uusikylä, Lars Bergendahl och Jorma Haavisto. Vasa konstförening bidrog med 500 mark till arrangemangen av lägret. Till föreningen rapporterade man senare att 30 personer hade deltagit i lägret och att vädret var det bästa möjliga. Bild: Rafael Olin /SLS arkiv

arbetarinstitutet, lyckades Tammenpää skaffa arbetsutrymmen för grafikerna hos sin arbetsgivare, i Post- och televerkets källare. Det fanns inget rinnande vatten i källaren, men skaparivern var stark. Konstnärerna fick hålla till i utrymmena gratis i sju år.

Ordföranden för kulturnämnden i Vasa Seppo Sadeoja förstod grafikernas behov av arbetsutrymme. Sadeoja ordnade ett arbetsutrymme till ett rimligt pris åt grafikerna i den gamla

Vaasan Kivipainon omistaja Kaj Gröhn (toinen vasemmalta) piti ensimmäisen litografian kurssin vaasalaisille taiteilijoille keväällä 1979. Kivipaino sijaitsi Raastuvankatu 54:ssä, jossa prässin toimintaan tutustuivat Tapani Tammenpää, Nils-Erik Mattlar, Jouko Laurila (takana), Juha Tammenpää, Osvald Karlsson ja Tauno Suvanto. Kuva: Tapani Tammenpään arkisto

Våren 1979 höll ägaren till Vasa Stentryckeri, Kaj Gröhn (andra från vänster), sin första kurs i litografi för Vasakonstnärer. Stentryckeriet fanns på Rådhusgatan 54 där Tapani Tammenpää, Nils-Erik Mattlar, Jouko Laurila (i bakgrunden), Juha Tammenpää, Osvald Karlsson och Tauno Suvanto bekantade sig med pressens funktion. Bild: Tapani Tammenpääs arkiv

Seinät revittiin pois ja tila kunnostettiin työhuoneeksi.

Niihin aikoihin, 1980-luvulla, Vaasan taide-elämä sykki ja kukoisti. Oli menoa ja tekemisen meininkiä. Saatiin aikaan, järjestäydyttiin. Myyntiä tehostivat taidekaupan ammattilaiset.

– Aluksi taidekauppa oli ollut sitä, että Uusikylän Pentti ja Vainion Armas ajelivat maakunnassa ja menivät taloihin, joissa oli peltikatto. Kunnanlääkärit, hammaslääkärit ja papit käytiin läpi, Tammenpää naurahtaa.

Yhteisöllisiäkin 1980-luvulla osattiin olla. Pystytettiin näyttelyitä ja järjestettiin kesäleirejä, nuorillekin. Yritettiin kehittää ammattitaitoa ja kilpailla paremmuudesta seinäjokelaisten kanssa. Grafiikankurssien vetäjiksi Tammenpää houkutteli nimimiehiä. Pentti Kaskipuro lensi kerran aamulla Helsingistä Vaasaan ja illalla takaisin.

Lennokkaan vuosikymmenen kruunasi Vaasan kansainvälinen grafiikan triennaali. Talkoovoimin syksyisin pyörinyt tapahtuma teki Vaasasta kansainvälisen taidekaupungin. Julkisuutta saatiin laajasti.

Paikallisissa taiteilijapiireissä kaikki tunsivat toisensa. Syntyi kuppikuntia, ystävyssuhteita ja taistelupareja. Ruotsinkieliset viihtyivät omassa piirissään ja suomenkieliset omassaan.

Yhden ryhmän muodostivat kuvanveistäjä Tea Helenelund (1917–2010) sekä taidemaalari Veikko Takala (1923–2008) ja Nándor Mikola. – Se toimi oikein hyvin paitsi silloin, kun he ripustivat yhteisnäyttelyitään. Huvituin usein siitä, miten pienistä asioista he saivat riidan aikaan, Tammenpää muistelee.

Piirustuksenopettajana työskennellyt Helenelund ei Tammenpään mukaan ollut mikään boheemi, niin kuin moni muu. Hän oli itsetietoinen ja pedantti nainen, joka sanoi asiat suoraan olematta koskaan ilkeä.

Kulisseissa, piilossa julkisuudelta, kuohui ja räiskyi. Taidegraafikoiden, Vaasan taiteilijaseuran ja Botnia-seuran

bastun på Arbetaregatan i Brändö på ett villkor; att hyresgästerna själva skulle sköta renoveringen. I utrymmena fanns ett basturum med en stor kamin samt tvätt- och omklädningsrum. Väggarna revs ner och lokalen renoverades om till arbetsrum.

Under denna tid på 1980-talet var konstlivet i Vasa pulserande och blomstrande. Det var liv och hålligång och det rådde en stor skaparglädje. Man åstadkom mycket och organiserade sig. Försäljningen effektiverades av professionella konsthandlare.

– I början sköttes konsthandeln av Pentti Uusikylä och Armas Vainio som körde runt på landsorterna och besökte hus som hade plättak. Man gick igenom alla kommunalläkare, tandläkare och präster, skrattar Tammenpää.

Under 1980-talet rådde även en samhörighet. Man ordnade utställningar och sommarläger, även för ungdomar. Man försökte utveckla yrkeskompetensen och tävlade med Seinäjokiborna. Tammenpää lockade kända namn till staden som ledare för grafikkurserna. En gång flög Pentti Kaskipuro från Helsingfors till Vasa på morgonen för att hålla en kurs och åkte tillbaka till huvudstaden samma kväll.

Det livliga årtiondet kulminerade i en internationell grafiktriennial i Vasa. Evenemanget som ordnades med talkokrafter på höstarna gjorde Vasa till en internationell grafikstad och man fick mycket publicitet.

I de lokala konstnärskretsarna kände alla varandra. Det bildades gäng, vänskapsrelationer och rivaler. Svensk- och finskspråkiga umgicks på skilda håll.

En grupp bestod av skulptören Tea Helenelund (1917–2010) och bildkonstnärerna Veikko Takala (1923–2008) och Nándor Mikola. – Det fungerade riktigt bra, förutom då de hade gemensamma utställningar. Jag roades ofta över hur

keulahahmona Tammenpää oppi tasapainottelemaan, kuuntelemaan jokaista ja asettamaan sanansa tarkasti. Silti hänkin kompasteli.

Taiteilijan mieleen on jäänyt taidehuutokauppa, jonka hän masinoi taiteilijaseuran talouden paikkaamiseksi. Se ei miellyttänyt taiteilijaa, jolla oli samaan aikaan myyntinäyttely. – Hän haukkui minut korvat punaisena. Tämä kuvaa taiteilijoiden individualismia. Kollegiossa toimiminen on usein hyvin vaikeaa. Seuran talous saatiin kyllä pelastettua.

Tulisieluisia rauhoittivat vain tarpeeksi vahvat auktoriteetit. Heitä kaupungissa oli kaksi: lyseon piirustuksen opettaja, taiteilija Tauno ”Tanu” Manninen (1909–2002) ja Taiteilijaseura Botnian perustaja Leo Lehtikanto (1904–1968).

– Kun mestarit, Vainion Armas ja Takalan Veikko, olivat epävarmoja taiteestaan, he kysyivät mielipidettä Tanulta. Tanu sanoi heti, että nyt et ole oikeilla jäljillä, koetapa skarpata.

Kunnioitusta Lehtikantoa kohtaan lisäsivät tämän henkilökohtaiset ominaisuudet. Sokeritehtaan insinööri oli vaikuttava, sotilaallinen persoona, joka sanoi miten tehdään. – Osittain hänen päättäväisyytensä ansiosta vanhasta palokunnan autotallista tehtiin Vaasan taidehalli, Tammenpää arvelee.

Lehtikannon kuolema ravisteli taiteilijapiirejä. Empaattisena, elämänmyönteisenä ja muita kannustavana taiteilijana tunnetun Veikko Takalan ja hyvällä itsetunnolla varustetun Armas Vainion (1923–2003) välit kiristyivät. – Takala ja Vainio olivat kuin kissi ja koira. Kaikki oli hyvin niin kauan kun Lehtikanto eli. Sen jälkeen Vainio, Takala ja Per Olov Hjortell rupeivät taistelemaan siitä, kuka on johtava vaasalainen taiteilija.

Mikolan ja Tammenpään ystävyys kesti säröttömänä 1960-luvulta akvarellistin kuolemaan saakka. Kaksikko teki maalausreissuja Unkariin ja Lappiin, kerran Huippuvuorille saakka.

små saker de lyckades skapa gräl om, berättar Tammenpää.

Helenelund hade arbetat som lärare i teckning och enligt Tammenpää var hon ingen bohem på samma sätt som många andra. Hon var en självmedveten och pedantisk kvinna som var rakt på sak men aldrig elak.

I kulisserna, gömt för offentligheten, kokade det. Som frontgestalt för konstgrafikerna, Vasa konstnärsgille och konstnärsföreningen Botnia lärde sig Tammenpää att balansera, att lyssna på alla och att noga välja sina ord. Trots det så snubblade även han.

Konstnären kommer speciellt ihåg en konstauktion som han ordnade för att fylla igen luckor i konstnärsgilletts ekonomi. Detta uppskattades inte av en konstnär som samtidigt hade en egen försäljningsutställning. – Han skällde ut mig så att öronen lyste röda. Det här beskriver väl individualismen bland konstnärerna. Det är ofta väldigt svårt att vara alla till lags. Men, vi lyckades rädda gilletts ekonomi.

De hetlevrade konstnärerna lugnades ner endast av starka auktoriteter. I staden fanns det två av dem: lyceets teckningslärare, konstnär Tauno ”Tanu” Manninen (1909–2002) och konstnärsföreningen Botnias grundare Leo Lehtikanto (1904–1968).

– Då mästarna Armas Vainio och Veikko Takala kände sig osäkra med sin konst frågade de Tanu om hans åsikt. Tanu sa direkt att nu är du inte på rätt spår, försök skärpa till dig.

Respekten för Lehtikanto ökade på grund av hans personliga egenskaper. Lehtikanto var ingenjör på sockerfabriken och var en inflytelserik och militärisk person som sa hur saker och ting skulle göras. – Det var delvis tack vare hans beslutsamhet som brandkårens garage byggdes om till Vasa konsthall, säger Tammenpää.

Lehtikantos bortgång skakade om konstnärskretsarna.

Yhteisnäyttelyidensä avajaisissa he antoivat toistensa loistaa. – Nándor oli aivan ihana ihminen. Temperamenttinenkin. Pari kertaa hän suuttui minulle, mutta ei enää minuutin päästä muistanut sitä, Tammenpää muistelee.

Viimeiset siveltimenvetonsa Mikola maalasi pari päivää ennen kuolemaansa. Taiteilijan puoliso ja tyttäret olivat juoneet taiteilijan kanssa kahvia. – Nándorin lähtö oli hieno. Puolenpäivän jälkeen hän oli sanonut olevansa vähän väsynyt ja menevänsä huilimaan. Niin hän oli mennyt makuuhuoneeseensa ja sinne nukahtanut.

Tammenpään grafiikanprässä pyörii yhä. Syksyllä 2016 lehdet kirjoittivat, että 82-vuotias Tammenpää on avannut pienen Printmakers Gallerian Kiinanmuurina tunnetun kerrostalon pohjakerrokseen. Taiteilija ja hänen Mary-puolisonsa asuvat muutamaa kerrosta ylempänä.

Taiteilijatalonsa Dammenin ateljeessa Sulvalla Tammenpää työskenteli kolmekymmentä vuotta. Talon ateljeessa hän on pitänyt kesänäyttelyitä poikansa, taidegraafikko Juha Tammenpään (s. 1959) kanssa.

Tapani Tammenpään haastattelu 14.5.2016.

*Kaksikko teki
maalausreissuja
Unkariin ja
Lappiin, kerran
Huippuvuorille
saakka.*

*Paret gjorde
målarresor till
Ungern och
Lappland och
en gång begav
de sig ända till
Spetsbergen.*

Relationen mellan Veikko Takala, som var känd som en empatisk och livsbejakande konstnär som uppmuntrade andra, och Armas Vainio (1923–2003), som var utrustad med en god självkänsla, blev spänd. – Takala och Vainio var som katt och hund. Allt var bra så länge Lehtikanto levde. Efter Lehtikantos död började Vainio, Takala och Per Olov Hjortell strida om vem som var den ledande konstnären i Vasa.

Vänskapen mellan Mikola och Tammenpää bevarades intakt ända från 1960-talet fram till akvarellkonstnärens död. Paret gjorde målarresor till Ungern och Lappland och en gång begav de sig ända till Spetsbergen. På vernissagerna till sina gemensamma utställningar lät de varandra lysa. – Nándor var en underbar person. Han blev arg på mig ett par gånger, men efter en minut hade han redan glömt det, berättar Tammenpää.

Sina sista penseldrag drog Mikola ett par dagar före sin död. Konstnärens fru och döttrar hade druckit kaffe tillsammans med honom. – Nándors död var vacker. Efter middagstid hade han sagt att han är lite trött och skulle gå och vila. Han gick in till sitt sovrum och där somnade han in.

Tammenpääs grafikpress rullar än i dag. Hösten 2016 skrev tidningarna att den 82-åriga Tammenpää hade öppnat det lilla Printmakers Galleriet i ingångsvåningen i Kinamuren. Konstnären och hans fru Mary bor några våningar ovanför.

Tammenpää arbetade i trettio år i ateljén till konstnärshuset Dammen i Solf. I husets ateljé har han även hållit sommarutställningar tillsammans med sin son, konstgrafikern Juha Tammenpää (f. 1959).

Intervju med Tapani Tammenpää 14.5.2016.

Työ vie muihin maailmoihin

Konsten leder in i en annan värld

Johanna Jurkka

Kaarina Heikinheimo on mullistanut pohjalaisten käsityksiä tekstiilitaiteesta.

Tekstiilitaiteilija Kaarina Heikinheimo (s. 1946) nousee varhain aamulla sähköpyöränsä selkään ja polkee kotoaan Pitkältäkädulta työhuoneelleen Vaasan Kasarmille.

Työhuoneellaan taiteilija vetää pimennysverhot alas, laskee levylautaselle Sibeliuksen sinfonian ja vetäytyy nurkkaukseen, keskelle iloisenväristen puuvillalankojen sekamelskaa. Hitaasti hän alkaa kieputtaa lankaa kuparikehikon ympärille.

Heikinheimo tekee monumentaalista tekstiilitaidetta avariin julkisiin tiloihin, mutta hallitsee myös minimalistisen muotokielen. Pienimmät työt, virkatut mansikat, mahtuvat lautaselle. Kookkaimmat installaatiot hipovat kattoa ja vyöryvät työhuoneen ovesta ulos käytävälle.

Heikinheimon kärsivällisyyttä virkata ja kutoa yksin jättimäisiä teoksia on moni ihmetellyt. – Suuritoisyys ei ole mikään ongelma. Näen työn valmiina silmissäni jo siinä vaiheessa, kun

Kaarina Heikinheimo har revolutionerat österbottningarnas uppfattning om textilkonst.

Textilkonstnären Kaarina Heikinheimo (f. 1946) stiger upp tidigt om morgnarna och trampar med sin elcykel från Stora-långgatan till sitt arbetsrum i Kasernområdet i Vasa.

I sitt arbetsrum drar konstnären ner mörkläggningsgardinerna, sätter på en skiva med en av Sibelius symfonier och sätter sig i ett hörn, mitt i ett glatt virrvarr av färggranna bomullsgarn. Långsamt börjar hon snurra garn runt en kopparstomme.

Heikinheimo skapar monumental textilkonst till öppna offentliga rum, men hanterar även ett minimalistiskt formspråk. Hennes minsta arbeten, virkade jordgubbar, får plats på en tallrik. De största installationerna når nästan upp till taket och väller ut i korridoren genom arbetsrummets dörröppning.

Många har förundrat sig över Heikinheimos tålmod att virka och sticka gigantiska verk på egen hand. – Det är inget

Keskellä värikästä sekamelskaa taiteilija Kaarina Heikinheimo kieputtaa hitaasti lankaa kuparikehikon ympärille. Hän näkee valmiin työn silmissään jo aloittaessaan. Kuva: Jarno Pellinen

Mitt i ett färgglatt virrvarr snurrar Kaarina Heikinheimo långsamt garn runt en kopparstomme. Hon ser det färdiga arbetet framför sig redan då hon börjar. Bild: Jarno Pellinen

aloitan. Työskennellessäni menen ihan muihin maailmoihin, Heikinheimo sanoo.

Taiteilija on tottunut siihen, että näyttelyissä kävijät hämmästelevät häntä ääneen. – Ihmiset tulevat tutkimaan käsiäni. Nähtyään, että ne ovat kunnossa, he kysyvät, että kai sinulla on niskavaivoja. Ei ole.

Jo pikkutyttönä Heikinheimo ymmärsi haluavansa aikuisena taiteilijaksi. Haavetta tuki kulttuurimyönteinen lapsuudenkoti

problem att arbetena är stora. Jag ser det färdiga arbetet framför mig redan då jag börjar. Då jag arbetar går jag in i en helt annan värld, säger Heikinheimo.

Konstnären har vant sig vid att utställningsbesökarna högt uttrycker sin förvåning. – Människorna vill undersöka mina händer. När de ser att händerna är okej, frågar de om jag inte har nackproblem. Det har jag inte.

Redan som liten flicka visste Heikinheimo att hon ville bli

Alajärvellä. Taiteilijan isä, kunnanlääkäri Martti J. Heikinheimo ja äiti, sairaanhoitaja Aune Heikinheimo kuljettivat tytärtään näyttelyissä Vaasassa.

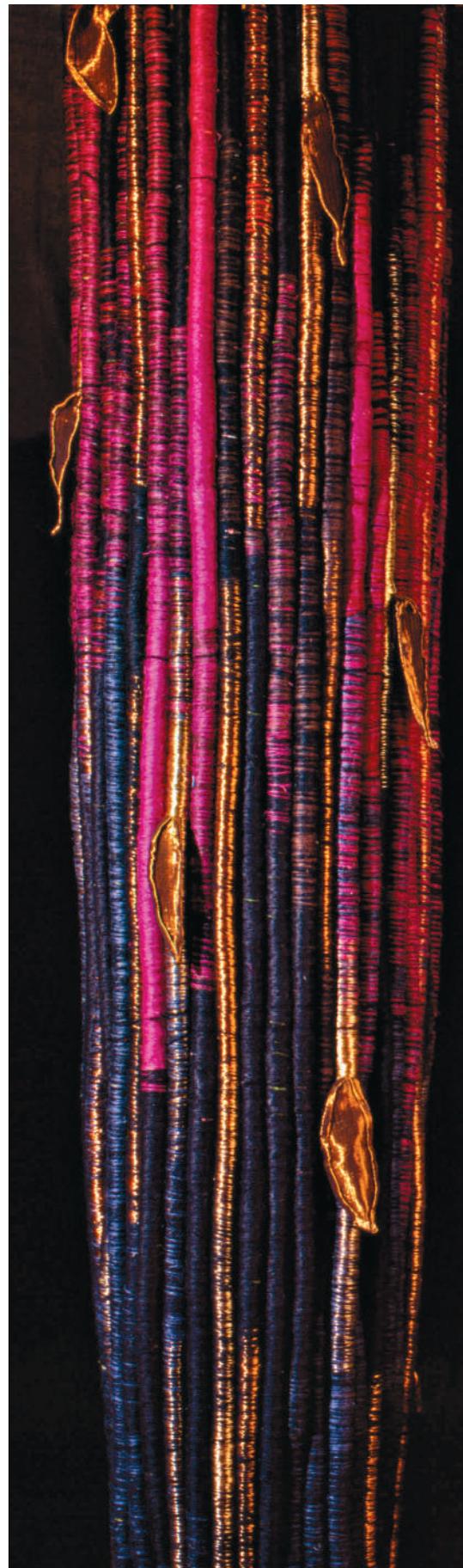
Vanhemmat kantoivat tyttarelleen piirustustarvikkeita. – Isäni oli aina töissä, mutta ruokatunneillaan hän tuli teroittamaan puukolla värikynäni. Hän kannusti ja sanoi: sinä pärjää!

Heikinheimon kotona keskusteltiin usein taiteesta. Talossa vierailivat aikakauden kulttuuripersoonat, naapurustossa asuva arkkitehti Alvar Aalto, taidemaalari Eero Nelimarkka ja kuvanveistäjä Aimo Tukiainen. Kerran Nelimarkka vilkaisi kunnanlääkärin tyttären piirroksia ja tokaisi: ”Kyllä sinusta jotain tulee”!

Vaasaan Heikinheimot muuttivat perheenisän työn vuoksi, kun Kaarina oli viisivuotias. Kaupungissa taiteilija-haaveet vahvistuivat. Heikinheimo lähti opiskelemaan tekstiilitaiteilijaksi Taideteolliseen korkeakouluun Helsinkiin, mutta paluu kotikaupunkiin kummitelli jatkuvasti mielessä. – En aio lähteä Vaasasta koskaan, taiteilija vakuuttaa.

Vaasassa Heikinheimon oppi-isäksi

Kaarina Heikinheimo:
Hiljainen putous / Tyst fall, 2003,
tekstiiliteos / textilarbete

konstnär. I det kulturbejakande barnoms hemmet i Alajärvi fick hon stöd för sin dröm. Konstnärens far, kommunalläkaren Martti J. Heikinheimo och modern, sjukskötaren Aune Heikinheimo, skjutsade dottern till konstutställningar i Vasa.

Föräldrarna bar hem teckningsmaterial till dottern. – Min pappa jobbade alltid, men under sina matpauser kom han och väste mina färgpennor med en kniv. Han uppmuntrade mig och sa att jag kommer att klara mig bra.

Hemma hos familjen Heikinheimo diskuterade man ofta konst. Hemmet besöktes av tidens kulturpersonligheter: arkitekt Alvar Aalto som bodde i grannskapet, bildkonstnär Eero Nelimarkka och skulptör Aimo Tukiainen. En gång kikade Nelimarkka på kommunalläkardotterns teckningar och utbrast: ”Det blir nog något av dig!”

Då Kaarina var fem år gammal flyttade familjen till Vasa på grund av pappans arbete. I staden blev konstnärnsdrömmarna starkare. Heikinheimo inledde textilkonststudier i Konstindustriella högskolan i Helsingfors, men hon ville hela tiden återvända till hemstaden. – Jag tänker aldrig lämna Vasa, säger konstnären.

I Vasa blev konstnären och konstpedagogen Veikko Takala mentor för

kohosi taiteilija, taidepedagogi Veikko Takala, jonka yllyttämä nä Heikinheimo pystytti 1970-luvun alussa Vaasaan yksityisnäyttelynsä. Näyttely taidehallissa oli menestys. – Vastaanotto oli aivan uskomaton. Myin melkein kaikki työni, Heikinheimo muistelee.

Heikinheimo on mullistanut pohjalaisten käsityksiä tekstiilitaiteesta. Enää tekstiiliteos ei ole pelkästään raanu seinällä. Se voi olla tekstiili-installaatio lentokentän katossa tai litistyneenä uimahallin lasin väliin.

Pitkään jatkuneesta yleisösuosiostaan Heikinheimo on ollut yllättynyt. Wärtsilän, ABB:n ja Vaconin kaltaisten suuryritysten taidehankinnat toivat hänelle pitkään taloudellista turvaa.

Heikinheimon kädenjälki Vaasan julkisissa tiloissa on paikallisille tuttu, mutta harva tunnistaa taiteilijan, joka ei pidä itsestään meteliä. – Minulla ei ole koskaan ollut sellaista tunnetta, että minut tunnettaisiin. Harvoin tulee kukaan juttelemaan.

Taiteilija myöntää, että siihen hän on itse syypää. Hän on omissa oloissaan viihtyvä, väkijoukkoja välttelevä ihminen.

Iltapäivisin Heikinheimo saa rullata sähköpyörällään kaikesa rauhasa Kasarmilta takaisin kotiin. – Sähköpyörä on hyvä vaihtoehto. Ajokorttia en ole tullut koskaan hankkineeksi.

Kesäisin Heikinheimo pakkaa pyöränsä bussiin ja muuttaa Alajärvelle, saarimökille, jonka peri vanhemmiltaan. Sen ikkunoista on suora näköyhteys Nelimarkka-museoon.

Kaarina Heikinheimon haastattelu 16.6.2016.

Heikinheimo. I början av 1970-talet uppmuntrade Takala Heikinheimo att ställa ut sina verk på en privatutställning i Vasa. Utställningen i konsthallen var en succé.

– Mottagandet var helt fantastiskt. Jag sålde nästan alla mina arbeten, berättar Heikinheimo.

Heikinheimo har revolutionerat österbottningarnas uppfattningar om textilkonst. Det är inte längre frågan endast om väggbonader. Det kan vara en textilinstallation i taket på flygplatsen eller ett konstverk intryckt mellan glaset i simhallen.

Heikinheimo förvånas över att hennes popularitet bland publiken har bestått så länge. Stora företag, såsom ABB och Vacon, har köpt hennes verk och det har gett henne långvarig ekonomisk trygghet.

Heikinheimos avtryck i offentliga rum i Vasa är kända bland de lokala invånarna, men endast få känner igen konstnären, som inte gör något väsen av sig själv. – Jag har aldrig haft en känsla av att jag skulle bli igenkänd. Det är sällan någon kommer och pratar.

Konstnären erkänner att hon själv är orsaken till detta. Hon trivs för sig själv och undviker folksamlingar.

På eftermiddagarna kan Heikinheimo åka hem från Kasernen i lugn och ro. – Elcykeln är ett bra alternativ. Jag kom mig aldrig för att skaffa körkort.

På somrarna packar Heikinheimo sin cykel på bussen och flyttar till sin stuga på en holme i Alajärvi som hon ärvde av föräldrarna. Från stugans fönster ser man rakt till Nelimarkka-museet.

Intervju med Kaarina Heikinheimo 16.6.2016.

Reviirinä meri ja Präntöön kadut Havet och Brändös gator som revir

Johanna Jurkka

Taiteellinen vapaus on Jani Järviselle tärkeämpi kuin Mersut ja rikkaudet.

Kun vaasalaissyntyinen Jani Järvinen (s. 1973) oli 15-vuotias, hän sai taiteilija Jorma Haavistolta kouraansa avaimet. Ne sopivat Haaviston työhuoneen oveen. Työhuone oli lähellä Järvisen kotia, Käsityöläiskylässä Palosaarella. Järvinen saisi vapaasti maalata siellä.

Järvinen oli mennyt 11-vuotiaana Vaasan taideyhdistyksen piirustuskouluun. Haavisto oli nähnyt hänen lahjakkuutensa ja halusi kannustaa.

Piirustuskoulun opettajien, Leo Ackleyn ja Susanne Sandströmin, rohkaisusanat olivat syöpyneet teinin mieleen. – Jos sanotaan, että on lahjoja, totta kai se vaikuttaa. Minulla oli pakottava tarve maalata. Jokin syntymävamma se kai on, Järvinen naurahtaa.

Elettiin 1990-luvun alkua, aikoja ennen musertavaa talouslamaa. 17-vuotias Järvinen pääsi Kankaanpään taidekouluun

För Jani Järvinen är den konstnärliga friheten viktigare än dyra bilar och rikedomar.

Då Vasabon Jani Järvinen (f. 1973) var 15 år fick han ett nyckelknippe i sin hand av konstnären Jorma Haavisto. Nycklarna passade till dörren till Haavistos arbetsrum. Arbetsrummet fanns i närheten av Järvinens hem, i Hantverkarbyn i Brändö. Järvinen fick fri tillgång att måla i arbetsrummet.

Som 11-åring hade Järvinen börjat i Vasa konstförenings ritskola. Haavisto hade sett hur begåvad Järvinen var och ville uppmuntra honom.

Uppmuntrande ord från ritskolans lärare, Leo Ackley och Susanne Sandström, hade etsat sig fast i tonåringen. – Det är klart att det påverkar om någon säger att man är begåvad. Jag kände mig tvungen att måla. Det är väl en slags medfödd skada, skrattar Järvinen.

Det var i början av 1990-talet, tiden före den förkrossande lågkonjunkturen. Järvinen var 17 år och kom in på konstskolan

ilman ylioppilastutkintoa, koska oli tarpeeksi lahjakas.

Kankaanpäässä oli hurja meininki. – Se aika oli ihan dolce vi-taa. Koulussa kävi pukumiehiä kyttäilemässä opiskelijoiden töitä. Kun lähdin sieltä, ajattelin, että eihän tässä ole mitään hätää. Kohta ajelen Mersulla. Sitten tulivat lama ja romahdus. Oli aika-moista, kun piti maksella lainoja, eikä mistään saanut töitä.

Vaasaan palattuaan Järvinen tajusi, että julkiset ja yksityiset taidehankinnat olivat jäissä. Ai-emmin hän oli tehnyt hanttihom-mia kaupungilla. Enää niitäkään ei ollut.

Järvinen piirsi, maalasi ja is-tui joskus iltaa Pub Pelimieheissä Kirkkopuistikolla. Useimmiten siellä soitti sama vaasalaisyhtye, Lassie and the Lads.

Parikymmentä vuotta myöhem-min, syksyllä 2016 Jani Järvinen riisuu grafiikanvedoksiaan galleria Black Wall Galleryn mustilta sei-niltä. Juuri päättyneen näyttelyn töitä dominoivat väkevät, mustat viivat ja kaksi teemaa: meriluonto ja ihmiskasvot.

– Nykyään maisemien tekemistä

Taidemaalari Jani Järvinen on Präntöön poika, jolle oma reviiri antaa turvaa. Kuva: Jarno Pellinen

Konstmålaren Jani Järvinen är en son av Brändö. Ett eget revir ger honom trygghet. Bild: Jarno Pellinen

i Kankaanpää trots att han sakna-de studentexamen. Han var helt enkelt tillräckligt begåvad.

I Kankaanpää gick det vilt till. – Den tiden var helt la dolce vita. Män i kostym besökte skolan och kikade på elevernas arbeten. Då jag lämnade skolan tänkte jag att det inte går någon nöd på mig. Snart kör jag omkring med en Mercedes. Men snart bör-jade lågkonjunkturen och allt kraschade. Det var ganska tufft att amortera sina lån och inte hitta något jobb någonstans.

Efter att ha återvänt till Vasa förstod Järvinen att både offentliga och privata konstinköp låg på is. Tidigare hade han jobbat som hantlangare åt staden. Nu fanns det inget sådant jobb heller.

Järvinen ritade, målade och satt ibland på Pub Pelimies på Kyrkoespianaden. Oftast spelade samma Vasaband, Lassie and the Lads, i puben.

Ett tjugotal år senare, hösten 2016, tar Jani Järvinen ner sina grafikarbeten från de svarta väg-garna i Black Wall Gallery. Ut-ställningen har just avslutats och arbetena domineras av intensiva

Nuoria taiteen tekijöitä osallistui kesäkurssille graafikkojen työhuoneella Palosaarella 1990-luvun taitteessa. Tapani Tammenpään edessä Mia Damberg, oikealla puolella Salme Sirkola, Arja Wunsch ja Jani Järvinen. Vasemmalla Berit Thors sekä takana Osvold Karlsson ja Timo Hiltunen. Kuva: Tapani Tammenpään arkisto

I början av 1990-talet deltog unga konstnärer i en sommarkurs i grafikernas arbetsrum i Brändö. Framför Tapani Tammenpää sitter Mia Damberg, till höger Salme Sirkola, Arja Wunsch och Jani Järvinen. Till vänster Berit Thors och i bakgrunden Osvold Karlsson och Timo Hiltunen. Bild: Tapani Tammenpääs arkiv

pidetään vähän epäilyttävänä ja vanhanaikaisena, mutta menen mielelläni vastavirtaan.

Merta Järvinen on maalannut saaristomökkillään, ulkona luonnossa. – Vasta Kankaanpäässä tajusin, kuinka tärkeä meri minulle on. Se on aina ollut muutaman sadan metrin päässä. Ei minusta olisi sisämaan eläjäksi.

Kulttuuri-ilmapiirin muutosta Järvinen suree. – Se näkyy taideostojen vähentymisenä ja siinä, miten vähän taiteilijoita tuetaan julkisin taidehankinnoin. Taiteilijat ovat aikamoisessa liemessä, mutta pakkohan tilanteen on joskus parantua.

Järvinen sanoo eläneensä niukkaa elämää itsekin. – Köyhysrajan alapuolella olen mennyt. Taiteilijan tulot ovat epätasaisia, eikä apurahojen varaan voi laskea mitään. Kaikkeen tottuu, mutta en olisi ikinä uskonut, että näin käy.

svarta streck och två teman: havsnatur och människoansikten. – Numera anses landskap vara lite tvivelaktiga och gammalmodiga, men jag går gärna mot strömmen.

På sin stuga i skärgården har Järvinen målat havet utomhus i naturen. – Det var först i Kankaanpää som jag fattade hur viktigt havet är för mig. Havet har alltid funnits på några hundra meters avstånd. Jag skulle aldrig kunna leva i inlandet.

Järvinen sörjer den förändrade kulturatmosfären. – Det märks i att man inte köper lika mycket konst längre och i hur lite man stöder konstnärer genom offentliga konstinköp. Konstnärerna befinner sig i en ganska besvärlig situation, men det måste ju bli bättre någon gång.

Järvinen berättar att han även själv haft det knapert. – Jag har levt under fattigdomsgränsen. En konstnär har oregel-

Järvisen omaleimainen kädenjälki on tullut Vaasassa tunnetuksi. Hänellä on oma, vakiintunut asiakaskuntansa.

– Onhan minulla edes jonkin verran nimeä.

Taiteilijan mieleen juolahtaa hilpeä ajatus: – Enää minun ei kannattaisi ottaa takaisin sukuni vanhaa nimeä, Finnanderia. Silloin minua ei tuntisi kukaan.

Varmimmin Järvisen näkee kulkemassa Palosaaren kaduilla tai rannan tuntumassa. Parhaiten hänet tunnistaa lätsästä ja tummasankaisista silmälaseista. – Olen präntööläinen. En lähde sieltä kuin jalat edellä. Olen vähän niin kuin jokin elukka. Oma reviiiri antaa tietynlaisen turvan, taiteilija vitsailee.

Palosaarella Järvinen asuu elämäkumppaninsa, taidetereapeutina työskentelevän Virven kanssa. Kotonaan hänellä on pieni työhuone ja hyllymetreittäin kirjoja. Mieluiten taiteilija ahmii historiasta kertovaa tietokirjallisuutta, runoutta ja klassikoita, kuten Väinö Linnaa, Pentti Haanpää ja Erno Paasilinnaa.

– Jos oikein ahdistaa, muistelen Antti Tuurin sanoja. Kun Paasilinna tuskaili Tuurille, miten tämä uskalsi jättäytyä vapaaksi kirjailijaksi, Tuuri sanoi: vapaus on ainetta. Se oli hienosti sanottu ja täysin totta. Se lohduttaa.

Järvinen tarkoittaa, että vapaus on arvokkaampaa kuin Mersu ja muu aineellinen omaisuus. – Kaipa sitä voisi lopettaa ja mennä mihin tahansa hommiin, mutta aika onnetonta sellainen elämä olisi.

Jani Järvisen haastattelu 20.7. 2016.

bundna inkomster och man kan inte förlita sig på bidrag. Man vänjer sig vid allt, men jag skulle aldrig ha trott att det skulle bli så här.

Järvinens karaktäristiska stil har blivit känd i Vasa. Han har en egen etablerad kundkrets. – Mitt namn är ju åtminstone lite känt.

Konstnären slås av en lustig tanke: – Det skulle inte längre löna sig att ta tillbaka släktens gamla namn Finnander. Då skulle ingen känna mig.

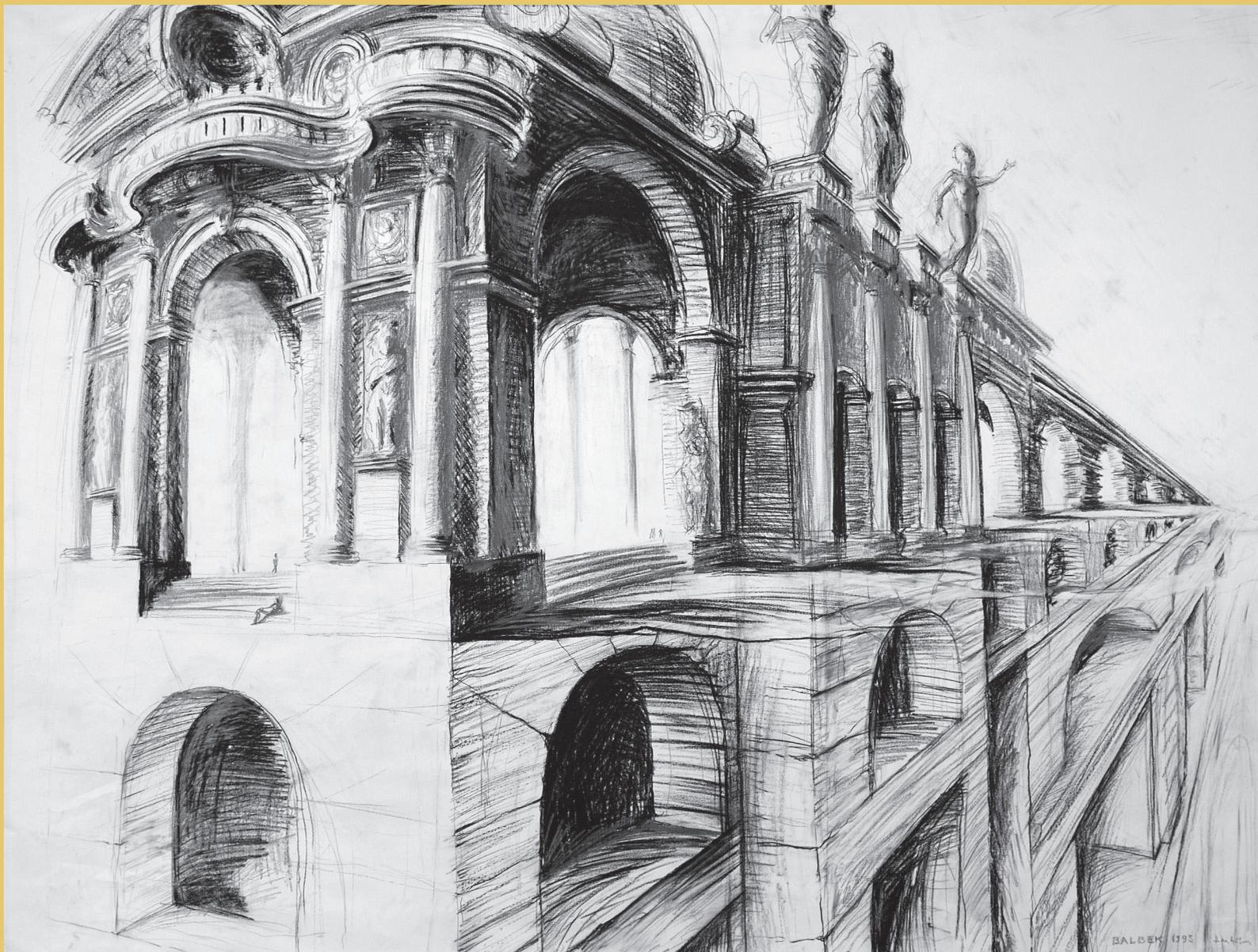
Platser där man kan se Järvinen promenera är längs gatorna i Brändö och vid stranden. Man känner bäst igen honom på skärmössan och de mörkbågade glasögonen. – Jag är en Brändöbo. Jag lämnar Brändö först med fötterna före. Jag är som ett djur. Ett eget revir ger en viss trygghet, skämtar konstnären.

I Brändö bor Järvinen med sin livspartner Virve som arbetar som konstterapeut. I sitt hem har konstnären ett litet arbetsrum och många hyllmetrar med böcker. Helst slukar konstnären historisk faktalitteratur, poesi och klassiker, såsom Väinö Linna, Pentti Haanpää och Erno Paasilinna.

– Om jag har riktigt svår ångest så tänker jag på Antti Tuuris ord. Då Paasilinna undrade hur Tuuri vågade sig in på banan som fri författare svarade Tuuri: frihet är rikedom. Det var fint sagt och helt sant. Det är tröstande.

Järvinen anser att frihet är mera värdefullt än dyra bilar och annan materiell egendom. – Klart att man kunde sluta och börja jobba med något annat, vad som helst, men det skulle inte vara något lyckligt liv.

Intervju med Jani Järvinen 20.7.2016.

Dan Holm: *Baalbek*, 1993, lyijykynä ja mustaliitu / blyerts och svartkrita, 74 x 97 cm

Globaalia ja fataalia, kun taide on irti Globalt och fatalt när konsten går lös

Dan Holm

Eräänä kauniina sunnuntaiaamuna toukokuussa 2002 paloauto kääntyy äkkiä Vaasan Kauppatorille ja jarruttaa Vapaudenpatsaan leijonahahmon edessä. Mitä sen päällä oikein on? kysyy yksi palomiehistä. Näithän sinä, että banaaneita! vastaa Ulrika Ferm, yksi Movement to Performance (Mope) -festivaalin aktiiveista, joka tasapainoilee tikkailla kädessään sanko, pesuainetta ja iso kasa banaaneita, jotka oli teipattu leijonaan. Hän ja muutamat muut ovat lähteneet poistamaan taiteilija Nico Vascellarin tempauksen jälkiä. Vascellari on edellisenä iltana järjestänyt Vaasan taidehallissa villin performanssin, heitellyt turhautuneena apinana taiteilijoita ja yleisöä banaaneilla. Tämä aiheutti tunnekylläisen tilanteen, jossa osa taiteilijoista reagoi luovien vastavedoin. Vaasalaisten ylpeydenaiheen ja aran paikan tietäen Nico huipensi aktionsa keskiyön aikoihin Vapaudenpatsaalla ja istui jo lentokoneessa matkalla Milanoon kun minä sunnuntaiaamuna havaitsin leijonan tilan. Joku huusi Rewell Centerin uumenista: Meidän valtuustoryhmämme tuki loppuu tähän!

Sabbot en vacker söndagsmorgon i maj 2002 svänger en brandbil in på Salutorget i Vasa och bromsar in framför Frihetstatyns lejonskulptur. Vad var det på den? frågar en av brandmännen. Bananer såg du väl! svarar Ulrika Ferm, en av Movement to Performance (Mope) -festivalens aktivister, som balanserar på en stege med hink, tvättmedel och mängder av bananer som suttit tejpade på lejonet. Hon och några andra har ryckt ut för att avlägsna spåren av konstnären Nico Vascellaris framfart. Han har kvällen innan bidragit med en vild performance i Vasa konsthall som frustrerad apa, slängande bananer omkring sig mot konstnärer och publik. Det ledde till en känsloladdad situation där några av konstnärerna svarade med kreativa motdrag. Med sinne för Vasabornas stolthet och känsliga punkt gjorde Nico sin avslutande aktion på Frihetsstatyn vid midnatt och satt redan på planet till Milano när jag på söndagsförmiddagen blev varse lejonets tillstånd. Någon ropade från skuggorna i Rewell center: Stödet från vår fullmäktige-grupp slutar här!

Pappahan kiihtyy! huudahti Marcus Lerviks, Mope-festivaalin kuraattori, kun kerroin hänelle Vapaudenpatsaan tilasta. Hänen ja muiden aktivistien välittömän toiminnan ansiosta vältimme sen, että banaanit olisivat päätyneet mediaan kuohuttavana kulttuuripoliittisena herkkupalana, jolla voisi olla arvaamattomat seuraukset. Taiteen muuttuvuus, kun on kyse uusista sisäisistä fokuosoinneista, tekniikoista tai arvojärjestelmien analyyseista, ilmenee ensimmäisessä Mope-festivaalissa hyvin. Se esitettiin radion suorassa lähetyksessä Peter Lüttgen ja Stan Saanilan johdolla ja linkitettiin Kanadaan. Elinvoimaisesti se laajensi taiteen ilmaisukeinoja ja hahmottamista kaupungissamme. Irma Optimisti, joka työskenteli tuolloin Vaasassa, sai tässä toiminnalleen kehyksen. Marcus Lerviks sai oivalluksia, joita hän maailmanlaajuisten verkostojensa kautta kehittää taiteessaan ja uusilla festivaaleilla. Ulrika Ferm on yksi ideologeista nykytaideyhdistys Platformissa, jonka ylläpitämässä galleriassa Mopekin muotoutui. Hänet valittiin vuoden nuoreksi taiteilijaksi vuonna 2002, ja hänellä oli taidenäyttely Tampereen taidemuseossa. Sen jälkeen hän toimi Berliinin kansainvälisissä taidepiireissä, ja nyt hän on Helsingin Kuvataideakatemian professori. Entä pidättemätön Nico Vascellari? Hän on taiteilija, säveltäjä ja aktivisti, ja hänen CV:nsä on vaikuttava. Hän oli yksi Italian taiteilijoista Veneetsian biennaalissa 2007. Maailmantaide on todellakin kansainvälistynyt, ja Vaasan taide-elämä on osa sitä. Tämän huomaa esimerkiksi siitä, että Platforminkin taiteilijat osallistuivat Veneetsian biennaaliin vuonna 2007.

Kansainvälistyminen oli itsestäänselvyys myös Pietarsaaren

*Marcus Lerviks
sai oivalluksia,
joita hän
maailmanlaajuisten
verkostojensa
kautta kehittää
taiteessaan ja uusilla
festivaaleilla.*

*Marcus Lerviks
skaffade sig insikter
som han genom sina
nätverk över hela
världen utvecklar i
sin konst och i nya
festivaler.*

Farfar blir upprörd! utbrast Marcus Lerviks, curatör för Mope-festivalen, när jag informerade honom om läget på Frihetsstatyn. Tack vare hans och de andra aktivisternas omedelbara insats undvek man att bananerna nådde media som en uppseendeväckande kulturpolitisk läckerbit med svåröverskådliga följder. Konstens föränderlighet både när det gäller

nya inre fokuseringar, tekniker och analyser av system för värderingar sammanfattas väl i den första Mope-festivalen. Den direktsändes med Peter Lüttge och Stan Saanila i radio och länkades till Canada. Den blev en livskraftig vidgning av uttryckssätt och gestaltning av konsten i vår stad. Irma Optimisti, som då var verksam i Vasa, fick här ett sammanhang för sina aktioner. Marcus Lerviks skaffade sig insikter som han genom sina nätverk över hela världen utvecklar i sin konst och i nya festivaler. Ulrika Ferm, en av ideologerna i nutidskonstföreningen Platform, som upprätthöll det galleri där även Mope tog form, valdes till årets unga konstnär 2002 med utställning i Tammerfors konstmuseum. Sedan var hon verksam på den internationella konstscenen i Berlin, idag är hon professor i Bildkonstakademien i Helsingfors. Och den ostyrige Nico Vascellari?

Han arbetar som konstnär, kompositör och aktivist och hans cv har blivit imponerande. Han hörde till Italiens konstnärer i Venedigbiennalen 2007. Världskonsten har definitivt internationaliserats och konstscenen i Vasa är delaktig, en yttring är det faktum att även Platformkonstnärerna engagerade i ett projekt i Venedigbiennalen 2007.

Den internationella inriktningen var självklar även i konstskolorna i Jakobstad och Karleby. Albert Braun från Oberpfaltz

ja Kokkolan taidekouluissa. Albert Braun Oberpfaltzista on ollut ruotsinkielisen taidekoulun hienostunut ja dynaaminen opettaja jo 80-luvulta saakka. Luontevasti hän on ohjannut oppilaitaan rajoja ylittävissä, interaktiivisessa eurooppalaisessa kontekstissa. Oli kiehtovaa työskennellä Pohjanmaan museon taideintendenttinä kuvataiteen parissa omien taidekoulujemme jälkiä seuraten.

Kansainvälistymisen tärkeänä pontimena olivat myös vasta perustetun EU:n kutsuhuudot, jotka kaikuivat ympäri Eurooppaa monenlaisen henkisen ja kulttuurisen harmonisoinnin edistämiseksi. Nyt tuo aika tuntuu idylliltä. Eurooppa sai käikenkattavan kassakoneiston mutta ei kehittänyt kestävyttään päivän haasteisiin. Alussa keskityttiin yhteyden symboliikkaan, joka olisi voinut pikemminkin syntyä konkreettisen ja rakentavan yhteistyön luonnollisena vahvistuksena. Taiteelle annettiin tehtäväksi edistää integraatiota, tietämyksen tasoa ja elinkeinoelämää, ja siitä tuli pelinappula didaktikassa, jonka laajuista ei ollut koskaan ennen nähty.

Ehkä EU:n puolestapuhujat sovelsivat tietoisesti ajatusta, että taide on historiassa aina ilmennyt dialogissa yli uskonnollisten, poliittisten ja taloudellisten rajojen. Nyt haluttiin kehittää antiikin perintöä, jossa taide ja ehdoton valta liittyvät yhteen, jotta voitaisiin luoda poliittista luottamusta yhteyden tulevaisuuteen. EU:hun on muodostunut seremoniallisuutta, jossa on rituaaleja ja perinteitä ruhtinashovien ja muiden valtan keskusten taidesuhteesta. Mitä tulee taiteen julkisuuteen, pohdinta on nykyään samanlaista niin Bilbaossa, Berliinissä ja Budapestissa kuin oman pääkaupunkimme matkailutoimessakin. Siinä hengessä ollaan valmiita jopa luovuttamaan taiteen tulkintaoikeus amerikkalaiselle taidesäätiölle ja vieläpä maksamaan siitä. Vaasa nosti 80-luvulla taidekaupunkiprofiiliaan angloamerikkalaisella iskulauseella, jonka avainsana näkyy yhä kaupungin taidehallin ikkunoissa.

är sedan 80-talet sofistikerad och dynamisk lärare i svenska konstskolan, han har på ett självklart sätt lotsat in sina elever i gränsöverskridande interaktiva europeiska sammanhang. Det var spännande att som konstintendent för Österbottens museum arbeta med bildkonsten i våra konstskolors kölvatten.

Ett annat viktigt incitament i internationaliseringen var de lockrop som från det nybildade EU, som riktades till invånarna i hela Europa för olika slag av andlig och kulturell harmonisering. Nu förefaller den tiden som en idyll. Europa fick sin övergripande kassa-apparat men byggde inte upp någon slitstyrka för dagens prövningar. Inledningsvis satsade man på gemenskapens symbolik, som hellre kunde ha kommit till som naturliga förstärkningar av konkret och konstruktivt samarbete. Man gav konsten rollen att gagna integration, kunskapsnivå och näringsliv och den blev spelbricka i en aldrig tidigare skådad kolossal didaktik.

Kanske EU:s förespråkare medvetet tillämpade insikten att konsten i historien ständigt gestaltats i dialoger över religiösa, politiska och ekonomiska gränser. Man byggde vidare på arvet från antikens kopplingar mellan konst och absolut mak, för att skapa politisk tilltro till gemenskapens framtid. Ett ceremoniel har finslipats i EU med kulthandlingar och traditioner från furstehovens och andra maktcentras hantering av konst. När det gäller konstens offentlighet resonerar man idag på ett likartat sätt i Bilbao, Berlin, Budapest och i turistnäringen för vår huvudstad. I den andan är man rentav beredd att ge ifrån sig sitt eget tolkningsföreträde på konstens område till en amerikansk konststiftelse, och dessutom betala för det. Vasa höjde på 80-talet sin profil som konststad med en angloamerikansk slogan, vars nyckelord fortfarande hänger med i fönstren i stadens konsthall.

Det finns anledning att analysera innebörden och ursprunget till den framväxande samåkning i världen av hur

On syytä analysoida sisältöä ja syytä maailmalla yleistyvään näkemykseen siitä, miltä nykytaiteen pitäisi näyttää. Innostavin haaste taiteen kentällä on mielestäni se, että itse muodostaa taidenäkemysensä ja laatukriteerinsä ja soveltaa niitä. Toisaalta olen arvostanut taidetta maailman monissa Guggenheim-museoissa. Toiveeni on, että Vaasan taideyhdistys itsenäisenä toimijana säilyttää oman tapansa nähdä, kerätä ja esittää taidetta ja myös kehittää näkemystään.

Kun Vaasaan haluttiin luoda kansainvälisen kuvataiteen näyttelyperinne, ensimmäinen hanke konkretisoitui monipuolisen graafikon Tapani Tammenpään ja Vaasan taidegraafikkojen järjestämässä nuorten graafikkojen biennaalissa, josta tuli myöhemmin Grafinnova. Näistä näyttelyistä ostettiin kaupungin kokoelmiin monia huomiota herättäviä taideteoksia.

Eräs taiteen ilmeneminen uudessa ja poikkeavassa yhteydessä tapahtui 80-luvun alkupuolella Kauppapuistikon liiketiloissa Henry's aeroplanessa ennen niiden purkamista. Erkki Alakosken uusekspressiiviset maalaukset, Juha Tammenpään varsin persoonallinen grafiikka ja Lars Karlssonin mystiset teokset olivat alkuna visuaalisten aisti-ilojen vapautumiselle. Vaassassa oli samoihin aikoihin aktiivista nukketeatteritoimintaa. Peukalopotti-teatterin johtaja Kristiina Hurmerinta johti uskottoman korkeatasoista kansainvälistä nukkefestivaalia, joka kokosi yhteen teatteriväkeä, muusikoita, muotoilijoita ja kuvataiteilijoita. Hurmerinnan viimeinen hanke oli Kolme sisarta, joka loi Anton Tšehovin hengessä latautuneen ja yleispätevän psykodraaman, ja mukana oli improvisaatiota, paikallisia makuelämyksiä, vahvoja visuaalisia ärsykeitä kuten Mikael Nygårdin erityismuotoillut ruokailuvälineet ja suggestiivinen lavastus. Esitys oli yleistaideteos, joka nykypäivän näkökulmasta oli sensaatiomaisen ennakoiva.

Eräs taiteilija, joka on persoonallisella tavalla edustanut

nutidskonsten skall se ut. Som jag ser det är den mest inspirerande utmaningen på konstens fält, att själv formulera sin konstsyn och sina kvalitetskriterier och att tillämpa dem. Likafullt har jag uppskattat konsten i ett flera av Guggenheim-museerna världen över. Det är min förhoppning att Vasa konstförening som självständig aktör behåller och utvecklar sitt speciella sätt att se, samla och visa konst.

Den första explicita ambitionen att skapa en utställningstradition för internationell bildkonst i Vasa konkretiserades i den mångsidigt aktive grafikern Tapani Tammenpääs och Vasa konstgrafikers biennial för unga grafiker, som senare blev Grafinnova. Från dessa utställningar köptes flera utmanande konstverk till stadens samling.

En manifestation av konst i nya och udda sammanhang tog på tidigt 80-tal plats i en butiklokal på Handelsplanaden inför rivning, Henry's aeroplane. Nyexpressivt måleri av Erkki Alakoski, högst personlig grafik av Juha Tammenpää och mystiska verk av Lars Karlsson angav inledningen till en emancipation för visuella sinnesfröjder. Samtidigt pågick i Vasa en stark verksamhet på dockteaterns område. Kristiina Hurmerinta, chefen för teater Tummetott, ledde en osannolikt högklassig internationell dockfestival, som samlade teaterfolk, musiker, formgivare och bildkonstnärer. Hurmerintas avslutande projekt blev Tre systrar, som med inspiration från Anton Tjechov, gestaltade ett laddat och allmängiltigt psykodrama, med improvisationer, lokala smaksensationer, starka visuella incitament som specialformgivna bestick av Mikael Nygård och suggestiv scenografi. Föreställningen var ett allkonstverk som i dagens perspektiv var sensationellt föregripande.

En konstnär som på ett personligt sätt förvaltat Hurmerintas syn på konsten som befrielseinstrument är Paula Blåfield, keramiker, pedagog och katalysator, som även idkar

Hurmerinnan käsitystä taiteesta vapautumisen välineenä, on Paula Blåfield, keraamikko, pedagogi ja katalysaattori, joka harrastaa myös konseptuaalista maalausta ja performanssia.

Vaasan taidehalli esitti yhteistyössä valokuvaaja Gunnar Bäckmanin kanssa Elisabeth Olssonin kiistellyn *Ecce Homo* -valokuvanäyttelyn. Se esitti Jeesuksen oman aikamme pelastustyössä syrjäytyneiden, homoseksuaalien ja narkomaanien parissa. Me vaasalaisetkin saimme kokea fundamentalistivaikutteisen kansanliikkeen vastustuksen. Komitea, joka halusi meidän luopuvan näyttelystä, hiosti minua perusteellisesti kahteen otteeseen. Sekä nimettömissä että allekirjoitetuissa viesteissä esitettiin uhkauksia. Näyttely onnistui kuitenkin hyvin ja sai valtavasti katsojia. Vihdoinkin joku on nähnyt meidät! huudahti moni vaasalainen, joka kaipasi kulttuuriimme tasa-arvoista ja sukupuolineutraalia kehitystä. Tunnistin aidon kiitollisuuden ja optimismin vapautumisesta niin kuin 60-luvulla, kun silloisia kulttuurisidonnaisia arvohierarkioita horjutettiin. *Ecce Homo* pääsi hyvin esille Vaasan taidehallissa, joka tuntui muuttuneen symmetriseksi pyhäköksi, koristeenaan valokuvia eikä freskoja, Pyhä ehtoolinen alttaritauluna.

Paula Blåfield: *Pari*, keramiikkaveistos, osto 2001

Keramiikkaveistos kurkistaa hyllyltä Vaasan kaupunginkirjaston yhteiskunta- ja talousosastolla.

Paula Blåfield: *Par*, keramiikkuskulptur, köp 2001

Keramiikkuskulpturen kikar fram från en hylla på samhälls- och ekonomiavdelningen i Vasa stadsbibliotek.

konseptuellt måleri och performance.

I samarbete med fotografen Gunnar Bäckman visade Vasa konsthall den kontroversiella fotoutställningen *Ecce Homo* av Elisabeth Olsson. Den visade en Jesus i ett samtida frälsningsverk bland utstötta, homosexuella och narkotikaberoende. Vi drabbades även i Vasa av en fundamentalistiskt inspirerad folkrörelse mot projektet. Jag halstrades i två tidskrävande omgångar av en kommitté som ville få oss att avstå. Både anonyma och signerade meddelanden förde fram hotelser. Men utställningen förlöpte väl och blev

enormt populär. Äntligen har någon sett oss! yttrade många Vasabor, som åstundade en jämlik och könsneutral utveckling i vår kultur. Jag igenkände genuin tacksamhet och optimism för en frigörelse likt den som på 60-talet rubbade de då rådande kulturbundna värdehierarkierna. *Ecce Homo* fick en lyckad utformning i Vasa konsthall, som tycktes förvandlad till en symmetrisk helgedom smyckad av fotografier i stället för fresker, med *Nattvarden* som altarbild.

En styrka i konstlivet i Vasa är förekomsten av alla skikt från vår urstarka amatörism via avancerade experimentella tilltag i konsthallen till de mest förfinade nutidskonstyttringarna

Vaasan taide-elämän vahvuuksiin kuuluu se, että siinä pääsevät esiin kaikki kerrokset: alkuvoimainen amatööriys, taidehelin pitkälle viedyt kokeilut sekä hienostuneimmat nykyaiteen ilmaisut Kuntsin modernin taiteen museossa. Se mahdollistaa kontaktit, ristipölytyksen ja inspiraation erilaisten toimijoiden kesken, jotka vahvistavat taiteen ilmaisutapoja ja merkittävyyttä. Tätä kirjoittaessani saan kuulla, että Nobelin kirjallisuuspalkinto on myönnetty Bob Dylanille. Hänen lyriikkansa on hyvä esimerkki vahvasta kirjallisesta perinnetietoisuudesta, johon sisältyy Raamattu, Blake ja Rimbaud yhdistyneenä oivallukseen kielen elävästä muuttumisesta. Korkeana ja matalana pidetyn yhdistelmä ilmentää rajua elämäkokemusta ja konkreettista tietoisuutta olemassaolon kohtalonkysymyksistä.

En ole tähän mennessä vielä sanallakaan maininnut Vaasassa ilmenevää korkealaatuista vesivärimaalausta, muotokuvamaalausta tai entisiä ja nykyisiä edistyneitä taidekeräilijöitä. Taide on kommunikaatiota, ja sitä voi kuvailla monin eri tavoin. Kukin niistä sisältää arvoasetelman, joka tulee esiin, kun analysoidaan, mistä lähtökohdista rakennetaan taidekoelma tai hyväksytään se, mitä pidetään hyvänä taiteena. Mietin usein, mitä kaikki tämä taide meistä haluaa ja mitä me haluamme siitä.

Dan Holm, taidehistorioitsija

Suomenkielinen käännös Mirja Hovila

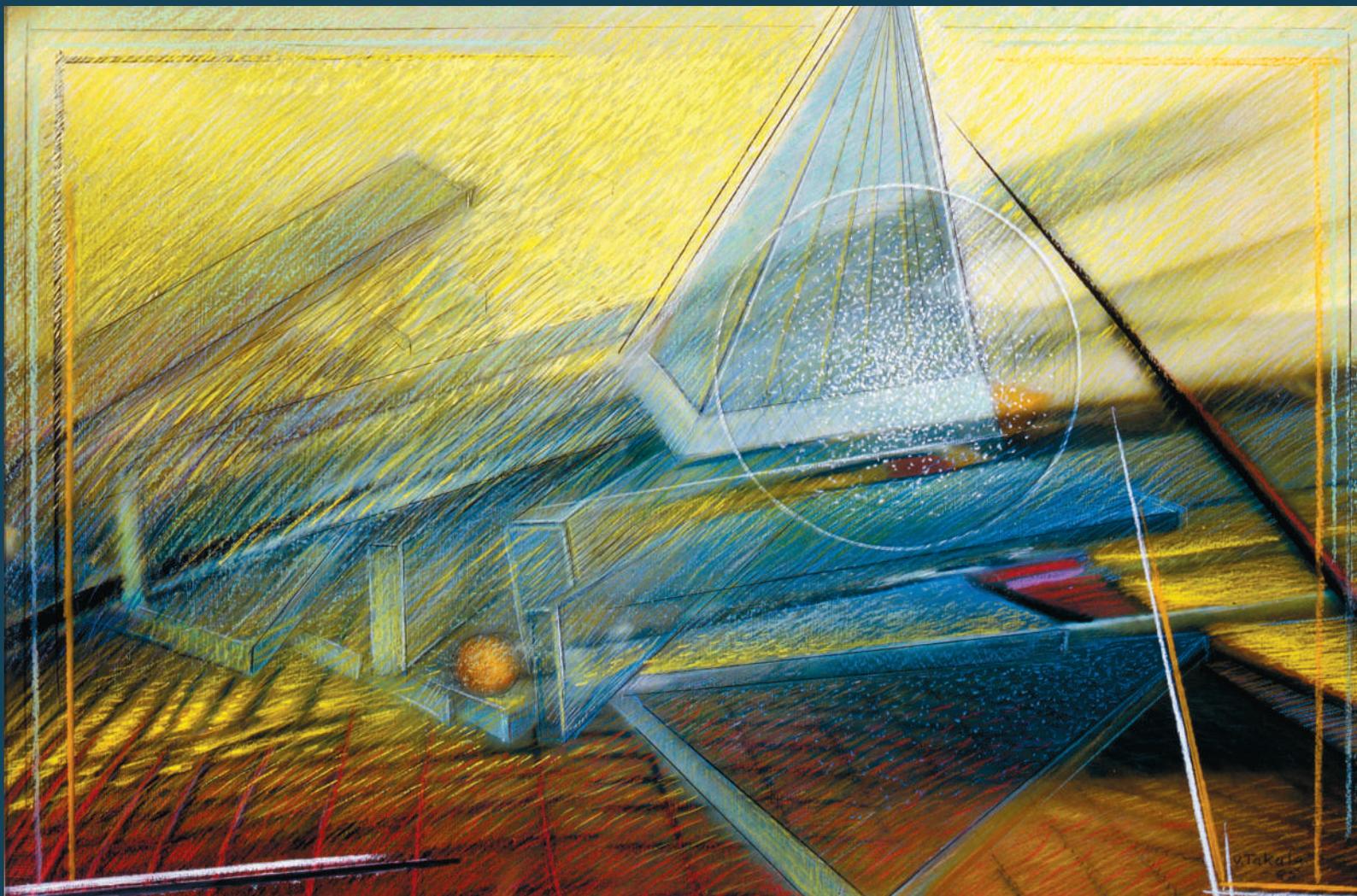
i Kuntsin museum för modern konst. Det möjliggör det slag av kontakt, korsbefruktning och inspiration mellan olika slag av aktörer som förstärker konstens uttrycksätt och angelägenhetsgrad. När jag skriver dessa rader nås jag av nyheten att Bob Dylan tilldelats årets nobelpris i litteratur. Hans lyrik är ett gott exempel på stark litterär traditionsmedvetenhet, som inbegriper bibeln, Blake, Rimbaud förenade med insikter i språkets levande förvandlingar. Föreningen av det som kallas högt och lågt blir bärare av drastisk livserfarenhet och gripbar medvetenhet om existentiella ödesfrågor.

Hittills har jag inte med ett ord nämnt förekomsten i Vasa av högtstående akvarellmåleri, porträttmåleri eller avancerade konstsamlare i historia och nutid. Konst är kommunikation och den kan beskrivas på många olika sätt. Vart och ett av dem innehåller en dimension av värdering, vilket framgår när man analyserar i vilka intressen man bygger upp konstsamlingar eller accepterar vad man anser som god konst. Jag funderar ofta över vad all den här konsten vill oss, och vad vi vill med den.

Dan Holm, konsthistoriker

Erkki Alakoski: *Rantanäkymä Vaasasta III / Strandvy från Vasa III*, 1993, öljy kankaalle / olja på duk, 71 x 120 cm

Veikko Takala: *Vihreä kolmio / Grön triangel*, 1985, sekatekniikka / blandteknik, 60 x 90 cm

Taidekaupunki ja sen ilmapiiri

Konststaden och dess atmosfär

Harri V. Hietikko

Kulttuuri ja taide ovat käsitteitä, jotka ovat aina vahvasti määrittäneet vaasalaista ilmapiiriä. On jopa maailman mittakaavassa melko harvinaista, että Vaasan kokoinen kaupunki kykenee tarjoamaan niin asukkaille kuin vierailijoillekin käytännössä metropolitason kulttuuripalveluvalikoiman. Täällä ovat tavalla tai toisella, suurina tai pieninä, ammattimaisesti tai amatöörivoimin toteutettuna läsnä oikeastaan kaikki mahdolliset kulttuurin ja taiteen ilmenemismuodot.

Luovien ajatusten ja henkisten prosessien konkretisoituminen olevaisiksi ja siten koettavaksi on Vaasassa usein ollut instituutioiden tai mesenaattien avulla toteutunutta ja hyvä niin, mutta pohjimmiltaan ne ovat voineet syntyä ainoastaan tekijän tai tekijöiden itsensä ilmaisunhalusta ja sanomisen-tarpeesta. Taiteilijan, alemman luojan ja oman kosmoksensa ensimmäisen liikuttajan merkitystä ei voi eikä saa milloinkaan

Kultur och konst är begrepp som alltid varit starkt beskrivande för atmosfären i Vasa. I ett internationellt perspektiv är det till och med ganska sällsynt att en stad av Vasas storlek kan erbjuda ett sådant kulturserviceutbud både för invånarna och för besökarna som i praktiken kan jämföras med metropolnivå. I Vasa är på ett eller annat sätt alla möjliga kultur- och konstformer närvarande, både små och stora, professionella och amatörmässiga.

Att konkretisera kreativa tankar och andliga processer till något man kan uppleva har i Vasa ofta genomförts med hjälp av institutioner och mecenater – och vackert så, men i grund och botten har de kunnat uppstå enbart som ett resultat av skaparens eller skaparnas vilja och behov att uttrycka sig. Man ska och får aldrig glömma betydelsen av konstnären, den onde och den förste röraren av världsalltet. Detta är det viktigaste levnadsvillkoret för varje kulturstad, för utan skapare som tror

unohtaa. Tämä on jokaisen kulttuurikaupungin tärkein elinehto, sillä ilman näkyynsä uskovia tekijöitä ei ole kaupunkikultuuria, eikä myöskään kulttuurikaupunkia.

Vaasalainen kulttuuri ja taide poikkeavat ilmiselvästi ympäröivän maaseudun, mutta myös monen muun kaupungin hengenviljelystä. Vaasalainen ilmapiiri on aina, niin eilen kuin tänäänkin, ollut jossain määrin porvarillista. Kyse ei tässä ole oikeastaan lainkaan poliittisesta termistä, eikä edes vanhaan säätyajatteluun pohjautuvasta arvopohjasta vaan poikkeuksellisesta paikallisesta mielentilasta.

Jungilaiseen psykologiaan perustuva idea yksilön tiedostamattoman kaltaisesta, mutta paljon suuremmasta ja laajemmasta, kollektiivisesta alitajunnasta ei ole kovin huono keino määritellä ihmisyyden ominaispiirteitä. On selvää, että paikka, maasto, ilmasto ja historia vaikuttavat tapaan, jolla jonkin tietyn seudun asukas suhtautuu todellisuuteen ja määrittelee asemansa siellä.

Tästä näkökulmasta käsin vaikkapa meri, aurinko, kaukomailla ponnistavat tuulet tai jopa maan kohoamisen symboloima toivo ja usko huomiseen voivat osin selittää vaasalaisen kulttuuri- ja taide-elämän ilmapiiriä, sen monipuolisuutta, kansainvälisyyttä, arvokkuutta ja uudistumiskykyä, mutta samalla tiettyä elämän raadollisuuden kaihtamista ja sisäsiistiä kyvyttömyyttä uskottavasti ammentaa tummempien sävyjen kudelmista.

Se mikä sopii Vaasaan, ei välttämättä sovi esimerkiksi Tampereelle ja päinvastoin. Paikallinen mielentila on kuin luonne tai sielu ihmisellä. Se kehittyy hitaasti tai sitten se ei kehity lainkaan, eikä sen välttämättä edes tarvitse. Ja silti radikaali muutos voi tapahtua jopa yhdessä yössä ja niin Vaasassa onkin käynyt. Ei sentään ihan yhdessä yössä, mutta muutamassa vuodessa kuitenkin.

Paikallinen mielentila on kuin luonne tai sielu ihmisellä.

Den lokala sinnesstämningen är som en människas lynne eller själ.

på vad de ser finns ingen stadskultur och inte heller någon kulturstad.

Det är uppenbart att kulturen och konsten i Vasa skiljer sig från den andliga odlingen på den omgivande landsbygden, men även i många andra städer. Atmosfären i Vasa har alltid, såväl i går som i dag, varit borgerlig i viss mån. I det här sammanhanget är det egentligen inte alls frågan om en politisk term, och inte ens om en värdegrund som baserar sig på gammalt ståndstänkande, utan ett exceptionellt lokalt sinnestillstånd.

Det är inte så dumt att använda sig av Jungs idé om ett kollektivt undermedvetet, som påminner om individens omedvetna men är mycket större och mera omfattande, för att definiera särdragen hos en gemenskap av människor. Det är tydligt att platsen, terrängen, klimatet och historien påverkar det sätt på vilket invånaren i en viss region förhåller sig till verkligheten och definierar sin ställning som en del av den.

Ur detta perspektiv kan exempelvis havet, solen, vindarna från fjärran länder eller till och med det hopp och den tro på morgondagen som landhöjningen symboliserar delvis förklara atmosfären i kultur- och konstlivet i Vasa. En mångsidighet, en internationell och värdefull karaktär och förnyelseförmåga, men samtidigt en viss slags flykt från livets uselhet och en rumsren oförmåga att på ett trovärdigt sätt inhämta något från mörkare vävar.

Det som passar i Vasa passar nödvändigtvis inte till exempel i Tammerfors och vice versa. Den lokala sinnesstämningen är som en människas lynne eller själ. Den utvecklas långsamt eller inte alls, och det är inte ens nödvändigt att det sker en utveckling. Och trots detta kan en radikal förändring ske till och med över en natt, och det är exakt vad som skett i Vasa. Inte över en natt, men åtminstone

Kaupunki on 2000-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä kokenut jälleen kerran erään historiallisista murrosvaiheistaan. Monikansallinen energiateollisuus, asema vahvana alueellisenä menestyjänä, kiivas rakentaminen ja lukuisat tapahtumat ilmentävät tilannetta, jonka täytyy luoda myös kulttuurille ja taiteelle uusia mahdollisuuksia.

Toimin vuosina 2009–2011 projektipäällikkönä Vaasan kaupungin elinkeinopoliittisen ohjelman toteuttamishankkeessa, jonka tarkoituksena oli niin sanotusti jalostaa ja tuoteistaa yhteistä kulttuurihistoriallista pääomaamme. Pidän tuota pestiä eräänlaisena kulttuurijohtamisen käytännön korkeakouluna ja samalla mielenkiintoisimpana ja palkitsevimpänä tehtävänä, josta olen ammatillisen urani aikana vastannut.

Työn perustan muodostivat tuolloin Vanhan Vaasan rauniokokonaisuuteen ja keskustan kasarmialueeseen liittyvät kehitystehtävät. Sattumaa tai ei, mutta noihin kahteen painopisteeseen tutustuminen avasi samalla kuin vahingossa panoraamanäkökulman vaasalaisen kulttuurin vuosisataiseen historiaan. Eikä siinä tarkemmin ajatellen mitään sattumanvaraista edes ole, sillä muodostavathan nuo kaksi aluetta niin vanhan kuin uudenkin Vaasan osalta ehkä keskeisimmät maamerkit, joiden ympärillä hallinnon, talouden ja kulttuurin toisistaan riippuvat populaatiot tuottivat sitä, mitä nykypäivän kaupunkitutkijat kutsuvat pöhinäksi.

Ja pöhinää siellä ortodoksikirkon tuntumassa on riittänyt myöhempinäkin aikoina. Olen ollut todistamassa tilannetta, jossa idänuskoinen teatteriohjaaja on asettanut harjoituksen alkamisajankohdan ehdoksi, että hän ehtii ennen sitä hiljentyä asianmukaisesti. Kun ortodoksikirkkoon ei jostain syystä ollut pääsyä, tiedusteli tuottaja varovasti, voisiko luterilainen kirkko tulla mitenkään kyseeseen. Tuottajan ahdistus osoittautui turhaksi, sillä kuten ohjaaja tarjotusta vaihtoehdosta ilahtuneena totesi: ”Jumalauta, se on sama Kristus kaikilla”.

inom några år.

Under det första decenniet av 2000-talet har staden än en gång genomgått ett historiskt brytningsskede. Den multinationella energiindustrin, den starka regionala framgångsställningen, det snabba byggandet och de åtskilliga evenemangen återspeglar en situation som även måste skapa nya möjligheter för kulturen och konsten.

Under åren 2009–2011 var jag projektchef för ett projekt vars syfte var att genomföra Vasa stads näringspolitiska program. Avsikten med projektet var att så att säga förädla och produktifiera vårt gemensamma kulturhistoriska kapital. Jag anser att uppdraget i fråga var en typ av praktisk högskola för kulturledarskap och samtidigt den mest intressanta och givande uppgift som jag svarat för under min yrkeskarriär.

Grunden för arbetet bestod av utvecklingsuppgifter i anslutning till Gamla Vasa ruiner och kasernområdet i centrum. Det må vara en tillfällighet, men då jag bekantade mig med dessa två tyngdpunkter öppnades i misstag ett panoramaperspektiv på den hundraåriga kulturhistorien i Vasa. Närmare tänkt ligger det inte ens någon tillfällighet i det. De två områdena är kanske de viktigaste landmärkena för det gamla och nya Vasa. Omkring dessa områden producerade administrativa, ekonomiska och kulturella populationer som är beroende av varandra det som dagens stadsforskare kunde kalla ”hålligång”.

Vid den ortodoxa kyrkan har det varit hålligång även under senare tid. Jag har själv varit vittne för en situation där en teaterregissör med österländsk tro ställde upp ett villkor för tidpunkten för en övning. Han ville först hinna sätta sig ner i kyrkan i stilla bön. Då det av någon anledning inte var möjligt att gå in i den ortodoxa kyrkan, undrade producenten försiktigt om regissören kunde tänka sig att sköta saken i den lutherska kyrkan i stället. Producenten hade emellertid varit

Monenlaista muutakin ehdittiin tuona aikana kokea. Tuotettiin dramatisoituja opastuksia turisteille, toteutettiin joulu- ja pääsiäiskuvaelmat, joissa kuoro tulkitse paikallisen punkmuusikon säveltämää ja sanoittamaa hengellistä musiikkia, tehtiin tietoisuuksia ja näyttelyjä osin pimentoon jääneistä paikallishistorian tapahtumista, kirjoitettiin artikkelikirja, restauroitiin kirkonraunioita ja suunniteltiin hallintomalli koko kasarimialueelle.

Myös pienimuotoinen kulttuuriskandaali tai pikemminkin pelkkä sattumus sai alueella sijansa. Vapaan teatteriryhmän asettuminen hetkeksi entisen upseerikerhon tiloihin alkoi huolestuttaa osaa kaupunkilaisista ja maanpuolustusväestä. Teatteriryhmä kun avasi ohjelmistonsa produktiolla, jossa burleskitaitteella oli merkittävä osuus.

Tavallaan ja ihan tosissaan, lempeydelläkin ajatellen, jokin kulttuurinen ja historiallinen ympyrä taisi silloin kyllä sulkeutua.

Vai jaksako joku tosissaan väittää, ettei burleskitähtösillä ja ballerinoilla ole aikojen saatossa koskaan aiemmin ollut mitään tekemistä herrakerhojen tai nuorten upseerien kanssa?

Maailma näet on näyttämö ja elämä sitä totisinta taidetta.

Kirjoittaja Harri V. Hietikko on kirjailija ja hallintotieteiden tohtori

nervös helt i onödan. Regissören blev glad över det erbjudna alternativet och utbrast: ”Herregud, Kristus är ju den samma överallt”.

Under denna tid hann man även uppleva mycket annat. Man skapade dramaguidningar för turister, ordnade jul- och påsktablåer där en kör tolkade andlig musik som komponerats och skrivits av en lokal punkmusiker, producerade informationsinslag och utställningar om delvis bortglömda lokalhistoriska händelser, skrev en artikelsamling, restaurerade kyrkoruiner och planerade en administrativ modell för hela kasernens område.

I området inträffade även en småskalig kulturskandal – eller rättare sagt ett rent sammanträffande. Då en fri teatergrupp slog sig ner tillfälligt i den före detta officersklubbens utrymmen blev en del stadsbor och försvarsmaktsfolk oroliga. Teatergruppen inledde nämligen sin repertoar med en produktion där burleskonsten spelade en viktig roll.

På sätt och vis kan det faktiskt hända att det var någon en kulturell och historisk cirkel som slöts.

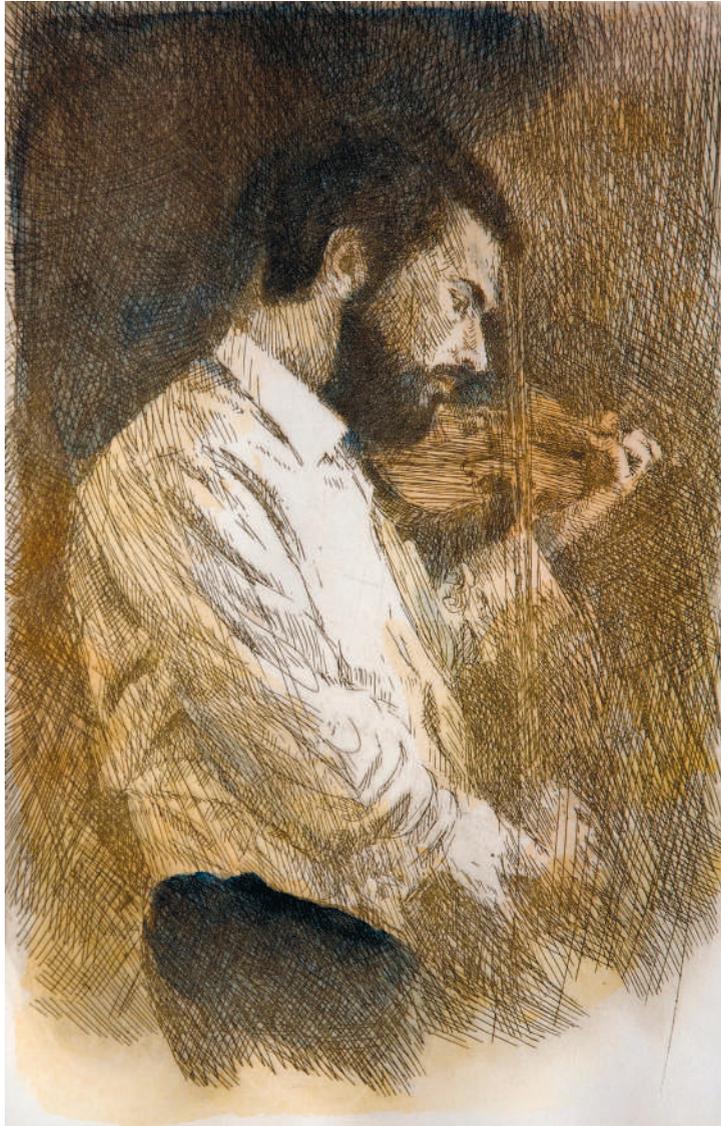
Eller finns det någon som på allvar orkar påstå att burleskstjärnor och balleriner aldrig tidigare haft något att göra med herrklubbar och unga officerare?

Världen är en scen och livet den verkliga konsten.

Skribenten Harri V. Hietikko är författare och doktor i förvaltningsvetenskap

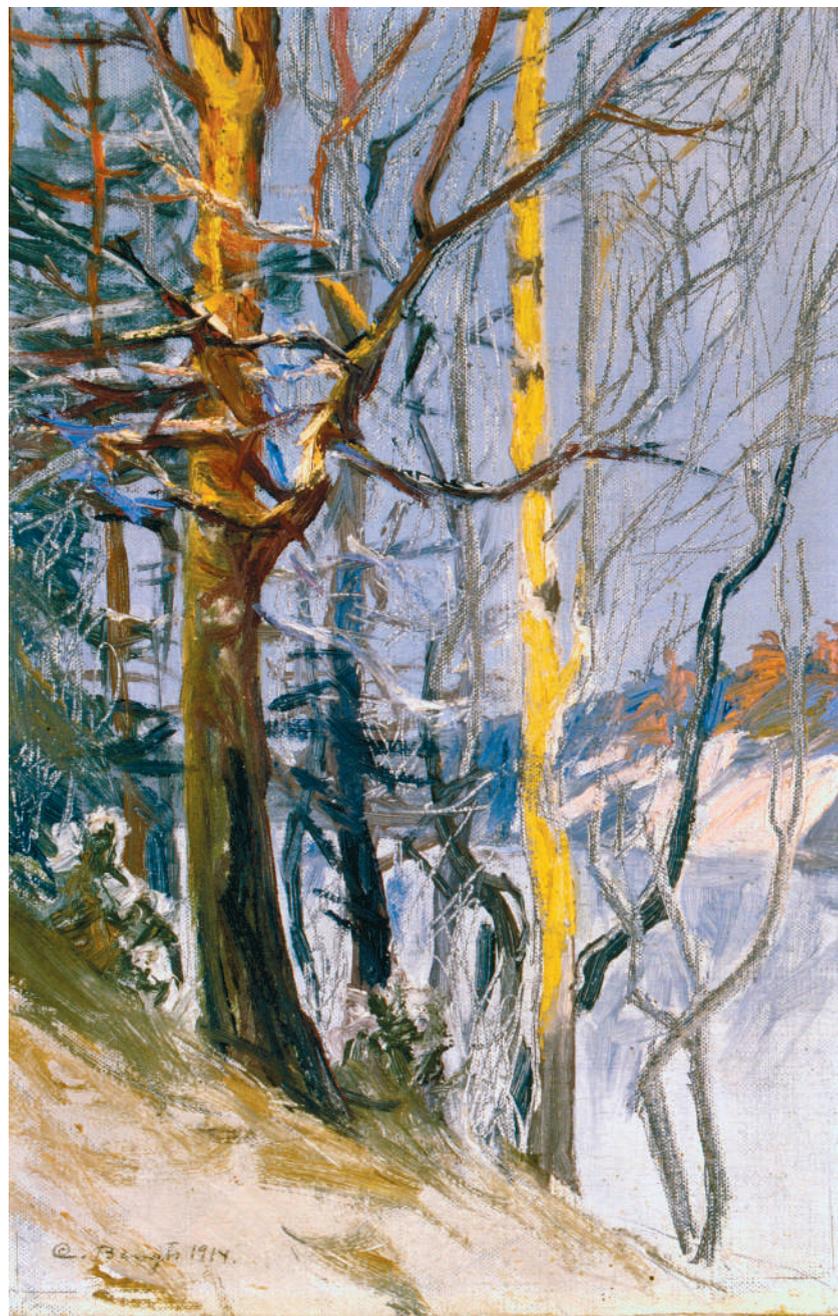
**Fritz Jakobsson: *Dima*,
etsaus käsinväritetylle pohjalle,
26 x 16,8 cm, 3/99, osto 1992**
Taiteilija on kuvannut työssään
nuoren viulistin Dmitry Sitkovets-
kyn, joka on toiminut Korsholman
musiikkijuhlien taiteellisena johtaja-
na vuosina 1983–1993 ja 2002.

**Fritz Jakobsson: *Dima*,
etsning på handfärgad grund,
26 x 16,8 cm, 3/99, köp 1992**
I sitt arbete har konstnären
avbildat den unga violinisten
Dmitry Sitkovetsky, som har
varit konstnärlig ledare för
musikfestspelen i Korsholm åren
1983–1993 och 2002.

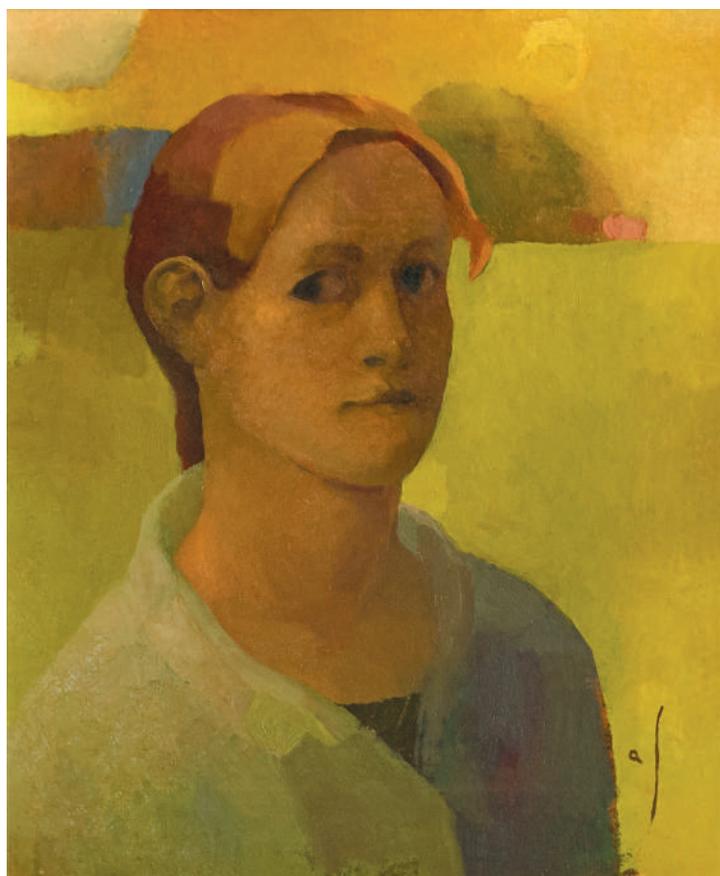

Marcus Collin:
Kylänraitti / Bygata, 1941,
öljy kankaalle / olja på duk,
46 x 56 cm

Carl Bengts:
*Kevättalvi Sommarössä /
Vårvinter på Sommarö*,
1914, öljy kankaalle /
olja på duk, 45 x 30 cm

Ari Salo: *Saara*, 2002, öljy kankaalle / olja på duk, 31 x 26 cm

Maire Ruotsalainen: *Kesämelodia I-III / Sommarmelodi I-III*, 2002, akvarelli / akvarell

Kuutti Lavonen:
Antonijs padovalainin / Antonius från Padua, 1996,
pastellipiirustus / pastellteckning, 33,5 x 23 cm

Tea Helenelund: *Morsiuspari / Brudpar*, 1960,
pronssi / brons, kork. / höjd 43 cm

Magnus von Wright: *Tavi / Krickand*, 1831, sekatekniikka / blandteknik, 22 x 23 cm

Kuva: / Bild: Rita Lukkarinen

Suomi Finland 100

100-vuotisnäyttely juhlan kunniaksi

Vaasan taideyhdistyksen 100-vuotisnäyttely
Tarinoita taidekaupungista – Vaasan Taideyhdistys 100 vuotta
järjestetään Pohjanmaan museossa 19.5. – 10.9.2017.
Näyttelyssä esitellään teoksia Vaasan taideyhdistyksen kokoelmasta.

100-årsutställning för att fira jubileet

Vasa konstförenings 100-årsutställning
Berättelser från en konststad – Vasa konstförening 100 år
ordnas på Österbottens museum 19.5 – 10.9.2017.
På utställningen visas verk från Vasa konstförenings samling.